

Omställningsstöd för riksdagsledamöter

ISSN 1651-6885
ISBN 978-91-86673-85-7
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2012

Till riksdagsstyrelsen

Riksdagsstyrelsen beslutade den 16 november 2011 att tillsätta en kommitté med uppdrag att lämna förslag till åtgärder som syftar till att underlätta för ledamöter som lämnat uppdraget i riksdagen att återgå till yrkesverksamhet samt att genomföra en översyn av reglerna för inkomstgaranti för riksdagens ledamöter.

Till ordförande för kommittén utsågs f.d. hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt.

Riksdagsledamöterna Leif Jakobsson och Jennie Nilsson (båda S), Margareta Pålsson och Katarina Brännström (båda M), Mehmet Kaplan (MP), Jan Ertsborn (FP), Anders Åkesson (C) och Björn Söder (SD), f.d riksdagsledamoten Mats Einarsson (V) samt riksdagsledamoten Tuve Skånberg (KD) utsågs till ledamöter av kommittén. Margareta Pålsson ersattes den 1 september 2012 av riksdagsledamoten Ewa Thalén Finné (M).

Riksdagsdirektören förordnade verksjuristen Nilla Alestig, f.d ämnesrådet Ingrid Carlberg, hovrättsrådet Sven Johannisson, utredaren Mats Lindh, skattedirektören Björne Sjökvist och chefsjuristen Helén Törnqvist till experter i kommittén.

Sekreterare har t.o.m.den 31 mars 2012 varit föredraganden Kristina Himmelstrand Sundström och fr.o.m. den 1 april 2012 f.d. bitr. riksdagsdirektören Ulf Christoffersson.

Kommittén, som påbörjade sitt arbete i februari 2012, har antagit namnet Villkorskommittén.

Kommittén får härmed överlämna sitt betänkande Omställningsstöd för riksdagsledamöter.

Till betänkandet har fogats fem särskilda yttranden.

Uppdraget är härmed slutfört.

Stockholm den 30 januari 2013

Johan Hirschfeldt

Leif Jakobsson

Jennie Nilsson

Ewa Thalén Finné

Katarina Brännström

Mehmet Kaplan

Jan Ertsborn

Anders Åkesson

Björn Söder

Mats Einarsson

Tuve Skånberg

/

Ulf Christoffersson

Innehållsförteckning

Till riksdagsstyrelsen	3
Innehållsförteckning	5
Sammanfattning	10
Ekonomiskt omställningsstöd	11
Övrigt	12
Författningsförslag	14
1. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter	14
2. Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	25
3. Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	27
4. Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	28
5. Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen	29
6. Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd	30
I Bakgrund	32
1 Inledning	32
1.1 Uppdraget	32
1.2 Kommitténs arbete	32
2 Ledamotsuppdraget	34
2.1 Uppdragets betydelse	34
2.2 Uppdragets villkor	34
2.3 Uppdragets innehåll	35
2.4 Förutsättningar och rättslig reglering	36
2.5 Ledamöternas bakgrund	38
2.5.1 Ålder	38
2.5.2 Utbildning	38
2.5.3 Yrkesbakgrund	39
2.5.4 Avgångna ledamöter	40
2.6 Möjlighet att gå tillbaka till tidigare arbete	41
2.6.1 Enkätundersökningen	41
2.6.2 Tidigare anställning	41
2.6.3 Tjänstledighet	42
2.6.4 Möjlighet att gå tillbaka till tidigare anställning	43
2.6.5 Sammanfattning av enkätresultaten	45
3 Erfarenheter från försöksverksamheten med rådgivningsinsatser efter valet 2010	46
3.1 Bakgrund	46
3.2 Upphandling och avtalstecknande	46
3.3 Information till berörda ledamöter	47
3.4 Uppdragets genomförande	47

3.5 Erfarenheter och reflektioner från några få ledamöter som avslutade sitt riksdagsuppdrag 2010	49
4 Omställningsåtgärder på arbetsmarknaden	51
4.1 Bakgrund	51
4.2 Arbetslöshetsförsäkringen	51
4.3 Trygghetsråden och Arbetsförmedlingen	52
4.4 Allmänt om omställningsavtalen	53
4.5 Det statliga trygghetsavtalet	54
4.6 Kommunerna	56
4.7 Det privata näringslivet	57
4.8 Särskilt om vidareutbildning.....	59
5 Inkomstgarantin för f.d. riksdagsledamöter	61
5.1 Historik och översikt	61
5.2 Riksdagsledamöternas pensionssystem	62
5.3 Nuvarande bestämmelser om inkomstgaranti	63
5.4 Förfarandet	65
5.5 Närmare om Översynskommitténs förslag	66
5.5.1 Inledning.....	66
5.5.2 Kommitténs utgångspunkter för förslagen.....	67
5.5.3 Kommitténs förslag till jämningsregler	67
5.5.4 Kommitténs syn på förfarandet.....	69
5.5.5 Garantiunderlaget och tidsvillkoren.....	69
5.5.6 Kommittén om övriga frågor	70
5.6 Remissbehandlingen av Översynskommitténs förslag	70
5.7 Riksdagsstyrelsens behandling av förslaget.....	71
5.7.1 Riksdagsstyrelsens förslag i korthet.....	71
5.7.2 Riksdagsstyrelsen om syftet.....	71
5.7.3 Riksdagsstyrelsen om jämningsreglerna	72
5.7.4 Riksdagsstyrelsen om beslutsfattare	73
5.7.5 Riksdagsstyrelsen i övriga frågor	73
5.8 Riksdagens beslut med anledning av riksdagsstyrelsens förslag	74
5.9 2010 års regler om jämkning av inkomstgaranti.....	75
5.9.1 Riksdagens arvodesnämnds förslag	75
5.9.2 Riksdagsstyrelsens framställning till riksdagen	76
5.9.3 Riksdagens beslut	76
5.10 Antalet beslut om inkomstgaranti m.m.	76
5.11 Riksdagens arvodesnämnds tillsyn	78
5.11.1 Allmänt	78
5.11.2 Erfarenheter från tillsynen hittills	79
6 Inkomstgarantier m.m. i vissa andra länder.....	81
7 Ersättningsvillkor för avgångna statsråd, statssekreterare, generaldirektörer och vissa kommunala förtroendemän.....	85
7.1 Inledning.....	85
7.2 Statsråd	85
7.3 Statssekreterare.....	86

7.4	Generaldirektörer	87
7.4.1	Gällande ordning	87
7.4.2	Den i betänkandet Myndighetschefers villkor (SOU 2011:81) föreslagna ordningen	88
7.4.3	Betänkandets fortsatta behandling	90
7.5	Inkomstgaranti och avgångsvederlag (motsvarande) för förtroendevalda i kommuner och landsting	90
7.5.1	Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) ramregelverk	90
7.5.2	Tillämpningen i kommunerna av ramregelverket	91
7.5.3	Översynsuppdraget	91
7.6	En jämförande uppställning av villkoren för de olika kategorierna	92
II	Överväganden och förslag	94
8	Kommitténs utgångspunkter och förslagets allmänna inriktning	94
8.1	Utgångspunkter för ett nytt omställningsstöd	94
8.2	Förslagets allmänna inriktning	96
9	Övergång till yrkesverksamhet	98
9.1	Behovet av stödåtgärder	98
9.2	Stödets utformning	99
9.2.1	Stödordnare	100
9.2.2	Stödverksamheten under valår	100
9.2.3	Något om innehållet i stödet för övergång till arbetslivet	101
9.2.4	Uppföljning och rapportering	102
9.2.5	Organisation m.m.	104
9.2.6	Sekretess	104
9.2.7	Skattefrihet för stödåtgärder	106
9.2.8	Kostnader, finansiering m.m.	106
10	Ett nytt system för ekonomiskt stöd	108
10.1	Ekonomiskt omställningsstöd vid avgången	108
10.1.1	Förutsättningarna för ekonomiskt omställningsstöd	108
10.1.2	Hur lång tid ska man kunna få ekonomiskt omställningsstöd?	109
10.1.3	Med vilket belopp ska ekonomiskt omställningsstöd betalas?	111
10.2	Förlängt ekonomiskt omställningsstöd	112
10.2.1	Grundläggande förutsättningar	112
10.2.2	Förlängt stöd bör förutsätta särskilda skäl	113
10.2.3	Återkommande prövning	115
10.2.4	Vilket ålderskrav bör gälla?	115
10.2.5	Kvalifikationstiden	116
10.2.6	Ersättningsnivån	116
10.2.7	Dispensmöjlighet	117
10.3	Reducering av ekonomiska avgångsförmåner	117
10.3.1	Gällande ordning	117

10.3.2 Vilka slags inkomster ska reducera det ekonomiska omställningsstödet?	118
10.3.3 Ska fribeloppet behållas?	120
10.3.4 I vilken utsträckning ska förmånerna påverkas.....	121
10.4 Jämkning av ekonomiska förmåner	121
10.4.1 Gällande ordning	122
10.4.2 De nuvarande jämningsgrunderna bör behållas	122
10.4.3 Behövs det en kompletterande jämningsregel?.....	122
10.4.4 Bara ekonomiskt omställningsstöd över ett år bör kunna jämkas med ny regel	124
10.4.5 På vilka grunder bör jämkning kunna ske?	124
10.4.6 Hur ska jämningsfrågan bedömas?	125
10.5 Efterlevandeskydd	126
11 Övergångsfrågor	127
11.1 Inledning	127
11.2 Stödåtgärder för omställning m.m.	127
11.3 Ekonomiskt omställningsstöd	128
11.4 Lagteknisk lösning.....	130
12 Förfarandefrågor.....	132
12.1 Bakgrund	132
12.2 Hanteringen av omställningsstödet	133
12.3 Den administrativa hanteringen av utbetalningar	133
12.4 Besluten om rätt till förmåner.....	134
12.5 Uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen	134
12.6 Överklagande m.m.	135
12.7 Verkställighet m.m.	136
12.8 Ränta.....	136
12.9 Val av ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd	137
13 Konsekvenser av förslagen.....	138
13.1 Kostnader för det ekonomiska stödet.....	138
13.2 Kostnader för omställningsåtgärderna m.m.	139
14 Författningskommentar	141
14.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.....	141
14.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	162
14.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	164
14.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	165
14.5 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen	166
14.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.....	167
Särskilda yttranden	169
<i>Bilaga 1</i>	172

Kommittédirektiv	172
Sammanfattning	172
Bakgrund och gällande regler	173
Återgång till yrkesverksamhet.....	173
Inkomstgaranti.....	173
Portalparagraf och jämningsregel.....	173
Kostnader	174
Uppdraget.....	174
Utgångspunkter	174
Särskilt om stöd för återgång i arbete.....	175
Särskilt om inkomstgarantin.....	175
Samråd	176
Rapporten.....	176
<i>Bilaga 2</i>	178
Avgångsförmåner för parlamentsledamöter	178

Sammanfattning

Inledning

Kommittén har i uppdrag att lämna förslag till åtgärder som syftar till att underlätta för ledamöter som lämnat uppdraget i riksdagen att återgå till yrkesverksamhet samt att genomföra en översyn av reglerna för inkomstgaranti för riksdagens ledamöter.

Kommitténs slutsats är att det även för framtiden finns ett behov av en ordning med ett stöd inför övergång till yrkeslivet för avgångna riksdagsledamöter. Ett nytt system ska dock inte bygga på en inkomstgaranti. I stället ska det vara ett omställningsstöd som består av dels ett stöd för övergång till yrkesverksamhet och dels ett därtill anknutet ekonomiskt stöd.

I enlighet med direktiven begränsas förslagen till att i huvudsak avse de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen år 2014 eller senare.

Stödet för övergång till yrkeslivet som erbjuds f.d. riksdagsledamöter bör, som på arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

Till stödet för övergång till yrkesverksamhet knyts två ekonomiska stödformer, dels ett generellt och kortvarigt ekonomiskt omställningsstöd liknande avgångsersättning på arbetsmarknaden, dels ett förlängt ekonomiskt omställningsstöd som ska kunna lämnas till äldre personer som varit riksdagsledamöter i minst åtta år. Den sistnämnda ersättningen är väsentligt lägre än det generella ekonomiska omställningsstödet och avses efter ansökan kunna lämnas för ett år i taget om det vid prövningen bedöms finnas särskilda skäl för det.

Till förmånssystemet bör knytas regler om minskning eller indragning av förmånen (jämkning) under vissa förutsättningar i syfte att upprätthålla principen om att systemet syftar till att stödja den enskildes övergång till förvärvslivet.

Stöd för övergång till yrkeslivet

Den som lämnar uppdraget som ledamot av riksdagen och som inte fyllt 65 år ska erbjudas ett stöd för att övergå till yrkeslivet. Stödet bör, som på arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

Riksdagsförvaltningen ska ansvara för att den tidigare ledamoten får ett sådant stöd.

Det närmare innehållet i stödet för övergång till arbetslivet regleras i avtal som Riksdagsförvaltningen efter upphandling träffar med anordnare. I avtalet anges också vilka uppgifter som anordnarna ska lämna till förvaltningen. I de

fall då stödet kan lämnas utan att Riksdagsförvaltningen upphandlat en sådan tjänst får dessa frågor lösas genom kontakter med anordnaren.

Alla tidigare ledamöter som mottar det erbjudna stödet ska på begäran lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder de vidtagit för att övergå till yrkeslivet.

I ett ärende om omställningsstöd för den som varit riksdagsledamot ska sekretess gälla för uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden om det kan antas att den som uppgiften rör skulle lida skada eller men om uppgiften röjs.

Stödåtgärder för övergång till arbetslivet är skattefria för den som tar emot erbjudandet.

Ledamöterna bör få ett avgångsbevis som undertecknas av talmannen och som beskriver vilka uppdrag de haft i riksdagen.

Ekonomiskt omställningsstöd

Till stödet för övergång till yrkesverksamhet knyts två ekonomiska stödformer. Den ena, som liknar avgångsersättning på arbetsmarknaden, innebär att den som lämnar riksdagen och som vid avgången inte fyllt 65 år ska ha rätt till ett ekonomiskt omställningsstöd. Stödet betalas som lägst i tre månader och högst i två år och inte längre än t.o.m den månad som föregår 65-årsdagen. Tiden med stöd beror på hur lång tid ledamoten tjänstgjort i riksdagen. För att få rätt till ekonomiskt omställningsstöd i tre månader krävs att ledamoten tjänstgjort under en sammanhängande tid om minst ett år. För att få stöd i två år krävs att ledamoten tjänstgjort i sammanlagt minst åtta år.

Om den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd åter blir riksdagsledamot avbryts utbetalningarna. När han eller hon återigen lämnar riksdagen ska den föreslagna nya ordningen gälla i tillämpliga delar.

Det ekonomiska omställningsstödet uppgår till 85 procent av ledamotsarvodet vid avgången och är pensionsgrundande. Stödet värdesäkras inte och ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

Den andra stödformen tar sikte på äldre personer som varit ledamöter under en längre tid. Här föreslås att den som tagit emot ekonomiskt omställningsstöd från avgången efter ansökan får beviljas ytterligare stöd under ett år i taget om ledamoten under avgångsåret fyllt minst 55 år, mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst åtta år och det föreligger särskilda skäl (förlängt ekonomiskt omställningsstöd). Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska avseende fästas vid om och hur den tidigare ledamoten använt sig av det omställningsstöd som erbjöds vid avgången och de andra åtgärder denne vidtagit för att övergå till yrkeslivet samt hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden. Med hänsyn till den föreslagna anknytningen till det stöd som utbetalas i samband med avgången kommer denna förmån i praktiken att avse personer som fyllt 57 år.

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd får inte beviljas för längre tid än fram t.o.m den månad som föregår 65-årsdagen. Detta stöd är väsentligt lägre än det generella ekonomiska omställningsstödet. Det uppgår till högst 45 procent av ledamotsarvodet och är liksom ålderspension inte pensionsgrundande. Stödet värdesäkras men ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

Vid beräkningen av dessa stödformer ska avräkning ske för andra inkomster. Det bör inte göras någon ändring i fråga om vilka slags inkomster som ska reducera det ekonomiska omställningsstödet vid utbetalningen. Årsinkomster under ett prisbasbelopp ska inte heller i fortsättningen medföra reduktion av ekonomiskt omställningsstöd. Minskningen av de ekonomiska avgångsförmånerna ska ske krona för krona.

Till förmånssystemet bör knytas regler om minskning eller indragning av förmånen (jämkning) under vissa förutsättningar. Syftet med detta är att upprätthålla principen om att systemet ska stödja den enskildes övergång till förvärvslivet. Jämkningsförelägganden ska därför kunna ske i fråga om ekonomiskt omställningsstöd som gäller i mer än ett år om den som tar emot förmånen inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av om jämkning ska ske ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen tagit del av det omställningsstöd som lämnas vid avgången eller på annat sätt varit verksam för att söka övergå till yrkeslivet.

De nuvarande jämkningsgrunderna – som fyller andra syften än det som nu beskrivits – ska behållas.

Övrigt

De nya bestämmelserna om stöd för övergång till förvärvsarbete och ekonomiskt omställningsstöd placeras i ett nytt kapitel, 13 a kap., i ersättningslagen. Bestämmelserna träder i kraft den 1 maj 2014 och tillämpas i enlighet med direktiven på de ledamöter som för första gången valts in i riksdagen i samband med valet 2014 eller senare. De nya bestämmelserna ska även tillämpas på den tidigare ledamot som, efter ett uppehåll från riksdagen, väljs vid det valet eller vid senare val. Detta gäller dock inte den som före återinträdet fått ett beslut om inkomstgaranti som fortfarande löper.

Bestämmelserna om erbjudande av stöd för övergång till förvärvsarbete, uppgiftsskyldighet och jämkning ska gälla även ledamöter som valts in i riksdagen före valet 2014.

Beslut om rätt till ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd ska fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Sådana beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

När en ledamot lämnar riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att fatta beslut om förmåner för honom eller henne. Riksdagsförvaltningen ska också på begäran till nämnden lämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till Riksdagsförvaltningen rörande vidtagna åtgärder för att övergå till förvärvsarbete.

Beslut som Riksdagsförvaltningen fattar i ärenden om omställningsstöd får inte överklagas.

Den administrativa hanteringen av ekonomiska avgångsförmåner bör även i fortsättningen skötas av Statens tjänstepensionsverk.

Kostnaderna för administration av de föreslagna ekonomiska omställningsstöden bedöms bli betydligt lägre än för inkomstgarantin. Kostnaderna för omställningsåtgärderna bedöms rymmas inom en ram som motsvarar den för den nu pågående försöksverksamheten. Dock tillkommer vissa kostnader för riksdagens administration av stödet.

Författningsförslag

1. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

dels att nuvarande 13 kap. 1 §¹ ska betecknas 13 kap. 1 a §,

dels att 13 kap. 2, 6–8, 16, 18, 21, 22, 24 b, 25 och 26 §§, 16 kap. 1–2 §§ samt rubriken närmast före 13 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 13 kap. 1, 1 b, 1 c och 24 d §§, en ny rubrik närmast före 13 kap. 1 § samt ett nytt kapitel, 13 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

Tillämpningsområde och syfte

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om stöd för övergång till förvärvsarbete, inkomstgaranti och efterlevandeskydd. Bestämmelserna gäller de ledamöter som har valts in i riksdagen eller har inträtt som ersättare före valet 2014.

Stödåtgärder för omställning

1 b §

När en ledamot som inte har fyllt 65 år lämnar riksdagen ska han eller hon erbjudas ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete.

1 c §

Den som nyttjat ett erbjudande enligt 1 b § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

¹ Senaste lydelse 2006:998.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Riksdagsförvaltningen beslutar om rätt till inkomstgaranti. Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen.

I sammanhängande tid i riksdagen inräknas tid som ledamot av Europaparlamentet före den 14 juli 2009.

Rätt till inkomstgaranti föreligger inte för tid då ledamoten får ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen.

6 §³

För de första fem åren ska inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter ska inkomstgarantin jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken. *Inkomstgarantin ska inte utgöra arbetsinkomst enligt 67 kap 6 § inkomstskattelagen (1999:1229).*

För de första fem åren ska inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter ska inkomstgarantin jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken.

Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att inkomstgaranti inte utgör arbetsinkomst.

7 §⁴

Om det finns särskilda skäl får *Riksdagsförvaltningen förlänga* den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

Om det finns särskilda skäl får *förlängning ske* av den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

² Senaste lydelse 2009:1582.

³ Senaste lydelse 2010:1259.

⁴ Senaste lydelse 2011:749.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 §⁵

Riksdagsförvaltningen får bevilja inkomstgaranti till en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken.

Inkomstgaranti får beviljas en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken.

16 §⁶

Om det är skäligt får Riksdagens arvodesnämnd besluta att rätt till inkomstgaranti inte föreligger eller att utbetalningen av inkomstgaranti ska minskas eller helt upphöra om en garantitagare

Om det är skäligt får inkomstgaranti minskas eller dras in helt (jämkning) om garantitagaren

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
 - avsättning till periodiseringsfond,
 - avsättning till upphovsmannakonto,
 - avsättning till expansionsfond,
 - eget pensionssparande,
 - underskott av annan verksamhetsgren,
3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller,
4. dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Utöver vad som följer av första stycket får inkomstgaranti jämkas om garantitagaren inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av jämningsfrågan ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen tagit del av det omställningsstöd som avses i 1 b §.

⁵ Senaste lydelse 2010:1259

⁶ Senaste lydelse 2010:1902.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §⁷

Om det finns särskilda skäl får *Riksdagsförvaltningen bevilja* efterlevandeskydd *till* efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämfställs med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Om det finns särskilda skäl får efterlevandeskydd *beviljas* efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämfställs med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

21 §⁸

Den som vill ha efterlevandeskydd ska ansöka om det hos *Riksdagsförvaltningen*.

Efterlevandeskydd betalas inte för längre tid tillbaka än sex månader för ansökningsmånaden.

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till inkomstgaranti när en ledamot lämnat riksdagen. Nämnden beslutar också om jämkning enligt 16 § och om prövning enligt 27 §.

Den som vill ha *inkomstgaranti enligt 7 § eller 8 § eller* efterlevandeskydd ska ansöka om det hos *Riksdagens arvodesnämnd*.

Förmåner enligt andra stycket kan inte beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Ett beslut om jämkning som innebär att inkomstgaranti dras in helt eller delvis gäller omedelbart även om det inte vunnit laga kraft, om inte annat förordnas.

22 §⁹

Den som vill att inkomstgaranti ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk *enligt vad som följer av 6 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen*.

Inkomstgaranti kan inte betalas ut för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Den som vill att inkomstgaranti *eller efterlevandeskydd* ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk.

⁷ Senaste lydelse 2011:749.

⁸ Senaste lydelse 2011:749.

⁹ Senaste lydelse 2011:749.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 b §¹⁰

En garantitagare ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende om jämkning av inkomstgaranti enligt 16 § 1–3.

Den som ansöker om eller tar emot inkomstgaranti ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende enligt denna lag.

24 d §

När en ledamot har lämnat riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att kunna fastställa ledamotens rätt till förmån enligt denna lag.

Riksdagsförvaltningen ska på begäran till Riksdagens arvodesnämnd överlämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen enligt 1 c §.

25 §¹¹

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp skall garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Ett belopp som skall betalas tillbaka skall, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det finns särskilda skäl får återkraven efterges helt eller delvis.

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp ska garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Detsamma gäller om garantin har jämkats med visst belopp. Ett belopp som ska betalas tillbaka ska, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det inte är lämpligt att minska kommande utbetalningar får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken.

Avräkning eller verkställighet enligt första stycket får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Om det finns särskilda skäl får

¹⁰ Senaste lydelse 2010:1902.

¹¹ Senaste lydelse 2006:998.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**återkravet efterges helt eller delvis.*26 §¹²

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, *skall* garantitagaren betala dröjsmålsränta för tid därefter till dess betalning sker. *Räntan skall bestämmas efter den räntesats som anges i räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.*

Bestämmelserna i första stycket *skall* också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som *skall* betalas tillbaka. I ett sådant fall *skall* ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, *ska* garantitagaren betala dröjsmålsränta för tid därefter till dess betalning sker. *Det samma gäller om garantin har jämkats med visst belopp. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.*

Bestämmelserna i första stycket *ska* också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som *ska* betalas tillbaka. I ett sådant fall *ska* ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

13 a kap. Omställningsstöd och efterlevandeskydd***Inledande bestämmelse***

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om omställningsstöd och efterlevandeskydd.

Omställningsstödet består av

- a) stödåtgärder som erbjuds vid avgången från riksdagen och*
- b) ekonomiska förmåner under omställningstiden.*

¹² Senaste lydelse 2006:998.

Syftet med omställningsstödet är att underlätta för den som har varit riksdagsledamot att övergå till förvärvsarbete.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller för de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen genom valet 2014 eller som inträder senare i riksdagen.

Stödåtgärder för omställning

2 § När en ledamot som inte har fyllt 65 år lämnar riksdagen ska han eller hon erbjudas ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete.

3 § Den som har nyttjat ett erbjudande enligt 2 § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

Ekonomiskt omställningsstöd

4 § Ekonomiskt omställningsstöd ska betalas till den som tidigare varit ledamot av riksdagen

1. i 3 månader, om mandatet utövats under en sammanhängande tid om minst 1 år,

2. i 6 månader, om mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst 2 år,

3. i 1 år, om mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst 4 år eller

4. i 2 år, om mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst 8 år.

Ekonomiskt omställningsstöd utgörs av 85 procent av det arvode som avses i 3 kap. 1 §. Stödet ska betalas från och med den dag som arvodet upphör.

Ekonomiskt omställningsstöd enligt första stycket ska jämföras med inkomst av anställning enligt 59 kap. 8 § socialförsäkringsbalken.

5 § När stöd enligt 4 § har upphört att gälla får ytterligare ekonomiskt omställningsstöd beviljas för högst ett år i taget om

1. ledamoten under avgångsåret hade fyllt minst 55 år,

2. mandatet vid avgången hade utövats under en sammanlagd tid om minst åtta år och

3. särskilda skäl föreligger.

Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska avseende fästas vid

1. om och hur den tidigare ledamoten nyttjat de stödåtgärder som avses i 2 § eller vilka åtgärder han eller hon eljest vidtagit för att söka övergå till förvärvsarbete samt

2. den tidigare ledamotens personliga och ekonomiska förhållanden.

Stöd enligt första stycket får även beviljas då endast särskilda skäl föreligger. I sådana fall får stödet beviljas i högst ett år.

Stöd som avses i första och tredje stycket får uppgå till högst 45 procent av det arvode som avses i 3 kap. 1 §. Stödet ska jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken.

6 § Vid beräkning av tider enligt 4 och 5 §§ ska hänsyn inte tas till tid då ledamoten har fått ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Ledighet som beviljats av riksdagen eller av talmannen begränsar inte rätten till förmåner. Detsamma gäller sjukfrånvaro.

7 § Rätt till ekonomiskt omställningsstöd gäller som längst till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Utbetalning av stödet sker månadsvis.

8 § Utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd ska upphöra om ledamoten åter tar plats i riksdagen.

När en ledamot åter lämnar riksdagen gäller 4 och 5 §§ i tillämpliga delar.

9 § Ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § ska knytas till det prisbasbelopp som gällde för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.

10 § Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ inte utgör arbetsinkomst.

Avräkning av andra inkomster

11 § Ekonomiskt omställningsstöd minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken under den tid förmånerna betalas.

Ekonomiskt omställningsstöd minskas även med det belopp i svensk valuta som motsvarar vad ledamoten får i form av arvode enligt artikel 10 i Europaparlamentets beslut nr 2005/684/EG, Euratom av den 28 september 2005 om antagande av Europaparlamentets ledamotsstadga.

Om en ledamot som har ekonomiskt omställningsstöd samtidigt tar emot övergångsersättning enligt artikel 13 i Europaparlamentets beslut nr 2005/684/EG, Euratom minskas förmånen med det belopp i svensk valuta som motsvarar vad ledamoten får i övergångsersättning.

12 § Ekonomiskt omställningsstöd minskas också, på sätt som framgår av 13 §, med följande inkomster:

- 1. inkomst av sådant slag som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken,*
- 2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,*
- 3. delpension enligt kollektivavtal,*
- 4. pension eller livränta i andra fall än som avses i 11 §,*
- 5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än dem som avses i 1–4.*

13 § Minskningen av ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ ska ske med den sammanlagda inkomst enligt 12 § som per år överstiger ett prisbasbelopp.

14 § Föreligger inte rätt till ekonomiskt omställningsstöd under ett helt kalenderår, ska endast inkomster som hänför sig till den tid då rätt till stödet föreligger medräknas vid minskningen.

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar som det ekonomiska omställningsstödet betalas.

Om den som har ekonomiskt omställningsstöd samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendeman, och avgångsförmånerna ska minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens tjänstepensionsverk beslutar efter samråd med berörda utbetalare om sådan jämkning.

Jämkning av ekonomiskt omställningsstöd

15 § Om det är skäligt får ekonomiskt omställningsstöd minskas eller dras in helt (jämkning) om den som tar emot förmånen

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
 - avsättning till periodiseringsfond
 - avsättning till upphovsmannakonto,
 - avsättning till expansionsfond,
 - eget pensionssparande,
 - underskott av annan verksamhetsgren,
3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller
4. dömts för brott som medfört att förmånstagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att förmånstagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Utöver vad som följer av första stycket får ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § och som gäller i mer än ett år jämkas om förmånstagaren inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av om jämkning ska ske ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen tagit del av det omställningsstöd som avses i 2 §.

Rätt till efterlevandeskydd

16 § Ett efterlevandeskydd betalas till arvsberättigat barn som inte har fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § första stycket 4. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionssyfte.

17 § Om det finns särskilda skäl får efterlevandeskydd beviljas efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämställs med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Hur länge efterlevandeskydd betalas

18 § Efterlevandeskydd betalas under högst två år.

Efterlevandeskyddet upphör vid utgången av den månad då den berättigade avlider.

Efterlevandeskyddets storlek

19 § Efterlevandeskyddet betalas per år med ett belopp för varje berättigad motsvarande ett prisbasbelopp.

Handläggning av ärenden

20 § Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § när en ledamot har lämnat riksdagen. Nämnden beslutar också om jämkning enligt 16 § samt om prövning enligt 30 §.

Den som vill ha ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § eller efterlevandeskydd ska ansöka om det hos Riksdagens arvodesnämnd.

Förmåner enligt andra stycket kan inte beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Ett beslut om jämkning som innebär att ekonomiskt omställningsstöd dras in helt eller delvis gäller omedelbart även om det inte vunnit laga kraft, om inte annat förordnas.

21 § Den som vill att ekonomiskt omställningsstöd eller efterlevandeskydd ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk. Utbetalning får inte ske för längre tid tillbaka än sex månader före ansökan om utbetalning.

22 § Den som ansökt om utbetalning ska skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens tjänstepensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.

Om den som ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts, får Statens tjänstepensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning, ska han eller hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens tjänstepensionsverk.

23 § Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån ska på begäran av Statens tjänstepensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

24 § Skatteverket ska till Statens tjänstepensionsverk lämna uppgifter om inkomst som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken, om uppgifterna har betydelse i ett ärende om ekonomiskt omställningsstöd enligt denna lag.

25 § Den som ansöker om eller tar emot ekonomiskt omställningsstöd ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende enligt denna lag.

26 § Skatteverket ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter om en namngiven person som har betydelse i ett ärende om jämkning av ekonomiskt omställningsstöd enligt 15 § första stycket 1–3. Detsamma gäller uppgifter som har betydelse för frågan om ekonomiskt omställningsstöd enligt 30 §.

27 § När en ledamot har lämnat riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att kunna fastställa ledamotens rätt till förmån enligt denna lag.

Riksdagsförvaltningen ska på begäran till Riksdagens arvodesnämnd överlämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen enligt 3 §.

28 § Om ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp ska förmånstagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Detsamma gäller om stödet har jämkats med visst belopp. Ett belopp som ska betalas tillbaka ska, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av det ekonomiska omställningsstödet. Om det inte är lämpligt att minska kommande utbetalningar får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken.

Avräkning eller verkställighet enligt första stycket får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

29 § Om ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, ska förmånstagaren betala dröjsmålsränta för tid därefter till dess betalning sker. Detsamma gäller om stödet har jämkats med visst belopp. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket ska också gälla om förmånstagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som ska betalas tillbaka. I ett sådant fall ska ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Ansökan om ekonomiskt omställningsstöd m.m. efter jämkningsbeslut

30 § Om ekonomiskt omställningsstöd har jämkats enligt 15 §, får förmånstagaren när nya förhållanden inträtt på nytt ansöka om ekonomiskt omställningsstöd.

Om ett beslut som fattats med tillämpning av 15 § har grundats på att förmånstagaren gjort avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto eller expansionsfond och beloppet därefter helt eller delvis återförts till beskattning, ska på yrkande av förmånstagaren frågan prövas om stödet för det år då återförandet skedde.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.1 §¹³

Ett beslut av Riksdagsförvaltningen enligt 13 kap. denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Övriga beslut av Riksdagsförvaltningen enligt denna lag överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

Riksdagsförvaltningens beslut i ärenden om stödåtgärder för omställning får inte överklagas.

2 §¹⁴

Ett beslut av Riksdagens arvodesnämnd enligt 13 kap. 16 § eller 27 § denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Nämndens beslut enligt 3 kap. 1 § får inte överklagas.

Ett beslut av Riksdagens arvodesnämnd enligt 13 kap. eller 13 a kap. denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

2. För den som lämnat uppdraget som ledamot före den 1 juli 1994 ska äldre bestämmelser fortfarande gälla.

3. Bestämmelserna i 13 a kap. ska även tillämpas på den som varit ledamot av riksdagen före valet 2014 om han eller hon tidigare haft rätt till inkomstgaranti och garantitiden har löpt ut.

2. Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)

dels att 67 kap. 6 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 kap. 17 b §, av följande lydelse.

¹³ Senaste lydelse 2011:749.

¹⁴ Senaste lydelse 2012:887

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

17 b §

Förmån av omställningsstöd enligt 13 kap. 1 b § och 13 a kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska inte tas upp.

67 kap.

6 §¹⁵

Med arbetsinkomster avses vid tillämpningen av detta kapitel sådana inkomster som anges i 59 kap. 8–12 §§, 13 § 10, 12 och 13, 14 § första stycket 1–3 och 5 samt 15–19, 21 och 27 §§ socialförsäkringsbalken med undantag för sådana inkomster som anges i 59 kap. 23, 25, 26 och 28 §§ samma balk. Som arbetsinkomst avses även inkomst från självständig näringsverksamhet som bedrivs utomlands, om den skattskyldige i inte oväsentlig omfattning har arbetat i verksamheten.

Ekonomiskt omställningsstöd och inkomstgaranti enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska inte anses som arbetsinkomst.

Vid beräkningen av skattereduktionen ska arbetsinkomsterna utgöras av

– överskott i inkomstslaget tjänst, och

– överskott i inkomstslaget näringsverksamhet minskat med sjukpenning eller annan ersättning som anges i 15 kap. 8 §.

Arbetsinkomsterna ska minskas med allmänna avdrag enligt 62 kap. och sjöinkomstavdrag enligt 64 kap. samt avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

¹⁵ Senaste lydelse 2010:1277.

3. Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 28 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

8 §¹⁶

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende om

1. inkomstgaranti för den som har varit riksdagsledamot eller ledamot av Europaparlamentet,

2. inkomstgaranti eller motsvarande för vissa arbetstagare som har innehaft

3. pension enligt statligt kollektivavtal om särskild pension för yrkesofficerare, *eller*

4. pensionsersättning och särskild pensionsersättning enligt statligt kollektivavtal om trygghetsfrågor.

Sekretess gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende om

1. inkomstgaranti *eller ekonomiskt omställningsstöd* för den som har varit riksdagsledamot eller ledamot av Europaparlamentet,

2. förmåner för den som varit statsråd och statlig chefsanställning,

3. pension enligt statligt kollektivavtal om särskild pension för yrkesofficerare,

4. pensionsersättning och särskild pensionsersättning enligt statligt kollektivavtal om trygghetsfrågor, *eller*

5. *stöd för övergång till förvärvsarbete för den som har varit riksdagsledamot.*

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

¹⁶ Senaste lydelse 2009:677.

4. Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹⁷

Riksdagsförvaltningen ska om annat inte är särskilt föreskrivet

1. upprätta förslag till anslag på statens budget för riksdagen och Riksdagsförvaltningen,
2. utfärda anvisningar för utarbetandet av förslag till anslag på statens budget för riksdagens myndigheter utom Riksbanken,
3. upprätta anslagsdirektiv för var och en av riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, över de finansiella villkor som gäller för respektive myndighet med anledning av riksdagens beslut om statens budget,
4. besluta i frågor om ekonomiska förmåner enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter respektive den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet,
5. ansvara för löner, arvoden och andra ersättningar till arbetstagare och arvodesberättigade hos Riksdagsförvaltningen, riksdagens nämnder och övriga riksdagsorgan samt svara för hanteringen av pensioner och andra förmåner till dessa och deras efterlevande,
6. ingå centrala kollektivavtal samt i övrigt utöva arbetsgivarens befogenheter enligt dessa när det gäller riksdagens myndigheter samt företräda riksdagens myndigheter som arbetsgivare i arbetstvister om kollektivavtal som har slutits av Riksdagsförvaltningen,
7. svara för de utbetalningar som följer av beslut av riksdagens nämndmyndigheter, om kostnaderna ska belasta anslag som anvisats till Riksdagsförvaltningen *samt*
8. utföra övriga ekonomiadministrativa uppgifter för riksdagens nämndmyndigheter.

7. svara för de utbetalningar som följer av beslut av riksdagens nämndmyndigheter, om kostnaderna ska belasta anslag som anvisats till Riksdagsförvaltningen,
8. utföra övriga ekonomiadministrativa uppgifter för riksdagens nämndmyndigheter *samt*
9. *ansvara för att ledamöter som lämnar riksdagen erbjuds stöd för övergång till förvärvsarbete.*

Riksdagsförvaltningen ska ge riksdagens myndigheter möjlighet att framföra sina synpunkter på förhandlingsfrågor som direkt berör respektive myndighet.

¹⁷ Senaste lydelse 2012:888.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Riksdagsförvaltningen får till en av riksdagens myndigheter överlämna handläggningen av en avtalsfråga som är av betydelse för den myndigheten.

Riksdagsförvaltningen ska bereda riksdagens nämndmyndigheter tillfälle att lämna synpunkter på behovet av resurser.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

5. Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att det i riksdagsordningen ska införas en ny huvudbestämmelse, 8 kap. 4 a §, samt närmast före den en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***8 kap.*****Riksdagens arvodesnämnd******4 a §***

Riksdagens arvodesnämnd består av ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter varje ordinarie val till riksdagen för tiden intill dess nytt val till nämnden har ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014 och tillämpas första gången vid det val till nämnden som ska ske efter valet till riksdagen 2014.

6. Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd
dels att 3 § ska upphöra att gälla,
dels att 1 och 17 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Riksdagens arvodesnämnd ska i enlighet med

1. 3 kap. 1 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter fastställa det belopp för månad som ledamotsarvode ska betalas med,
2. 13 kap. 16 § samma lag besluta om jämkning av inkomstgaranti,
3. 13 kap. 27 § samma lag besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt,
4. 9 kap. 12 a § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet besluta om jämkning av inkomstgaranti och
5. 9 kap. 23 § samma lag besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt.

Riksdagens arvodesnämnd ska i enlighet med

1. 3 kap. 1 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter fastställa det belopp för månad som ledamotsarvode ska betalas med,
2. 13 kap. 21 § samma lag besluta i frågor om inkomstgaranti och efterlevandeskydd,
3. 13 a kap. 20 § samma lag besluta i frågor om ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd,
4. 9 kap. 12 a § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet besluta om jämkning av inkomstgaranti och
5. 9 kap. 23 § samma lag besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt.

Nämnden ska ange vilka överväganden som föranlett beslutet.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

17 §

Bestämmelser om överklagande av beslut som avses i 1 § finns i 3 kap. 1 § och 16 kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter samt i 12 kap. 1 § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Bestämmelser om överklagande av beslut som avses i 1 § finns i 16 kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter samt i 12 kap. 1 § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Bestämmelser om överklagande av beslut som rör utlämnande av handlingar och uppgifter finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.
 2. En ledamot som har utsetts med stöd av äldre bestämmelser kvarstår som ledamot i nämnden under den tid som han eller hon utsetts för.

I Bakgrund

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Enligt 9 kap. 6 § riksdagsordningen ska bestämmelser om arvode och andra ekonomiska villkor till riksdagens ledamöter regleras i lag. Sådana bestämmelser finns i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). I den lagen finns bestämmelser som bl.a. reglerar den inkomstgaranti som f.d. riksdagsledamöter är berättigade till på vissa närmare villkor.

Bestämmelserna i 13 kap. ersättningslagen om inkomstgaranti har ändrats vid ett flertal tillfällen. En översyn medförde större ändringar år 2006. Då infördes den s.k. portalparagrafen i 13 kap. 1 § där det anges att syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgångna riksdagsledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Av den bestämmelsen framgår också att garantin inte är avsedd som en varaktig försörjning.

År 2010 beslöt riksdagsstyrelsen att ge Riksdagsförvaltningen i uppdrag att bedriva en försöksverksamhet där avgångna ledamöter erbjöds rådgivning för att underlätta en övergång till yrkesverksamhet. Tjänster för sådana insatser upphandlades och har efter 2010 års val försöksvis kunnat erbjudas avgångna ledamöter. En permanent sådan ordning förutsätter dock en lagreglering.

Riksdagsstyrelsen beslöt den 16 november 2011 (dnr 233-533-2011/12) att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att lämna förslag till åtgärder som syftar till att underlätta för ledamöter som lämnat uppdraget i riksdagen att övergå till yrkesverksamhet *samt att* genomföra en översyn av reglerna för inkomstgaranti för riksdagens ledamöter. I den senare frågan har det i direktiven angivits bl.a. att för de ledamöter som inlett uppdraget före valet 2014 ska nuvarande bestämmelser i huvudsak tillämpas. Kommittén har haft att följa direktiven och dess förslag har utformats i enlighet härmed. Riksdagsstyrelsens direktiv för kommittén har i sin helhet tagits in i *bilaga 1*.

1.2 Kommitténs arbete

Kommittén har sammanträtt tolv gånger. Vid dessa möten har experterna deltagit.

Kommittén har under utredningsarbetets gång fått biträde av riksdagens utredningstjänst. Två enkäter har genomförts, en med de riksdagsledamöter som

lämnade riksdagen i samband med 2010 års val och en med riksdagens nu verksamma ledamöter. Företrädare för kommittén har sammanträffat med tjänstemän hos Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), med Riksdagens arvodesnämnd samt med företrädare för Statsrådsarvodesnämnden, Trygghetsstiftelsen, Trygghetsrådet, Omställningsfonden och Lernia Jobb & Karriär AB samt Myndigheten för yrkeshögskolan. Kommittén har vidare hållit sig underrättad om beredningsläget i Regeringskansliet när det gäller betänkandet Myndighetschefers villkor (SOU 2011:81).

Under arbetets gång har lägesrapporter lämnats till riksdagsstyrelsen och riksdagspartiernas gruppleddare.

2 Ledamotsuppdraget

2.1 Uppdragets betydelse

Enligt 1 kap. 1 § regeringsformen bygger det svenska statskicket på folkstyrelse som förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick. Vid sidan av parlamentarismen nämns i sammanhanget också kommunal självstyrelse. Bestämmelsen ger uttryck för att riksdagen är den svenska demokratins fundament och navet i det svenska statskicket. Riksdagsledamoten har mandatet att tillsammans med sina kollegor i sitt parti företräda folket inför de beslut som riksdagen fattar. Riksdagsledamöterna har alltså en central och mycket betydelsefull roll som det svenska folkets representanter i riksdagen.

Uppdraget som folkvald riksdagsledamot är det förtroendeuppdrag där den enskilde har möjligheter att påverka samhällsutvecklingen mest och djupast. Att som folkvald vara med och stifta lagar och bestämma statens budget har stor betydelse för människors vardag. Att vara ledamot av Sveriges riksdag är det viktigaste förtroendeuppdrag man kan ha i Sverige.

2.2 Uppdragets villkor

Ett förtroendeuppdrag får man inte för gott. Det har man till låns. En riksdagsledamot är vald av folket i allmänna val för en bestämd valperiod. Därefter ska den förda politiken utvärderas och underställas väljarna på nytt. Då kommer förtroendet att antingen förnyas eller upphöra.

Väljarna kan förvänta sig att den som kandiderar i riksdagsvalet och får förtroendet också – om det inte finns mycket speciella skäl – utövar uppdraget under hela valperioden.

Riksdagsuppdraget är alltså ett mycket viktigt och bindande samhällsuppdrag som ska vara förenat med stort förtroende bland medborgarna. Väljarna ska kunna förvänta sig att en riksdagsledamot utövar sitt uppdrag med integritet och utan att tidigare eller framtida bindningar utanför det politiska uppdraget utövar obehörig påverkan på riksdagsledamoten. Detta betyder att det är viktigt att riksdagsledamoten ges sådana ekonomiska villkor att han eller hon kan stå fri och låta uppdraget helt stå i fokus.

En grundtanke måste vara att likartade ekonomiska villkor ska gälla i riksdagen som i samhället i övrigt så långt det är rimligt och möjligt. Riksdagsledamöternas situation och villkor avviker emellertid i flera avseenden från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden.

Uppdragets innehåll och ledamöternas situation (se vidare avsnitt 2.3) har särdrag. Detta gör att förhållandena på flera sätt skiljer sig från vad som gäller i samhället i övrigt. Det är därför svårt att jämföra en ledamots uppgifter och förhållanden med vad som gäller i olika yrkesgrupper.

Uppdraget är till sin natur osäkert eftersom det omprövas vid varje val till riksdagen. Tjänstgöringsperioden kan också förkortas genom att extra val till riksdagen utlyses. Ersättare för statsråd och statssekreterare som tjänstgjort som ledamöter under lång tid kan från en dag till en annan få lämna sina uppdrag i samband med regeringsombildning. Av detta kan följa svårigheter att planera för övergången till arbetslivet.

Det är mot denna bakgrund som det är motiverat att riksdagsledamöternas ekonomiska villkor på vissa punkter skiljer sig i viss utsträckning från vad som vanligen gäller på arbetsmarknaden.

2.3 Uppdragets innehåll

En ledamots uppgifter är mycket varierande men består först och främst i att delta i arbetet i kammaren, i utskotten och i andra riksdagsorgan. Detta innebär att ledamoten måste sätta sig in i en rad olika ämnesområden och ta ställning i frågor av vitt skilda slag. Vidare består riksdagsarbetet i att skriva motioner, interpellationer, ställa frågor och utarbeta reservationer och särskilda yttranden. Ledamoten ska också förbereda debattinlägg. Det inre arbetet i den egna partigruppen utgör också en betydande del av riksdagsarbetet. Normalt går det åt en avsevärd inläsningstid för att fullgöra uppdrag i utskott och andra riksdagsorgan.

Uppdraget som riksdagsledamot kräver vidare att ledamoten i tillräcklig utsträckning har och utvecklar kontakter med sin valkrets och väljare liksom med samhället i övrigt.

Riksdagsledamöterna har en framträdande roll i partiernas arbete med att informera allmänheten om och försöka vinna väljare för sina idéer, förslag och initiativ i olika frågor. Det arbetet får betraktas som en del av uppdraget att vara riksdagsledamot.

Ledamöterna omfattas inte av arbetstidslagets bestämmelser. På grund av det höga tempot i det politiska skeendet har riksdagsarbetet successivt blivit mer krävande och fordrar sedan länge normalt minst en heltidsinsats av ledamoten. En riksdagsledamot har därför en arbetstid som normalt är längre än vad som i allmänhet förekommer på arbetsmarknaden. Arbetet utförs ofta även på kvällar och helger och flertalet ledamöter lever stora delar av veckan borta från hemmet. Familjeliv och andra delar av det sociala livet får därför stå tillbaka. Detta innebär påfrestningar som kan ha betydelse när det gäller att få personer att kandidera till riksdagen.

Det parlamentariska läget i riksdagen varierar. Olika parlamentariskt underlag för regeringar under olika valperioder medför varierande politisk aktivitet i riksdagen och påverkar beslutsprocessens komplexitet. Också arbetstrycket i riksdagen blir därmed varierande.

Arbetsbördan i riksdagen är således hög men inte lika hög för alla ledamöter utan är sannolikt mycket individuell. Belastningen sammanhänger t.ex. med om ledamoten tillhör ett oppositionsparti eller ett parti som ingår i reger-

ingsunderlaget och om partigruppen i riksdagen är stor eller liten. Belastningen beror vidare på kommunikationsmöjligheterna från och till valkretsen och på vilka politiska sidouppdrag ledamoten har i och utanför riksdagen. Uppdraget utövas inte bara i Stockholm under de dagar då riksdagsarbetet pågår. Ledamoten företräder också sitt parti och det särskilt hemma i den egna valkretsen. Sammantaget är numera uppdraget som riksdagsledamot ett heltidsuppdrag som är mycket svårt eller näst intill omöjligt att i längden förena med att samtidigt upprätthålla en annan yrkesverksamhet ens till någon mindre del.

Informationshanteringen har det senaste decenniet blivit påtagligt mycket snabbare och har i hög grad påverkat riksdagsarbetet. Det har å ena sidan inneburit att ledamotens arbete underlättats och att möjligheterna att effektivt verka som ledamot och göra ett bra arbete blivit större. Å andra sidan ställer den nya informationstekniken mycket stora krav på tillgänglighet, aktivitet och beredskap från ledamotens sida för att svara mot de ökade möjligheterna och ett högre tempo.

Tendenserna till fortsatt internationalisering av riksdagsuppdraget är tydliga. Riksdagen hanterar, till följd av internationaliseringen, EU:s fördjupning och utvidgning och den snabba samhällsutvecklingen, allt fler internationella aspekter inom skilda politikområden. Samtidigt som internationella frågor har blivit ett allt viktigare inslag i parlamentens dagliga arbete har parlamenten blivit allt viktigare i den internationella politiken. EU-frågorna är i dag en integrerad del i den vardagliga politiska verksamheten i riksdagen. Denna utveckling förutsätter att ledamöterna har eller tillägnar sig goda språkkunskaper.

Riksdagens sammanträden är i huvudsak koncentrerade till perioden september–juni. Utskotts- och nämndsammanträden förekommer dock i varierande utsträckning även under den tid då hela riksdagen inte är samlad. Under den tiden ägnar ledamöterna sig i övrigt i allmänhet också åt utskottsresor eller andra resor, arbete i valkretsen, partiarbete, förberedelser i riksdagsarbetet och politiska sidouppdrag.

2.4 Förutsättningar och rättslig reglering

Det går, som nämnts, inte att jämställa en riksdagsledamots uppgifter och förhållanden med någon annan grupp. Uppdraget förutsätter samhällsengagemang, stark ansvarskänsla och integritet och det är av stor vikt att lämpliga personer kan ställa sig till förfogande för sådana uppdrag eftersom dessa har en så central roll i den svenska demokratin. Vårt samhälle måste kunna motivera väl lämpade personer att ta på sig uppdraget. För dessa måste uppdraget som riksdagsledamot framstå som ett realistiskt alternativ till annan verksamhet.

Även om andra drivkrafter än de materiella förmånerna är styrande för en politiskt förtroendevald bör arbetsförhållandena och de ekonomiska villkoren i riksdagen göra det rimligt för alla oavsett bakgrund och levnadsförhållanden

att kunna bli och vara riksdagsledamot samt att därefter kunna lämna uppdraget utan att helt ställas utan ekonomisk försörjning. En viktig förutsättning för en representativ demokrati är att alla personer inom olika samhällssektorer som är valbara har samma förutsättningar att åta sig och fullgöra ett förtroendeuppdrag.

Uppdraget som riksdagsledamot är speciellt. Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och ledamoten. Arbetsrättsligt är det inte heller att jämföra med vanligt förekommande uppdragsavtal. Riksdagsledamotens förhållanden vad gäller de ekonomiska villkoren regleras i stället särskilt genom en speciallag, lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen).

Översynskommittén drog i sitt betänkande Ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (2004/05:URF2 s. 84) slutsatsen av det som nu sagts att ledamoten saknar skydd mot uppsägning och inte heller omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. I uppdragets karaktär ligger, menade Översynskommittén, att ledamoten såväl formellt som reellt saknar den trygghet som gäller på svensk arbetsmarknad i övrigt.

Det bör dock här nämnas att det i betänkandet av Utredningen om förtroendevaldas arbetslöshetsersättning (SOU 2011:54) nu har lämnats förslag om att vissa förtroendeuppdrag, däribland riksdagsuppdraget, ska likställas med förvärvsarbete i arbetslöshetsförsäkringen. Betänkandet är under beredning i Regeringskansliet.

Riksdagsledamöter har en grundlagsfäst rätt enligt 4 kap. 10 § RF att utan hinder av en statlig, kommunal eller enskild anställning fullgöra sitt uppdrag i riksdagen. Ingen arbetsgivare får vägra en anställd ledighet för ett sådant uppdrag. Dock grundar denna bestämmelse ingen skyldighet för arbetsgivaren att sedan återta den tidigare anställda eller erbjuda fortsatt anställning efter riksdagsperiodens slut (SOU 1972:15 s. 135, prop. 1973:90 s. 261 f., jfr 2004/05:URF2 s. 51 och Holmberg-Stjernquist, Grundlagarna, 3 uppl., 2012, s. 266). Det kan dock finnas möjlighet att efter beviljad tjänstledighet kunna få återgå till den tidigare anställningen. Beträffande tjänstledighet, se vidare tjänstledighetsförordningen (1984:111) gällande för statsanställda och på arbetsmarknaden i övrigt bestämmelser i kollektivavtal.

Översynskommittén konstaterade att den riksdagsledamot som har kvar den formella möjligheten att återvända till sitt gamla arbete när han eller hon lämnar riksdagen, t.ex. i kraft av tjänstledighet, i praktiken kan ha mycket svårt att återuppta arbetet. Arbetsinnehållet kan ha förändrats under den tid som ledamoten har verkat i riksdagen. Förhållandena på arbetsplatsen kan ha förändrats på ett sådant sätt att det inte ter sig rimligt för den avgångna ledamoten att återvända. De rent personliga förutsättningarna för att utföra de tidigare arbetsuppgifterna kan också ha förändrats. Även om ledamotskapet i riksdagen inte är att betrakta som ett arbete i konventionell mening hindrar inte detta att den som lämnar en vanlig anställning, eller lämnar en verksamhet som egen företagare, för att bli riksdagsledamot i praktiken byter yrke. Ju

längre en ledamot har sitt uppdrag i riksdagen, desto mera uppenbart blir det att ett sådant byte har skett. (2004/05:URF2 s. 84 f.)

I frågan om i vilken omfattning riksdagsledamöterna har tjänstledigt från tidigare anställning under uppdraget i riksdagen m.m. eller inte har kvar anställningen m.m. hänvisas till en enkätundersökning, se avsnitt 2.6.

2.5 Ledamöternas bakgrund

2.5.1 Ålder

Medelvärdet för ledamöternas ålder var efter valet 2010 47 år. Åldersspridningen är stor. Den yngsta ledamoten var 18 år och den äldsta 77 år. Genomsnittsåldern i de nyvalda riksdagarna har sjunkit under de senaste decennierna, men i långsam takt. På 1980-talet låg den på 50 år eller strax däröver, på 00-talet har den legat på 47–48 år.

Åldersfördelningen har dock ändrats något. Spridningen är större nu än tidigare. Framför allt är det antalet ledamöter i de allra yngsta åldersgrupperna som ökat. På 1980-talet var det ovanligt med nyvalda ledamöter som var under 30 år. Antalet ledamöter som vid invalet var under 35 år var som framgår av tabell 1 mer än fyra gånger så stort 2010 som 1985.

TABELL 1 ÅLDERSFÖRDELNINGEN I RIKSDAGEN EFTER VALEN 1985, 1998 OCH 2010

År	18–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–	medelvärde
1985	0	2	10	22	54	73	77	54	48	9	50,8
1998	2	12	18	26	38	55	92	67	28	11	49,3
2010	4	13	35	32	50	62	67	52	26	12	47,0

2.5.2 Utbildning

Forskare vid statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet genomför sedan 1985 i början av varje valperiod en enkätundersökning med samtliga riksdagsledamöter. Utbildningsnivå vid första invalet i riksdagen ingår bland de uppgifter man ber ledamöterna lämna. I tabell 2 redovisas förändringen sedan 1980-talet när det gäller ledamöternas utbildningsnivå.

TABELL 2 LEDAMÖTERNAS UTBILDNINGSNIVÅ 1985, 1998 OCH 2010 I PROCENT

	1985	1998	2010
Folk-/grund-/yrkesskola	14,6	4,9	0,6
Real-/folkhögskola 2-årigt gymnasium	23,8	10,3	5,4
3-årigt gymnasium	11,5	12,0	13,2
Eftergymnasial utb. högskolestudier	8,6	25,2	29,8
Högskoleexamen	28,4	35,2	35,8
Forskarutbildning	5,4	4,3	4,0
Ingen uppgift	7,7	8,1	11,2
Summa %	100	100	100

Utbildningsnivån bland riksdagsledamöterna är hög. Av de som invaldes i riksdagen 2010 har två tredjedelar bedrivit akademiska studier. 40 procent av ledamöterna har avlagt akademisk examen.

Kategorin högskolestudier får antas innefatta allt från korta kurser i enskilda ämnen till näst intill fullbordade akademiska utbildningar.

2.5.3 Yrkesbakgrund

I forskargruppens enkät till ledamöterna ställdes också frågan om de när de första gången invaldes i riksdagen arbetade i statlig, kommunal, landstingskommunal eller privat tjänst. I tabell 3 redovisas resultatet av denna enkätfråga för de tre åren 1985, 1998 och 2010.

TABELL 3 YRKESSEKTOR VID TIDPUNKTEN FÖR FÖRSTA INVAL I RIKSDAGEN 1985, 1998 OCH 2010 (%)

Yrkessektor	1985	1998	2010
Statlig	19,6	10,6	13,5
Kommunal/landst.	28,5	36,2	40,6
Privat	40,9	40,2	33,7
Företagare/jordbr.	10,4	10,4	6,0
Förvärvsarbetade ej	0,6	2,6	6,2
Summa %	100	100	100

Utvecklingstendensen tycks klar. Andelen ledamöter som kommer från arbete i den kommunala och landstingskommunala sfären har ökat mellan 1985 och 2010. Detsamma gäller andelen ledamöter som inte varit yrkesverksamma vid tidpunkten för invalet i riksdagen. Övriga kategorier minskar i storlek.

Av bl.a. de biografiska uppgifterna i Fakta om folkvalda framgår att lärare är en av de största yrkesgrupperna i riksdagen. Minskningen av andelen statligt anställda och den samtidigt ökningen av andelen kommunalt eller landstingskommunalt anställda kan sannolikt till en del förklaras med skolans kommunalisering.

I gruppen kommunalt/landstingskommunalt verksamma kan tänkas ingå ett antal ledamöter som vid tidpunkten för invalet hade heltidsarvoderade förtro-

endeuppdrag på regional och lokal nivå. De personernas huvudsakliga yrkeskarriär kan ha ägt rum i någon annan sektor än den kommunala. Även med detta i beaktande är det dock tydligt att en stor del av ledamöterna har sin yrkesbakgrund på det kommunala området.

Ökningen av andelen ledamöter som vid tiden för invalet i riksdagen inte förvärvsarbetade hänger givetvis samman med den förändrade åldersstrukturen i riksdagen en ökande grupp går direkt från studier till ledamotskapet.

2.5.4 Avgångna ledamöter

Sedan övergången från tre- till fyraåriga valperioder 1994 har en dryg tredjedel av riksdagens ledamöter avgått i samband med varje val. I tabellerna 4 och 5 redovisas hur de som avgått i samband med 2006 och 2010 års val fördelar sig på åldersgrupper och på tjänstgöringstidens längd.

TABELL 4 AVGÅNGNA LEDAMÖTER I SAMBAND MED VALEN 2006 OCH 2010
FÖRDELAR PÅ ÅLDERSGRUPPER

Avgångna i samband med valet	2006		2010	
	antal	andel (%)	antal	andel (%)
Antal totalt	137		136	
<i>därav i åldern</i>	<i>antal</i>	<i>andel (%)</i>	<i>antal</i>	<i>andel (%)</i>
-24	2	1	0	0
25-29	0	0	1	1
30-39	12	9	16	12
40-49	12	9	16	12
50-54	22	16	22	15
55-59	28	20	27	20
60-64	39	29	26	20
65-	22	16	28	20

Källa: Riksdagens centralkanslis register.

Av redovisningen i tabell 4 kan utläsas att andelen ledamöter som avstått från att kandidera eller inte omvaldes i såväl valet 2006 som valet 2010 uppgick till nära 40 procent. Den faktiska omsättningen var dock något lägre, då några av de ledamöter som kandiderat för återval återkom till riksdagen som ersättare för statsråd och statssekreterare.

Vid valet 2006 var 111 av de 137 ledamöter som avgick 50 år eller äldre. Vid valet 2010 var 103 av de 136 ledamöter som avgick 50 år eller äldre. Vidare framgår t.ex. att 22 respektive 28 ledamöter, motsvarande 16 respektive 20 procent av det totala antalet avgångna ledamöter vid valen, var 65 år eller äldre och därmed hade uppnått gällande pensionsålder.

TABELL 5 ANTALET AVGÅNGNA LEDAMÖTER I SAMBAND MED VALEN 2006 OCH 2010 FÖRDELDE PÅ ANTALET RIKSDAGSPERIODER

Avgångna i samband med valet	2006		2010	
	antal	andel (%)	antal	andel (%)
Antal totalt	137		136	
därav med följande antal riksdagsperioder	antal	andel (%)	antal	andel (%)
<1 period	6	4	15	11
1 period	39	28	47	34
2 perioder	31	23	19	14
3 perioder	38	28	27	20
4 perioder	23	17	28	21

Källa: Riksdagens centralkanslis register

Tabellen som är baserad på två närliggande valperioder ger inte underlag för några säkra bedömningar av utvecklingen över tid. De 62 ledamöter som 2010 avgick efter att ha tjänstgjort i en valperiod eller kortare tid tillhör olika åldersgrupper. Huvuddelen av dem kandiderade för återval.

I gruppen som tjänstgjort fyra eller fler perioder ingår några med mycket lång tid i riksdagen bakom sig. Sju av dem hade varit ledamöter under mer än 20 år. Den avgående ledamot 2010 som tjänstgjort under längst tid var 56 år och hade varit ledamot i 28 år.

2.6 Möjlighet att gå tillbaka till tidigare arbete

2.6.1 Enkätundersökningen

Kommittén har ställt några enkätfrågor till riksdagsledamöterna som gäller om de är tjänstlediga från tidigare anställning och om hur de i så fall ser på möjligheterna att gå tillbaka till denna efter tiden i riksdagen. Partiföreträdarna i kommittén har i sina respektive partigrupper svarat för utdelningen av frågeformulären och insamling av svaren. 258 ledamöter (74 procent) har besvarat enkäten.

2.6.2 Tidigare anställning

Drygt tre fjärdedelar (77 procent) av dem som besvarat enkäten anger att de hade en anställning när de första gången invaldes i riksdagen. Det är en lägre andel än den som redovisades i Riksdagsundersökningen 2010 (jfr tab 2). Skillnaden kan möjligen förklaras av att frågeformuleringarna skilde sig något åt och att främst heltidsarvoderade kommunala förtroendemän därför kommit att registreras på lite olika sätt i de två undersökningarna.

Av dem som hade en anställning vid tidpunkten för invalet i riksdagen anger 17 procent att de var statligt anställda. Motsvarande siffror är 38 procent för kommunalt anställda och 45 procent för dem i privat tjänst.

Andelen som hade en anställning är som framgår av tabell 6 lägst bland ledamöterna i den yngsta åldersgruppen, 20--29 år, och som högst i gruppen 40-49 år. En näraliggande förklaring till den lägre andelen bland de yngsta ledamöterna är att de i lägre utsträckning hunnit etablera sig på arbetsmarknaden före invalet i riksdagen.

TABELL 6 ANDELEN LEDAMÖTER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER SOM HADE EN ANSTÄLLNING FÖRE INVALET I RIKSDAGEN.

Åldersgrupper	20-29	30-39	40-49	50-59	60-	Alla
Anställning	58 %	76 %	82 %	77 %	74 %	77 %

Andelen som hade en anställning när de invaldes i riksdagen är något lägre än genomsnittet för de som var nyvalda 2010 eller som kommit in därefter, dvs. de som ingår i kategorin 0--2 riksdagsår. Andelen med anställning vid invalet är dock högre än genomsnittet för de som varit ledamöter i 11 år eller mera. I den senare gruppen ingår alla som 2014 kommer att ha varit ledamöter i mer än tre valperioder. Som framgår av tabell 7 är det dock inget rätlinjigt samband mellan tid i riksdagen och anställning vid tiden för inval.

TABELL 7 ANDELEN LEDAMÖTER MED OLIKA TJÄNSTGÖRINGSTID SOM HADE EN ANSTÄLLNING FÖRE INVALET I RIKSDAGEN.

Antal riksdagsår	0-2	3-6	7-10	11-	Alla
Anställning	73 %	81 %	68 %	88 %	77 %

2.6.3 Tjänstledighet

Av de ledamöter som hade en anställning vid tidpunkten för invalet i riksdagen uppger 60 procent att de är tjänstlediga från denna anställning. De som varit anställda inom den statliga sektorn har behållit sina tjänster i lite högre utsträckning än övriga.

TABELL 8 ANDELEN LEDAMÖTER SOM ÄR TJÄNSTLEDIGA FRÅN TIDIGARE ARBETE, FÖRDELAT PÅ ARBETSMARKNADSSEKTORER.

	Statlig tjänst	Kommunal tjänst	Privat tjänst	Alla med anställning	Samtliga
Tjänstlediga	70 %	59 %	57 %	60 %	46 %

Det finns ett tydligt samband mellan ålder och i vilken grad ledamöterna är tjänstlediga. De som är yngre än 40 år är tjänstlediga från sina tidigare anställningar i klart lägre grad än övriga åldersgrupper. De som fyllt 60 år är det också i något lägre grad än genomsnittet. I den senare kategorin kan det dock förklaras av att ett antal personer vars anställningsförhållande upphört för att de uppnått pensionsålder ingår där.

När det gäller den yngsta gruppen, under 40 år, kan man kanske anta att andelen som haft tidsbegränsade anställningar, projektuppdrag och liknande eller som kommit direkt från studier, är högre än för övriga ålderskategorier. Den lägre tjänstledighetsgraden skulle i så fall förklaras av att anställningsförhållandet upphört av andra skäl än ledamotskapet i riksdagen.

TABELL 9 ANDELEN LEDAMÖTER SOM ÄR TJÄNSTLEDIGA FRÅN TIDIGARE ANSTÄLLNING, FÖRDELAT PÅ ÅLDERSGRUPPER

	20–39 år	40–49 år	50–59 år	60–79 år	Alla med anställning
Tjänstlediga	44 %	61 %	73 %	55 %	60 %

Tjänstledighet från anställning samvarierar med hur länge man varit riksdagsledamot på så sätt att de som redan varit ledamöter i tre eller fler valperioder är andelen tjänstlediga klart lägre än för övriga.

TABELL 10 ANDELEN LEDAMÖTER SOM ÄR TJÄNSTLEDIGA FRÅN TIDIGARE ANSTÄLLNING, FÖRDELAT PÅ GRUPPER MED OLIKA LÅNG TJÄNSTGÖRINGSTID I RIKSDAGEN.

	0–2 riksdagsår	3–6 riksdagsår	7–10 riksdagsår	11– riksdagsår	Alla med anställning
Tjänstlediga	61 %	66 %	62 %	43 %	60 %

2.6.4 Möjlighet att gå tillbaka till tidigare anställning

De ledamöter som uppgav att de var tjänstlediga från en anställning fick frågan om de såg en realistisk möjlighet att gå tillbaka till denna efter tiden som riksdagsledamot. 60 procent av dem svarade ja på den frågan. De av de tjänstlediga som är anställda inom den statliga sektorn ser i väsentligt högre grad än övriga en realistisk möjlighet att återgå i tjänst efter tiden som riksdagsledamot.

TABELL 11 ANDEL TJÄNSTLEDIGA LEDAMÖTER SOM SER EN MÖJLIGHET ATT GÅ TILLBAKA TILL TIDIGARE ANSTÄLLNING, FÖRDELAT PÅ ARBETS-MARKNADSSEKTORER.

	Statlig tjänst	Kommunal tjänst	Privat tjänst	Alla tjänstlediga	Samtliga
Realistiskt gå tillbaka	78 %	54 %	57 %	60 %	46 %

Synen på möjligheten att återgå till tidigare anställning hänger samman med ålder på det sättet att ledamöter som är i åldern 40-49 år i väsentligt högre grad än övriga tror att det är en realistisk möjlighet. Hela 79 procent av dem svarar ja på frågan. Bland de ledamöter som fyllt 60 år och fortfarande är tjänstlediga är det endast en dryg tredjedel som ser det som en realistisk möjlighet att återgå i tjänst. Man bör beträffande denna senare grupp hålla i minnet att de alla vid nuvarande valperiods slut har nått en sådan ålder att de kan välja att gå i pension. För några av dem kommer anställningsförhållandet till följd av deras ålder i alla händelser att upphöra.

TABELL 12 ANDELEN TJÄNSTLEDIGA LEDAMÖTER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER SOM SER EN REALISTISK MÖJLIGHET ATT GÅ TILLBAKA TILL TIDIGARE ANSTÄLLNING.

	20–39 år	40–49 år	50–59 år	60–79år	Alla tjänstlediga
Realistiskt gå tillbaka	55 %	79 %	58 %	35 %	60 %

Längden på tjänstgöringstiden i riksdagen är inte oväntat den variabel som har det klaraste sambandet med om man ser det som en realistisk möjlighet att gå tillbaka till tidigare tjänst. Bland de tjänstlediga ledamöter som nu är inne i sin första valperiod är det 75 procent som tror att det är möjligt. I gruppen som nu är inne på sin fjärde valperiod är motsvarande siffra 39 procent.

TABELL 13 ANDELEN TJÄNSTLEDIGA LEDAMÖTER SOM SER EN REALISTISK MÖJLIGHET ATT ÅTERGÅ TILL TIDIGARE ANSTÄLLNING, FÖRDELAT PÅ GRUPPER MED OLIKA LÅNG TJÄNSTGÖRINGSTID I RIKSDAGEN.

	0–2 riksdagsår	3–6 riksdagsår	7–10 riksdagsår	11– riksdagsår	Alla tjänstlediga
Realistiskt gå tillbaka	75 %	57 %	44 %	39 %	60 %

De ledamöter som inte såg en realistisk möjlighet att återgå till tidigare anställning gavs möjligheten att om de så ville närmare motivera sitt svar. Ett sextiotial av ledamöterna har gjort det. De skäl som anges kan grovt sägas vara av två slag, dels sådana som rör kompetensen hos ledamöterna själva att efter en längre frånvaro kunna utföra arbetet, dels sådana som har att göra med organisatoriska förhållanden på arbetsplatsen.

När svaren gäller den egna kompetensen pekas det ofta på att förändringar i arbetsinnehåll och teknikutvecklingen gjort att tidigare kunskaper och färdigheter inte längre räcker till. Någon säger att den kompetensutveckling som skulle behövas skulle vara liktydig med en helt ny utbildning. Några ledamöter påpekar att de varit tjänstlediga betydligt längre tid än under de år de varit riksdagsledamöter. Dessförinnan har de i många fall varit heltidsengagerade kommunala förtroendemän eller organisationsföreträdare. I några fall ligger därför tidpunkten då de senast var verksamma i sitt yrke tre decennier tillbaka i tiden.

De svar som gäller förhållandena på arbetsplatsen är fler till antalet än de som rör den personliga kompetensen. I många fall har den organisatoriska enhet man tillhört helt omorganiserats eller försvunnit. Företag kan helt ha ändrat inriktning och det finns inte längre behov av den slags kompetens ledamöten besitter.

Flera av de svarande har haft chefstjänster som inte har kunnat stå utan ordinarie innehavare. Även om dessa ledamöter är tjänstlediga vet de inte om arbetsgivaren har någon möjlighet att anvisa dem några arbetsuppgifter om de skulle vilja återgå i tjänst.

Även en del av de ledamöter som inte är tjänstlediga från den tjänst de hade innan de invaldes i riksdagen har valt att ge lite utförligare förklaringar. Det handlar ofta om att man avstått från att begära tjänstledigt då man ansett

att det skulle orsaka stora problem för arbetsgivaren. Det gäller t.ex. i fall när arbetsgivaren bara har ett fåtal anställda.

2.6.5 Sammanfattning av enkätresultaten

Drygt tre fjärdedelar av dem som besvarat enkäten hade en anställning vid tidpunkten för invalet i riksdagen. 60 procent av dem, dvs. mindre än hälften (46 procent) av alla ledamöter, är tjänstlediga från sina tidigare anställningar.

Av de tjänstlediga är det 40 procent som av olika skäl inte ser det som en realistisk möjlighet att återgå till sin tidigare tjänst när riksdagsuppdraget är avslutat. Det innebär att det är mindre än en tredjedel (28 procent) av samtliga som besvarat enkäten som ser en realistisk sådan möjlighet.

Det är uppenbart från enkätsvaren att tjänstledighetstidens längd är den enskilda faktorn som mest påverkar bedömningen av om det är möjligt att återgå till en tidigare anställning. För många av de svarande är denna tid längre än tiden de varit riksdagsledamöter då de före inträdet i riksdagen haft heltidsarvoderade förtroendeuppdrag.

Drygt två tredjedelar av ledamöterna räknar alltså med att när de lämnar riksdagen stå utan anställning eller möjlighet att återgå till en tjänst de, ofta under en mycket lång tid, varit tjänstlediga ifrån. En del av dem kommer att ha uppnått en sådan ålder att det är möjligt för dem att gå i pension och se det som det naturliga valet. Det står dock klart att för över hälften av riksdagsledamöterna innebär en övergång till förvärvslivet att söka ny anställning eller bygga upp en verksamhet som egenföretagare, inte sällan inom ett för dem helt nytt yrkesområde.

3 Erfarenheter från försöksverksamheten med rådgivningsinsatser efter valet 2010

3.1 Bakgrund

Riksdagsstyrelsen beslöt den 17 mars 2010 om insatser för att underlätta för ledamöter att övergå till yrkesverksamhet efter avslutat uppdrag. I beslutet ingick att Riksdagsförvaltningen som en försöksverksamhet skulle erbjuda avgångna ledamöter rådgivningsinsatser för att återgå till yrkesverksamhet. Anmälan till rådgivningen skulle ske via partigrupperna. Riksdagsförvaltningen fick i uppdrag att upphandla lämpliga konsulter. Medel anvisades för insatsen som maximalt skulle få kosta 50 000 kronor per ledamot som deltog i rådgivningen, och eventuella utbildningsinsatser efter rådgivningen skulle finansieras av ledamoten själv. Syftet var att minska statens kostnader för inkomstgarantin. Riksdagsförvaltningen fick i uppdrag att hösten 2012 redovisa en utvärdering av insatserna.

3.2 Upphandling och avtalstecknande

På initiativ av riksdagsstyrelsen fick således Riksdagsförvaltningen i uppdrag att bedriva en försöksverksamhet där avgångna ledamöter erbjöds rådgivningsinsatser i samband med valet 2010. Rådgivningsinsatserna upphandlades på våren 2010. Syftet med upphandlingen var att sluta ett ramavtal för leverans av kvalificerade rådgivningstjänster inom området yrkesrådgivning, karriärcoachning och kompetensutveckling. Insatserna fick enligt förfrågningsunderlaget högst kosta 50 000 kronor per avgången ledamot.

Upphandlingen genomfördes i form av ett förenklat förfarande enligt tillämpliga bestämmelser i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, förkortad LOU. Åtta leverantörer inkom med anbud.

I upphandlingen efterfrågades främst tjänster inom karriärcoachning men även kvalificerad rådgivning inom yrkesrådgivning och rådgivning avseende kompetensutveckling. I upphandlingsunderlaget betonades vikten av att stödet anpassades till den enskildes önskemål och behov.

Anbudsprövningen genomfördes i tre steg. I steg ett kontrollerades att ingen av de uteslutningsgrunder som anges i 10 kap. 1–2 §§ LOU förelåg för anbudsgivarna. Samtliga anbudsgivare gick vidare till steg två, kvalificeringsfasen. I kvalificeringsfasen föll fem anbudsgivare bort beroende på att de inte uppfyllde obligatoriska krav som ställts i förfrågningsunderlaget. I steg tre, dvs. själva anbudsutvärderingen utvärderades anbuderna i enlighet med de kriterier och den viktning som angivits i förfrågningsunderlaget.

Avtal tecknades med Lernia Jobb & Karriär AB som är ett dotterbolag inom Lernia AB. Koncernen är statligt ägd och har ca 2 500 anställda. Dotterbolaget Lernia Jobb & Karriär AB arbetar med att stödja medarbetare,

arbetsgivare och fackliga organisationer vid t.ex. omorganisation eller omställning. Företaget har ca 85 anställda och bedriver verksamhet på 80 orter i Sverige. De coacher som används i uppdraget har minst två års heltidserfarenhet av outplacementtjänster och karriärrådgivning.

Avtalet gäller två år med ytterligare två optionsår (2 + 1 + 1 år). Avtalstiden för den första tvåårsperioden sträckte sig till den 31 juli 2012. Avtalet kan förlängas med ett år i taget, som längst till den 31 juli 2014. Riksdagsförvaltningen ska meddela leverantören om förlängning senast tre månader före avtalstidens utgång.

I juni 2012 beslutade riksdagsstyrelsen om att förlänga avtalet med Lernia Jobb & Karriär till den 31 juli 2013.

Avtalet är inte ett exklusivitetsavtal och Riksdagsförvaltningen kan, om särskilda skäl motiverar detta, under avtalstiden göra ytterligare upphandlingar av tjänster inom de områden som omfattas av detta avtal.

3.3 Information till berörda ledamöter

Riksdagsförvaltningen skickade den 28 maj 2010 ett brev till samtliga ledamöter som inte skulle kandidera i riksdagsvalet 2010 (dnr 253-2208-0910). Erbjudandet formulerades enligt följande:

Riksdagsstyrelsen har beslutat att erbjuda rådgivningsinsatser för ledamöter som är berättigade till inkomstgaranti. Rådgivningen kommer att vara inriktad mot att identifiera insatser som kan påskynda och underlätta en återgång till yrkesverksamhet och likna den rådgivning som erbjuds statligt anställda genom Trygghetsstiftelsen. Kontakt tas med respektive partigruppskansli för denna tjänst.

I det brev som den 24 september 2010 skickades till ledamöter som inte skulle återkomma till riksdagen, dvs. inte blivit omvalda efter valet (dnr 243-2888-09/10), fanns följande information:

Riksdagsstyrelsen har beslutat att erbjuda rådgivningsinsatser för ledamöter som är berättigade till inkomstgaranti. Rådgivningen är inriktad på att identifiera insatser som kan påskynda och underlätta en återgång till yrkesverksamhet och liknar den rådgivning som erbjuds statligt anställda genom Trygghetsstiftelsen.

Rådgivningstjänsterna tillhandahålls av Lernia Jobb & Karriär AB och finns tillgängliga över hela landet. Information om och kontaktuppgifter till Lernias karriärrådgivare tillhandahålls av respektive partigruppskansli. Du kan även kontakta Lernia direkt för en första konsultation.

3.4 Uppdragets genomförande

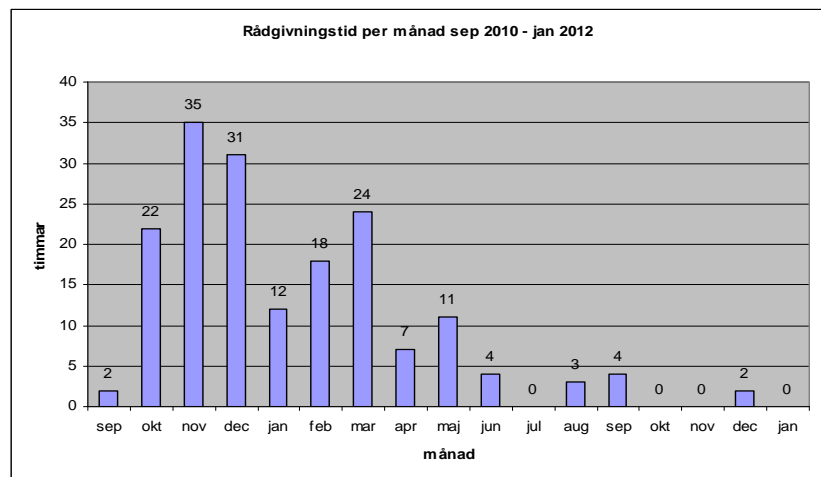
Ansvarsfördelningen har varit sådan att Riksdagsförvaltningen har upphandlat tjänsterna medan de praktiska kontakterna med konsulterna i normalfallet tagits av riksdagsledamöterna själva. I ett fall har den första kontakten skett genom att ett partigruppskansli hade namn på ej kandiderande ledamöter som hade visat intresse för erbjudandet (7–8 personer) och ville att Lernias vägle-

dare skulle ta den första kontakten. Resterande deltagare har själva kontaktat respektive vägledare. Lernia har inte getts möjlighet att själva kontakta de ledamöter (90 personer) som fått erbjudandet.

Tjugo av de 90 ledamöter som erbjöds rådgivningsinsatser utnyttjade tjänsten, dock i varierande grad och olika över tid.

Stödet från Lernia till ledamöterna har getts i form av kartläggning samt framtagning av cv och personliga presentationsbrev för nästan samtliga 20 personer. Samtal om metoder för jobbsökning och anlitan av "headhunters" har genomförts liksom stöd- och krisbearbetningssamtal.

DIAGRAM 1 RÅDGIVNINGSTID PER MÅNAD UNDER TIDEN SEPTEMBER 2010–JANUARI 2012

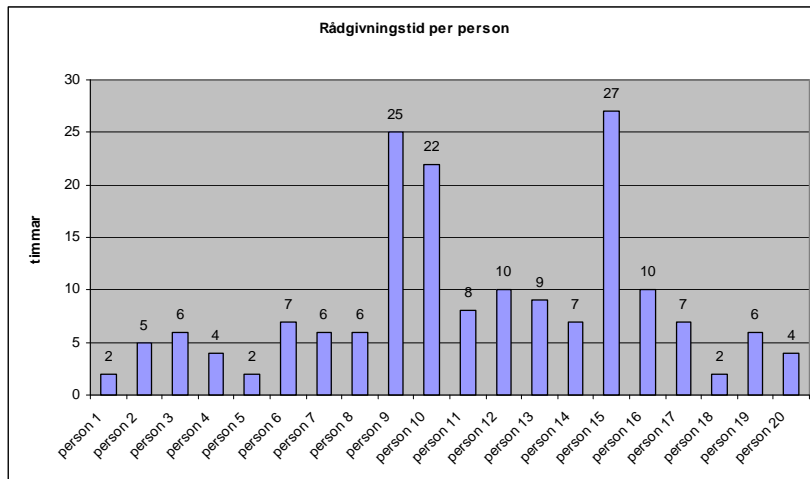
Från Lernias projektledare har inhämtats att Lernia från sin sida uppfattar det som en brist att uppdraget definierats så snävt. Önskvärt hade varit att det även skulle ha kunnat vara möjligt att erbjuda en viss kompetensutveckling, genomföra tester och även erbjuda utbildning i att starta egen verksamhet.

Lernia har vidare upplyst att om ledamöterna som erbjudits tjänsten hade utnyttjat maxbeloppet (50 000 kronor) hade detta gett möjlighet till närmare 60 timmars konsultation per person (59 timmar och 30 minuter).

Av den redovisning som Riksdagsförvaltningen fått av Lernia framgår att maxbeloppen långt ifrån har utnyttjats.

Rådgivningen utfördes på 11 orter, från Umeå i norr till Malmö i söder. Som framgår av diagram 2. var det betydande variationer i hur många rådgivningstimmar som gavs till de före detta ledamöter som deltog i försöksverksamheten. Inte ens den som hade flest rådgivningstimmar (27) utnyttjade dock ens halva det tillgängliga utrymmet.

DIAGRAM 2 RÅDGIVNINGSTID PER PERSON

Lernia fakturerar månadsvis och enbart faktiskt rådgivningstid/coachningstid debiteras. I priset per timme ingår samtliga kostnader för uppdraget såsom även förberedelsearbete, uppföljning, resor, traktamenten, logi, kopiering och it-stöd. Den totala kostnaden för perioden november 2010–januari 2012 var 147 000 kronor. Det kan här konstateras att för det fall de 90 ledamöter som erbjöds tjänsten hade utnyttjat det maximala beloppet hade detta resulterat i en kostnad för Riksdagsförvaltningen på 4 500 000 kronor.

Resultatet för de tjugo personer som valde att utnyttja erbjudandet om rådgivning är enligt uppgift från Lernia följande:

-
- 4 personer är tillbaka på gamla jobbet
 - 1 person har inlett studier kombinerat med start av eget företag
 - 6 personer har nytt jobb/annan sysselsättning
 - 2 personer har pågående samtal (aktiva jobbsökare)
 - 1 person har valt att nyttja inkomstgaranti t.o.m. pension.
 - 5 personer är jobbsökande (ingen uppföljning efter avslutad rådgivning)
 - 1 person har hoppat av, okänt till vad.
-

3.5 Erfarenheter och reflektioner från några få ledamöter som avslutade sitt riksdagsuppdrag 2010

Kommitténs sekretariat skickade den 8 mars 2012 ut ett brev till samtliga de avgångna ledamöter som erbjöds rådgivningsinsatser, med undantag för fyra ledamöter som åter tjänstgör som ledamöter i riksdagen.

I brevet betonades att det skulle vara av mycket stort värde för kommittén om den skulle kunna få del av ledamöternas upplevelse av situationen samt erfarenheter och synpunkter på hur gällande regelverk och erbjudanden fungerade efter valet hösten 2010. Synpunkter efterfrågades också på vad som

kunde ha utformats på ett bättre och mer ändamålsenligt sätt både vad gäller inkomstgarantin och i fråga om de åtgärder som nu bedrivits som en försöksverksamhet.

Ledamöterna erbjöds möjlighet att kontakta sin partirepresentant i kommittén eller sekretariatet direkt.

Ungefär en handfull ledamöter har valt att kontakta kommittén.

Ett av de svar som inkommit innehåller påpekandet att Lernia varit ett trevligt och bra bollplank och samtalspartner – men tyvärr ingenting mer. Lernias coacher har inte, och kan enligt uppgiftslämnaren inte heller förväntas ha, kännedom om de erfarenheter man får av att vara riksdagsledamot/heltidspolitiker. Vad som efterfrågades var en samarbetspartner med ett exceptionellt nätverk och som förstår ledamöternas speciella värld och har specialistkompetens för att ge bra råd till f.d. riksdagsledamöter. Detta skulle eventuellt kunna genomföras av en rekryteringsfirma/headhunter med inriktning på opinionsbildning. En viss otydlighet om vilket antal timmar som ingått i erbjudandet har påpekats.

Det finns ett exempel på att den inledande kontakten med Lernia varit mycket positiv för en f.d. ledamot som därigenom snabbt fick stark motivation att själv gå in för att skaffa sig ny försörjning genom egna insatser.

Det finns exempel på att en f.d. ledamot, med hänvisning till sin tidigare anställning, kunnat ta Trygghetsrådets tjänster i anspråk. Detta beskrivs som en mycket mer komplett tjänst. Det erbjöds spännande och bra seminarier, intervjuträning, rådgivning om att starta eget etc. Där fanns mycket duktiga fristående konsulter och ledamoten kunde delta i ett pass i ett kompetensutvecklingsprogram benämnt Chefsforum.

En erfarenhet som delgetts sekretariatet från en f.d. ledamot är att riksdagsledamöter tror sig vara attraktiva på arbetsmarknaden men att detta inte stämmer i verkligheten. Utomstående kan inte värdera en ledamots kunskap och erfarenheter. Det är lätt att ses som ett oskrivet blad och inte bli betrodd. Det har förekommit att frågan ”Hur politisk är du?” har ställts vid anställningsintervjuer. Man kan enligt en uppgiftslämnare dock se ett mönster där unga ledamöter som tidigare arbetat inom områdena public relation och opinion lätt kunnat sugas upp igen efter tiden i riksdagen. Ledamöter med en bakgrund i offentlig sektor med stora organisationer verkar också ha det lättare.

En f.d. ledamot har framfört att möjligheten att träffa en coach varit positiv. Dock uppfattades det som ett problem att den summa som avsatts inte kunde användas för att gå kortare kurser, vilket det enligt ledamoten bör finnas möjligheter till.

4 Omställningsåtgärder på arbetsmarknaden

4.1 Bakgrund

Enligt direktiven ska kommittén låta undersöka vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att underlätta en övergång till yrkesverksamhet för f.d. riksdagsledamöter. Den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete ska tillämpas.

I 4 kap. 10 § regeringsformen stadgas att riksdagsledamöter och ersättare får fullgöra uppdrag som ledamot utan att hindras av tjänsteuppgift eller annan sådan skyldighet. Ingen arbetsgivare får vägra en anställd ledighet för ett sådant uppdrag. Dock grundar denna bestämmelse ingen skyldighet för arbetsgivaren att sedan återta den tidigare anställde eller erbjuda fortsatt anställning efter riksdagsperiodens slut.

Personer med anställning som går till uppdraget som riksdagsledamot har ofta möjlighet att vara tjänstlediga från sin arbetsgivare under uppdragstiden. När tjänstledigheten upphör och om den f.d. ledamoten av något skäl inte får återgå till sin anställning synes trygghetssystemen på arbetsmarknaden kunna erbjuda ett visst skydd. Beroende på anställningssektor kan olika trygghetsstiftelser då tänkas kunna bli involverade och ge förmåner.

Enligt 2 § tjänstledighetsförordningen (1984:111) har statsanställda en automatisk rätt till tjänstledighet under uppdrag i riksdagen. I övrigt har arbetsgivare skyldighet att iakttä 4 kap. 10 § RF.

Ekonomiska villkor i anställning och arbetsliv är i grunden en avtalsfråga. Avtalen är enligt huvudlinjen kollektivavtal. Parterna har valt ordningen med kollektivavtal för att utveckla trygghetssystemen ovanför arbetslöshetsförsäkringen. Lösningarna inrymmer bl.a. pensionsersättningar och programverksamhet för att stödja återgång till yrkeslivet.

4.2 Arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen är en lagreglerad trygghetsförsäkring. Dess syfte är att skydda mot inkomstbortfall vid ofrivillig arbetslöshet.

Arbetslöshetsförsäkringen är allmän och består av en grundförsäkring och en inkomstbortfallsförsäkring. Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas till den som inte är medlem i en arbetslöshetskassa eller är medlem i en arbetslöshetskassa men inte uppfyller de villkor som gäller för inkomstrelaterad ersättning. Arbetslöshetskassan Alfa betalar ut ersättning enligt grundförsäkringen för de personer som inte är medlemmar i någon arbetslöshetskassa. Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas som huvudregel till den som varit medlem i en arbetslöshetskassa under viss tid och i övrigt uppfyller villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning.

Arbetslöshetsförsäkringen omfattar både arbetstagare och företagare. De allmänna villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning, dvs. till ersättning enligt såväl grundförsäkringen som inkomstbortfallsförsäkringen, innebär bl.a. att den enskilde ska vara arbetslös och aktivt söka arbete.

Arbetslöshetsersättning utgår i form av dagpenning, dvs. ett belopp beräknat per dag. En ersättningsperiod inleds med en karenstid om sju dagar. Rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 65 år. Den dagpenning som utgår enligt grundförsäkringen, grundbeloppet, uppgår till 320 kronor per ersättningsdag för den som har arbetat heltid, oberoende av tidigare inkomst. Dagpenning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som är baserat på tidigare förvärvsinkomster. Ersättningens storlek baseras enligt huvudregeln på inkomsten i det arbete som den enskilde utfört under de tolv senaste månaderna före arbetslösheten. Även månader utan arbete inom tolv månadersperioden ingår, enligt huvudregeln, i beräkningen. Ersättningen kan som högst utgå med 680 kronor per dag.

Ersättningen utgår i högst 300 dagar. Den som själv utan giltig anledning lämnar ett arbete ska stängas av från rätt till ersättning i högst 45 dagar.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras till två tredjedelar av staten, resten finansieras av avgifter från de försäkrade.

Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och riksdagsledamöterna, vilket ansetts innebära att riksdagsledamöter inte omfattas av arbetslöshetsförsäkringen, se URF 2004/05:2 s. 84 och kommitténs direktiv. Jämför dock betänkandet Större ekonomisk trygghet för förtroendevalda (SOU 2011:54) med dess hänvisning till det i betänkandet (s. 117) intagna Arbetsmarknadsstyrelsens Meddelande nr 17/1995. Där framförs uppfattningen att politiskt förtroendevalda kan ha en kvarstående rätt till förmåner från en arbetslöshetskassa.

4.3 Trygghetsråden och Arbetsförmedlingen

Omställningsavtalen har tecknats för att fungera som ett komplement till arbetsmarknadspolitiken. Trygghetsråden och Arbetsförmedlingen har dock inte identiska uppgifter. Trygghetsråden är huvudsakligen inriktade mot att hjälpa uppsagda till nya arbeten medan Arbetsförmedlingen har vidare ansvarsområden.

Av förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen framgår att Arbetsförmedlingen ansvarar för den offentliga arbetsförmedlingen och dess arbetsmarknadspolitiska verksamhet. Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Arbetsförmedlingen ska prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden samt bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt.

Det har aldrig hos trygghetsråden funnits någon ambition att ta över någon eller några av Arbetsförmedlingens uppgifter. Omställningsavtalen förutsätter snarare tvärtom att de erbjudanden och resurser som Arbetsförmedlingen ställer till förfogande tas till vara i största möjliga utsträckning.

4.4 Allmänt om omställningsavtalen

Omställningsavtal är kollektivavtal enligt definitionen i 23 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, förkortad MBL, som stadgar att ”med kollektivavtal avses skriftligt avtal mellan arbetsgivarorganisation eller arbetsgivare och arbetstagarorganisation om anställningsvillkor för arbetstagare eller om förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och arbetstagare”.

Avtalen syftar till att ge arbetstagare som sagts upp på grund av arbetsbrist stöd i omställning till ny försörjning. Detta sker genom ett aktivt omställningsarbete som kan påbörjas vid uppsägningstillfället eller i vissa fall tidigare. Avtalen ger också under vissa förutsättningar ekonomisk ersättning som komplement till den allmänna arbetslöshetsersättningen på lönedelar över det s.k. A-kassetaket. En tidsbegränsad kompensation för lönemellanskillnad vid övergång till lägre betalt arbete kan också utgå. Verksamheten finansieras genom att omfattade arbetsgivare betalar en avgift som beräknas som en procentuell andel av lönesumman. Omställningsarbetet genomförs i samverkan med de uppsagda av de trygghetsråd som inrättats av parterna som träffat omställningsavtalen.

Kännetecknande för arbetsformerna i programverksamheten är en hög grad av individ- och situationsanpassning till den uppsagdes förutsättningar och intressen och till den aktuella arbetsmarknaden. Individens aktiva medverkan förutsätts. Omställningsstödet kan vara av olika slag. Normalt ingår någon form av startaktiviteter i form av rådgivning, vägledning och nyorientering och därefter sätts vid behov ytterligare åtgärder in i form av stöd för att söka arbeten, utbildning, praktik eller stöd för att starta eget företag. Trygghetsråden har en självständig ställning i förhållande till de lokala parterna och har inga myndighetsfunktioner.

Viktiga faktorer i trygghetsrådets verksamhet är den tidiga starten, det individinriktade arbetssättet och de arbetsformer trygghetsråden tillämpar. Verksamheten bygger på individens motivation, egen aktiv medverkan och egna beslut samt på trygghetsrådets neutralitet och tillgänglighet. Omställningsavtalen medför en minskad belastning på arbetsmarknadspolitiken.

Trygghetsråden administrerar och verkställer det stöd som ska utgå enligt omställningsavtalen. Trygghetsråden bedrivs i en alternativ stiftelseform som kallas kollektivavtalsstiftelse. Enligt 11 kap. 3 § stiftelselagen (1994:1220) bildas en kollektivavtalsstiftelse genom att

- en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation i kollektivavtal förordnar att pengar som arbetsgivare enligt kollektivavtal eller

- annat avtal tillskjuter, ska som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål
- någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

Associationsformen kollektivavtalsstiftelse tillgodoser ett väsentligt praktiskt behov hos arbetsmarknadens parter. Den skapades vid sidan om den vanliga stiftelseformen, som inte ansågs ändamålsenlig i alla avseenden. Bestämmelserna om kollektivavtalsstiftelser skiljer sig från vad som gäller andra stiftelser genom att dess stiftelseförordnande, inklusive ändamålsbestämmelsen, får ändras eller upphävas genom skriftlig överenskommelse mellan stiftarna och stiftelsen. Det krävs alltså inget tillstånd av Kammarkollegiet för att genomföra sådana förändringar.

Till skillnad från vanliga stiftelser krävs vidare inte en förmögenhetsöverföring från någon av stiftarna i samband med bildandet av kollektivavtalsstiftelsen. Det är nämligen arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna som är stiftare, men arbetsgivarna som betalar avgiften till systemen. Kollektivavtalsstiftelser är också föremål för en mindre långtgående tillsyn i jämförelse med andra stiftelser.

I övrigt gäller i princip samma bestämmelser som för vanliga stiftelser, med bokföringsskyldighet och kvalificerad revision.

De olika trygghetsstiftelserna finns i bakgrunden för de f.d. riksdagsledamöter som varit tjänstlediga från en tidigare anställning som inte längre står öppen. I sak kan detta betyda att olika trygghetsstiftelser kan vara bäst lämpade och även skyldiga att i vissa fall hjälpa också den f.d. ledamoten. Detta är något som är tillämpligt redan i dag under försöksverksamheten och saken måste förstås uppmärksammas innan man bygger vidare på och kompletterar med ett ytterligare system på området. Antalet f.d. ledamöter som kan antas komma att kunna anlita trygghetsstiftelserna efter uppdragets upphörande är svårt att närmare bedöma men kan dock förväntas bli förhållandevis lågt, jfr enkäteresultatet i avsnitt 2.6.

Samtidigt finns bland f.d. riksdagsledamöter egna företagare, studerande och andra personer som saknar en anställning från vilken de är tjänstlediga. Dessa faller därmed alltid utanför trygghetsanordningarna. Vidare kan en f.d. riksdagsledamot ha sagt upp sig eller blivit uppsagd under sin tid i riksdagen och därmed också komma att stå utanför någon trygghetsanordning, se även om detta i avsnitt 2.6.

4.5 Det statliga trygghetsavtalet

På det statliga området tog staten länge ensidigt ett stort ansvar för anställningstryggheten för de anställda, som i många fall hade anställningsformer som inte medgav uppsägning på grund av arbetsbrist. Trygghetslösningarna och anställningsvillkoren på det statliga området har i flera steg anpassats till villkoren på arbetsmarknaden i övrigt. Här gäller ett trygghetsavtal som i

väsentliga delar har samma uppbyggnad som övriga omställningsavtal och som nyligen (april 2012) fått ny utformning.

Avtalet omfattar alla anställda, således även LO-grupperna, och förmåsnivåerna är i flera avseenden generösare än på det privata området, vilket anses ha sin grund i historiska förhållanden med en stor anställningstrygghet för statsanställda.

Staten har genom dåvarande Statens arbetsgivarverk (SAV) (numera Arbetsgivarverket) som arbetsgivare ingått trygghetsavtalet med sina motparter på arbetstagersidan. De har inrättat Trygghetsstiftelsen vars verksamhet finansieras genom att statliga myndigheter (under regeringen) betalar en viss del av lönesumman dit. Det finns också andra offentliga arbetsgivare som anslutit sig till Trygghetsstiftelsen och dess verksamhet. Dessa har ingått avtal och betalar frivilligt avgifter till stiftelsen.

Trygghetsavtalet omfattar alla anställda inom det statliga avtalsområdet som är tillsvidareanställda och uppsagda på grund av arbetsbrist och som har haft en eller flera anställningar under sammanlagt minst ett år.

Vidare gäller avtalet personer som är tillsvidareanställda och väljer att inte följa med vid en omlokalisering av verksamheten till en annan ort och som har haft en eller flera anställningar under sammanlagt minst ett år.

Avtalet gäller även personer som är tidsbegränsat anställda och som har haft en eller flera anställningar under sammanlagt minst tre år under de senaste fyra åren. Trygghetsavtalet gäller också för dem som är anställda med lönebidrag.

De ekonomiska förmånerna i trygghetsavtalet är följande.

Inkomsttrygghetstillägg: Tillägget utgör i princip skillnaden mellan den nya och den gamla lönen men är högst 30 procent av lönen i den tidigare anställningen. Det betalas i fyra år. Under de två sista åren är ersättningen hälften av ersättningen som utgår under de två första åren.

Avgångsersättning: Ersättningen förutsätter att ersättning utgår från arbetslöshetskassa och gäller under lika lång tid som den ersättningen betalas. Den är konstruerad så att den som har rätt till den inkomstbaserade arbetslöshetsersättningen alltid ska få den andel av lönen (80 procent) som arbetslöshetsersättningen uppgår till oavsett inkomstens storlek. I fråga om den som endast har rätt till s.k. grundbelopp från arbetslöshetsförsäkringen gäller att ersättningen motsvarar skillnaden mellan den procentsats som nyss nämnts och det belopp som skulle ha betalats ut om arbetstagaren haft inkomstbaserad ersättning från arbetslöshetskassan. I detta senare fall får han eller hon alltså själv stå för skillnaden mellan grundbelopp och inkomstbaserad ersättning.

Särskild pensionsersättning: Den som under en längre tid varit aktiv på arbetsmarknaden men ändå inte lyckats få jobb kan själv ansöka om särskild pensionsersättning. Grundvillkoren är att personen blivit uppsagd på grund av arbetsbrist och var 55 år fyllda vid entledigandet. Den som ansöker om särskild pensionsersättning måste även vara minst 61 år och inte längre vara berättigad till a-kassa.

Pensionsersättning: Huvudregeln är att denna ersättning kan utgå till den som fyllt 61 år när anställningen upphör. Förutsättningen är att medarbetaren sagts upp eller i en övertalighetssituation erbjuds avtalspension. Pensionsersättningen kan som mest bli ca 70 procent av lönen. För den som arbetat kortare tid än 30 år sker reducering proportionellt.

Avtalet om lokalt aktivt omställningsarbete ålägger arbetsgivare att avsätta en viss procent av lönesumman för kompetensutvecklings- och kompetensväxlingsåtgärder. Åtgärderna ska syfta till ett aktivt omställningsarbete. Lokala parter ska komma överens om hur de ska användas. Som exempel kan nämnas att det inom domstolsväsendet finns ett avtal som bl.a. anger att avsatta medel kan användas till generationsväxling vid t.ex. pensionsavgångar, kompetenshöjande åtgärder samt livs- och karriärplanering. Det är alltså inte fråga om någon utbetalning till den enskilda medarbetaren.

Trygghetsstiftelsen kan när den enskildes kompetens inte bedöms vara tillräcklig för en snabb återgång till arbetsmarknaden medverka med utbildningsinsatser, såsom s.k. certifieringsutbildningar i t.ex. språk eller data. Vidare kan löneersättning erbjudas under kompletterande kvalificerad yrkesutbildning (KY-utbildning). Erbjudanden om universitetsutbildning lämnas dock inte.

4.6 Kommunerna

Sveriges Kommuner och Landsting samt Arbetsgivarförbundet Pacta träffade den 7 december 2010 ett omställningsavtal med Kommunal, OFR:s förbundsområden och Akademikeralliansen.

Enligt omställningsavtalet, som trädde i kraft den 1 januari 2012, inrättades Omställningsfonden. Den som har varit anställd ett år och som sägs upp på grund av arbetsbrist har rätt till vissa förmåner. Här rör det sig dels om olika stödsatser, dels om ekonomisk trygghet i omställningssituationen. Finansiering sker genom årliga premier av lönesumman.

Omställningsfondens uppdrag är att stödja och hjälpa anställda som blivit uppsagda på grund av arbetsbrist inom kommuner och landsting samt företag och kommunalförbund som är medlemmar i Pacta. Fokus är att hjälpa varje jobbsökande till ett nytt jobb.

Omställningsavtalet omfattar cirka 1,1 miljoner anställda inom kommuner, landsting samt företag och kommunalförbund som är medlemmar i Pacta. Omställningsfondens kansli är placerat i Stockholm men erbjuder rådgivare och aktiva insatser i hela landet.

För att omfattas av avtalet ska man

- vara uppsagd på grund av arbetsbrist
- ha varit anställd inom kommun/landsting eller ett Pactaföretag
- ha varit tillsvidareanställd enligt AB, allmänna bestämmelser
- ha varit anställd hos arbetsgivaren i minst ett år
- ha arbetat minst 40 procent.

Det aktiva omställningsarbetet finansieras av arbetsgivaren genom en årlig premie om 0,1 procent av lönesumman. Detta gäller för kommuner, landsting och kommunalförbund. De ekonomiska omställningsförmånerna finansieras av arbetsgivaren men utbetalas av Omställningsfonden. Företag som är medlemmar i Arbetsgivarförbundet Pacta betalar årligen en premie som omfattar både aktiva insatser och ekonomiska förmåner om 0,3 procent av lönesumman.

Kompletterande omställningsersättning förutsätter dels fem års anställning, dels att den uppsagde inte tackar nej till liknande arbete hos arbetsgivaren. Förmånen innebär rätt till ersättning för lönenivåer över det s.k. taket i arbetslöshetsersättningen i maximalt 300 ersättningsdagar. Under de första 200 dagarna utgör ersättningen 80 procent av lönen. De sista 100 dagarna är den 70 procent av lönen.

Särskild ersättning till äldre arbetstagare förutsätter dels tio års anställning, dels att den uppsagde inte avvisat erbjudande som skäligen borde ha godtagits. Den ger rätt till en ersättning som motsvarar 60 procent av lönen efter det att 300 ersättningsdagar i arbetslöshetsförsäkringen förbrukats.

Omställningsfonden inleder arbetet för den enskilde med rådgivning vid en till fyra träffar där det görs en behovsinventering och en handlingsplan för den enskilde. Även specialistrådgivare kan vid behov anlitas. En genomgång ska göras av arbetsmarknaden för den enskilde på orten, i landet och inom lämpliga branscher. Vid behov kan Omställningsfonden vara med och finansiera utbildning och andra aktiva insatser.

4.7 Det privata näringslivet

För tjänstemän i ett företag som är bundet av kollektivavtal gäller ett särskilt omställningsavtal. Förmånerna—omställningsstöd eller avgångsersättning—finansieras genom avsättningar till Trygghetsrådet (TRR).

För att få tillgång till stöd från TRR krävs att vissa förutsättningar är uppfyllda.

Om arbetsgivaren är ansluten till TRR ges omställningsstöd till den som är uppsagd på grund av arbetsbrist eller löper en uttalad risk att bli uppsagd på grund av arbetsbrist. Även den som lämnar företaget utan en uppsägning från arbetsgivaren men gör det med anledning av arbetsbrist och på arbetsgivarens initiativ kan få omställningsstöd. Anställningen måste ha varat minst ett år med en arbetstid om minst 16 timmar per vecka.

Omställningsstöd handlar om rådgivning och coachning och syftar till att den som blivit eller riskerar att bli uppsagd på grund av arbetsbrist ska få ett nytt arbete.

Om arbetsgivaren är ansluten till TRR ges avgångsersättning till den som är uppsagd på grund av arbetsbrist och som den dag anställningen upphör (dvs. sista dagen med lön) har fyllt 40 år samt har varit anställd i företaget (eller koncernen) minst fem timmar/vecka i minst fem år sammanhängande

tid. Dessutom ska den uppsagde ha en lön som uppgår till minst 21 100 kronor per månad.

Ersättningen är ett komplement till arbetslöshetsförsäkringen och medför att arbetstagaren får cirka 70 procent av lönen under sex månader. Därefter blir ersättningen cirka 50 procent. Totalt kan ersättningen utgå i 6–18 månader beroende på den uppsagda tjänstemannens ålder och aldrig längre än till 65 års ålder.

Till skillnad från vad som gäller för omställningsstöd utbetalas inte avgångsvederlag, om den sökande formellt sagt upp sig själv eller lämnar anställningen efter en överenskommelse om avgång, även om skälet är arbetsbrist.

När det gäller aktiva omställningsåtgärder arbetar TRR med insatser från personliga rådgivare som under en tid på upp till två år bygger upp kontakt och ger en personlig rådgivning. Behovet varierar men det stöd som kan erbjudas innefattar en analys av den enskildes nuläge, kompetens, möjliga arbetsmarknad och hur den enskilde bör uppträda som arbetssökande (med cv, uppbyggnad av yrkesmässigt nätverk, träning i anställningsintervjusituationen etc.). Därmed går den enskilde in i jobbsökarfasen där även metodiken kan slipas vidare. I fråga om kompetensutveckling sker utslussning till i första hand det allmänna utbildningsväsendet, men TRR:s förfogar över medel för att i enskilda fall också köpa kursutbildningar. TRR har inte bundit medel för insatser till varje enskild individ utan kan förfoga över medlen mer flexibelt.

Sedan 2004 omfattas samtliga privatanställda LO-medlemmar av ett omställningsstöd som ger dem rätt till stöd om de varslas om uppsägning. Omställningsstödet regleras genom avtal mellan LO och Svenskt Näringsliv och administreras av Trygghetsfonden, TSL.

TSL finansierar omställningsprogram som ska underlätta för uppsagda arbetare att hitta nytt arbete. Företag och den lokala fackliga organisationen kan beviljas omställningsstöd för arbetare som blivit uppsagda på grund av arbetsbrist enligt definitionen i LAS och vid anställningens upphörande varit anställd minst 16 timmar i genomsnitt per vecka under ett år.

TSL ska genom att finansiera jobbcoachning hjälpa uppsagda arbetare att snabbt hitta nya jobb. När ett företag varslar väljer man tillsammans med det lokala facket en leverantör som erbjuder de varslade arbetarna jobbcoachning.

Inom TSL:s omställningsprogram finns det inte utrymme för att förändra en persons kompetens. Det handlar alltså inte om att erbjuda kompetensutveckling och utbildning, uppgiften är i stället att utifrån de kunskaper de uppsagda redan har hjälpa dem att hitta nya jobb.

De uppsagda får genom stödet en möjlighet att, tillsammans med en jobbcoach från ett omställningsföretag, snabbare hitta vägar till nytt jobb eller hjälp att starta egen verksamhet.

Omställningsprogrammen ser olika ut, men de innehåller alltid samtal – enskilt eller i grupp – om vad den uppsagde vill göra i sitt fortsatta yrkesliv. Den uppsagde får också hjälp att göra en handlingsplan, lära sig mer om vad arbetsmarknaden erbjuder samt hur man söker jobb och marknadsför sig

själv. Man får också lära sig hur man gör om man vill byta yrke eller starta eget. Det har avsatts 20 000 kronor per individ för insatser och dessa medel går inte att omfördela.

Företaget anlitar en leverantör av omställningstjänster som arbetar med de uppsagda.

Det är företaget och det lokala facket som tillsammans ansöker om omställningsstöd för den uppsagde. Omställningsstödet gäller endast företag med kollektivavtal om omställningsförsäkring.

I genomsnitt pågår ett omställningsprogram i tre eller fyra månader. Sedan starten för åtta år sedan har cirka 120 000 arbetare fått omställningsstöd.

För företagsledare gäller inte det nämnda omställningsavtalet för tjänstemännen. Sedan 2004 finns en vägledning från Svenskt Näringsliv (reviderad 2006) avseende ersättningar till vd och andra ledande befattningshavare. I den ges inga rekommendationer i fråga om förmånernas omfattning men det sägs bl.a. att utvecklingen gått mot att vd m.fl. i större bolag kan erhålla upp till 24 månaders lön efter uppsägning från bolagets sida. Vidare sägs att det i anställningskontrakt ofta anges att sex månader utgör en ömsesidig uppsägningstid men att vid uppsägning från bolagets sida utges ytterligare ett antal månaders lön eller att ytterligare uppsägningstid ska gälla. Svenskt Näringsliv anser att avgångsvederlag bara ska utges om det är företaget som bryter anställningen och att avräkning ska ske för nya inkomster.

4.8 Särskilt om vidareutbildning

De arbetsformer som tillämpas inom trygghetsråden innebär att utbildning bör ha ett yrkesmässigt mål. Utbildningsinsatsernas omfattning och inriktning prövas mot detta mål. För grupper med liten studievana eller dålig studiemotivation innebär det stora fördelar. Utbildningen har klara mål och studietiden kan hållas nere.

Trygghetsråden arbetar efter en uttalad arbetslinje, vilket innebär att studier ska vara en rimlig väg till försörjning. I de fall klienterna vill satsa på längre utbildningar än så, kanske mot en helt ny yrkeskarriär, får de oftast finansiera huvuddelen av studierna själva. Detta gäller t.ex. dem som väljer att satsa på en helt ny yrkeskarriär genom akademiska studier. Begränsat stöd kan dock utgå från trygghetsråden som komplement, t.ex. för kurslitteratur eller för en kortare del av studietiden. De utbildningar det är mest vanligt att trygghetsråden medverkar till med ekonomiskt stöd är dock inriktade på kvalificerad yrkesmässig kompetenshöjning för att kunna få ett nytt arbete (KY-utbildningar). För grupper som har behov av en generell uppgradering av sin kompetens för att komma vidare på arbetsmarknaden kan möjligheter till studiestöd och samverkan mellan trygghetsråden, arbetsmarknadspolitiken, det reguljära utbildningsväsendet och studiefinansieringssystemet ge lösningar.

Studiemedel får enligt studiestödslagen (1999:1395) lämnas längst t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 54 år. Regeringen får föreskriva att studiemedel i form av studiebidrag får lämnas även för tid därefter. Några sådana föreskrifter har inte meddelats.

5 Inkomstgarantin för f.d. riksdagsledamöter

5.1 Historik och översikt

I detta kapitel redogör Villkorskommittén för de materiella reglerna i det nu gällande inkomstgarantisystemet, hur förfarandet är reglerat, hur detta system stegvis byggts upp, för omfattningen och kostnaderna för inkomstgarantin och slutligen för Riksdagens arvodesnämnds tillsyn. I fråga om de bakomliggande principiella argumenten för behovet av ett särskilt ersättningssystem för riksdagsledamöter, såsom frågan om uppdragets särskilda natur etc., hänvisas till kapitel 2 i det föregående. De särskilda frågor som gäller Europaparlamentarikerna tas inte upp här.

Från 1968 gällde en ordning med visstidspension för ledamöter som avgick före 65 års ålder och som fyllt 50 år vid avgången och tillhört riksdagen i minst sex år. För dem som inte var berättigade till pension men som tjänstgjort i minst tre år förelåg rätt till avgångsersättning med högst tolv månadsarvoden. Bestämmelserna om visstidspension motiverades av konstitutionsutskottet med bl.a. önskemålet om förnyring av riksdagen, behovet av att säkra en god rekrytering till riksdagen och att konsekvensen av det riksproportionella valsättet som skulle börja tillämpas 1970 skulle innebära större rörlighet på mandaten (KU 1968:40).

Detta system ersattes 1988 med en rätt till inkomstgaranti (förs. 1987/88:13, bet. 1987/88:KU42). Garantin innebar att en ledamot som tjänstgjort minst tolv riksdagsår var berättigad att vid sin avgång få 66 procent av det gällande ledamotsarvodet. Garantin skulle minska om den avgångna ledamoten uppbar förvärvsinkomster. Minskningen utgjorde 65 procent av förvärvsinkomsten minskat med två basbelopp. För ledamöter som tjänstgjort kortare tid än tolv år eller som inte fyllt 40 år var garantin begränsad till storlek och tid.

Förvaltningsstyrelsen hänvisade i sitt förslag om införandet av garantin till att uppdraget som riksdagsledamot var behäftat med osäkerhet och att det var rimligt att de som tog på sig ett sådant viktigt samhällsuppdrag fick en trygghet i händelse av att de av det ena eller andra skälet lämnade uppdraget. Ett system som gav ett rimligt mått av trygghet var enligt styrelsen viktigt bl.a. av rekryteringsskäl och med hänsyn till behovet för ett parti att förändra personuppsättningen i riksdagen (förs. 1987/88:13). Konstitutionsutskottet tillstyrkte förvaltningsstyrelsens förslag (bet. 1987/88:KU42).

Detta system reformerades 1994 då den nu gällande lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter, ersättningslagen, infördes (förs. 1993/94:RFK4, bet. 1993/94:KU43). Reformen innebar vissa begränsningar av ersättningens storlek och garantitidens längd samt vissa ändringar vad gäller rätten till inkomstgaranti vid tjänstledighet och annan frånvaro. Vidare kopplades inkomstgarantin till ledamotsarvodet och värdesäkrades med basbeloppet. Förvaltningsstyrelsen framhöll i sitt förslag att uppdraget som riks-

dagsledamot var förenat med en sådan osäkerhet att det tedde sig rimligt att ledamöterna gavs den trygghet som inkomstgarantin innebar. Styrelsen ansåg också att det under den tid som systemet varit i kraft inte heller hade framkommit något som gjorde att inkomstgarantin som sådan borde ifrågasättas, men menade att vissa konsekvenser av bestämmelserna borde rättas till. Man pekade på att en ledamot kunde ha andra inkomster på ca 108 000 kr per år utan att inkomstgarantin reduceras samt att de 25 år som inkomstgarantin som längst kunde utgå var för lång tid. Konstitutionsutskottet delade styrelsens uppfattning, och riksdagen följde utskottet (försl. 1993/94:RfK4, bet. 1993/94:KU43).

En översyn av de ekonomiska villkoren för riksdagsledamöterna påbörjades 2003 av den s.k. Översynskommittén. Kommittén hade inte i uppgift att göra någon allmän översyn av inkomstgarantin, men lade fram vissa förslag för att förhindra riskerna för missbruk. Förslagen ledde 2006 till vissa ändringar i ersättningslagen, reglernas syfte angavs och jämningsregler infördes (2004/05:URF2, 2005/06:RS4, bet. 2005/06:KU33).

Med utgångspunkt i erfarenheterna från sina tillsynsärenden lämnade Riksdagens arvodesnämnd 2009 förslag till ytterligare jämningsregler och bestämmelser om uppgiftsskyldighet för garantitagare och Skatteverket infördes. Förslagen genomfördes 2010 (2010/11:RS1, bet. 2010/11:KU15).

5.2 Riksdagsledamöternas pensionssystem

År 2010 infördes ett nytt pensionssystem för riksdagsledamöterna (2009/10:RS1, bet. 2009/10:KU12). Reglerna gäller deras ålderspension, sjukpension och efterlevandeförmåner. Utgångspunkten för det nya ålderspensionssystemet är att pensionsförmånerna ska beräknas på samma sätt oavsett ledamotens ålder och att all tjänstgöringstid bör ge rätt till pension. Möjligheten att tjäna in en hel ålderspension på tolv år avskaffades. Ålderspension från riksdagen utgör ett komplement till det allmänna pensionssystemet. Pensionsförmåner kan tjänas in utan vare sig nedre eller övre åldersgräns. Intjänandetiden är begränsad till högst 30 år.

Den nya ordningen för ledamöternas pensioner är avsedd att underlätta för personer att "gå in i och ut ur politiken" utan att förlora i pensionshänseende. Systemet ska fungera så neutralt som möjligt i förhållande till om och när en person ska kandidera, avgå, ta på sig tilläggsuppdrag etc. Pensionsnivån bestäms av de sammanlagda inkomsterna under uppdragstiden. Ledamöternas pensionssystem har härigenom ansetts bli mer flexibelt och anpassat till de speciella förutsättningar som gäller för ledamotsuppdraget.

Riktmärket för pensionsnivån är den pension som en statstjänsteman beräknas få om han eller hon arbetar hos en statlig arbetsgivare från 23 års ålder och fortsätter där till 65 år, med en lön som hela tiden motsvarar ledamotsarvodet. I ledamöternas pensionssystem ska en sådan pensionsnivå dock kunna uppnås efter 30 års uppdragstid. Därmed kompenseras i viss mån för

att ledamotsuppdraget kan medföra att löneutvecklingen i det tidigare förvärvsarbetet under tiden stannar av och får effekter på det fortsatta pensionsintjänandet vid en framtida återgång till yrkeslivet. Den som åtar sig ett ledamotsuppdrag ska inte behöva riskera att förlora i pensionshänseende.

De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 2010 och omfattar alla ledamöter som då tjänstgjorde eller som senare kommer att tjänstgöra i riksdagen. Pensionsrätt för tidigare tjänstgöringstid räknas om på visst sätt.

5.3 Nuvarande bestämmelser om inkomstgaranti

Bestämmelserna om inkomstgaranti och efterlevandeskydd finns i 13 kap. ersättningslagen. Huvuddragen i bestämmelserna är följande.

Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgående ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning. (13 kap. 1 §)

En ledamot som lämnar riksdagen före 65 års ålder efter minst tre års sammanhängande tjänstgöring har rätt till inkomstgaranti, dock inte för tid då ledamoten får ålderspension eller sjukpension enligt ersättningslagen. (13 kap. 2 §)

Ledighet som beviljats av riksdagen eller av talmannen eller sjukfrånvaro begränsar inte rätten till inkomstgaranti. (13 kap. 3 §)

Inkomstgarantin betalas ut längst till dess ledamoten fyller 65 år. Om ledamoten åter tar plats i riksdagen upphör garantin så länge uppdraget varar. (13 kap. 4 §)

För den som tjänstgjort en sammanlagd tid som är kortare än sex hela år gäller inkomstgarantin ett år. Om riksdagsledamoten vid avgången har en sammanlagd tid av minst sex år gäller inkomstgarantin

- 1) i längst två år om ledamoten inte uppnått 40 års ålder
- 2) i längst fem år om ledamoten uppnått 40 men inte 50 års ålder
- 3) längst till ingången av den månad då ledamoten fyller 65 år om han eller hon uppnått 50 års ålder. (13 kap. 5 §)

För de första fem åren jämställs inkomstgarantin med inkomst av anställning. Därefter är den inte pensionsgrundande. Inkomstgarantin grundar inte rätt till s.k. jobbskatteavdrag vid inkomstbeskattningen. (13 kap. 6 §)

Enligt en s.k. dispensregel får tidsbegränsad inkomstgaranti förlängas med högst ett år om det finns särskilda skäl. Garantin kan då bestämmas till ett lägre belopp. Särskilda skäl kan vara att en ledamot efter garantitidens utgång har kommit i försörjningssvårigheter som har samband med frånvaron från arbetsmarknaden. Ett annat skäl kan vara sjukdom. Enligt en tillämpningsföreskrift till bestämmelsen (RFS 2006:6) ska vid bedömningen hänsyn tas till garantitagarens förvärvs- och kapitalinkomster samt förmögenhetsförhållanden (se förs. 1987/88:123, bet. 1987/88:KU42). (13 kap. 7 § med tillämpningsföreskrifter)

En ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken (2010:1259) får beviljas inkomstgaranti. Sådan ersättning minskar inkomstgarantin med motsvarande belopp. (13 kap. 8 och 12 §§)

Inkomstgaranti utgår med ett månadsbelopp som beräknas på ett s.k. garantiunderlag. I garantiunderlaget ingår ledamotsarvodet, tilläggsarvodet och vissa fasta arvoden enligt lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Detta gäller under de första fem garantiåren. Därefter beräknas inkomstgarantin enbart på det ledamotsarvode som betalas ut vid avgångstillfället. (13 kap. 9 §)

Underlaget för garantin utgörs i princip av det arvode ledamoten har vid avgångstillfället. Första året erhåller alla 80 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 40 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 basbelopp. Storleken på garantin är efter det första garantiåret relaterad till ledamotens sammanlagda tid i riksdagen. För ledamöter som tjänstgjort under en sammanlagd tid av minst sex år är inkomstgarantin 33 procent av garantiunderlaget. Som mest uppgår garantin till 66 procent av garantiunderlaget och det efter tolv års tjänstgöring. Se vidare 13 kap. 10 §.

Inkomstgarantin är värdesäkrad genom att den fastställda inkomstgarantin anknyts till det prisbasbelopp som gäller för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta. (13 kap. 11 §)

Inkomstgarantin minskas med inkomster från vissa andra inkomstkällor (s.k. samordning), nämligen pensionsgrundande inkomster, inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige, delpension enligt kollektivavtal, pension eller livränta och andra kontanta förmåner på grund av annan anställning eller uppdrag. Härvid finns också vissa särskilda ytterligare samordningsregler som bl.a. gäller f.d. riksdagsledamöter som också varit kommunalt förtroendevalda. Vid samordningen görs en minskning av den sammanlagda tillkommande inkomsten med motsvarande procentandel som gäller garantiunderlaget för varje särskilt fall. Dock finns ett fribelopp motsvarande ett prisbasbelopp per år eller en tolfedel därav per kalendermånad. (13 kap. 13 § med tillämpningsföreskrifter och 14 § med tillämpningsföreskrifter; om samordningen finns ytterligare regler i 13 kap. 15 §)

Inkomstgarantin får om det är skäligt jämkas. Jämkning innebär att det beslutas att rätt till inkomstgaranti inte föreligger eller att utbetalningen ska minskas eller helt upphöra. Detta gäller i fyra olika fall:

- 1) om en garantitagare förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
- 2) redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
 - avsättning till periodiseringsfond
 - avsättning till upphovsmannakonto
 - avsättning till expansionsfond
 - eget pensionssparande

- underskott av annan verksamhetsgren
- 3) redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller
- 4) dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skilts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen. (13 kap. 16 §)

Vidare finns bestämmelser om efterlevandeskydd som betalas till arvsberättigade barn som inte fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till mer än ettårig inkomstgaranti. Efterlevande make eller därmed jämställd till f.d. ledamot kan efter särskild prövning erhålla ett efterlevandeskydd. Riksdagsförvaltningen gör då en skälighetsprövning av den efterlevande makens försörjningssituation. Efterlevandeskydd motsvarar ett prisbasbelopp, per år (13 kap. 17–21 §§)

5.4 Förfarandet

När en riksdagsledamot lämnar sitt uppdrag fattar Riksdagsförvaltningen beslut om inkomstgaranti (13 kap. 2 §). Beslutet innebär att ledamoten har rätt till inkomstgaranti under en viss tid. Skälen till att han eller hon lämnar riksdagen saknar betydelse. Såväl den som lämnar riksdagen i samband med val som den som frivilligt lämnar uppdraget under valperioden har rätt till inkomstgaranti.

För att inkomstgarantin ska betalas ut krävs det en ansökan från garantitagaren. Ansökan görs hos Statens tjänstepensionsverk (SPV) som sköter administrationen av inkomstgarantin (13 kap. 22 §). De belopp som följer av de procentsatser som beskrivits ovan i avsnitt 5.1 och 5.3 utgår inte oavkortade. Från dessa belopp ska avräkning göras av vissa andra inkomster (13 kap. 13 §). Denna avräkning kallas för samordning.

I samband med att garantitagaren ansöker om utbetalning ska han eller hon lämna uppgifter om vilka andra inkomster garantitagaren förväntas få under det år som garantin avser. Detta görs på en för ändamålet framtagen blankett. Garantitagaren ska lämna uppgifterna på heder och samvete (13 kap. 23 §). Det innebär att oriktiga uppgifter kan komma att bestraffas som osann försäkran (15 kap. 10 § brottsbalken). Oriktiga uppgifter som föranlett eller riskerat föranleda en felaktig utbetalning kan också föranleda straffansvar för bedrägeri respektive försök till bedrägeri enligt 9 kap. 1 § brottsbalken. De särskilda straffbestämmelserna i bidragsbrottslagen är inte tillämpliga eftersom den lagen endast tar sikte på utbetalningar som administreras av vissa i den lagen närmare angivna myndigheter. Till dem hör inte Riksdagsförvaltningen eller SPV.

Garantitagaren är också skyldig att till SPV självmant lämna uppgifter om ändrade förhållanden som kan antas påverka rätten till inkomstgaranti. Även

den som betalat ut lön eller annan ersättning samt Skatteverket har uppgiftsskyldighet gentemot SPV (13 kap. 24 § respektive 25 §).

När en ansökan lämnats till SPV görs en beräkning av hur stort belopp som ska betalas ut. I februari året efter garantiåret ska en årsuppgift lämnas till SPV för avstämning av garantin. Resultatet kan bli att ytterligare belopp ska betalas ut eller att garantitagaren blir skyldig att betala tillbaka uppuren inkomstgaranti (13 kap. 25 och 26 §§).

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om jämkning. Arvodesnämndens arbete utgår från den administrativa hanteringen av inkomstgarantier hos SPV. Nämnden inhämtar därvid årsuppgifterna från SPV och gör utifrån dessa ett urval av vilka inkomstgarantitagare som närmare ska granskas. I de fall nämnden beslutar om jämkning tillställs beslutet SPV som kräver garantitagarna på jämkningsbeloppet.

5.5 Närmare om Översynskommitténs förslag

5.5.1 Inledning

Efter 1994 års lags tillkomst väcktes vid ett flertal tillfällen motioner om att inkomstgarantin borde förändras varvid framför allt begränsningar i systemet föreslogs. Konstitutionsutskottet behandlade ett sådant yrkande under hösten 2003. Utskottet hänvisade till att tidigare skäl som anförts för inkomstgarantin fortfarande var gällande. Framför allt framförde man att mot bakgrund av att uppdraget som riksdagsledamot är behäftat med osäkerhet är det rimligt att de som tar på sig ett sådant viktigt samhällsuppdrag får en trygghet i händelse av att de av någon anledning lämnar uppdraget. Utskottet ansåg således att reglerna för inkomstgaranti inte borde försämrats, och riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2003/04:KU5).

Översynskommittén tillsattes dock samma år, 2003, med uppdrag att göra en översyn av de ekonomiska villkoren för riksdagsledamöterna. Däri ingick att lämna förslag till materiellt reviderade bestämmelser, bl.a. för ledamöternas inkomstgaranti, med utgångspunkt i det nya pensionsavtalet för statligt anställda (PA03). Det var dock inte fråga om någon allmän översyn av inkomstgarantin.

Kommittén gjorde en kartläggning av riksdagsledamöternas ekonomiska situation. Kartläggningen var dock enligt kommittén behäftad med betydande osäkerhet. En allmän reflektion var att riksdagsledamöternas inkomster före och efter riksdagstiden visade stor spännvidd, vilket också är naturligt då de representerar vitt skilda grupper i samhället. Många klarar sig bra efter riksdagstiden medan en inte obetydlig grupp får sina inkomster minskade då de lämnar riksdagen.

5.5.2 Kommitténs utgångspunkter för förslagen

Kommittén redovisade sin syn på riksdagsuppdraget (s. 50 f. och 84 f.). Kommittén slog fast att den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete borde bilda utgångspunkt för utformningen av inkomstgarantin. Detta kom till uttryck i förslaget till en portalparagraf, numera 13 kap. 1 §. Kommittén fortsatte (s. 85):

Den närmare regleringen återfinns sedan i [numera 13 kap. 4 §]. Av denna framgår att inkomstgarantin likväl kan bli varaktig såtillvida att den som har varit riksdagsledamot i sex år och har fyllt 50 år vid avgången kan uppbära inkomstgaranti fram till tidpunkten för sin pensionering. Det är viktigt att notera att reglerna inte heller för denna grupp ger någon ovillkorlig rätt till utbetalning av inkomstgaranti. Även för dem gäller den grundläggande principen om försörjning genom eget arbete. Prövningen om en avgående ledamot tillhörande denna kategori gjort tillräckliga ansträngningar för att försörja sig genom eget arbetet sker [enligt kommitténs förslag] med tillämpning av jämningsregelns tredje punkt, 12 kap. 16 § 3.

Här bör noteras att den sistnämnda föreslagna jämningsregeln sedan inte kom att införas i lagen.

Kommittén fortsatte (s. 85 f.):

Det finns ingen anledning att tro annat än att de som lämnat riksdagen gör vad de kan för att skaffa sig ett arbete. Inkomstgarantins konstruktion med endast delvis avräkning av arbetsinkomster innebär också ett visst incitament för detta. Det har dock ibland visat sig svårt att få lämpligt förvärvsarbete, särskilt när ledamoten är äldre och suttit lång tid i riksdagen.

I den debatt som förekommit under senare tid har det emellertid pekats på fall där inkomstgarantin framstått som stötande eller alltför generös. Det gäller särskilt de fall där riksdagsledamoten skilts från sitt uppdrag på grund av brott. Man har också pekat på fall där ledamoten uppburit garanti och samtidigt arbetat för t.ex. ett bolag som ägs av närstående och där ledamoten inte tagit ut någon ersättning för egen del. Det har vidare framhållits att de nuvarande reglerna inte innebär ett tillräckligt incitament för avgångna ledamöter att ta ett arbete. Man har jämfört med arbetslöshetsförsäkringens skyldighet att söka arbete och påpekat att systemet i vissa fall innebär en livsvarig försörjning.

Vi har ansett att den förda debatten ger anledning att ta upp riskerna för missbruk och att föreslå regler för att förhindra detta utan att i grunden ompröva systemet med inkomstgaranti.

5.5.3 Kommitténs förslag till jämningsregler

Härefter gick kommittén över till att presentera tre olika jämningsregler, varav de två först behandlade återfinns i gällande lag medan den tredje alltså inte infördes. Kommittén anförde (s. 86 ff.) följande:

Riksdagsledamot eller garantitagare som begår brott

En ledamot eller en ersättare kan enligt 4 kap. 7 § 3 regeringsformen av domstol skiljas från sitt uppdrag om han genom brott visat sig uppenbarligen olämplig för uppdraget. I brottsbalkens 20 kap. 4 § sägs att den som valts till sådant uppdrag hos staten eller kommun med vilket följer myndighetsutövning får av rätten skiljas från uppdraget om han begår

brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller därutöver och han därigenom har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget.

Följande fall kan bli aktuella.

- En ledamot som under mandatperioden begår brott och av domstol frångår sitt uppdrag.
- En ledamot som begår brott under mandatperioden men avgår självmant.
- En garantitagare som döms för brott under tiden han eller hon har rätt till inkomstgaranti.

I de två sistnämnda fallen måste det vara fråga om så allvarliga brott att den f.d. ledamoten hade skiljts från sitt uppdrag om han eller hon varit kvar i riksdagen. Självfallet måste lagföringen ha skett genom lagakraftig dom. I alla dessa fall anser vi det stötande att inkomstgarantin utgår och föreslår därför ett stadgande som gör det möjligt att dra in den.

Garantitagare som arbetar åt annan utan att uppbära ersättning för detta

Den situation det här gäller är den då avgångna ledamöter förvärvsarbetar åt annan, t.ex. i ett eget bolag eller ett bolag som ägs av en närstående, utan att lyfta skälig ersättning för detta. Ledamöter som fått beslut om inkomstgaranti kan efter riksdagsåren äga och aktivt driva företag. Det kan ske i särskilda associationsformer som aktiebolag eller handelsbolag. Det kan också ske i form av enskild näringsverksamhet. Inkomst av sådan affärsrörelse kan skattemässigt för den enskilde gälla som inkomst av tjänst, kapital eller annan näringsverksamhet. När det gäller inkomst av tjänst skall inkomsten samordnas med inkomstgarantin, dvs. reducera garantibeloppet. När det gäller bolag bör den aktuella inkomsten rimligen vara den uttagna lönen från bolaget. Den som driver enskild firma har sin ekonomi starkt länkad till rörelsen. Om rörelsens intäkter överstiger kostnaderna föreligger en vinst som reducerar garantibeloppet för ägaren.

Inte sällan kan den enskilde styra sina inkomster i tiden. Bolagsformerna innebär att en inkomst kan skjutas upp genom att någon lön inte tas ut, trots att bolaget visar vinst och alltså värdet på bolaget ökar. Den före detta riksdagsledamoten kan välja att vänta med att ta ut lön till efter den tid inkomstgarantin upphört och då med ett högre belopp. Det kan i vissa lägen vara förmånligt att uppbära inkomstgaranti från riksdagen och i ett senare skede ta ut lön från sitt bolag. Om en närstående äger bolaget är det möjligt att i stället överföra inkomsterna på denne.

För att göra det möjligt att ingripa mot de kringgåenden som kan ske genom sådana förfaranden som beskrivits ovan föreslår vi att inkomstgarantin skall kunna minskas eller helt upphöra om garantitagaren arbetar åt annan men inte uppbär skälig ersättning för detta.

Allmän jämningsregel

Som ovan nämnts finns det ingen anledning att tro att riksdagsledamöter när de lämnar riksdagen normalt underlåter att ta ett förvärsarbete och att de i stället förlitar sig på inkomstgarantin. Det kan naturligtvis förekomma något sådant fall. Det ger oss anledning att betona att inkomstgarantin normalt bör vara ett stöd under den tid som den avgångne ledamoten söker ett förvärsarbete efter riksdagsåren. Ibland är detta inte möjligt, som när den avgångne ledamoten bara har några få år till pensionsåldern eller har vacklande hälsa. Huvudregeln bör dock vara en övergång till arbetslivet. Detta vill vi uttrycka genom en portalparagraf om att syftet med garantin är att ge stöd under en övergångsperiod och inte en livsvarig försörjning.

Frågan blir då hur man rent praktiskt skall gå till väga för att se till att detta syfte med inkomstgarantin fullföljs. Det är ibland möjligt för den f.d. ledamoten att återgå till sin tidigare verksamhet. Vi är dock medvetna om att det kan vara svårt bl.a. på grund av att man inte haft möjlighet att följa kompetensutvecklingen inom sitt yrke. Till viss del måste ändå den f.d. ledamoten anstränga sig. Även den som före riksdagsuppdraget varit företagare bör undersöka möjligheterna att kunna ta upp den tidigare verksamheten eller på annat sätt försörja sig.

I sammanhanget skall man beakta de kunskaper som förvärvats under tiden som ledamot. Den avgångne ledamotens arbete skall stå i rimlig proportion till den enskildes kompetens. Man skall också ta hänsyn till ålder och hälsotillstånd. En som underlåter att ta ett arbete som står till buds och som bedöms lämpligt utifrån de kriterier vi tidigare nämnt och i stället väljer att uppbära inkomstgaranti, kan då få förklara varför han eller hon avböjt att ta arbetet. Det är dock endast i fall där det är uppenbart att syftet med inkomstgarantin åsidosätts som det kan bli aktuellt med en jämkning.

Vi utesluter inte att det finns andra situationer där ett handlande från garantitagarens sida kan så uppenbart bryta mot syftet med inkomstgarantin att det är rimligt att det finns en möjlighet att pröva skäligheten av att garanti betalas ut.

Med hänsyn till konstruktionen av denna prövning torde dock endast uppenbara fall komma att prövas.

5.5.4 Kommitténs syn på förfarandet

Kommittén redovisade de då gällande reglerna om förfarandet, dvs. om bl.a. garantitagarens skyldighet att i samband med ansökan lämna en redogörelse för sina inkomster, lämna preliminära inkomstuppgifter för kommande år eller delår, anmäla ändrade inkomstförhållanden och lämna årsuppgift för det gångna utbetalningsåret (s. 88). Därvid föreslog kommittén även ”att det skall lämnas uppgifter även om möjligheterna att skaffa sig en förvärvsinkomst”.

Kommittén föreslog att handläggningen av jämningsärendena borde lämnas till en särskild föredragande utsedd av riksdagsstyrelsen. Föredraganden skulle ta initiativ till granskning, utöva tillsyn och bereda beslut i jämningsärendena. Dessa beslut skulle fattas av riksdagsstyrelsen med överklagandemöjlighet till Riksdagens överklagandenämnd.

5.5.5 Garantiunderlaget och tidsvillkoren

Kommittén redogjorde (s. 89 f.) för de olika arvoden som enligt lagen utgör underlag för inkomstgarantin. Kommittén föreslog att inkomstgarantin endast skulle beräknas på ledamotsarvodet. Det bör här nämnas att detta förslag sedan genomfördes endast delvis, bl.a. så att fr.o.m det sjätte garantiåret beräknas inkomstgaranti endast på ledamotsarvodet (13 kap. 9 §).

Kommittén föreslog vidare (s. 91 f.) att kravet på en sammanhängande tid om sex år för inkomstgaranti längre än ett år skulle ändras till en sammanlagd tid om sex år och att därmed dispensregeln kunde begränsas till att endast gälla möjligheten att förlänga garantitiden (se 13 kap. 5 och 7 §§).

5.5.6 Kommittén om övriga frågor

Kommittén föreslog att SPV:s uppgifter inom inkomstgarantisystemet skulle lagregleras. Vidare föreslogs att en regel om rätt att överklaga beslut av riksdagens organ skulle införas. Sammansättningen av Riksdagens överklagandenämnd skulle ändras och denna nämnd skulle pröva överklagandena. SPV:s beslut skulle kunna överprövas i allmän förvaltningsdomstol. Kommittén föreslog att en ny lag skulle ersätta 1994 års lag.

I fråga om ikrafträdande- och övergångsbestämmelser föreslog kommittén följande (s. 123 f.).

Vi föreslår [...] att de nya lagreglerna träder i kraft den 1 januari 2006.

År 2006 är det val till riksdagen. De ledamöter som då är nya kommer enligt förslaget att omfattas av de nya bestämmelserna. Vi bedömer det också skäligt att lagförslaget i huvudsak tillämpas även på de omvalda ledamöterna. [...]

När det gäller inkomstgarantin anser vi att de nya reglerna endast bör gälla garantitagare, vars beslut om rätt till inkomstgaranti fattats efter det att lagen trätt i kraft. Det innebär att beslut om rätt till inkomstgaranti för avgångna ledamöter före den 1 januari 2006 följer de gamla bestämmelserna. För de som är ledamöter och där det först efter ikrafträdandet fattas ett beslut om rätt till inkomstgaranti, kommer garantitagaren att få inkomstgaranti enligt de nya bestämmelserna.

5.6 Remissbehandlingen av Översynskommitténs förslag

Förslaget remitterades till Riksdagens överklagandenämnd, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Kammarrätten i Sundsvall, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket, SPV, Premiepensionsmyndigheten, Örebro universitet, Sveriges Kommuner och Landsting samt den s.k. Genomförandegruppen inom Socialdepartementet. Endast några få av instanserna tog upp förslagen om inkomstgarantin.

Riksdagens överklagandenämnd behandlade det förslag som gällde nämnden och föreslog som ett alternativ att överprövningen helt skulle ankomma på domstolsväsendet. Nämnden hade också några lagtekniska synpunkter. Också JO lade synpunkter på förslaget om Riksdagens överklagandenämnds uppgifter. En remissinstans, Örebro universitet, ansåg att förslagen var för sig tycktes vara rimliga men tillförde vissa allmänna reflexioner och synpunkter. Dessa gällde att det inte var möjligt att av rapporten få en helhetsbild av riksdagsledamöternas ekonomiska villkor. Vidare efterlystes mer principiella resonemang i frågan om hur så långt det är möjligt låta likartade villkor gälla för riksdagsledamöter som för samhället i övrigt.

5.7 Riksdagsstyrelsens behandling av förslaget

5.7.1 Riksdagsstyrelsens förslag i korthet

Riksdagsstyrelsen behandlade ärendet i en framställning till riksdagen, 2005/06:RS4. Sammanfattningsvis föreslogs följande, om inkomstgarantin:

Inkomstgarantin bör i huvudsak vara utformad som den är i dag. Förslaget i denna del innebär dock att reglerna i vissa avseenden skärps, t.ex. genom att syftet med garantin tydliggörs som en ekonomisk trygghet under en övergångsperiod. För att förhindra missbruk av inkomstgarantin föreslår riksdagsstyrelsen att det införs en jämningsregel. Jämningsregeln innebär att inkomstgarantin skall kunna jämkas helt eller delvis om en ledamot eller garantitagare har begått allvarigare brott eller om en garantitagare arbetar åt annan utan att uppbära skälig ersättning för detta arbete. Jämningsfallen skall prövas av Riksdagens arvodesnämnd. Vidare skall en varaktig inkomstgaranti efter fem år beräknas endast på en riksdagsledamots grundarvode vid avgången utan att hänsyn tas till eventuella tilläggsarvoden. [...]

Lagändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft i och med den nya valperioden. Det innebär att nytillträdda ledamöter kommer att omfattas av de nya bestämmelserna. Detta gäller även omvalda ledamöter.

Dock skall reglerna om inkomstgaranti träda i kraft den 1 juli 2006. Emellertid skall de nya reglerna om beräkningen av inkomstgaranti på endast grundarvode efter fem års garantitid endast gälla de ledamöter som lämnar riksdagen efter nästa valperiod.

Riksdagsstyrelsen frångick Översynskommitténs förslag på tre punkter:

- 1) Förslaget om den tredje, allmänna, jämningsregeln antogs inte.
- 2) Beslut i jämningsärendena ska fattas av Riksdagens arvodesnämnd och kunna överklagas i allmän förvaltningsdomstol.
- 3) Inkomstgarantin ska beräknas på grundarvode och eventuella tilläggsarvoden de fem första åren och inte som kommittén föreslog endast på grundarvode.

5.7.2 Riksdagsstyrelsen om syftet

Riksdagsstyrelsen utvecklade sin syn på syftet med inkomstgarantin (s. 66 f.) och anförde följande.

Starka skäl talar därför för att det finns en garanti för en riksdagsledamots försörjning under en omställningsperiod när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget. Samtidigt är det viktigt att vidmakthålla den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete. Villkoren för denna garanti bör därför vara så utformade att återgången till företagande eller förvärvsarbete underlättas utan att den f.d. ledamoten blir ekonomiskt överkompenserad. Syftet med inkomstgaranti är således att ge en ekonomisk trygghet under en övergångsperiod, som kan användas till t.ex. kompetensutveckling. Detta kommer till uttryck i den föreslagna portalparagrafen. [...]

Det finns ingen anledning att tro annat än att en avgående riksdagsledamot gör vad han eller hon kan för att återgå till arbetslivet och försörja sig på så sätt. Ibland är det kanske inte möjligt att förvärvsarbete. Den

f.d. ledamoten kan ha bara några år kvar till pensioneringen eller ha vacklande hälsa. Det kan också vara svårt att återgå till sin tidigare verksamhet efter många års bortovaro. I det fallet kan det vara svårt att upprätthålla yrkeskompetensen. Riksdagsstyrelsen anser därför att det även i framtiden skall vara möjligt att ha rätt till varaktig inkomstgaranti om den som varit ledamot i 6 år har fyllt 50 år vid avgången. Han eller hon kan då få inkomstgaranti fram tills pensioneringen om förhållandena är sådana att behov av garantin finns. Portalparagrafen hindrar alltså i och för sig inte rätten till en inkomstgaranti som varar flera år, utan betonar bara vikten av att i första hand finna en försörjning genom eget arbete.

Det kan här antecknas att det i syftesfrågan utvecklades en del ytterligare argument i en reservation (S), (s. 115).

5.7.3 Riksdagsstyrelsen om jämningsreglerna

I fråga om jämningsreglerna anförde riksdagsstyrelsen inledningsvis följande.

Översynskommittén har pekat på att det kan finnas situationer där en garantitagares handlande strider mot syftet med inkomstgarantin. Detta kan ske t.ex. när en garantitagare arbetar åt annan utan att uppbära skälig ersättning för detta eller när han underlåter att ta ett erbjudet arbete. Det kan också enligt kommittén vara direkt stötande att någon som har begått brott har rätt till garanti. Översynskommittén har föreslagit en jämningsregel som innebär att garantin i sådana situationer som här beskrivits skall kunna helt eller delvis reduceras.

Riksdagsstyrelsen anser att det är mycket viktigt att reglerna om jämningsregler är klara och tydliga för dem som skall tillämpa dem. En garantitagare skall ha klart för sig hur han eller hon skall förhålla sig för att ha rätt till inkomstgaranti. Det är styrelsens uppfattning att den allmänna jämningsregel som Översynskommittén föreslagit [...] blir svår att tillämpa på ett rättssäkert sätt.

Styrelsen kan därför inte ställa sig bakom förslaget i denna del utan föreslår en jämningsregel som tar sikte på två situationer för att undvika missbruk av garantin. Den första situationen är när en ledamot eller tidigare ledamot begår brott av allvarligare slag och döms för detta. Den andra är när en garantitagare arbetar åt annan utan att ta ut skälig ersättning för det arbetet.

Vad riksdagsstyrelsen anförde om brottsfallet redovisas inte här. I fråga om det andra jämningsfallet anfördes (s. 69) följande.

Den andra situationen gäller när en garantitagare förvärvsarbetar åt annan utan att uppbära skälig ersättning för detta arbete. Det kan röra sig om arbete i ett eget bolag eller ett bolag som ägs av en närstående. Ledamöter som fått beslut om rätt till inkomstgaranti kan efter riksdagsåren äga och aktivt driva företaget. Det kan ske i särskilda associationsformer som aktiebolag eller handelsbolag. Det kan också ske i form av enskild näringsverksamhet. Inkomst av sådan affärsrörelse kan skattemässigt för den enskilde gälla som inkomst av tjänst, kapital eller annan näringsverksamhet. När det gäller inkomst av tjänst skall inkomsten samordnas med inkomstgarantin, dvs. reducera garantibeloppet. När det gäller bolag bör den aktuella inkomsten vara den uttagna lönen från bolaget. Den som driver enskild firma har sin ekonomi starkt länkad till rörelsen. Om rörelsens intäkter överstiger kostnaderna föreligger en vinst som reducerar garantibeloppet för ägaren.

Inte sällan kan den enskilde styra sina inkomster i tiden. Bolagsformerna innebär att en inkomst kan skjutas upp genom att någon lön inte tas ut, trots att bolaget visar vinst och alltså värdet på bolaget ökar. Den f.d. riksdagsledamoten kan välja att vänta med att ta ut lön till efter den tid inkomstgarantin upphört och då ta ut lön till ett högre belopp. Det kan i vissa lägen vara förmånligt att uppbära inkomstgaranti från riksdagen och i ett senare skede ta ut lön från sitt bolag. Om en närstående äger bolaget är det möjligt att i stället överföra inkomsterna på denne.

För att göra det möjligt att ingripa mot de kringgåenden som kan ske genom sådana förfaranden vill beskrivits här bör inkomstgarantin kunna minskas eller helt upphöra om garantitagaren arbetar åt annan och inte uppbär skälig ersättning för detta.

Bestämmelsen är inte tänkt att tillämpas på den f.d. ledamot som ägnar sig åt ideellt arbete så länge det sker i rimlig omfattning. Många f.d. riksdagsledamöter vill hålla kvar kontakten med det politiska livet. Ideellt arbete inom den lokala partiorganisationen skall inte ha någon inverkan på garantins omfattning eller storlek så länge det inte sker i sådan utsträckning att det påverkar möjligheterna att samtidigt ha ett ordinarie arbete.

5.7.4 Riksdagsstyrelsen om beslutsfattare

Riksdagsstyrelsen menade (s. 70) att riksdagsstyrelsens ledamöter riskerade att få sin opartiskhet ifrågasatt om beslutfattandet om jämkning lades där. Riksdagens arvodesnämnd ansågs bättre lämpad för uppgiften. Om detta förslag anfördes bl.a. följande

Riksdagsstyrelsen föreslår alltså att uppgiften att pröva frågor om jämkning av inkomstgarantin anförtros Riksdagens arvodesnämnd. När det gäller handläggningen av sådana ärenden skall nämnden granska de årliga redogörelser som en garantitagare lämnar in till SPV. Det åligger nämnden att självständigt initiera de ärenden som det finns anledning att granska närmare. Utöver de årliga rapporter som garantitagaren lämnar skall nämnden också ta initiativ till att granska ett inkomstgarantiärende om det finns anledning till det, t.ex. om en garantitagare har dömts för allvarigare brott. Det ankommer på nämnden att utreda ärendet och komplettera det med information från exempelvis garantitagaren om det behövs.

Arvodesnämnden kan ta del av SPV:s handlingar i ärendet trots att det kan förekomma sekretessbelagda uppgifter i inkomstgarantiärendet hos SPV, eftersom det blir fråga om att ompröva rätten till utbetalning av garantin [...] Bedömer nämnden att ett fall bör prövas, föredras ärendet för arvodesnämnden. Det är sedan nämnden som tar slutlig ställning till om garantin skall jämkas eller inte. Jämningsbeslutet gäller tills vidare. En garantitagare kan, trots ett jämningsbeslut, på nytt ansöka om utbetalning av garantin när nya förhållanden inträtt för garantitagaren. En sådan ansökan om utbetalning efter ett tidigare jämningsbeslut skall också handläggas för beslut av arvodesnämnden.

5.7.5 Riksdagsstyrelsen i övriga frågor

I fråga om garantiunderlaget anförde riksdagsstyrelsen bl.a. följande.

Från och med andra året som man är berättigad till inkomstgaranti minskar ersättningen beroende på hur många år man tjänstgjort i riksdagen.

Riksdagens förvaltningsstyrelse uttalade i förslaget om inkomstgaranti att man, i varje fall för de lägre beloppen, utgick ifrån att den ersättningsberättigade skaffar sig kompletterande försörjning (förs. 1987/88:13). I och med detta finns ett incitament för f.d. ledamöter att söka sig en annan försörjning.

För att ytterligare markera att inkomstgarantin skall ge trygghet under en övergångsperiod föreslås att en f.d. ledamot tillförsäkras en inkomstgaranti som beräknas på grundarvodet och eventuella tilläggsarvoden och/eller fasta arvoden enligt ovan under en omställningsperiod på fem år för att sedan, i de fall det är fråga om en s.k. varaktig garanti, enbart beräknas på grundarvodet. Det innebär att det nuvarande regelverket för alla som har rätt till inkomstgaranti under ett, två respektive fem år kommer att vara oförändrat. Däremot kommer förhållandena att försämrats efter fem års garantitid för den som hade tilläggsarvoden och/eller fasta arvoden och som beviljats en s.k. varaktig garanti efter att ha lämnat riksdagen.

Det ligger också i linje med att inkomstgarantin är pensionsgrundande i det allmänna pensionssystemet de första fem åren.

I fråga om ikraftträdandet anförde riksdagsstyrelsen:

De nya reglerna om beräkningen av garantiunderlaget bör endast gälla de garantitagare som tillträtt sitt riksdagsuppdrag efter det att bestämmelsen om inkomstgaranti trätt i kraft. Det innebär att de som i dag är ledamöter och som lämnar riksdagen efter innevarande valperiod (åren 2002–2006) kommer att få inkomstgaranti beräknad enligt dagens regler om garantiunderlaget medan de som väljs in i riksdagen i och med valet år 2006, nytillträdde och omvalda, kommer att omfattas av det nya regelverket i detta avseende.

Övriga bestämmelser (portalparagraf, jämningsregel, beslutsfattare, sammanlagd tid, samordning, förtydligande att SPV är utbetalare) föreslås träda i kraft den 1 juli 2006.

5.8 Riksdagens beslut med anledning av riksdagsstyrelsens förslag

Förslaget behandlades i konstitutionsutskottet (bet. 2005/06:KU33) som tillstyrkte förslaget och avstyrkte vissa motioner i ämnet. Mot utskottets beslut anmäldes i denna del en reservation (MP). KU anförde bl.a.

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande när det gäller behovet av en inkomstgaranti. Som riksdagsstyrelsen framhåller bör omställningen efter en period som riksdagsledamot, med beaktande även av vad som allmänt råder på arbetsmarknaden, underlättas genom inkomstgaranti under en övergångsperiod. Riksdagsstyrelsens förslag innebär vissa åtsamlingar i förhållande till de nu gällande reglerna och en inledningsbestämmelse som tydliggör att syftet med garantin är att vara en ekonomisk trygghet under en övergångsperiod. Förslaget bygger på den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete.

5.9 2010 års regler om jämkning av inkomstgaranti

5.9.1 Riksdagens arvodesnämnds förslag

Riksdagens arvodesnämnd har gjort vissa erfarenheter i sitt tillsynsarbete. I en arbetsgruppspromemoria Översyn av reglerna om jämkning av inkomstgaranti för riksdagens ledamöter (September 2009), som nämnden i allt väsentligt ställde sig bakom, redovisades sammanfattningsvis vissa ändringsförslag enligt följande.

De nuvarande reglerna om jämkning av inkomstgaranti tar sikte på fall då garantitagaren förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan utan att ta ut skälig ersättning för det. Eftersom garantitagaren inte tar ut ersättning eller tar ut ersättning med ett lågt belopp medför det att hans eller hennes pensionsgrundande inkomst blir mindre än vad den annars skulle ha varit. Det leder i sin tur till att inkomstgarantin blir högre eftersom den påverkas av vilka andra inkomster garantitagaren har.

Bestämmelserna om jämkning blir alltså tillämpliga när garantitagaren arbetar i ett bolag eller åt en annan fysisk person. Jämningsreglerna är däremot inte tillämpliga i fall där garantitagaren bedriver enskild näringsverksamhet. Inom ramen för en sådan verksamhet finns det emellertid flera möjligheter att påverka den pensionsgrundande inkomsten, exempelvis genom att göra avsättning till periodiseringsfond. Sådana avsättningar finns det naturligtvis inte skäl att ifrågasätta som sådana. Men konsekvenserna av dem för inkomstgarantin kan i vissa fall leda till resultat som är svåra att förena med de syften som bär upp inkomstgarantin.

Syftet med inkomstgarantin är att utgöra en omställningsförmån. I promemorian görs bedömningen att det bör säkerställas att förmånen endast används i det syftet. Det bör ske genom att reglerna om jämkning ändras.

I promemorian föreslås att möjligheterna att besluta om jämkning utvidgas så att jämkning kan ske när garantitagaren redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och hans eller hennes pensionsgrundande inkomst minskat genom avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto och expansionsfond. Vidare föreslås att jämkning ska kunna ske om den pensionsgrundande inkomsten minskat genom pensionssparavdrag eller om den minskat som en konsekvens av underskott i en annan verksamhetsgren. Dessutom föreslås att jämkning ska kunna ske om garantitagaren redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet och det ingår arbetsinkomster i den. I samtliga fall ska det krävas att jämkning är skälig.

Om avsättningar som minskat den pensionsgrundande inkomsten återförs till beskattning kommer det att påverka den pensionsgrundande inkomsten. I ett sådant fall ska frågan om inkomstgarantin kunna prövas på nytt.

För att säkerställa att nämnden får ett fullgott underlag för sina beslut föreslås att det införs en uppgiftsskyldighet för garantitagare i förhållande till nämnden. I samma syfte föreslås att Skatteverket åläggs att lämna uppgifter till nämnden.

5.9.2 Riksdagsstyrelsens framställning till riksdagen

Efter en remissbehandling, där arvodesnämndens promemoriaförslag i huvudsak tillstyrktes, föreslog riksdagsstyrelsen lagändringar i 1994 års lag byggda på förslaget (2010/11:RS1). Riksdagsstyrelsen anförde i sitt allmänna ställningstagande bl.a. följande (s. 14 f.).

Det är angeläget att regelverket utformas så att det bidrar till att inkomstgaranti bara betalas ut i de fall då det är motiverat för att skapa trygghet vid omställningen. Det nuvarande regelverket för jämkning fungerar i huvudsak väl. Redan jämkningsreglernas existens torde ha en viss betydelse i detta sammanhang. Samtidigt står det klart att regelverket som det är utformat i dag inte fullt ut kan förhindra att inkomstgaranti betalas ut i situationer där det inte finns ett reellt behov av en omställningsförmån.

Det är inte ovanligt att garantitagare i viss utsträckning bedriver näringsverksamhet. Uppgifter som inhämtats från Skatteverket visar att 16 garantitagare bedrev en sådan verksamhet under inkomstår 2007. Det motsvarar 19 procent av antalet personer som 2009 uppbar inkomstgaranti. I den mån garantitagaren använder inkomstgarantin som ett försörjningsstöd under ett uppbyggnadsskede av näringsverksamheten måste detta anses vara helt i linje med syftet med inkomstgarantin eftersom den ska vara en förmån som utgår i en omställningssituation. Inte heller framstår det som problematiskt om garantitagaren i det sammanhanget utnyttjar skattelagstiftningens möjligheter att fördela inkomster över tiden. Så kan ske exempelvis genom avsättning till periodiseringsfond. Vad som däremot inte kan sägas vara förenligt med syftet med inkomstgarantin är att göra avsättningar eller vidta andra åtgärder enbart i syfte att påverka den pensionsgrundande inkomsten och på det sättet göra det möjligt att lyfta en högre inkomstgaranti. Det är oklart i vilken utsträckning detta förekommer, men som framgått ovan bedriver 19 procent av garantitagarna näringsverksamhet och enligt uppgifter från Skatteverket för 2009 kan det på goda grunder antas att möjligheterna till fondavsättningar utnyttjas när det är möjligt eftersom reglerna är förmånliga.

Det som nu sagts innebär att det finns vissa möjligheter att genom exempelvis avsättningar till olika fonder påverka storleken på den utbetalda inkomstgarantin. En utgångspunkt bör emellertid vara att reglerna utformas så att de i största möjliga utsträckning förhindrar att inkomstgaranti betalas ut i de fall utbetalningen inte tillgodoser det grundläggande syftet med garantin.

5.9.3 Riksdagens beslut

Riksdagen beslöt i huvudsak i enlighet med riksdagsstyrelsens framställning (bet. 2010/11:KU15). De nya bestämmelserna, ändringar av vissa bestämmelser i 13 kap. och tillägg av två nya paragrafer där, trädde i kraft den 1 januari 2011.

5.10 Antalet beslut om inkomstgaranti m.m.

Riksdagsförvaltningen har efter de tre senaste valen fattat sammanlagt 296 beslut om inkomstgaranti. Fördelningen av beslut på inkomstgaranti med olika längd ser rätt likartade ut för de tre beslutstillfällena. De f.d ledamöter

som vid avgången var 50 år eller äldre och som tjänstgjort i minst 6 år och därför fått varaktig inkomstgaranti, dvs. fram till 65 års ålder, är med ca 60 procent den största gruppen. Den näst största består av de ledamöter som tjänstgjort endast en valperiod och fått en inkomstgaranti på 1 år. Den gruppen utgör för vart och ett av de tre beslutstillfällena cirka en tredjedel av dem som fått beslut om inkomstgaranti.

TABELL 13 BEVILJADE INKOMSTGARANTIER TILL LEDAMÖTER SOM AVGICK
EFTER VALEN 2002, 2006 OCH 2010

År	1-årig	2-årig	5-årig	Varaktig	Totalt
2002	36	2	3	57	98
2006	30	6	5	67	108
2010	27	5	6	52	90

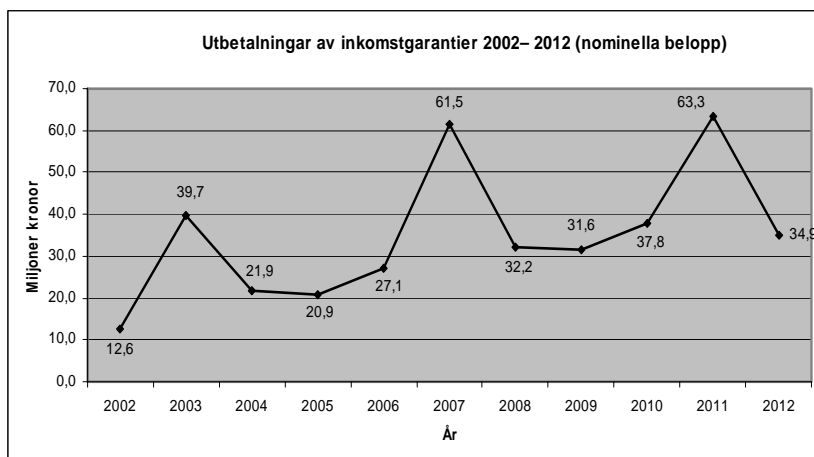
De 90 före detta ledamöter som fick beslut om inkomstgaranti efter 2010 års val fördelar sig på åldersgrupper på det sätt som redovisas i tabell 14. Av dem som fick rätt till varaktig inkomstgaranti var 43, d.v.s. mer än 80 procent, 55 år eller äldre. 24 personer, d.v.s. nära hälften av alla med varaktig inkomstgaranti, var 60 år eller äldre

TABELL 14 BEVILJADE INKOMSTGARANTIER TILL LEDAMÖTER SOM AVGICK
2010 FÖRDELADE PÅ ÅLDERSGRUPPER

Inkomstgaranti	Åldersgrupp						Alla
	-29	30-39	40-49	50-54	55-59	60-64	
1 år	1	6	3	8	7	2	27
2 år	0	5	0	0	0	0	5
5 år	0	0	6	0	0	0	6
Varaktig	0	0	0	9	19	24	52
Alla	1	11	9	17	26	26	90

Omfattningen av utbetalningarna av inkomstgaranti belyses i följande diagram.

DIAGRAM 3

Toppåren efter valår har förstås att göra med att det är många beslut om ett-årig inkomstgaranti och att garantinivån ligger på 80 procent första året.

Av de 417 f.d. ledamöter som under någon del av perioden september 2002–februari 2012 hade rätt till inkomstgaranti var det 72 (17 procent) som inte alls utnyttjade den. Andelen faktiska inkomstgarantitagare är högst bland dem som endast har rätt till ett års inkomstgaranti och dem som har beslut om varaktig garanti, 88 respektive 86 procent. Motsvarande siffra för dem som haft rätt till två respektive fem års inkomstgaranti är 66 procent.

Antalet ledamöter som får utbetalning av varaktig inkomstgaranti är högt direkt efter valet men sjunker relativt snabbt. Av de 52 ledamöter som fått beslut om varaktig inkomstgaranti efter 2010 års val var det 38 som i februari 2012 fick den utbetald. Av de 66 som fick motsvarande beslut efter 2006 års val var det endast 22 som fick inkomstgaranti utbetald i februari 2012. Skälet till att antalet personer sjunker som får den varaktiga garantin utbetald är som tidigare redovisats att de som kvalificerat sig för den ofta inte haft mer än några år kvar till pensionsåldern.

Av de ledamöter som avgick efter 2006 respektive 2010 års val och som har pågående utbetalning av inkomstgaranti var endast sex respektive åtta under 55 år vid avgångstillfället. Den ledamot som avgick efter 2010 års val och som var yngst bland dem som fick beslut om varaktig inkomstgaranti kan komma att få den utbetald fram till 2025.

5.11 Riksdagens arvodesnämnds tillsyn

5.11.1 Allmänt

Som framgått ovan infördes bestämmelser om jämkning av inkomstgaranti 2006. Uppgiften att pröva frågor om jämkning lades på Riksdagens arvodes-

nämnd. I lagmotiven uttalades att nämnden skulle ”granska de årliga redogörelser som garantitagare lämnar till SPV. Det åligger nämnden att självmant initiera de ärenden som det finns anledning att granska närmare. Utöver de årliga rapporter som garantitagaren lämnar skall nämnden också ta initiativ till att granska ett inkomstgarantiärende om det finns anledning till det, t.ex. om en garantitagare dömts för allvarigare brott. Det ankommer på nämnden att utreda ärendet och komplettera med information från exempelvis garantitagaren om det behövs” (framst. 2005/06:RS4 s. 70).

Arvodesnämndens arbete utgår från den administrativa hanteringen av inkomstgarantierna hos SPV. Kopior av samtliga årsuppgifter inhämtas från SPV i slutet av februari varje år. Med utgångspunkt i dessa dokument görs ett urval av vilka garantitagare som ska granskas närmare. Urvalet görs dels med utgångspunkt i de uppgifter som garantitagarna lämnat, dels slumpmässigt. Härefter görs kontroller i offentliga register av dem som omfattas av urvalet. I många fall ger dessa kontroller vid handen att det saknas skäl att gå vidare med den aktuella garantitagaren. I de fall det finns anledning att anta att jämkning kan komma i fråga föredras frågan för ordföranden i nämnden för beslut om att eventuellt inleda ett tillsynsärende. På samma sätt hanteras fall där det inte utan ytterligare utredning går att avgöra om det finns skäl för jämkning.

Nämnden har delegerat dels till ordföranden, dels till en annan ledamot att fatta beslut om att inleda ett tillsynsärende. Om ett ärende inleds underrättas garantitagaren om beslutet. Skriftlig information om tillsynsverksamheten lämnas också då. Därefter tar nämndens sekreterare kontakt med garantitagaren för att bereda ärendet vidare. Handläggningen är i huvudsak skriftlig. När ärendet är klart för avgörande föredras ärendet för nämnden som fattar beslut.

Sedan reglerna trädde i kraft har nämnden inlett 74 tillsynsärenden. I fyra fall har nämnden beslutat om jämkning av garantin. I övriga avgjorda fall har ärendet skrivits av.

Riksdagsförvaltningen underrättas om besluten. Jämkningsbesluten expedieras även till SPV som kräver garantitagaren på beloppet. Nämndens beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Stockholm.

5.11.2 Erfarenheter från tillsynen hittills

Arvodesnämndens erfarenheter av den gällande regleringen begränsar sig i huvudsak till de bestämmelser som infördes 2006. De nya jämkningsgrunder som trädde i kraft den 1 januari 2011 har ännu endast aktualiserats såvitt gäller inkomstgarantier utbetalda under 2011. Följande erfarenheter och synpunkter kan framföras beträffande den nuvarande ordningen.

- Inte sällan uppkommer frågan om det varit möjligt att ta ut en lön ur ett företag. Att man inte kan det under en viss övergångsperiod kan givetvis accepteras eftersom garantin då fyller funktionen av omställningsförmån. Men hur länge ska det accepteras att en verksamhet inte ger utrymme för löneuttag? I ett nyligen fattat jämkningsbeslut har nämnden ansett att ett

- aktiebolag inte längre befunnit sig i ett uppbyggnadsskede. Nämnden fäste avseende vid att omsättningen ökat och att en närstående gynnats.
- Situationen kan också vara den att garantitagaren borde ha kunnat ta ett annat arbete. Det faktum att någon skulle kunna försörja sig helt eller i högre utsträckning genom eget arbete kan inte beaktas vid prövningen så som jämningsgrunderna utformats i lagtexten. I ett nyligen avgjort ärende har nämnden funnit att ideellt föreningsarbete inte kan anses utgöra förvärvsarbete i den mening som avses i ersättningslagen. Att det ideella arbetet utförts utan ersättning har därmed inte kunnat leda till jämkning.
 - Det finns enstaka exempel på att en garantitagare haft mycket höga kapitalinkomster och inte förvärvsarbetat. Som framgått ovan påverkar sådana inkomster inte storleken på garantin. Det kan – om inkomsterna är tillräckligt stora – leda till stötande resultat.

Nämndens granskningsverksamhet har hittills lett till få fall av jämkning samtidigt som en hel del arbete läggs ned på granskningen. Merparten av nämndens arbete ligger numera på jämningsärendena. De jämningsbeslut som hittills fattats har totalt avsett 250 000 kronor. Här ska också nämnas att ett av jämningsbesluten överklagats till domstol utan ändring. Målet avgjordes slutligt genom att Högsta förvaltningsdomstolen inte meddelade prövningstillstånd. Ett av jämningsbesluten har ännu inte vunnit laga kraft.

Jämningsfall som avser garantitagare som begått brott har inte prövats. I praktiken är dock denna grund svår att tillämpa eftersom den förutsätter någon slags underrättelse till nämnden om straffdomar. I praktiken har det i något enstaka fall blivit känt att någon lagförts för brott av så ringa karaktär att jämningsgrunden inte aktualiserats. Domstolarna har ingen skyldighet att expediera domar till nämnden. Nämnden har inte heller rätt att få ut sådana uppgifter ur belastningsregistret (jfr 35 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)). Någon tillsyn avseende denna jämningsgrund sker inte i praktiken. Det finns dock anledning att anta att sådana fall när de förekommer uppmärksammas i medierna. Därmed kan ett ärende inledas av nämnden på eget initiativ.

De ursprungliga jämningsgrunderna omfattade fall där garantitagaren utfört förvärvsarbete i väsentlig omfattning åt någon annan utan att ta ut en skälig ersättning för det. I nämndens praxis tolkades det så att jämkning inte kunde ske när garantitagaren utfört arbete genom en enskild firma. Det skulle i stället vara fråga om en annan juridisk person. I tillsynsarbetet visade det sig tidigt att relativt många garantitagare drev verksamhet i enskild firma. Detta föranledde nämnden att föreslå justeringar av jämningsgrunderna så att också dessa fall omfattas. Jämkning kan numera ske även i de fall när enskild näringsverksamhet bedrivits och den pensionsgrundande inkomsten minskats genom avsättningar till olika fonder. Denna utvidgning av jämningsgrunderna har lett till att arbetet i nämnden kommit att bli mer omfattande än vad det varit tidigare. Av de tillsynsärenden som inlets sedan jämningsreglerna infördes har hälften inlets under våren 2012.

6 Inkomstgarantier m.m. i vissa andra länder

Riksdagens utredningstjänst (RUT) har för kommitténs räkning ställt ett antal frågor om avgångsförmåner vid några andra parlament. Frågorna har gått till de nationella parlamenten i de nordiska länderna och Nederländerna samt till Europaparlamentet. Svaren redovisas i bifogade promemoria från RUT, bilaga 2. På några punkter har kommittén gjort uppföljningar och inhämtat ytterligare upplysningar. Det gäller främst eventuella undantagsbestämmelser för att hantera mycket speciella fall. En komplettering har också gjorts med kortfattade uppgifter om avgångsförmåner för ledamöter av de direktvalda kamrarna i Tyskland, Frankrike och Storbritannien.

Här lämnas en sammanfattande beskrivning av avgångsförmånerna i vart och ett av de studerade länderna.

Danmark

De ledamöter som lämnar det danska Folketinget får ett s.k. eftervederlag i så många månader som motsvarar hälften av deras senaste tid som ledamöter, dock lägst 12 och högst 24 månader. Eftervederlaget är lika med grundarvodet som ledamot. En avräkning sker mot inkomster, dock med det undantaget att under de första 12 månaderna efter avgången sker ingen avräkning mot inkomster upp till 100 000 kronor. De inkomster för vilka avräkning görs är löneinkomster, vissa pensioner och liknande, men inte kapitalinkomster. Hänsyn tas inte heller till innehav av kapital.

I mycket speciella fall kan talmannen efter samråd med de vice talmännen besluta att en före detta ledamot på grund av hälsorelaterade, ekonomiska eller sociala skäl ska få ytterligare upp till 12 månaders eftervederlag.

De som var ledamöter av Folketinget 2007 har rätt till Folketingspension från 60 års ålder, övriga från 65 års ålder. Pensionens storlek är beroende av antalet år som ledamot. Full pension erhålls efter 20 års ledamotskap och utgör 57 procent av ledamotsarvodet.

I mycket speciella fall kan Folketingets presidium av samma skäl som gäller för förlängt eftervederlag besluta om pension före den stadgade pensionsåldern. Pensionens storlek bestäms då i varje särskilt fall av presidiet.

De ledamöter som lämnar Folketinget efter ett val eller på grund av sjukdom kan under den tid då de får eftervederlag få kostnader för fortbildning m.m. betalda. Ledamöterna intjänar 20 000 danska kronor per tjänstgöringsår, dock högst 100 000 danska kronor, för täckning av detta slags utgifter.

Norge

Ledamöter av Stortinget kan inte annat än undantagsvis lämna sina uppdrag under valperioden. De ledamöter som inte blir omvalda för en ny period får en avgångsersättning som är lika med ledamotsarvodet under tre månader. Efter den tiden kan den före detta ledamoten ansöka om efterlön i ytterligare

12 månader. Beslut om efterlön fattas av presidentskapet, dvs. Stortingets talman och vice talmän.

Efterlönen är 66 procent av det grundläggande ledamotsarvodet. För att få den måste mottagaren visa att han eller hon är aktivt arbetssökande eller genomför nödvändiga relevanta kompetenshöjande åtgärder. Uppföljning och rapportering av detta sker månatligen.

För såväl avgångsersättningen som efterlönen gäller att avräkning sker krona mot krona för annan inkomst, dock inte kapitalinkomst. Innehav av kapital påverkar inte vare sig avgångsersättningens eller efterlönens storlek.

Ersättare för ledamöterna kan i Norge kallas in för så kort tid som en dag eller rent av del av dag. För att ersättare ska vara berättigade till avgångsersättning under tre månader ska de normalt ha haft en sammanhängande tjänstgöring om minst 12 månader inom en valperiod. Ersättare som tjänstgjort kortare sammanhängande tid kan beviljas ersättning i upp till en månad.

De tidigare ledamöter av Stortinget som inte återvaldes i samband med valet 2009 erbjöds hjälp att söka arbete och hjälp med karriärplanering på liknande sätt som skedde i Sverige efter 2010 års val. En väsentlig skillnad var dock att i Norge skedde rådgivningen i första omgången vid gemensamt möte med samtliga de 14 ledamöter som anmält intresse. Ett halvår efter valet blev 5 ledamöter, som fortfarande inte fått arbete, erbjudna ytterligare upp till fem individuella samtalstimmar. Efter 12 månader mottog ingen f.d. ledamot ersättning från Stortinget.

Fram till den 1 januari i år fanns en möjlighet för tidigare ledamöter av Stortinget att få en sorts förtidspension, ventegodtgjørelse, för tiden fram till ordinarie pensionsålder. Denna ersättning kunde beslutas av Stortingets presidium för en period av upp till tre år i taget. Regeln tillämpades dock restriktivt så att det i flertalet fall handlade om ersättning under högst 6 månader.

Finland

För den finska riksdagen infördes ett nytt system för avgångsförmåner 2011. Det gamla systemet gäller fortfarande för dem som någon gång före den 1 mars 2011 varit ledamöter av riksdagen. Det innebär att den som varit ledamot i sju år har rätt till en anpassningspension. Pensionen är för dessa före detta ledamöter varaktig och betalas, beroende på antalet riksdagsår, med mellan 28 procent och 60 procent av riksdagsarvodet, som i sig är olika stort beroende på längden på tiden som ledamot. Hel pension utgår i denna ordning efter 15 år i riksdagen.

Anpassningspensionen har slopats i det nya systemet. De ledamöter som kommit in i riksdagen efter den 1 mars 2011 kommer när de lämnar riksdagen att vara berättigade till ett tidsbegränsat anpassningsbidrag. Detta bidrag betalas i högst 1 år om uppdraget som ledamot varat i minst 3 år, i högst 2 år om uppdraget som ledamot varat minst 7 år eller i högst 3 år om uppdraget som ledamot varat i minst 15 år. Bidragets storlek varierar även det mellan 28 procent och 60 procent beroende på hur länge uppdraget varat.

Om den tidigare riksdagsledamoten har fyllt 59 år när anpassningsbidraget enligt de här redovisade reglerna skulle upphöra, kan anpassningsbidrag betalas fram till pensionsåldern som är 65 år.

Det finns en möjlighet för den tidigare ledamot som bedöms vara arbetsförmögen att få en invaliditetspension. Beslut om sådan pension fattas av den kommunala pensionsanstalten, som förvaltar pensionssystemet, och det sker helt på medicinska grunder.

Riksdagens kanslikommission kan bevilja en extra pension vid exceptionellt svåra ekonomiska situationer. Denna möjlighet har funnits sedan 1930-talet, men under de senaste decennierna har inga sådana pensioner beviljats även om enstaka ansökningar inkommit. Bestämmelsen får nog därför ses som en historisk kvarleva utan betydelse i dagens pensionssystem.

Island

Den som varit ledamot av Alltinget kortare tid än två valperioder (ca 8 år) har rätt till en ersättning motsvarande ledamotsarvodet under en period av 3 månader, övriga under 6 månader. Avräkning görs för andra inkomster, men förmögenhet påverkar inte avgångsersättningen.

Nederländerna

Avgångna nederländska parlamentsledamöter får avgångsersättning under som minst 6 månader och som mest 6 år. Ersättningen är 80 procent av det grundläggande ledamotsarvodet under det första året och 70 procent under det andra. Avdrag görs för löneinkomster. Enligt uppgift finns det ett lagförslag om att den längsta tiden för ersättning enligt denna regel ska minskas från 6 till 4 år.

En ledamot som är 50 år eller äldre när hon eller han lämnar sitt uppdrag, och som under de föregående 12 åren varit ledamot i minst 10 år, får avgångsersättning fram till 65 års ålder.

Tyskland

Avgångna ledamöter av Bundestag får en ersättning som är lika med ledamotsarvodet under 1 månad för varje år som de varit ledamöter, som längst under 18 månader. Från och med 2:a månaden efter avgången sker en avräkning mot andra inkomster.

Frankrike

De tjänstgörande ledamöterna i nationalförsamlingen betalar en avgift till en fond som finansierar ett inkomstgarantisystem. För närvarande är denna avgift 27,57 euro i månaden. Fram till 2007 tillsköt nationalförsamlingen ett belopp till fonden som var dubbelt så stort som summan av de individuella bidragen. Fonden har därför ett gott baskapital, men de avgifter ledamöterna betalar sägs vara tillräckliga för att täcka de utbetalda garantibeloppen.

Avgångna ledamöter får ersättning under upp till 3 år. Storleken på ersättningen reduceras i fallande skala halvårsvis. Det första halvåret är det 100 procent, det andra 70 procent, det tredje 50 procent, det fjärde 40 procent, det femte 30 procent och det sjätte 20 procent av det grundläggande ledamotsarvodet. Avräkning sker mot andra inkomster.

Storbritannien

De ledamöter av det brittiska underhuset som inte återväljs får en övergångsersättning i form av ett engångsbelopp som, beroende på deras ålder och tjänstgöringstid, motsvarar mellan 50 procent och 100 procent av ledamöternas årsarvode. Den högsta ersättningen går till de avgångna ledamöter som är mellan 55 och 64 år och som varit underhusledamöter 15 år eller mer. Den lägsta procentsatsen tillämpas för de ledamöter som är 50 år eller yngre när de lämnar parlamentet och/eller har varit ledamöter kortare tid än 15 år.

Det finns inte någon övre åldersgräns för när man är berättigad till övergångsersättning, men fr.o.med. 65 års ålder faller skalan så att de som vid tiden för avgången är 70 år eller äldre får den lägsta ersättningen, dvs. 50 procent av årsarvodet.

Europaparlamentet

Övergångsersättningen är lika med ledamotsarvodet och utbetalas under 1 månad för varje år som mandatet utövats, dock som lägst under 6 och som högst under 24 månader. Övergångsersättningen ska inte betalas ut om ledamoten tillträder ett mandat vid annat parlament eller tillträder något offentligt ämbete.

Andra inkomster och kapitalinnehav påverkar inte övergångsersättningens storlek.

7 Ersättningsvillkor för avgångna statsråd, statssekreterare, generaldirektörer och vissa kommunala förtroendemän

7.1 Inledning

Här redovisas kortfattat de ekonomiska avgångsvillkoren för statsråd, statssekreterare, myndighetschefer och vissa kommunala förtroendemän. Det ligger i sakens natur att förhållandena kring dessa typer av anställningar och uppdrag inte är direkt jämförbara med riksdagsledamöternas uppdrag. Redovisningen har ändå sin betydelse för kommitténs bedömningar.

7.2 Statsråd

Den nu gällande ordningen om arvoden och avgångsersättning till statsråd finns i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. Från år 1994 är statsrådsarvodet enligt denna ordning inte längre automatiskt kopplat till riksdagsledamöternas arvoden. En särskild myndighet under riksdagen, Statsrådsarvodesnämnden, har till uppgift att bestämma om förmånerna. Se om detta i SOU 1993:22, skr. 1992/93:240, bet. 1993/94:KU11, SFS 1993:1425.

Avgångsersättning fastställs i enlighet med riktlinjer som nämnden beslutar om (se numera protokoll den 23 januari 2008). Av dessa framgår bl.a. att avgångsersättning motsvarar statsrådsarvodet vid avgångstidpunkten. Avgångsersättning lämnas normalt i ett år men kan, om det finns särskilda skäl, lämnas under kortare eller längre tid än ett år eller begränsas till beloppet. Avräkning från ersättningen sker för pensionsgrundande inkomst, obeskattad inkomst från utlandet, delpension och annan kontant förmån. Avräkning görs inte för arvoden av tillfällig natur, såsom tidningsartiklar eller föredrag, om dessa inkomster sammantagna understiger 18 000 kronor. Avgångsersättningen kan jämkas av Statsrådsarvodesnämnden om det f.d. statsrådet som får avgångsersättning i väsentlig mån utfört arbete åt annan utan särskild ersättning. Avgångsersättning räknas som pensionsgrundande inkomst. Statsråds avgångsersättning berättigar till jobbskatteavdrag enligt 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229). Statsrådsarvodesnämndens beslut får inte överklagas.

Statsrådets villkor i fråga om inkomstgaranti beslutas av regeringen. Dessa regler finns i dels förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning (chefsförordningen), dels i förordningen (AgVFS 2003:1 B 1) om inkomstgaranti och tjänstepension för statsråd. I den senare förordningen anges att den förra förordningen ska tillämpas med de tillägg och undantag som anges i den senare förordningen. Reglerna knyter an till Pensionsavtal för arbetstagare hos staten m.fl., PA 03.

Enligt 5 § i den senare förordningen har ett statsråd inte rätt att uppbära inkomstgaranti för tid då statsrådsarvode eller avgångsersättning på grund av uppdrag som statsråd betalas ut. I övrigt finns inga tillägg eller undantag vad gäller frågan om minskning av inkomstgarantin, och för statsråd gäller således vad som i den delen är föreskrivet i chefsförordningen.

Av 10 § chefsförordningen framgår att inkomstgarantin ska minskas med inkomst av anställning eller något annat förvärvsarbete. Med inkomst av anställning och annat förvärvsarbete avses bl.a. inkomst som är pensionsgrundande, sådan inkomst av anställning utomlands som inte beskattas i Sverige och andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag. I övrigt innebär regleringen följande.

Efter tiden med avgångsersättning har ett f.d. statsråd som fyllt 50 år vid avgången och varit statsråd (eller haft viss statlig chefsanställning) i minst sex år i oavbruten följd rätt till inkomstgaranti fram till 65 års ålder. För hel inkomstgaranti krävs minst tolv tjänsteår. Hel inkomstgaranti är 65 procent av pensionsunderlaget (beräknat på ett medeltal av vissa årslöner) till den del detta svarar mot högst 20 inkomstbasbelopp och 32,5 procent av pensionsunderlaget till den del detta överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp. Inkomstgarantin är värdesäkrad i anknytning med prisbasbeloppet. Inkomstgaranti ska minskas med hänsyn till sådana andra inkomster som nyss nämnts. Minskningen beräknas enligt huvudregeln som skillnaden mellan 65 procent av årsinkomsten och ett prisbasbelopp för den som har rätt till hel inkomstgaranti.

7.3 Statssekreterare

År 1994 träffades den nu gällande överenskommelsen mellan riksdagspartierna om förmåner för statssekreterare m.m. i samband med regeringsskiftet m.m. Överenskommelsen ska tillämpas på statssekreterare och kabinettssekreterare – inte biträdande statssekreterare – som anställdes efter den 7 oktober 1994 vid såväl regeringsskiftet som när enstaka statsråd avgår, liksom när statssekreterare annars entledigas utan att själva ha begärt det.

Enligt överenskommelsen ska en avgående regerings statssekreterare begära sitt entledigande från anställningen som statssekreterare och uppdrag i utredningar och styrelser omedelbart efter det att den nya regeringen tillträtt. Den nya regeringen ska entlediga statssekreterare från deras anställning med omedelbar verkan. Entledigande från uppdragen prövas från fall till fall.

Erbjudande om ny anställning i fortsättningen ska vidare enligt överenskommelsen bara garanteras statssekreterare som har rekryterats från statlig anställning med rätt till förordnandepension (numera inkomstgaranti), dvs. i regel anställning som myndighetschefer.

Övriga statssekreterare får i stället rätt till avgångsvederlag i form av bibehållen lön under två år. Har någon varit statssekreterare under kortare tid än ett år har han eller hon bara rätt till avgångsvederlag under ett år. Avgångsve-

derlaget minskas med arbetsinkomster, pension eller liknande som den avgångne statssekreteraren uppbär.

Vidare gäller att en statssekreterare som varit tjänstledig från en tidigare anställning och som inte återgår till denna anställning har rätt till ersättning bara om det finns särskilda skäl som talar mot en återgång till den tidigare anställningen och han eller hon inte får någon annan anställning eller något annat förvärvsarbete.

Regeringen överlämnade en skrivelse om överenskommelsen till riksdagen (se skr. 1994/95:225 och bet. 1995/96:KU3).

7.4 Generaldirektörer

7.4.1 Gällande ordning

En ambition är att myndighetschefer bör vara verksamma i sammanlagt minst tolv år (sex + tre + eventuellt tre år i ny anställning). De flesta myndighetschefer har tidsbegränsad anställning. De har ingen ovillkorlig rätt att som andra anställda arbeta fram till 67 års ålder.

Reglerna om ålderspension finns i PA 03. Till detta tjänstepensionssystem knyts sedan bestämmelser om inkomstgaranti och avgångsvederlag i förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning.

I betänkandet Myndighetschefers villkor (SOU 2011:81) sammanfattas denna nu gällande reglering enligt följande:

En rätt till inkomstgaranti är relaterad till den f.d. arbetstagarens ålder (som lägst 55 år) och att arbetstagaren har haft sådan anställning som avses i förordningen i minst sex år i oavbruten följd. För inkomstgaranti gäller i princip samma beräkningsunderlag som det som gäller för andra statligt anställdas rätt till pensionsersättning. Därutöver bestäms storleken på garantiunderlaget av hur lång tid arbetstagaren arbetat i chefsanställning. För hel inkomstgaranti krävs minst 12 års anställning som myndighetschef eller motsvarande. Inkomstgarantin minskas på visst sätt med andra inkomster. Garantin kan som längst betalas fram till pensionsåldern. För det fall garantitagaren uppbär viss typ av inkomster minskas garantin.

Möjligheten att få avgångsvederlag är, liksom vad som gäller för inkomstgaranti, relaterad till att den f.d. arbetstagaren ska ha arbetat en viss tid i chefsanställning (minst sex år). Vederlaget är också begränsat i tid (24 månader). Vederlaget betalas ut månadsvis och minskas "krona för krona" med inkomst av annat arbete, vilket är en skillnad mot de minskningsregler som gäller för inkomstgaranti. Avgångsvederlaget motsvarar den pensionsgrundande lönen i chefsanställningen och blir följaktligen alltid större än en månatlig inkomstgaranti.

Det är viktigt att påpeka att en f.d. myndighetschefs rätt att i vissa situationer få avgångsförmåner befinner sig inom ett förordningsreglerat område. Det innebär att regeringen, om den så vill, har full frihet att avvika från regleringen.

7.4.2 Den i betänkandet Myndighetschefers villkor (SOU 2011:81) föreslagna ordningen

I utredningens betänkande, avsnitt 9.7, föreslås en ny reglering av myndighetschefernas avgångsförmåner.

Utgångspunkten är bedömningen att det för denna kategori behövs rimliga och realistiska avgångsförmåner som fungerar både när dessa chefer är mitt i sin yrkeskarriär och mot slutet av densamma.

Argumenten för myndighetschefernas särställning är enligt utredningen följande:

Att vara myndighetschef är ett speciellt samhällsuppdrag i den kedja som förverkligar regeringens politik. Det går inte att jämställa en myndighetschefs arbetsuppgifter och arbetsförhållanden med någon annan yrkesgrupps. Myndighetschefers uppdrag innehåller sådana särdrag att det motiverar att deras villkor i vissa avseenden avviker från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. Staten måste också kunna attrahera personer med lämplig utbildning och erfarenhet, goda ledaregenskaper och chefsförmågor att söka en tidsbegränsad anställning som myndighetschef. En sådan anställning måste framstå som ett realistiskt och lockande alternativ till chefsanställningar som har andra typer av och i regel bättre anställningsskydd. Mot bakgrund av att utredningen föreslår att myndighetschefer fortsatt ska anställas tidsbestämt behövs avgångsförmåner som är utformade så att de främjar en bra rekrytering och den flexibilitet och rörlighet som behövs i chefsförsörjningen. En rätt till avgångsförmåner väger till viss del upp att myndighetschefer inte omfattas av den trygghetsreglering som följer med en anställning tills vidare. Det är således motiverat att det finns särskilda regler om avgångsförmåner för dessa arbetstagare.

Sammanfattningsvis anser vi alltså att det även fortsättningsvis behövs goda avgångsförmåner som fungerar när en f.d. myndighetschef befinner sig mitt i sin yrkeskarriär men också mot slutet av densamma. En rätt till avgångsförmåner bör vara en del av det villkorspaket som följer med en anställning som myndighetschef. En möjlighet att få del av avgångsförmåner bör dock inte betraktas som en del av själva ersättningen för anställningen. Vilken ersättning som betalas ut under tiden för anställning är en sak och möjligheten till avgångsförmåner en annan.

Det är viktigt att påpeka att en fortsatt möjlighet för myndighetschefer att få avgångsförmåner inte är en för myndighetschefer exklusiv rätt till ekonomisk trygghet före den allmänna pensionsåldern. Som huvudregel har också andra statligt anställda rätt att med stöd av Trygghetsavtalet i vissa situationer få viss ekonomisk trygghet. Denna trygghet består bl.a. av möjlighet till inkomsttrygghetstillägg, avgångsersättning och pensionsersättning. Även andra har rätt till olika former av ekonomisk trygghet för det fall att ett uppdrag upphör före den allmänna pensionsåldern, t.ex. statsråden och riksdagens ledamöter. Det finns inte skäl att f.d. myndighetschefer ska behandlas på annat sätt än dessa kategorier.

Beträffande principerna för en reformerad ordning med inkomstgaranti anför utredningen:

[...] Inkomstgaranti är en bra grund för ekonomisk trygghet då en f.d. arbetstagare med statlig chefsanställning befinner sig nära pensionsåldern och efter ett avslutat uppdrag står utan anställning. Den nuvarande möjligheten till sådan ersättning kan också jämföras med att andra statligt anställda i vissa situationer kan ha rätt till pensionsersättning. Vi ser inte

några skäl för att avskaffa systemet med inkomstgaranti. Däremot finns det skäl att se över kriterierna för att få rätt till inkomstgaranti. En inkomstgaranti bör – som vi ser det – syfta till en tillfällig försörjning i avvaktn på annan anställning eller rätt till ålderspension, en ekonomisk trygghet för den arbetstagare som befinner sig nära pensionsåldern och som vid anställningstidens utgång står utan en ny anställning. Begreppet ”inkomstgaranti” betonar också själva trygghetsaspekten i ersättningen. Förmånen bör inte syfta till att ge varaktig försörjning. Vad som är syftet med inkomstgaranti bör också tydligare framgå av regleringen.

Beträffande kriterierna för inkomstgaranti anför utredningen:

Åldersgränsen för inkomstgaranti ska vara 61 år.

En myndighetschef ska ha arbetat sammanhängande i sex år som myndighetschef för att rätt till inkomstgaranti ska kunna aktualiseras. Uppdrag som statsråd och anställning som statssekreterare ska därvid fortsatt motsvara en anställning som myndighetschef. En rätt till inkomstgaranti ska vara knuten till att anställningstiden löper ut och att regeringen inte erbjuder arbetstagaren fortsatt anställning i samma befattning. Inkomstgarantin ska utgöra vad som enligt nuvarande regler motsvarar hel inkomstgaranti.

Sådan tid då arbetstagaren på egen begäran varit tjänstledig ska, om den överstiger åtta månader, räknas bort vid beräkning av anställningstiden.

Inkomstgarantin ska omedelbart påverkas av ny inkomst, utan att den enskilde får behålla ett prisbasbelopp av den nya inkomsten. Garantin ska minskas med 65 procent av den inkomst som ligger till grund för samordning.

Bestämmelserna om inkomstgaranti måste i största möjliga mån förenklas.

Åldergränsen 61 år har enligt förslaget valts därför att den motsvarar den nedre gränsen för s.k. förtida uttag och överensstämmer med Trygghetsavtalets regler om pensionsersättning (som är knutna till 61 år). Inkomstgarantin ska enligt förslaget inte variera med anställningstiden i befattningen utan ha samma storlek oberoende av anställningstid.

Beträffande principerna för en reformerad ordning med avgångsvederlag anför utredningen:

Vad gäller den nuvarande möjligheten till avgångsvederlag för myndighetschefer gör utredningen följande överväganden. Myndighetschefer besitter i regel sådana kompetenser att de bör vara attraktiva på arbetsmarknaden. Det är också viktigt att de efter en anställning som myndighetschef finner nya anställningar där deras erfarenheter tas till vara. En möjlighet att få avgångsvederlag ger en ekonomisk trygghet under den tidsrymd (omställningstid) som kan behövas för att söka och få en ny lämplig anställning. Det nuvarande systemet med möjlighet att under en viss tid få ett avgångsvederlag kan bidra till en genomtänkt rörlighet i chefskollektivet. Det gynnar både staten, den enskilde och näringslivet. Om möjligheten till avgångsvederlag skulle avskaffas, skulle det dessutom kunna leda till att myndighetschefer i slutet av sin anställningstid skulle känna sig nödgade att leta efter nya arbetsuppgifter i stället för att vara fullt ut aktiva i chefsrollen under hela anställningsperioden. Mot denna bakgrund anser vi att myndighetschefers möjlighet att i vissa situationer få avgångsvederlag bör finnas kvar. Det är emellertid viktigt att betona syftet med en sådan ersättning – att skapa ekonomisk trygghet i den om-

ställningssituation som kan uppstå när en anställning avslutas – samt att se över kriterierna för rätt till avgångsvederlag [...]

Beträffande kriterierna för avgångsvederlag anför utredningen:

Avgångsvederlag ska även fortsatt kunna betalas ut under maximalt 24 månader. Det finns inte några skäl för att i övrigt ändra på kriterierna för eller beräkningen av avgångsvederlag.

Det bör göras tydligt att en förutsättning för avgångsvederlag – liksom för inkomstgaranti – är att anställningstiden löper ut och att regeringen inte erbjuder arbetstagaren fortsatt anställning i samma befattning.

För både inkomstgaranti och avgångsvederlag föreslår utredningen jämningsregler som med ett undantag (brottsfallet) överensstämmer med dem som gäller för riksdagsledamöternas inkomstgaranti.

Avslutningsvis betonas ”systemägarens” ansvar. Regeringen måste tydligt stå upp för systemet och utåt förklara varför det finns.

7.4.3 Betänkandets fortsatta behandling

Betänkandet har varit föremål för remissbehandling där de nu nämnda förslagen i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Ärendets bereds för närvarande i Regeringskansliet.

7.5 Inkomstgaranti och avgångsvederlag (motsvarande) för förtroendevalda i kommuner och landsting

7.5.1 Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) ramregelverk

SKL:s ramregelverk, Bestämmelser om pension och avgångsersättning för förtroendevalda (PBF), gäller från år 2003 och är inte en normerande text utan ett utarbetat överenskommet förslag till bestämmelser. På detta område fattar varje kommun sitt beslut. Huvuddragen i rekommendationerna är följande.

Bestämmelserna avser förtroendevalda uppdragstagare på heltid eller betydande del av heltid, varmed avses 40 procent av heltid eller mer. Uppdragstagaren får inte ha pension eller ha fyllt 65 år. I bestämmelserna behandlas bl.a. avgångsersättning och visstidspension.

Avgångsersättning gäller de förtroendevalda som är under 50 år. Efter ansökan kan de få avgångsersättning. Den är beroende på uppdragstid och ålder vid avgången. För dem som inte fyllt 40 år utgår ersättningen under ett–två år beroende på uppdragstiden. För dem som fyllt 40 men inte 50 år utgår ersättningen under ett–fem år beroende på uppdragstiden.

Rätten till avgångsersättning upphör om den förtroendevalde får ett nytt uppdrag med pensionsrätt, får rätt till egenpension eller fyller 65 år. Den kan

också upphöra efter förlorat förtroende (se 4 kap. 10 § kommunallagen, 1991:900).

Underlaget för avgångsersättning är årsarvodet vid avgången och ersättningens nivå beräknas så här:

Antal förhöjda basbelopp	0–20	20–30
Nivå i % år 1	80	40
Nivå i % därefter	70	35

Från avgångsvederlag avräknas förvärvsinkomster på så sätt att det belopp avgångsersättningen ska minskas med 75 % av annan inkomst multiplicerad med tjänstetidsfaktorn, med undantag för visst belopp som beräknats med utgångspunkt från för året gällande prisbasbelopp.

Visstidspension utges efter ansökan till förtroendevald som lämnar uppdraget efter att ha fyllt 50 år men inte 65 år och uppfyller vissa villkor. Uppdraget ska ha upphört vid mandatperiodens utgång eller före periodens utgång av annan anledning än återkallelse enligt 4 kap. 10 § kommunallagen (förlorat förtroende) och den förtroendevalde haft uppdraget i minst tre år (fyra år i landsting) eller kortare tid om den förtroendevalde har innehaft uppdrag under två på varandra följande mandatperioder. Det krävs minst tolv år som pensionsgrundande tid för hel visstidspension. Vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst tar man hänsyn inte bara till årsarvodet utan också till vissa kontanta ersättningar. Nivån på visstidspensionen är 65 procent på underlaget mellan 0 och 20 basbelopp och 32,5 procent av underlaget mellan 20 och 30 basbelopp. Genom en särskild regel finns ytterligare möjlighet till visstidspension. Kommunalfullmäktige kan i särskilt fall – utöver vad som följer av nämnda villkor – besluta att utge visstidspension och därvid fastställa de villkor i fråga om pensionsrättens omfattning m.m. som kan anses motiverade. Från visstidspension avräknas förvärvsinkomster på samma sätt som i fråga om avgångsersättning.

7.5.2 Tillämpningen i kommunerna av ramregelverket

Som nämnts under avsnitt 5.1 är detta ramregelverk inte bindande. Det finns inget avrapporteringsystem från kommunerna till SKL om tillämpningen eller om vilka egna villkor som beslutats i respektive kommun. Att initiativ till en mer restriktiv tillämpning under senare tid har tagits i flera kommuner har framgått i nyhetsrapporteringen (Dagens Samhälle n. 28 2012). Den varierade tillämpningen kan avse olika inslag i ramregelverket (åldersregler, samordningsregler etc.).

7.5.3 Översynsuppdraget

SKL:s förhandlingsdelegation har numera lämnat ett uppdrag åt SKL:s kansli att ta fram ett underlag till en översyn av gällande ordning. Tanken är att med beaktande av de förslag som Villkorskommittén kan komma att lägga fram beträffande förutvarande riksdagsledamöter utarbeta en ny rekommendation

som ska kunna tillämpas fr.o.m. 2014 års val. I detta översynsarbete ingår att överväga en lösning som inrymmer ett program med omställningsstöd (jfr Omställningsfondens och de andra trygghetsanordningarnas verksamhet).

7.6 En jämförande uppställning av villkoren för de olika kategorierna

I tabell 15 redovisas i schematisk form de grundläggande villkoren enligt gällande regler för att få rätt till inkomstgaranti och avgångsvederlag för riksdagsledamöter, statsråd, myndighetschefer (även enligt förslaget) och förtroendevalda i kommuner och landsting. Statssekreterarnas villkor har här inte tagits med.

TABELL 15 EN JÄMFÖRANDE UPPSTÄLLNING AV VILLKOREN FÖR DE OLIKA KATEGORIerna

Kategori	< 6 år oavsett ålder vid avgång	Minst 6 år < 40 år vid av- gång	Minst 6 år > 40 år men < 50 år vid avgång	Minst 6 år > 50 år vid avgång	Minst 6 år minst 55 år vid avgång	Minst 6 år minst 61 år vid avgång
Riksdags- ledamot	1 års inkomst- garanti efter minst 3 år som led.	2 års inkomst- garanti	5 års inkomst- garanti	Inkomst- garanti till 65 år		
Statsråd	Avgångs- ersättning normalt i 1 år	Avgångs- ersättning normalt i 1 år	Avgångs- ersättning normalt i 1 år	Avgångs- ersättning normalt i 1 år, däref- ter in- komst- garanti till 65 år		
Myndig- hetschef gällande regler		Avgångs- vederlag i 2 år	Avgångs- vederlag i 2 år	Avgångs- vederlag i 2 år	Inkomst- garanti till 65 år	
Myndig- hetschef förslag till nya regler		Avgångs- vederlag i 2 år	Avgångs- vederlag i 2 år	Avgångs- vederlag i 2 år	Avgångs- vederlag i 2 år	Inkomst- garanti till 65 år

Kategori	< 6 år oavsett ålder vid avgång	Minst 6 år < 40 år vid av- gång	Minst 6 år > 40 år men < 50 år vid avgång	Minst 6 år > 50 år vid avgång	Minst 6 år minst 55 år vid avgång	Minst 6 år minst 61 år vid avgång
För- troende- valda i kommuner och lands- ting	Avgångs- ersättning i 1 år om < 72 mån. och i 2 år om > 72 mån.	Avgångs- ersättning i 1 år om < 72 mån. i 2 år om 72–95 mån. i 3 år om 96–119 mån. i 4 år om 120– 143 mån. i 5 år om >144 mån.	Visstids- pension till 65 år om upp- drag i minst 36 månader eller, om tiden är kortare, haft upp- drag under två på varandra följande perioder, dispens kan ges i särskilda fall			

II Överväganden och förslag

8 Kommitténs utgångspunkter och förslagens allmänna inriktning

8.1 Utgångspunkter för ett nytt omställningsstöd

Kommitténs bedömning: Det finns även för framtiden ett behov av en ordning med ett stöd inför övergång till yrkeslivet för avgångna riksdagsledamöter. Ett nytt system ska dock inte bygga på en inkomstgaranti. I stället ska det vara ett *omställningsstöd* som består av dels ett stöd för övergång till yrkesverksamhet, dels ett därtill anknutet ekonomiskt stöd.

Stödet ska innehålla regler om avräkning av andra inkomster och om möjligheter att besluta om begränsning (jämkning) av det ekonomiska stödet.

I enlighet med direktiven begränsas förslagen till att i huvudsak avse de ledamöter som för första gången inväljs i riksdagen år 2014 eller senare.

Uppdraget som riksdagsledamot har stor betydelse. Det är det främsta förtroendeuppdraget i landet. Det är mycket viktigt att lämpliga personer kan ställa sig till förfogande för ett sådant uppdrag. För att underlätta detta fordras att det för den som åtar sig uppdraget finns praktiska insatser och en ekonomisk trygghet till stöd för övergång till förvärvslivet när uppdraget upphör.

Uppdraget som riksdagsledamot är speciellt. Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och ledamoten. Arbetsrättsligt är det inte heller att jämföra med ett uppdragsförhållande. Riksdagsledamotens förhållanden regleras i stället genom särskilda lagar, bl.a. ersättningslagen. Riksdagsledamotskapet blir alltså ett slags uppdragsavtal av egen art.

I uppdragets karaktär ligger alltså att riksdagsledamoten såväl formellt som reellt inte omfattas av de regler som gäller på svensk arbetsmarknad i övrigt. Ledamoten måste, om han eller hon vill ha kvar sitt uppdrag, ställa upp till omval. Det kan i princip förekomma att uppdragsperioden blir kortare om riksdagen skulle upplösas och nyval utlysas. Ledamoten har ofta lämnat en anställning, med den anställningstrygghet som råder, för sitt uppdrag. Även den riksdagsledamot som har kvar den formella möjligheten att återvända till sitt gamla arbete när han eller hon lämnar riksdagen, t.ex. i kraft av tjänstledighet, kan i praktiken ha mycket svårt att återuppta det arbetet. Arbetsinnehållet kan ha förändrats under den tid som ledamoten har verkat i riksdagen. Förhållandena på arbetsplatsen kan ha förändrats på ett sådant sätt att det inte ter sig realistiskt för den avgångna ledamoten att återvända. De rent personliga förutsättningarna för att utföra de tidigare arbetsuppgifterna kan också ha förändrats. Även om ledamotskapet i riksdagen inte är att betrakta som ett arbete i konventionell mening hindrar inte detta att den som lämnar en vanlig

anställning, eller lämnar en verksamhet som egen företagare, för att bli riksdagsledamot i praktiken kan sägas ha bytt yrke. Ju längre en ledamot har sitt uppdrag i riksdagen, desto mer uppenbart blir det att ett sådant byte har skett.

Starka skäl talar mot denna bakgrund för att en riksdagsledamot inte kan lämnas utan ekonomisk trygghet när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget. Samtidigt är det viktigt att upprätthålla den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete. Detta principiella synsätt har också varit grunden för utformningen av det i dag gällande systemet för den s.k. inkomstgarantin enligt ersättningslagen där det som en viktig utgångspunkt angivits att inkomstgarantin syftar till att ”skapa en ekonomisk trygghet för en avgående ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen”. I en portalparagraf, 13 kap. 1 § ersättningslagen, har denna utgångspunkt förtydligats med grundsatsen att garantin inte är ”avsedd som en varaktig försörjning”.

Av systemets faktiska tillämpning framgår likväl att inkomstgarantin i praktiken kan bli varaktig såtillvida att den som har varit riksdagsledamot i sex år och har fyllt 50 år vid avgången kan ha inkomstgaranti fram till tidpunkten för sin pensionering. Det nuvarande regelsystemet ger varken konkreta incitament för den enskilde att söka försörjning genom arbete eller möjlighet för något riksdagens organ att ytterst genom indragning av förmånen ingripa mot den som inte gjort tillräckliga ansträngningar för att försörja sig genom eget arbete.

För att nå det avsedda syftet räcker det alltså inte med en uttalad princip om att förmånen är ett stöd för omställning och inte är avsedd att ge en varaktig försörjning. Denna princip måste också ges ett konkret och tillräckligt stöd i regleringen för att kunna ge avsett resultat. Kommittén anser alltså att ett nytt system inte kan bygga på en garanti om ekonomiska förmåner utan motprestationer.

Kommittén har redovisat hur man i vissa andra länder har utformat sina stödsystem. Lösningarna varierar men med ett undantag, Frankrike, är de uppbyggda efter en anslagsmodell. Så är i dag också förhållandet i Sverige beträffande både den försöksverksamhet med omställningsstöd och det inkomstgarantisystem som enligt direktiven ska ses över. Direktiven anger dock inte som en uppgift för kommittén att finna en ny finansieringslösning. Kommittén har mot denna bakgrund inte funnit anledning att närmare överväga en avgiftslösning utan anser att anslagsmodellen även fortsättningsvis bör vara utgångspunkten.

Kommittén menar att ett framtida system ska innehålla ett tidsbegränsat omställningsstöd för den enskildes övergång till yrkeslivet. I stödet bör ingå sådana åtgärder som de som förekommer på arbetsmarknaden i form av program för omställning. I systemet ska även ingå ett ekonomiskt stöd som främst ska vara inriktat på att under en övergångstid stödja en f.d. riksdagsledamots övergång till yrkeslivet och vara förenat med krav på egna åtgärder för övergång till arbetslivet.

I enlighet med direktiven begränsas förslagen till att i huvudsak avse de ledamöter som för första gången inväljs i riksdagen år 2014 eller senare.

Med denna utgångspunkt anger kommittén i det följande grunddragen för sina förslag.

8.2 Förslagets allmänna inriktning

Kommitténs bedömning: Stödet för övergång till yrkeslivet som erbjuds f.d. riksdagsledamöter bör, som på arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

Till stödet för övergång till yrkesverksamhet knyts två ekonomiska stödformer, dels ett generellt och kortvarigt ekonomiskt omställningsstöd liknande avgångsersättning på arbetsmarknaden, dels ett förlängt ekonomiskt omställningsstöd som ska kunna lämnas till äldre personer som varit riksdagsledamöter i minst åtta år. Den sistnämnda ersättningen är väsentligt lägre än det generella ekonomiska omställningsstödet och avses efter ansökan kunna lämnas för ett år i taget om det vid prövningen bedöms finnas särskilda skäl för det.

Till förmånssystemet bör knytas regler om minskning eller indragning av förmånen (jämkning) under vissa förutsättningar i syfte att upprätthålla principen om att systemet syftar till att stödja den enskildes övergång till förvärvslivet.

Kommittén anser att en riksdagsledamot som lämnar sitt uppdrag i riksdagen och inte fyllt 65 år genom Riksdagsförvaltningens försorg ska erbjudas ett stöd för att övergå till yrkeslivet. Stödinsatserna ska kunna bestå av rådgivning och kompletterande utbildning. Insatserna ska till sin allmänna omfattning och inriktning likna de som förekommer på arbetsmarknaden och som sköts av olika stödanordnare men också vara anpassade till de särskilda förhållanden som gäller dessa uppdragstagare. Till stödinsatserna knyts en uppgiftsskyldighet för de tidigare ledamöter som mottar det erbjudna stödet om vilka åtgärder de vidtagit för att övergå till förvärvsverksamhet. Om förslagets närmare utformning i denna del, se kapitel 9.

Kommittén föreslår att det ekonomiska omställningsstöd som anknyts till de nämnda åtgärderna för övergång till arbetslivet ska bestå av två delar. Den ena, ekonomiskt omställningsstöd, gäller för en kortare tid och är mer generellt. Den andra, förlängt ekonomiskt omställningsstöd, förutsätter ansökan, särskilda skäl och en årlig prövning.

Det ekonomiska omställningsstödet kan ses som en avgångsersättning med likheter med de system som finns på arbetsmarknaden. Ersättningen utgår under olika lång tid beroende på hur länge riksdagsledamoten haft sitt uppdrag i riksdagen. För den som haft minst åtta år i riksdagen bör ersättningen kunna lämnas i högst två år. Från ersättningen bör andra inkomster avräknas genom s.k. samordning. Ersättningen bör också i vissa fall minskas eller dras

in genom s.k. jämkning om mottagaren inte bedöms ha gjort tillräckligt för att finna eller kvalificera sig för förvärvsarbete.

Det förlängda omställningsstödet bör omfatta äldre personer som suttit länge i riksdagen. Kommittén menar att den som vid avgången fyllt lägst 55 år och tjänstgjort minst åtta år i riksdagen här bör kunna komma i fråga. Det bör i denna del vara fråga om en ersättning med ett väsentligt lägre belopp än det nämnda ekonomiska omställningsstödet. Ersättning bör kunna lämnas för ett år i taget efter ansökan. Vid prövningen bör en skälighetsbedömning göras där den enskildes aktivitet inom programmet med omställningsåtgärder och dennes andra åtgärder för att övergå i förvärvsarbete beaktas.

Hur dessa förmånsformer närmare bör utformas behandlar kommittén i kapitel 10.

Kommittén har enligt direktiven också att ta ställning till hur övergången mellan dagens system och det nya systemet bör utformas. Det nya systemet bör införas i samband med 2014 års val.

Att de som redan i dag i egenskap av f.d. riksdagsledamöter fått beslut om inkomstgaranti inte omfattas av förändringarna ligger i sakens natur. De nya reglerna ska inte ges återverkande kraft för dessa fall.

Nästa kategori är de personer som i dag är riksdagsledamöter och som lämnar riksdagen i samband med 2014 års val eller inte återväljs då. Även för denna kategori bör enligt kommitténs direktiv i huvudsak nuvarande regler fortsätta att gälla. Detsamma gäller, i enlighet med vad direktiven angivit, de som i dag är riksdagsledamöter och som omväljs vid 2014 års val. Kommittén anser dock att erbjudandet om stöd för övergång till yrkeslivet, som i dag följer av en försöksverksamhet, bör gälla även för dessa kategorier. Därvid bör också uppgiftsskyldighet och en möjlighet till jämkning av inkomstgarantin i enlighet med de grundtankar som bör gälla i det nya systemet tillämpas även på dem.

För de som för första gången väljs till riksdagen vid 2014 års val eller senare bör de nya reglerna förstås tillämpas fullt ut.

Kommittén behandlar ikraftträdande- och övergångsfrågorna närmare i kapitel 11.

Det nya systemet bedöms fordra ökade insatser av Riksdagsförvaltningen, särskilt när det gäller att organisera och administrera åtgärderna för övergång till förvärvslivet. Rent faktiskt förutsätts omställningsåtgärderna vanligen utföras av stödordnare vars tjänster har upphandlats av Riksdagsförvaltningen. Vidare bedöms Riksdagens arvodesnämnd böra ges mer omfattande uppgifter än i dagens system när det gäller prövningen av rätten till ekonomiskt omställningsstöd.

Kommittén behandlar frågorna om de administrativa och rättsliga förfarandena i kapitel 12.

Härefter följer i kapitel 13 en konsekvensanalys och i kapitel 14 en författningskommentar.

9 Övergång till yrkesverksamhet

9.1 Behovet av stödåtgärder

Kommitténs förslag: Den som lämnar uppdraget som ledamot av riksdagen och som inte fyllt 65 år ska erbjudas ett stöd för att övergå till yrkeslivet. Stödet bör, som på arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

Riksdagsförvaltningen ska ansvara för att den tidigare ledamoten får ett sådant stöd.

Att övergå till arbetslivet innebär för nästan alla som lämnat uppdraget som riksdagsledamot att etablera sig i en ny verksamhet, ibland i ett helt nytt yrke. Som framgår av kapitel 2 är det mindre än hälften av de avgångna ledamöterna som har en anställning att återvända till och av dem är det en stor andel som inte ser det som ett realistiskt alternativ. Skälen för detta varierar. I en del fall beror det på att kompetenskrav och arbetsinnehåll förändrats så kraftigt under den tid man varit tjänstledig att man inte längre anser sig vara kvalificerad för uppgifterna. I andra fall har organisatoriska förändringar på arbetsplatsen, ibland till följd av helt ändrad verksamhetsinriktning, lett till att det inte finns någon tjänst eller några arbetsuppgifter att återvända till.

Svårigheterna att återgå till tidigare yrkesverksamhet ökar naturligtvis ju längre tid som ledamotskapet varat, men redan en valperiod, fyra år, är en i sammanhanget lång tid. Som framgår av tabell 5 i kapitel 2 har flertalet av dem som lämnat riksdagen tjänstgjort under två eller flera valperioder. Till det kommer att många haft heltidsarvoderade förtroendeuppdrag redan innan de valdes in i riksdagen. Den tidigare yrkesverksamheten ligger därför i många fall mer än ett decennium tillbaka i tiden. En återgång till ett yrke man utbildats för och/eller varit verksam inom kräver därför, om den alls är möjlig, som regel att kompetensen uppdateras genom fortbildning, arbetsplatsintroduktion eller på annat sätt. Stödinsatser i form av rådgivning och erbjudande om kompletterande utbildning skulle kunna underlätta för den enskilde att finna vägar för en sådan kompetensutveckling.

Samtidigt som värdet av utbildning och tidigare yrkesverksamhet avtagit under åren i riksdagen har ledamöterna tillägnat sig nya kunskaper och färdigheter som kan vara attraktiva för många arbetsgivare. Det gäller t.ex. kännedom om svenskt samhällsliv i allmänhet, men också djupgående kunskaper om såväl lagstiftning som verksamhet inom olika samhällssektorer. Många ledamöter har omfattande erfarenhet av att delta i kvalificerat utredningsarbete, de är vana att uppträda offentligt och tränade att uttrycka sig i tal och skrift. Svårigheten för arbetssökande f.d. detta ledamöter är ofta att kunna klargöra för en tilltänkt arbetsgivare vilken kompetens de faktiskt skaffat sig genom verksamheten i riksdagen. Även i detta avseende skulle ett organiserat stöd för övergång till arbetslivet kunna vara till hjälp.

Kommittén gör mot den bakgrunden bedömningen att det finns ett klart behov av att de som lämnar riksdagen ges ett stöd för att så snabbt som möjligt kunna övergå till förvärvsarbete. Stödet bör, som på arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning. För den som uppnått pensionsålder finns det dock inget behov av ett sådant stöd. Alla som lämnar riksdagen och som vid avgången inte fyllt 65 år bör alltså erbjudas ett stöd för övergång till arbetslivet.

En fråga som uppkommer i detta sammanhang är om en ledamot bör vara skyldig att också anta erbjudandet om stöd. I denna fråga gör kommittén följande bedömning.

De som av egen kraft själva vill vidta åtgärder för att hitta ett förvärvsarbete efter uppdraget och lyckas med det har uppenbart inget behov av stöd. För dem skulle ett obligatoriskt deltagande i det stödprogram som nu diskuteras kunna uppfattas som en onödig pålaga. Det bör därför inte införas ett absolut tvång att motta det stöd som ska erbjudas.

För den som tar emot ekonomiska avgångsförmåner måste det som nu sagts dock nyanseras. Inte heller i denna grupp bör det i och för sig gälla något absolut tvång att motta stödet. Det är emellertid inte rimligt att man utan vidare ska kunna avstå från att anta erbjudandet om stöd samtidigt som man under en längre tid lever på ekonomiska avgångsförmåner och inte gör något annat för att finna nytt arbete. För att förhindra överutnyttjande av det slaget bör jämningsgrunderna ändras. Ett förslag om det läggs fram i avsnitt 10.4.

Det bör vara en uppgift för Riksdagsförvaltningen att administrera stödverksamheten. Uppgiften bör framgå av förvaltningens instruktion. Riksdagsförvaltningen bör dock inte svara för de egentliga stödinsatserna. Den uppgiften bör i stället skötas av de befintliga trygghetsstiftelserna eller av företag som tillhandahåller sådana tjänster.

9.2 Stödets utformning

Kommitténs förslag: Innehållet i stödet för övergång till arbetslivet regleras i avtal som Riksdagsförvaltningen efter upphandling träffar med anordnarna. I avtalet anges också vilka uppgifter som anordnarna ska lämna till förvaltningen. I de fall då stödet kan lämnas utan att Riksdagsförvaltningen upphandlat en sådan tjänst får dessa frågor lösas genom kontakter med anordnaren.

Alla tidigare ledamöter som mottar det erbjudna stödet ska på begäran lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder de vidtagit för att övergå till förvärvsverksamhet.

I ett ärende om omställningsstöd för den som varit riksdagsledamot ska sekretess gälla för uppgifter om enskilda personliga och ekonomiska förhållanden om det kan antas att den som uppgiften rör skulle lida skada eller men om uppgiften röjs.

Stödåtgärder för övergång till arbetslivet är skattefria för den som tar emot erbjudandet.

Ledamöterna bör få avgångsbevis som undertecknas av talmannen och som beskriver vilka uppgifter de haft i riksdagen.

I detta avsnitt ges en principskiss över hur ett framtida stöd för övergång till arbetslivet bör vara utformat. Rätten till ekonomiskt omställningsstöd föreslås vara kopplad till ett aktivt deltagande i olika omställningsåtgärder, utbildning m.m. Denna koppling bör ske genom den nya jämningsregeln, se avsnitt 10.4. Det nya stödet för övergång till arbetslivet införs successivt under en uppbyggnadsperiod fram till valet 2018. Ett stegvis införande ger möjligheter att bygga upp verksamheten, skapa kontaktnät, utveckla system och dra lärdom av de erfarenheter man gör. Se om övergångsfrågor i kapitel 11.

9.2.1 Stödanordnare

De ledamöter som kommer från en tidigare anställning, och som har en beviljad tjänstledighet, omfattas i regel av de trygghetsanordningar som olika kollektivavtalsstiftelser ansvarar för. Här behövs inte någon upphandling för att ledamöterna ska kunna få stöd vid omställningen. Däremot krävs att rutiner för löpande kontakter och samordning mellan dessa stiftelser och Riksdagsförvaltningen upparbetas.

För ledamöter som inte omfattas av någon trygghetsanordning baserad på en tidigare anställning behöver motsvarande tjänster upphandlas. Detta gäller dels de som lämnat en anställning och alltså inte är tjänstlediga, dels personer som inte hade en anställning, t.ex. egenföretagare och ledamöter som studerat strax innan de valdes in i riksdagen.

Det praktiska arbetet med planering, programinnehåll, kontakter med f.d. ledamöter m.m. bör skötas av respektive stödanordnare. Någon direktkontakt i de löpande ärendena med rådgivare eller utbildare bör Riksdagsförvaltningen som regel inte ha. Det kan dock finnas ett visst behov av en samrådsordning Riksdagsförvaltningen och anordnarna emellan där även enskilda stödärenden kan tas upp. Det bör vara en uppgift för Riksdagsförvaltningen att svara för att en sådan grupp inrättas som en del av systemet.

9.2.2 Stödverksamheten under valår

De flesta ledamöter som lämnar riksdagen gör det i samband med val. Tyngdpunkten i arbetet med omställningsstödet kommer därför att koncentreras till valåren. Arbetet med att erbjuda ett stöd för övergång till arbetslivet bör emellertid inte vänta till dess att valet genomförts. Erfarenheter från omställningsstiftelserna talar för att ju tidigare insatserna kan påbörjas dess bättre. När det gäller en del av de avgående riksdagsledamöterna finns goda möjligheter till en sådan framförhållning. Redan under våren under ett valår står det klart vilka ledamöter som inte kandiderar för ytterligare en period. De partier som ställer upp i valet, och som har skyddad partibeteckning, medde-

lar vanligen i april sina kandidater till Valmyndigheten. Ledamöter som planerar att avgå och som är intresserade av att dra nytta av stödmöjligheterna bör alltså kunna meddela detta redan under våren.

Omställningsprocessen bör inledas under våren med ett gemensamt informationsmöte för icke kandiderande och ett under hösten för de som kandiderat men inte blivit återvalda. På dessa möten kan företrädare för Riksdagens arvodesnämnd, Riksdagsförvaltningen, olika stödanordnare och Statens tjänstepensionsverk (SPV) delta.

9.2.3 Något om innehållet i stödet för övergång till arbetslivet

I kapitel 2 har en beskrivning lämnats av den försöksverksamhet som började bedrivas efter valet 2010. Inom ramen för den erbjöds rådgivning och karriärcoachning. Utbildningsinsatser ingick inte, vilket kritiserats i samband med den utvärdering som kommittén genomfört.

För att stödet för övergång till arbetslivet ska fungera så effektivt som möjligt bör flera typer av åtgärder som kan vara aktuella kunna användas för att stödja den avgångne ledamoten i att hitta ett arbete. Stödet ska även innefatta vissa möjligheter till utbildningsinsatser av den omfattning som är ett vanligt inslag i trygghetsstiftelsernas program för aktiva åtgärder. Rena utbildningsinsatser i syfte att ge ny formell kompetens förutsätts inte ingå i det omställningsstöd som beskrivs här. Det är inte lämpligt att genom lagstiftning låsa fast innehållet i stödet. Det bör i stället utformas av Riksdagsförvaltningen i samråd med de organ som ska tillhandahålla stödet i praktiken.

Det får förutsättas att de anordnare som anlitas har de verktyg som behövs för ett effektivt och meningsfullt stöd. Det stöd som tillhandahålls via Riksdagsförvaltningens erbjudande bör följa de principer för vuxnas lärande och kompetensutveckling inom arbetslivet som tillämpas inom de programverksamheter som anordnas av trygghetsstiftelserna m.fl. På detta område förekommer några centrala begrepp som det finns skäl att utveckla här.

Kompetens betyder att vara bra på något men står också i betydelsen behörighet eller formell rätt att utföra ett visst yrke eller en viss uppgift m.m. Formell kompetens kan definieras som den utbildning eller den erfarenhet som krävs för viss anställning eller befattning.

I dagligt tal handlar *kompetensutveckling* om utveckling och höjning av kompetensen hos anställda i ett företag eller organisation. Man kan notera att det handlar om *en redan förvärvad eller befintlig kompetens* som för den enskilde står i fokus att utveckla, stärka eller återta. Kompetensutveckling för att möjliggöra ett karriärskifte inom ett tidigare verksamhetsområde eller för att övergå till annat yrke, kan komma i fråga om t.ex. en kompetenskartläggning påvisar att en viss faktisk kompetens förvärvats i den tidigare verksamheten.

Kompetenskartläggning (validering) kan sägas ha tre huvudsakliga syften:

- hitta rätt nivå och ge behörighet till vidare utbildning,

- förkorta eller anpassa en pågående utbildning och kunna tillgodoräkna sig tidigare utvecklad kompetens,
- dokumentera sin kompetens för arbetslivet inför anställning, eget företagande, kompetensutveckling eller omställning.

Vid en kompetenskartläggning av kunskaper, erfarenheter och färdigheter som tillgodogjorts inom ramen för riksdagsuppdraget behöver särskild uppmärksamhet riktas mot dess särskilda och unika karaktär.

Karriärrådgivning och samtal med en professionell rådgivare med kunskap om arbetsmarknad och utbildningsvägar kan ge svar på var i karriären man befinner sig och vilka tänkbara karriäralternativ som finns. Särskild betydelse kan detta ha för ledamöter som inte planerat sin avgång, t.ex. i den händelse man inte blir återvald till riksdagen.

Det som nu sagts har tagit sikte på de åtgärder som kan komma att aktualiseras inom ramen för det nya stödet. I detta sammanhang finns det skäl att uppmärksamma att Riksdagsförvaltningen redan i dag erbjuder viss fortbildning och kompetensutveckling som ett led i utövandet av riksdagsuppdraget. Det kan finnas utrymme att utveckla denna verksamhet genom att ha en mer standardiserad fortbildning med möjlighet till formell certifiering. På så sätt kan genomförda fortbildningar vara till nytta i en senare omställningssituation.

De ledamöter som slutar bör få ett avgångsbevis som tydligt beskriver vilka uppdrag ledamoten haft i riksdagen. Dokumentet bör vara undertecknat av talmannen för att ge det mer tyngd och för att formellt verifiera uppgifterna.

9.2.4 Uppföljning och rapportering

Riksdagsförvaltningen bör ges möjlighet att följa upp vad stödet lett till. Det är också nödvändigt att förvaltningen får kännedom om hur stödet används för att kunna vidta åtgärder för eventuella förändringar när det gäller dess inriktning. Dessutom behövs sådana uppgifter för resultatredovisningen, jämför 37 § lagen (2006:999) med administrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen. Stödordnare bör därför regelbundet rapportera till Riksdagsförvaltningen om vilka insatser som gjorts och vad de resulterat i. Det närmare innehållet i denna rapportering bör regleras i de avtal som förvaltningen träffar med de upphandlade anordnarna. När det gäller de andra anordnarna får detta informationsbehov lösas genom samråd.

Av delvis samma skäl som nyss angetts bör Riksdagsförvaltningen också kunna få angivna uppgifter direkt av dem som accepterar erbjudandet om stöd. Det är dock inte bara uppgifter om hur det erbjudna stödet använts som bör kunna inhämtas. Av intresse i sammanhanget är också om den tidigare ledamoten vidtagit åtgärder som ligger utanför det organiserade stödet för övergång till arbetslivet, t.ex. påbörjat en mer omfattande utbildning. Den tidigare ledamoten bör således vara skyldig att på begäran lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder han eller hon vidtagit för att övergå

till yrkesverksamhet. En bestämmelse med den innebörden bör införas i ersättningslagen. I fråga om uppgiftsskyldighetens närmare utformning gör kommittén följande överväganden.

Det framstår som lämpligt att Riksdagsförvaltningen preciserar vilka uppgifter man vill ha från den som mottar stödet redan i samband med att erbjudandet om stödinsatser accepteras. På så sätt får den tidigare ledamoten redan från början ett klart besked om vad som förväntas av honom eller henne. Då kan det också anges när i tiden uppgifterna ska lämnas. Den sistnämnda frågan bör alltså inte lagregleras. En lämplig utgångspunkt är att uppgifterna lämnas när sex månader gått från det att det sista ledamotsarvodet utbetalats. Det kan dock tänkas att erfarenheterna kommer att visa att en sådan tidsfrist inte är lämplig. I ett sådant läge bör det inte krävas lagändring för att en ändamålsenlig ordning ska kunna åstadkommas. Metoden att reglera frågan i tillämpningsföreskrift kan i så fall användas.

Alla som mottar det erbjudna stödet för övergång till arbetslivet bör vara skyldiga att lämna uppgifter av nu angivet slag. Uppgiftsskyldigheten bör alltså gälla oavsett om den tidigare ledamoten valt att begära utbetalning av det ekonomiska omställningsstödet eller inte. I praktiken är det inte heller realistiskt att räkna med att det redan när erbjudandet om stödinsatser lämnas ska finnas några säkra uppgifter om vilka som får ekonomiskt stöd och vilka som inte får det. Därmed finns det heller inte något underlag för att begränsa uppgiftsskyldigheten till de tidigare ledamöter som tar emot ekonomiskt omställningsstöd.

En fråga som inställer sig i detta sammanhang är vilka konsekvenser som bör inträda om de uppgifter som lämnas visar att den enskilde inte vidtagit några åtgärder alls eller mycket begränsade åtgärder för att komma tillbaka till arbetslivet. I ett sådant läge bör ett nytt erbjudande om stöd lämnas. Då bör även en tidsfrist sättas ut när den berörde ska ange vilka åtgärder han eller hon vidtagit. Därefter bör några ytterligare erbjudanden inte lämnas. Det bör inte åligga Riksdagsförvaltningen att vidta andra åtgärder för att stödja den tidigare ledamoten i omställningen.

För dem som har rätt till ekonomiskt omställningsstöd under högst ett år bör några krav utöver att fullgöra den angivna uppgiftsskyldigheten inte ställas. På dem som tar emot ekonomiskt omställningsstöd som sträcker sig över en längre tid än ett år bör det däremot ställas högre krav när det gäller att vara aktiv för att övergå till yrkeslivet. Riksdagens arvodesnämnd bör svara för tillsynen av detta. Syftet med denna tillsyn bör vara att granska vilka åtgärder förmånstagaren vidtagit för att ta sig in på arbetsmarknaden. I linje med hur nämnden arbetar i dag bör tillsynen kunna bedrivas genom att tillsynsärenden inleds avseende en enskild förmånstagare. Resultatet kan bli att ärendet avskrivs, vilket innebär fortsatt utbetalning av det ekonomiska omställningsstödet. Om vidtagna åtgärder inte bedöms tillräckliga blir det i stället fråga om ett beslut om jämkning. I avsnitt 10.4 presenterar kommittén ett förslag till en ny jämkningsgrund som tar sikte på just dessa fall.

Den som tar emot inkomstgaranti är redan i dag skyldig att lämna uppgifter till Riksdagens arvodesnämnd i jämningsärenden (13 kap. 24 b § ersättningslagen). Nuvarande ordning bör gälla också i det nya systemet.

De uppgifter som kan behöva lämnas enligt vad som nu sagts kan i vissa fall vara integritetskänsliga. I avsnitt 9.2.6 föreslår kommittén en särskild sekretessbestämmelse för de nu aktuella uppgifterna. De uppgifter som lämnas till Riksdagsförvaltningen av dem som tar emot ekonomiska avgångsförmåner har betydelse för frågan om jämkning av förmånen. I avsnitt 12.5 föreslås därför att Riksdagsförvaltningen ska vara skyldig att på begäran lämna ut uppgifterna till Riksdagens arvodesnämnd. Den bestämmelsen bryter sekretessen för uppgifterna i förhållande till nämnden.

9.2.5 Organisation m.m.

En trygghetsstiftelseliknande resurs bör finnas inom Riksdagsförvaltningen för rådgivning och allmän information i frågor som rör övergång till yrkesverksamhet efter avslutat riksdagsuppdrag. Det innebär att kompetens inom området bör tillföras. Denna resurs bör fungera som beställare av tjänster inom området. Att ansvara för program- och informationsverksamheter är också en viktig uppgift. Riksdagsförvaltningen bör alltså ha personal med särskild kompetens för dessa uppgifter. Inrättandet av en sådan funktion bör regleras i riksdagsdirektörens föreskrift (RFS 2012:2) om ansvarsområden inom Riksdagsförvaltningen.

Den utvidgade tillsynsuppgiften för Riksdagens arvodesnämnd medför även att nämnden kan ha behov av att anlita utomstående experter med kompetens inom arbetsmarknadsområdet för sin handläggning. Av 8 § lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd följer att nämnden själv kan fatta beslut om att anlita sådana experter.

Som ett led i arbetet att följa upp och utvärdera insatserna för en övergång till yrkesverksamhet bör det för varje individ tas fram en slutrapport med redovisning av vad insatserna resulterat i. Detta ansvar bör ligga på Riksdagsförvaltningen.

I den nuvarande försöksverksamheten hanterar inte Riksdagsförvaltningen deltagarnas personuppgifter. I det nu föreslagna systemet med stöd för övergång till arbetslivet kommer sådana uppgifter att behandlas för uppföljning, återslag och beslut. Någon ytterligare författningsreglering behövs inte för detta.

9.2.6 Sekretess

I 28 kap. 8 § första stycket 1 offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortat OSL, finns en bestämmelse som bl.a. tar sikte på uppgifter som förekommer i ärenden om inkomstgaranti för den som har varit riksdagsledamot eller ledamot av Europaparlamentet. Bestämmelsen innebär att sekretess gäller för uppgifter om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Av

andra stycket i paragrafen följer att sekretessen inte gäller för ett beslut i ärende.

Den nu beskrivna paragrafen innebär alltså att sekretess gäller i ett ärende om inkomstgaranti. Som framgått av avsnitt 9.1 föreslås att den som lämnar riksdagen ska ha rätt till ett omställningsstöd i form av åtgärder för att underlätta en övergång till yrkeslivet. Den som har tagit emot stödet föreslås också vara skyldig att lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder han eller hon vidtagit för att kunna övergå till arbete. När en sådan uppgift lämnas kommer den inte att finnas i ett ärende om inkomstgaranti; ärendet hos Riksdagsförvaltningen gäller ju omställningsstöd. Därmed omfattas uppgiften inte heller av det skydd som den ovan beskrivna bestämmelsen i OSL ger. Frågan är om det finns ett behov av att med en sekretessbestämmelse skydda sådana uppgifter.

De uppgifter som sålunda ska lämnas till Riksdagsförvaltningen kan avse den tidigare ledamotens kontakter med olika medarbetare hos de organ som svarar för det faktiska stödet vid omställningen. Uppgifterna kommer också att avse vilka stödformer som ledamoten begagnat sig av, vilka kurser han eller hon genomgått osv. Vidare kan uppgifterna avse vilka arbeten som sökts och vilka kontakter som tagits med olika tänkbara arbetsgivare. Här kan det också förekomma uppgifter som syftar till att förklara varför en viss åtgärd vidtagits eller inte vidtagits. I det sammanhanget kan uppgifter som rör den privata sfären förekomma. Exempelvis kan det röra sig om uppgifter om den enskildes hälsa, familjeförhållanden m.m.

En del av dessa uppgifter framstår som tämligen harmlösa och knappast särskilt skyddsvärda. Vissa uppgifter kan dock vara mer integritetskänsliga, särskilt om de tar sikte på förhållanden som rör någons arbetsförmåga i fysiskt hänseende. Det finns därmed ett visst behov av en sekretessbestämmelse för att skydda dem.

Det finns flera skäl som talar för att det införs en sekretessbestämmelse för de aktuella uppgifterna. Motsvarande uppgifter hos trygghetsstiftelserna omfattas inte av offentlighetsprincipen och är således inte offentliga för de arbetstagare som deltar i deras traditionella verksamhet. Härtill kommer att de tidigare ledamöterna är skyldiga att lämna uppgifterna enligt bestämmelse i lag och att uppgiftslämnandet delvis sker i kontrollsyfte.

Å andra sidan måste det beaktas att de aktuella uppgifterna rör personer som valts till ett offentligt förtroendeuppdrag och att intresset av insyn i hur allmänna medel används – också efter det att de lämnat uppdraget – är särskilt starkt.

Sammantaget gör kommittén den bedömningen att uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som lämnas till Riksdagsförvaltningen bör skyddas av en sekretessbestämmelse med ett s.k. rakt skaderekvisit. Sekretess bör alltså gälla om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessbestämmelsen bör avgränsas till att gälla uppgifter i ett ärende om omställningsstöd. För uppgifter som tas in i ett beslut bör sekretess inte gälla.

I övrigt bör den nu gällande sekretessbestämmelsen anpassas efter förslaget om en ny stödform. Eftersom ärenden om inkomstgaranti under en betydande tid framöver kommer att finnas hos SPV och Riksdagens arvodesnämnd bör ändringen innebära att den nya stödformen ekonomiskt omställningsstöd läggs till i uppräknningen av de ärendetyper i vilka sekretess gäller.

9.2.7 Skattefrihet för stödåtgärder

Stödåtgärderna för övergång till arbetslivet ska som nämnts erbjudas alla som lämnar uppdraget som ledamot av riksdagen och kan bestå i coachning, utbildning m.m. Syftet är att underlätta en övergång till arbetslivet för ledamöter som lämnat sitt uppdrag. Förmåner av detta slag omfattas av den generella regeln i 11 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229) enligt vilken bl.a. förmåner som erhålls på grund av tjänst ska tas upp som intäkt. Från och med 1997 års taxering gäller emellertid enligt 11 kap. 17 § inkomstskattelagen att förmån i form av utbildning eller annan åtgärd som är av väsentlig betydelse för att den skattskyldige ska kunna fortsätta att förvärvsarbeta inte ska tas upp hos den som riskerar att bli arbetslös på grund av omstrukturering, personalavveckling eller liknande i arbetsgivarens verksamhet (prop. 1995/96:152).

Det kan diskuteras om inte denna skattefrihetsbestämmelse omfattar de omställningsåtgärder som föreslås erbjudas de riksdagsledamöter som lämnar sitt uppdrag. Såväl föreslagna stödåtgärder som syftet med dessa stämmer väl överens med det som anges i paragrafen. Enligt ordalydelsen ska det emellertid vara fråga om omstrukturering, personalavveckling eller liknande i *arbetsgivarens verksamhet*. Så kan inte sägas vara fallet i nu aktuellt hänseende. Skälen till att en riksdagsledamot lämnar eller tvingas lämna sitt uppdrag är helt andra. Å andra sidan finns det inget bärande skäl att på grund av denna skillnad beskatta ett omställningsstöd som lämnas i form av faktiska åtgärder till en ledamot som lämnat riksdagen. I klagörande syfte bör en särskild bestämmelse införas i inkomstskattelagen om att stöd till en ledamot som lämnat riksdagen som syftar till att underlätta övergången till arbetslivet inte ska tas upp till beskattning.

9.2.8 Kostnader, finansiering m.m.

Den nuvarande försöksverksamheten har getts en budget om 50 000 kronor per person. Med nuvarande avtal motsvarar det ca 60 timmars rådgivning. Enligt kommitténs mening är detta en rimlig kostnadsnivå också i det system som nu föreslås. Av beloppet bör 20 000 kronor reserveras för den enskilde medan resterande medel inte knyts till individ. En sådan uppdelning skapar en behövlig flexibilitet för att möta de olika behov som kan uppstå inom ramen för stödinsatserna. Anordnarna prövar behoven och fakturerar sina stödinsatser hos Riksdagsförvaltningen.

Kostnaderna för dagens försöksverksamhet med rådgivningstjänster belastar anslag 2:1 Riksdagens ledamöter och partier (utg.omr. 1) och finns specificerade i Riksdagsförvaltningens internbudget. Detta bör även kunna gälla

för ett framtida omställningsstöd. Till anslaget 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag (utg.omr. 1) bör föras personal- och arvodeskostnader för den tillförda kompetens som föreslås inom Riksdagsförvaltningen och Riksdagens arvodesnämnd. Omställningsåtgärderna är att se som ett långsiktigt kostnadsåtagande för Riksdagsförvaltningen och redovisas därefter.

I de fall där stöd tillhandahålls utan att det upphandlas kan det uppkomma situationer där trygghetsstiftelserna har krav på att Riksdagsförvaltningen helt eller delvis ska stå för finansieringen av de omställningstjänster respektive stiftelse tillhandahåller. Hänsyn till detta bör således tas i kommande budgetarbete.

10 Ett nytt system för ekonomiskt stöd

I detta kapitel behandlar kommittén frågor som rör det ekonomiska stödet vid omställningen. I avsnitt 10.1 tar kommittén upp det ekonomiska stöd som lämnas direkt vid avgången från riksdagen. Avsnitt 10.2 innehåller kommitténs överväganden rörande utformningen av det fortsatta stöd som ska kunna lämnas efter en prövning. Frågan om hur den s.k. samordningen med andra inkomster ska se ut behandlas i avsnitt 10.3. I avsnitt 10.4 övervägs hur jämningsreglerna bör se ut i det nya systemet. Konsekvensändringar beträffande efterlevandeskyddet behandlas i avsnitt 10.5.

10.1 Ekonomiskt omställningsstöd vid avgången

Kommitténs förslag: Den som lämnar riksdagen och som vid avgången inte fyllt 65 år ska ha rätt till ett ekonomiskt omställningsstöd. Stödet betalas ut i förhållande till ledamotens tid i riksdagen enligt följande:

Tid i riksdagen	Tid med ekonomiskt omställningsstöd
1 års sammanhängande tid	3 månader
2 års sammanlagd tid	6 månader
4 års sammanlagd tid	1 år
8 års sammanlagd tid	2 år

Om den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd återinträder i riksdagen avbryts utbetalningarna. När han eller hon återigen lämnar riksdagen ska den föreslagna ordningen gälla i tillämpliga delar.

Det ekonomiska omställningsstödet uppgår till 85 procent av ledamotsarvodet vid avgången och är pensionsgrundande. Stödet värdesäkras inte och ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

10.1.1 Förutsättningarna för ekonomiskt omställningsstöd

I kapitel 8 har kommittén ansett att avgångsförmåner – i form av såväl faktiska åtgärder för omställning som ekonomisk trygghet under omställningstiden – ska begränsas till dem som inte fyllt 65 år. Det betyder att den som fyllt 65 år vid avgången inte bör ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd. Det innebär också att beslut om sådant stöd aldrig ska kunna sträcka sig längre än till och med den månad som föregår 65-årsdagen.

En annan grundläggande förutsättning för det ekonomiska omställningsstöd som lämnas direkt vid avgången från riksdagen bör vara att ledamoten tjänstgjort en viss minsta tid i riksdagen. Dagens system innebär att den tiden ska uppgå till minst tre sammanhängande år. I frågan om vilken minsta tid som ska gälla i det nya systemet gör kommittén följande bedömning.

Till att börja med kan det konstateras att det inte finns skäl att behålla den nuvarande treårsgränsen eftersom valperioderna numera är fyra år. Vad frågan gäller är snarast om det bör gälla en minsta tid om fyra år eller om en annan lösning med en kortare kvalifikationstid bör väljas. Det finns flera skäl som talar för att en kortare kvalifikationstid än fyra år bör gälla. Det kan vara svårt att återgå till ett tidigare arbete eller att ta ett annat arbete redan efter en betydligt kortare tid än fyra år. Dessutom är det förhållandevis vanligt att den som träder in som ersättare för en riksdagsledamot tjänstgör under en kortare tid än fyra år. Enligt kommitténs mening kan även ersättare ha behov av en ekonomisk trygghet vid omställningen. Det kan rentav hävdas att deras behov av trygghet är större eftersom riksdagsuppdragets varaktighet för deras del många gånger präglas av en större osäkerhet än vad som är fallet med dem som de ersätter. Slutsatsen av detta bör vara att kvalifikationstiden inte bör ändras till fyra år.

Frågan blir därmed vilken kortare tid som bör gälla. Den som varit borta från ett arbete under en kortare tid än ett år bör som regel inte ha några svårigheter att återgå till arbetsmarknaden. En kortare tjänstgöringstid än ett år bör således inte grunda någon rätt till ekonomiskt omställningsstöd. En sammanhängande tjänstgöring i riksdagen som uppgår till ett år eller mer kan dock typiskt sett medföra att svårigheter uppkommer när det gäller att övergå till förvärvsarbete. En minsta kvalifikationstid om ett år är också lätt att förena med hur regelverket i övrigt bör utformas, se vidare kommitténs överväganden i avsnitt 10.1.2. Av det sagda följer att en sammanhängande tid om ett år bör vara tillräcklig för att grunda rätt till ekonomiskt omställningsstöd.

10.1.2 Hur lång tid ska man kunna få ekonomiskt omställningsstöd?

Det nuvarande systemet med inkomstgaranti bygger dels på den tid som ledamoten tjänstgjort, dels på hans eller hennes ålder vid avgången. Garantin gäller i ett år, två år, fem år eller varaktigt, dvs. fram till 65 års ålder. I kapitel 8 har kommittén gjort bedömningen att det nya systemet ska utformas så att förmånerna som utgångspunkt ska begränsas i tiden men efter prövning i enskilda fall kunna betalas under en längre period. I de sistnämnda fallen bör åldersaspekten få genomslag. Den frågan behandlar kommittén i avsnitt 10.2. Vad saken gäller här är hur lång tid förmånen ska kunna betalas ut utan någon särskild prövning och utan hänsyn till ålder.

En given utgångspunkt för dessa överväganden är att det är behovet av stöd under en omställningstid som ska vara utslagsgivande. Med andra ord handlar det nu om att bedöma vilken tid som kan vara rimlig för att övergå till förvärvsarbete.

Den tid som det kan ta att hitta ett nytt arbete kan naturligtvis variera avsevärt mellan olika individer. En lösning skulle då kunna vara att låta förmånstiden variera med varje individ så att rätten till förmånen helt upphör när den tidigare ledamoten hittat ett arbete. En sådan lösning framstår dock som opraktisk. Såväl utbetalare som de enskilda ledamöterna har ett behov av

förutsebarhet. En betydligt enklare lösning är att i stället låta tiden i riksdagen bli avgörande. Som kommittén ser det bör man kunna utgå från att en längre bortavaro från arbetslivet innebär större svårigheter att övergå till yrkesverksamhet än en kortare bortavaro. En sådan ordning har flera fördelar. Systemet blir enkelt och transparent. För de enskilda ledamöterna bör en sådan ordning också kunna framstå som rättvis. Systemet bör alltså utformas så att det ekonomiska stödet vid avgången står i direkt proportion till tiden i riksdagen.

Härefter tar kommittén upp frågan om vad som ska vara den maximala tiden med ekonomiskt omställningsstöd. I detta sammanhang är det naturligt att jämföra med vad som gäller på andra områden där liknande förmåner förekommer. I kapitel 7 har kommittén redovisat vilka avgångsförmåner som gäller för statsråd, statssekreterare, myndighetschefer och kommunala förtroendevalda. Om man bortser från sådana förmåner som särskilt fokuserar på äldre kan det konstateras att det som regel inte förekommer att förmåner som lämnas direkt vid avgången betalas ut under en längre tid än två år. Om det ekonomiska omställningsstödet för riksdagsledamöter skulle kunna gälla under en längre tid än två år skulle det således avvika från vad som gäller för andra någorlunda jämförbara grupper. Enligt kommitténs mening framstår en maximal ersättningstid om två år som rimlig och väl avvägd.

Slutligen ska i detta sammanhang övervägas hur lång tid som ledamoten ska ha tjänstgjort för att det ekonomiska omställningsstödet ska betalas ut under den angivna maximala tiden.

Den nuvarande ordningen innebär att rätt till två års inkomstgaranti kräver en sammanlagd tjänstgöringstid om sex år. Som framgått i kapitel 8 anser kommittén att det nya systemet bör innebära att kraven för att få ekonomiskt stöd vid omställningen skärps. I linje härmed anser kommittén att det bör krävas att ledamoten tjänstgjort i sammanlagt minst åtta år för att ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd i två år. Till skillnad från vad som föreslås beträffande minimitiden bör det i nu aktuellt hänseende alltså räcka med den sammanlagda tiden i riksdagen. Denna skillnad mellan å ena sidan vad som är minimikravet och å andra sidan hur förmånerna ska beräknas i övrigt görs också i det nuvarande systemet.

Sammantaget innebär det som sagts nu att den tid under vilken det ekonomiska stödet kan betalas ska knytas till ledamotens tjänstgöringstid samt att den maximala tiden med ekonomiskt omställningsstöd ska vara två år och kräva en sammanlagd tjänstgöring om åtta år. Med ett proportionerligt synsätt bör då en sammanlagd tjänstgöring i minst fyra år, dvs. en valperiod, ge rätt till ersättning under en tid av ett år. I linje härmed bör minst två års sammanlagd tjänstgöring grunda rätt till stöd under sex månader. För den som tjänstgjort sammanhängande i ett år, dvs. minimitiden för att ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd, bör förmånen gälla i tre månader.

För den som återinträtt i riksdagen bör givetvis – i likhet med vad som gäller i det nuvarande systemet med inkomstgaranti – utbetalningen av ekonomiskt omställningsstöd avbrytas. När ledamoten återigen lämnar riksdagen

bör den nu beskrivna ordningen tillämpas på motsvarande sätt. Kommittén återkommer i författningskommentaren till hur det närmare bestämt bör ske.

10.1.3 Med vilket belopp ska ekonomiskt omställningsstöd betalas?

I det nuvarande systemet kan inkomstgaranti betalas ut med flera olika nivåer. Nivåerna beräknas med hjälp av procentsatser av ett på visst sätt beräknat underlag. Sammanlagt finns det åtta sådana nivåer. De varierar mellan 80 procent och 33 procent. I underlaget ingår – förutom grundarvodet – de tilläggsarvoden som ledamoten hade vid avgången. Här handlar det om författningsreglerade arvoden till vice talmän samt ordförande och vice ordförande i utskott. Slutligen ingår vissa månadsarvoden till dem som varit ledamöter i vissa andra riksdagsorgan, se 1 § lagen (1989:185) om arvoden m.m. för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. De månadsarvoden som ingår i underlaget är arvoden till ledamöter av riksdagsstyrelsen, Nordiska rådets svenska delegation och EU-nämnden. Från och med det sjätte garantiåret baseras inkomstgarantin dock endast på grundarvodet.

Den nu beskrivna konstruktionen, dvs. ett underlag och en procentsats, bör användas också i det nya systemet. Frågan är då vad underlaget ska bestå av och vilken procentsats som ska gälla.

Med det syfte som det ekonomiska omställningsstödet har – att vara en trygghet vid omställning – saknas det enligt kommitténs mening skäl att låta underlaget variera mellan de berörda på det sätt som följer av de nuvarande reglerna om underlaget. I stället bör en mer enhetlig lösning väljas. Underlaget bör i det nya systemet således endast utgöras av grundarvodet.

Vad härefter gäller frågan om procentsatsen kan det först noteras att den nuvarande inkomstgarantin kan betalas under en ganska lång tid och att den varierar med hänsyn till hur länge ledamoten tjänstgjort. I det nya system som kommittén nu föreslår kan ekonomiskt omställningsstöd betalas i högst två år. Här bortser kommittén från möjligheten att i enskilda fall efter prövning få ytterligare ekonomiskt omställningsstöd, se avsnitt 10.2. Funktionen av omställningsstöd medför inte heller något behov av att differentiera utbetalningarna under den tid som är aktuell. En enhetlig reglering med endast en procentsats bidrar dessutom till att underlätta administrationen av systemet och gör det mer transparent. Enligt kommitténs mening bör därför det ekonomiska omställningsstödet bestämmas med hjälp av en enda procentsats i förhållande till grundarvodet.

Beträffande procentsatsen storlek gör kommittén följande överväganden. Det nuvarande systemet innebär att den som varit ledamot i åtta år – vilket i det nya systemet ger rätt till maximal ersättning i tid räknat – har rätt till inkomstgaranti med 44 procent av underlaget. För den som varit ledamot i nio, tio eller elva år är motsvarande siffror 49,5 procent, 55 procent resp. 66 procent. Här ska dock anmärkas att garantin under det första året alltid är 80 procent. Vid bedömningen av vilken procentsats som nu ska väljas måste det också beaktas att den nya förmånen kommer att betalas under en kortare tid

än vad som är fallet enligt den nuvarande ordningen. Vidare ska det beaktas att underlaget numera föreslås bestå endast av grundarvodet och att samordningsreglerna – även om fribeloppet behålls – skärps genom att avräkning nu föreslås ske krona för krona, se vidare avsnitt 10.3. I sammanhanget kan också en jämförelse göras med motsvarande reglering för statsråd, statssekreterare, myndighetschefer och kommunalt förtroendevalda. Av redovisningen i kapitel 7 framgår att det är vanligt förekommande att ersättningen uppgår till samma belopp som det tidigare arvodet eller lönen. Enligt kommitténs mening bör den nu aktuella förmånen dock vara lägre än vad som gäller när uppdraget utförs. Vid en samlad bedömning av det som sagts nu finner kommittén att en rimlig nivå på det ekonomiska omställningsstödet är 85 procent av grundarvodet vid avgången från riksdagen. Med hänsyn till den angivna nivån och den korta tid som stödet betalas ut finns inget behov av värdesäkring.

I likhet med vad som gäller i fråga om inkomstgaranti i det nuvarande systemet bör s.k. jobbskatteavdrag inte göras på dessa utbetalningar. Förmånen bör i övrigt jämsställas med inkomst av anställning, vilket innebär att den blir pensionsgrundande.

10.2 Förlängt ekonomiskt omställningsstöd

Kommitténs förslag: Den som tagit emot ekonomiskt omställningsstöd från avgången får efter ansökan beviljas ytterligare stöd under ett år i taget om ledamoten under avgångsåret fyllt minst 55 år, mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst åtta år och det föreligger särskilda skäl (förlängt ekonomiskt omställningsstöd). Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska avseende fästas vid om och hur den tidigare ledamoten använt sig av det omställningsstöd som erbjöds vid avgången och de andra åtgärder denne vidtagit för att övergå till yrkeslivet samt hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Med hänsyn till den föreslagna anknytningen till det stöd som utbetalas i samband med avgången kommer denna förmån i praktiken att avse personer som fyllt 57 år.

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd får inte beviljas för längre tid än fram t.o.m. den månad som föregår 65-årsdagen. Stödet uppgår till högst 45 procent av ledamotsarvodet och är liksom ålderspension inte pensionsgrundande. Stödet värdesäkras men ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

10.2.1 Grundläggande förutsättningar

Som framgår av kapitel 8 kan man inte fullt ut upprätthålla grundtanken om en övergång till förvärvsarbete när det gäller äldre ledamöter som vid avgången varit borta från arbetsmarknaden under en längre tid. För denna kate-

gori bör det finnas en trygghetsförmån som fyller ett delvis annat syfte än det ekonomiska omställningsstöd som kommittén föreslagit i avsnitt 10.1. För dessa lite äldre ledamöter handlar det alltså snarare om att se till att det finns ett stöd som mer allmänt ger en ekonomisk trygghet. Ett sådant stöd bidrar i förlängningen till att säkerställa att ledamöter i alla åldrar kan rekryteras till uppdraget som ledamot av riksdagen. Liksom när det gäller det stöd som föreslagits i avsnitt 10.1 bör dock en 65-årsgräns gälla.

Det behov av trygghet för äldre ledamöter som nu beskrivits hindrar inte att ambitionen bör vara att också dessa ledamöter vid avgången ska övergå till förvärvsarbete. Det är först när åtgärder som vidtagits i denna riktning inte lett till önskat resultat som det finns anledning att erbjuda en möjlighet att få ett fortsatt stöd. Av detta följer att en första förutsättning för att komma i åtnjutande av ytterligare ekonomiskt omställningsstöd bör vara att det stöd som beviljats i samband med avgången upphört.

En fråga som inställer sig här är om det bör vara möjligt att först ta emot ekonomiskt omställningsstöd vid avgången och därefter förvärvsarbete och först därefter beviljas ytterligare stöd om den nya anställningen upphör. Ett skäl för att upprätthålla ett krav på att förmånerna ska betalas ut direkt efter varandra skulle kunna vara att sambandet mellan riksdagsuppdraget och behovet av förmånen med tiden suddas ut. Man kan med andra ord fråga sig varför riksdagens omställningsstöd ska användas i ett läge där ledamoten kanske arbetat i två år på en annan arbetsplats och sedan blivit uppsagd på grund av arbetsbrist. I sådana fall kan man anse att andra omställningssystem bör stå för tryggheten. Samtidigt är det viktigt att det finns incitament också att ta ett kortvarigt och osäkert arbete. Om ett avbrott inte kunde accepteras finns det en risk att ledamöterna avstår från att ta sådana arbeten.

Enligt kommitténs mening går det inte att på förhand avgöra hur lång tid som bör kunna få gå från det att ersättningen som betalas vid avgången löpt ut till tidpunkten när ytterligare stöd ska kunna beviljas. Frågan om i vilka fall tiden varit för lång bör överlämnas till den praktiska rättstillämpningen. Det bör kunna ske inom ramen för prövningen av de särskilda skäl som enligt kommitténs förslag i nästa avsnitt bör gälla. Vid prövningen bör de aspekter som kommittén nyss nämnt beaktas. Det bör således inte uppställas något krav på att förmånstiderna så att säga avlöser varandra.

I många fall kommer situationen sannolikt att vara den att den förmån som nu diskuteras tar vid där det första stödet slutar. Mot den bakgrunden bör denna stödform kunna benämnas förlängt ekonomiskt omställningsstöd även om det i vissa fall kan vara så att ledamoten under en viss tid försörjt sig på annat sätt.

10.2.2 Förlängt stöd bör förutsätta särskilda skäl

En annan förutsättning för att kunna få ett förlängt stöd bör vara att det allmänt sett framstår som rimligt att förmånen betalas ut. Den frågan handlar i stor utsträckning om att ledamoten ska stå till arbetsmarknadens förfogande och ha vidtagit de åtgärder som rimligen bör kunna krävas av honom eller

henne för att finna en ny försörjning. I kravet på rimlighet ligger också att det måste finnas ett behov av förmånen. För att ekonomiskt omställningsstöd ska kunna betalas ut efter den tid som följer av beslutet vid avgången bör det således krävas att det finns ett rimligt behov av förmånen. Detta bör komma till uttryck genom att det som en förutsättning för att stödet ska förlängas krävs att särskilda skäl talar för det.

I syfte att öka förutsebarheten och ge vägledning för rättstillämpningen bör det i lagtexten närmare anges vilka förhållanden som ska beaktas vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger. Till att börja med bör bedömningen fokusera på vilka åtgärder som den tidigare ledamoten vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. I detta sammanhang är det naturligt att granska på vilket sätt som ledamoten tagit del av det erbjudande om omställningsstöd som lämnades vid avgången. Allmänna hänsyn bör också kunna tas till arbetsmarknadsläget i stort och den enskildes bostadsort. Vid bedömningen bör således särskilt avseende fästas vid om och hur ledamoten utnyttjat det erbjudna omställningsstödet. Detta bör komma till uttryck i lagtexten.

Härutöver bör omständigheter som har betydelse för den enskildes behov av stöd beaktas. Som framgått ovan fyller den nu aktuella stödformen delvis en annan funktion än det ekonomiska omställningsstöd som börjar betalas vid avgången. Här handlar det snarare om att säkerställa en rimlig levnadsstandard i ett läge där de faktiska omställningsåtgärderna inte lett till avsett resultat. Det är därför naturligt att prövningen även avser omständigheter som rör den enskildes personliga förhållanden. Det innebär att exempelvis ålder och hälsotillstånd bör kunna inverka på bedömningen. Exempelvis framstår det som naturligt att ställa högre krav på en 57-åring än på en person som är mycket nära ålderspensioneringen. Även familjeförhållanden och bostadsort bör kunna beaktas.

Av särskild betydelse för frågan om det finns ett reellt behov av en förmån är den enskildes ekonomiska ställning. Som framgår av avsnitt 10.3 anser kommittén att kapitalinkomster och förmögenhet inte ska inverka vid den s.k. samordningen. Det hindrar dock inte att sådana faktorer vägs in vid den bedömning som avses här. Eftersom situationen kan variera från fall till fall är det förenat med svårigheter att ange tydliga grunder för vilka faktorer som bör inverka på bedömningen och hur tungt de bör väga. Några allmänna riktlinjer kan dock ges. Mycket höga kapitalinkomster eller en betydande förmögenhet talar typiskt sett emot att det finns ett behov av en trygghetsförmån. Det bör dock inte komma i fråga att låta mer normala kapitalinkomster i någon större utsträckning påverka bedömningen av om det ekonomiska omställningsstödet ska förlängas. Inkomsterna bör vara sådana att de har praktisk betydelse för behovet av förmånen. Inte heller bör förmögenhet som består i exempelvis en bostad eller andra tillgångar som inte utan vidare kan avyttras beaktas. Här tänker kommittén bl.a. på jord- och skogsbruk. Fastigheter inom sådan verksamhet kan representera betydande värden men innehav av sådana bör i regel inte inverka på bedömningen. Var den närmare gränsen bör gå för vilka kapi-

talinkomster och vilken förmögenhet som ska påverka bedömningen bör överlämnas till rättstillämpningen.

Det som sagts nu bör komma till uttryck i lagtexten på så sätt att det föreskrivs att särskilt avseende ska fästas vid den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden.

För att Riksdagens arvodesnämnd ska kunna bedöma om kapitalinkomster ska inverka krävs att uppgifter om det inhämtas från Skatteverket. Verket har redan enligt gällande ordning en uppgiftsskyldighet gentemot nämnden, se 13 kap. 24 c § ersättningslagen. Detsamma bör gälla i det nya systemet.

10.2.3 Återkommande prövning

Den nu aktuella förmånen kräver att det görs en prövning av om förutsättningarna är uppfyllda. Den prövningen ska inbegripa dels om de åtgärder som den tidigare ledamoten vidtagit varit tillräckliga, dels om han eller hon har ett behov av förmånen. Det är självklart att en sådan prövning inte kan göras en gång för alla. I stället krävs en löpande kontroll av förutsättningarna för stödet. Prövningen bör ske med viss regelbundenhet. Enligt kommitténs mening är det lämpligt att saken prövas en gång per år. För att det ska finnas ett underlag för den prövningen bör den som vill ha stödet ansöka om det.

10.2.4 Vilket ålderskrav bör gälla?

Som framgått av det som sagts i det föregående är tanken att den nu aktuella förmånsformen ska fokusera på dem som är äldre vid avgången. I frågan om vilket ålderskrav som bör gälla gör kommittén följande bedömning.

I det nuvarande systemet kan varaktig inkomstgaranti betalas ut från 50 års ålder under vissa förutsättningar. Det är uppenbart att den åldern är för låg för att läggas till grund för den nu aktuella förmånen.

I kapitel 4 har kommittén redovisat vilka övriga omställningsförmåner som förekommer på arbetsmarknaden. Någon tydlig vägledning för den bedömning som nu ska göras finns inte att hämta där. I det statliga trygghetsavtalet finns dock exempel på att en ålder om 55 år har tillmätts betydelse vid avgränsning av rätten till s.k. särskild pensionsersättning. Härutöver kan det nämnas att rätt till studiemedel upphör vid 54 års ålder.

Vid en samlad bedömning av det som sagts nu finner kommittén att den som fyllt 55 år under avgångsåret bör kunna vara berättigad att ansöka om en förlängning av det ekonomiska omställningsstödet. Med hänsyn till att det stöd som betalas vid avgången ska ha löpt ut kommer det i praktiken att bli aktuellt att pröva frågan om förlängning först för den som fyllt eller fyller 57 år det år som ansökan om förlängning görs. Detta hänger samman med förslaget nedan om att det ska krävas åtta års tjänstgöring för att kunna få förlängt stöd och att åtta års tjänstgöring – som framgår i avsnitt 10.1 – ger rätt till stöd i två år från avgången.

I sammanhanget ska det understrykas att det faktum att man kan ansöka om förmånen vid en viss ålder inte innebär någon rätt att få den beviljad.

Samtliga förutsättningar ska vara uppfyllda för det. Förslaget innebär alltså en betydande skärpning i förhållande till det nuvarande regelverket där den som fyllt 50 år och varit ledamot i sex år har rätt till inkomstgaranti fram till 65 års ålder.

10.2.5 Kvalifikationstiden

Också det förlängda ekonomiska omställningsstödet bör förutsätta en särskild kvalifikationstid. Det handlar här om att hitta en tjänstgöringstid som är tillräckligt lång för att det ska framstå som rimligt med en förlängningsmöjlighet. Den tiden bör vara så lång att det typiskt sett kan anses föreligga betydande svårigheter för den som fyllde 55 år under avgångsåret att övergå till förvärvsverksamhet.

I avsnitt 10.1 har kommittén ansett att en tjänstgöringstid om minst åtta år bör ge rätt till den maximala tiden med ekonomiskt omställningsstöd från avgången. Enligt kommitténs mening finns det inte skäl att ställa vare sig högre eller lägre krav i fråga om möjligheten till förlängning. För att förlängt ekonomiskt omställningsstöd ska kunna beviljas bör det alltså krävas att ledamoten tjänstgjort sammanlagt minst åtta år vid avgången.

10.2.6 Ersättningsnivån

Syftet med den nu aktuella förmånen är bl.a. att säkerställa en rimlig levnadsstandard. En första fråga i detta sammanhang är om stödet ska betalas ut med ett och samma belopp för alla eller om det ska kunna variera.

Som framgått ovan är tanken att det nu aktuella stödet ska betalas ut efter prövning där den enskildes behov har viss betydelse. Betydande kapitalinkomster, förmögenhet samt pensionsuttag kan tillmätas betydelse. I sammanhanget ska det också understrykas att inte heller det förlängda omställningsstödet utgör någon form av pension, dvs. en intjänad rättighet vars utbetalning skjuts upp. Det finns med andra ord inte skäl att låta längden på tjänstgöringen i riksdagen påverka nivån på ersättningen.

Mot den nu angivna bakgrunden bör ersättningsnivån på det förlängda ekonomiska omställningsstödet kunna variera när det är motiverat av omständigheterna i det enskilda fallet. Normalt sett bör dock nivån vara densamma. Regleringen bör därmed konstrueras så att stödet får uppgå till en viss högsta nivå. Den nivån bör enligt kommitténs mening uppgå till 45 procent av ledamotsarvodet. Denna högsta nivå bör värdesäkras genom anknytning till prisbasbeloppet.

I likhet med vad som gäller i fråga om inkomstgaranti i det nuvarande systemet bör s.k. jobbskatteavdrag inte göras på dessa utbetalningar. Förmånen bör jämföras med inkomstgrundad ålderspension, vilket innebär att den inte blir pensionsgrundande.

10.2.7 Dispensmöjlighet

Det nuvarande regelverket innehåller en möjlighet att förlänga inkomstgarantin med högst ett år. Det kräver särskilda skäl. Om dispens beviljas får garantin bestämmas till ett lägre belopp än vad som gällde tidigare.

Enligt kommitténs mening bör en sådan möjlighet finnas också i det nya systemet. I praktiken kommer den möjligheten att få betydelse för dem som inte omfattas av den ovan föreslagna möjligheten till förlängning, dvs. dels de som inte var 55 år vid avgången, dels de som inte då hade tjänstgjort i minst åtta år. I dessa fall – där det således är fråga om förlängning endast på den grunden att det finns särskilda skäl – bör ytterligare utbetalning inte kunna ske under mer än ett år.

10.3 Reducering av ekonomiska avgångsförmåner

Kommitténs bedömning: Det bör inte göras någon ändring i fråga om vilka slags inkomster som ska reducera det ekonomiska omställningsstödet vid utbetalningen. Årsinkomster under ett prisbasbelopp ska inte heller i fortsättningen medföra reducereing av ekonomiskt omställningsstöd.

Kommitténs förslag: Minskningen av de ekonomiska avgångsförmånerna ska ske krona för krona.

10.3.1 Gällande ordning

I 13 kap. 12–15 §§ ersättningslagen finns bestämmelser om vilka inkomster som reducerar inkomstgarantin. Sådan reducereing kallas också för samordning.

Vissa inkomster påverkar garantin fullt ut. Det gäller sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken samt arvode och övergångsersättning enligt vissa bestämmelser som gäller för Europaparlamentet.

Andra inkomster påverkar inkomstgarantin i samma utsträckning som garantin betalas ut i förhållande till garantiunderlaget. För den som exempelvis har rätt till inkomstgaranti med 55 procent av garantiunderlaget minskas garantin med 55 procent av inkomsten. Härvid räknas dock endast inkomster som överstiger ett prisbasbelopp per år. Denna begränsning brukar kallas fribelopp.

Det nu beskrivna systemet gäller inkomster av sådant slag som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken, inkomster av anställning eller uppdrag som inte beskattas i Sverige, delpension enligt kollektivavtal, pension och livränta samt andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag. Att det ska vara fråga om inkomster av sådant slag som är pensionsgrundande innebär att det saknar betydelse för samordningen om inkomsten i ett enskilt fall är så hög att den inte fullt ut grundar rätt till pension.

För den som inte har rätt till inkomstgaranti under ett helt år ska bara de inkomster som hänför sig till den period som garantin avser räknas av. Vid den beräkningen sker också en fördelning av fribeloppet i förhållande till det antal månader som garantin betalas. Man får alltså inte räkna sig till godo ett helt prisbasbelopp som fribelopp om man inte har rätt till inkomstgaranti under ett helt år.

Den som uppbär inkomstgaranti kan ha rätt till andra avgångsförmåner från helt andra utbetalare som en följd av att han eller hon haft vissa andra anställningar eller uppdrag. Också sådana avgångsförmåner kan vara utformade så att de ska minska med andra inkomster. Om det rör sig om uppdrag som statsråd, statlig chefsanställning eller kommunala förtroendemannauppdrag får minskningen av inkomstgaranti som hänför sig till riksdagsuppdraget justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna. Sådana beslut fattas av Statens tjänstepensionsverk (SPV) i samråd med berörda pensionsgivare.

10.3.2 Vilka slags inkomster ska reducera det ekonomiska omställningsstödet?

Enligt kommitténs mening finns det inte skäl att undanta någon av de inkomster som i dag ska reducera inkomstgarantin. Vad som i stället bör övervägas är om ytterligare någon slags inkomst bör reducera det ekonomiska omställningsstödet. I praktiken handlar detta om inkomst av kapital och om förmögenhet.

Ett skäl som skulle kunna åberopas för att låta även kapitalinkomster och förmögenhet inverka på de ekonomiska avgångsförmånerna är att det i vissa fall skulle kunna framstå som stötande att sådana inkomster inte ska ha någon inverkan alls. Situationen kan vara sådan att den berörde uppenbarligen inte har något behov av avgångsförmånen i fråga. Utbetalning av avgångsförmåner till den som uppenbarligen saknar behov av dem kan undergräva legitimiteten i regelverket.

Kommittén har inget underlag för att bedöma i vilken utsträckning de som i dag uppbär inkomstgaranti också har kapitalinkomster eller förmögenhet. Sådana uppgifter redovisas inte på de blanketter som lämnas till SPV. I den praxis som finns från Riksdagens arvodesnämnd finns enstaka exempel på att en garantitagare haft ansevärd inkomster som inte omfattats av reglerna om samordning. Det får mot den bakgrunden konstateras att det inte är uteslutet att det kan förekomma att den som lämnat riksdagen har kapitalinkomster och förmögenhet som tyder på att han eller hon inte har något behov av ekonomiska avgångsförmåner.

I sammanhanget finns det skäl att jämföra med hur kapitalinkomster behandlas när det gäller andra förmåner. Det finns flera exempel på att sådana inkomster beaktas. Det gäller i fråga om bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453), studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), äldreförsörjningsstöd enligt 74 kap. socialförsäkringsbalken (SFB), bostadsbidrag enligt 94–98 kap. SFB samt bostadstillägg enligt 100–103 kap. SFB.

Med undantag för studiemedel har i de angivna exemplen även förmögenhet betydelse.

De nu nämnda förmånerna är behovsprövade. Jämförelsen ger således stöd för att låta kapitalinkomster och förmögenhet inverka på det förlängda ekonomiska omställningsstödet som enligt kommitténs förslag i avsnitt 10.2 förutsätter en särskild prövning. Motsatsen gäller i fråga om det stöd som utan behovsprövning lämnas i samband med avgången, se avsnitt 10.1.

Här kan även en jämförelse göras med förmåner av omställningskaraktär. Inom arbetslöshetsförsäkringen sker ingen avräkning för kapitalinkomster eller förmögenhet. Försäkringen finansieras till två tredjedelar av staten och i övrigt genom avgifter från de försäkrade.

Enligt det statliga trygghetsavtalet kan utbetalning ske av inkomstrygghetstillägg, pensionsersättning och särskild pensionsersättning. Ingen av förmånerna påverkas av kapitalinkomst eller förmögenhet. Förmånerna finansieras bl.a. genom att myndigheterna betalar premier enligt förordningen (1997:908) om premier för statens avtalsförsäkringar.

Inkomstgaranti eller avgångsvederlag enligt förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning påverkas inte av kapitalinkomster eller förmögenhet. Förmånerna enligt förordningen finansieras genom att de ingår i de premier som betalas av myndigheterna för de statliga tjänstepensionsförmånerna m.m. enligt förordningen om premier för statens avtalsförsäkringar.

Ett exempel på att kapitalinkomster och förmögenhet inverkar på en förmån är de fall då inkomstgaranti beviljas enligt den särskilda dispensregeln i 13 kap. 7 § ersättningslagen. Att sådana faktorer ska beaktas framgår av Riksdagsförvaltningens tillämpningsföreskrift till den bestämmelsen. Denna förmån finansieras via anslag.

Den nu gjorda genomgången av jämförbara förmåner visar att ekonomiska avgångsförmåner som regel inte påverkas av kapitalinkomster eller förmögenhet. De förmåner som kommittén nu föreslår finansieras visserligen inte genom egna avgifter eller genom avsättningar som bygger på kollektivavtal. Tidskraven som föreslås gälla för förmånerna medför emellertid att det ligger närmare till hands att jämföra dem med avgångsförmåner i allmänhet. Jämförelsen med andra avgångsförmåner talar alltså snarast för att kapitalinkomster och förmögenhet inte regelmässigt ska inverka på avgångsförmånernas storlek. Samtidigt kan en sådan jämförelse inte tillmätas självständig betydelse. Reglerna för de avgångsförmåner som nu diskuteras måste utformas utifrån de speciella förutsättningar som gäller. Här tänker kommittén framför allt på att regelverkets legitimitet kräver att systemet framstår som rimligt.

Det finns emellertid flera invändningar mot att låta kapitalinkomster och förmögenhet omfattas av samordningen.

Till att börja med kan det ifrågasättas om det verkligen finns något större behov av en sådan ordning. Med den utformning av de nya avgångsförmånerna som kommittén föreslår och den nya jämkningsgrunden kommer risken för överutnyttjande att kunna minimeras. Kommittén vill här erinra om att det

ekonomiska omställningsstöd som börjar betalas vid avgången är begränsat i fråga om den tid som det kan betalas. Under det andra året med ekonomiskt omställningsstöd upprätthålls kravet på aktivitet genom en skärpt jämningsregel. Som framgått i avsnitt 10.2 ska dessutom kapitalinkomster och förmögenhet beaktas vid prövningen av om stödet ska förlängas. Detta ligger i linje med vad som i allmänhet gäller i fråga om behovsprövade förmåner. I de sistnämnda fallen finns det alltså inget behov alls av att också inom ramen för den samordning som sker i samband med utbetalningen beakta kapitalinkomster och förmögenhet.

Det är dessutom inte okomplicerat att låta förmögenhet inverka på förmånerna. Förmögenhet utgörs inte sällan av ett låst kapital, t.ex. en bostad eller en skogsfastighet. En fråga som därmed aktualiseras är om det ska krävas att den som vill ha förmånen först säljer en sådan tillgång. Man kan i detta sammanhang också fråga sig om det verkligen är rimligt att exempelvis en försäljning av en bostad – som under ett år medfört en hög realisationsvinst – ska inverka på den typ av förmån som nu är i fråga. Detta innebär att det skulle krävas undantagsregler för vissa typer av förmögenheter och kapitalinkomster. Ett sådant regelverk riskerar dock att bli svårt att tillämpa, vilket kan leda till långa handläggningstider.

Till det sagda ska läggas att det sedan förmögenhetsbeskattningen avskaffades kan vara svårt – men inte helt omöjligt – att kontrollera om lämnade uppgifter är riktiga. Kapitalinkomster skulle däremot i viss utsträckning kunna kontrolleras hos Skatteverket.

En avvägning av de nu framförda argumenten måste således göras. Enligt kommitténs mening är behovet av att låta kapitalinkomster eller förmögenhet inverka på det ekonomiska omställningsstödet redan från avgången inte tillräckligt starkt för att motivera en sådan ordning. Kommittén kommer därför till slutsatsen att samordningen i det nya systemet ska omfatta samma inkomster som i det tidigare regelverket.

10.3.3 Ska fribeloppet behållas?

Det nuvarande regelverket innebär att ett s.k. fribelopp gäller för garantitågarna. Fribeloppet uppgår till ett prisbasbelopp per år, för närvarande 44 500 kronor. Frågan är om en sådan ordning ska gälla också i det nya system som nu föreslås.

Ett skäl som kan anföras för att behålla ett fribelopp är att incitamenten att skaffa sig andra inkomster annars kan minska. Med andra ord skulle det kunna befaras att den som inte får behålla något av en inkomstökning blir mindre motiverad att försörja sig genom eget arbete.

Ett fribelopp fyller dessutom den funktionen att det förenklar den administrativa hanteringen eftersom man vid beräkningen av utbetalningsbeloppen direkt kan bortse från de inkomster som ligger under den gräns som gäller.

Ett argument som kan anföras för att slopa fribeloppet är att det kan ge intryck av att systemet är alltför generöst. I sammanhanget får dock just denna del en relativt sett liten betydelse. Dessutom måste det beaktas att andra in-

komster – enligt kommitténs förslag nedan – ska inverka på det ekonomiska omställningsstödet krona för krona. Samordningen skärps med andra ord genom den regleringen.

Kommittén anser mot denna bakgrund att ett fribelopp om ett prisbasbelopp ska gälla också i det nya systemet.

10.3.4 I vilken utsträckning ska förmånerna påverkas?

Det nuvarande regelverket innebär att andra inkomster bara påverkar inkomstgarantin i begränsad utsträckning. Reduktionen sker med samma procentuella andel som garantin betalas ut med i förhållande till underlaget. Frågan är om samma ordning ska gälla också i det nya systemet.

Det nuvarande systemet är uppbyggt så att garantibeloppet utgör någon av åtta nivåer mellan 80 procent och 33 procent av underlaget. I det nya systemet kommer det ekonomiska omställningsstödet att utgöra 85 procent av arvoden vid avgången. Det förlängda ekonomiska omställningsstödet kommer att kunna variera men kan utgöra högst 45 procent av underlaget.

Ett alternativ till den nu gällande ordningen är att hela inkomsten – oavsett med vilken nivå förmånen betalas ut – får leda till avräkning. Systemet blir då mer återhållsamt och därmed mer legitimt.

Ett skäl för att låta hela den andra inkomsten inverka är att en sådan ordning redan gäller för sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken samt arvode och övergångsersättning enligt vissa bestämmelser som gäller för Europaparlamentet. Regelverket skulle alltså med den diskuterade förändringen bli mer enhetligt och därmed enklare och mer transparent.

En invändning mot det angivna alternativet kan möjligen vara att det minskar incitamenten att söka försörjning genom arbete eftersom reduceringen blir större. Den risken ska dock inte överdrivas. Av större betydelse i detta sammanhang är att det nu gällande fribeloppet föreslås vara kvar.

Kommitténs slutsats av detta blir att de inkomster som omfattas av samordningen ska reducera det ekonomiska omställningsstödet krona för krona.

10.4 Jämkning av ekonomiska förmåner

Kommitténs bedömning: De nuvarande jämningsgrunderna ska behållas.

Kommitténs förslag: Jämkning får också beslutas i fråga om ekonomiskt omställningsstöd som gäller i mer än ett år om den som tar emot förmånen inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av om jämkning ska ske ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen tagit del av det omställningsstöd som lämnas vid avgången.

10.4.1 Gällande ordning

Enligt 13 kap. 16 § ersättningslagen kan inkomstgarantin sättas ned eller dras in helt (jämkning). Jämkning kan ske på fyra grunder. Den första jämkningsgrunden tar sikte på fall där garantitagaren utfört förvärvsarbete i väsentlig omfattning åt någon annan utan att ta ut en skälig ersättning för det. Jämkning kan också ske i de fall garantitagaren redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto, expansionsfond, eget pensionssparande eller underskott av annan verksamhetsgren. Den tredje jämkningsgrunden avser fall där garantitagaren redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster. Slutligen finns en fjärde jämkningsgrund som innebär att jämkning kan komma i fråga om garantitagaren gjort sig skyldig till viss brottslighet.

10.4.2 De nuvarande jämkningsgrunderna bör behållas

Om man bortser från den jämkningsgrund som tar sikte på brott kan det konstateras att de nu gällande jämkningsreglerna säkerställer att bestämmelserna om samordning inte kringgås.

Tanken är alltså att de inkomster som ska föranleda avdrag på garantin inte ska kunna påverkas på ett sätt som inte är förenligt med garantins ändamål. En första fråga är om det också i det nya systemet för ekonomiska avgångsförmåner bör finnas en jämkningsregel av motsvarande innebörd.

Det system för ekonomiska avgångsförmåner som kommittén föreslår innebär visserligen förändringar i flera avseenden jämfört med det system som gäller nu. Men även i det nya systemet ska samordning ske med andra inkomster. De skäl som bär upp de nuvarande jämkningsreglerna gör sig därmed gällande också i det nya systemet.

De nu gällande reglerna om jämkning har inte lett till jämkning i mer än ett fåtal fall. Detta kan emellertid inte tas till intäkt för att reglerna skulle vara betydelselösa. Redan bestämmelsernas existens bör ha haft en handlingsdirigerande effekt.

Sammantaget innebär det som sagts nu att det inte finns skäl att ändra på de nu gällande jämkningsreglerna i sak. Även i det nya system för ekonomiska avgångsförmåner som kommittén nu föreslår bör det alltså finnas en jämkningsregel av den nuvarande regelns innebörd.

10.4.3 Behövs det en kompletterande jämkningsregel?

Som framgått av det som sagts i föregående avsnitt säkerställer den nuvarande jämkningsregeln att samordningsreglerna inte kringgås. Den ger dock inget utrymme för att ingripa mot andra slags överutnyttjanden. I det följande redovisar kommittén några exempel på brister i den nuvarande regleringen.

En situation där den nuvarande jämkningsregeln inte kan tillämpas är om en tidigare ledamot förhåller sig helt passiv och inte engagerar sig alls för att hitta ett arbete. En variant på samma tema är då någon – som mycket väl

skulle kunna arbeta – medvetet arbetar i en mycket begränsad utsträckning och får sitt försörjningsbehov i övrigt täckt genom inkomstgarantin.

Även om det kan antas att fall av nu beskriven art är få är det av legitimitetsskäl nödvändigt att regelverket i största möjliga mån utformas så att sådant överutnyttjande förhindras.

Ytterligare en situation där det kan ifrågasättas om de ekonomiska avgångsförmånerna fyller en rimlig funktion är då någon under en längre tid driver en näringsverksamhet som inte är tillräckligt lönsam för att räcka till försörjning och han eller hon alltså i praktiken lever på inkomstgarantin. I vissa fall kan det vara så att affärsidén helt enkelt inte kan realiseras. I de fallen läggs som regel verksamheten ned efter en tid. Under den tid som verksamheten pågått har då inkomstgarantin fungerat i enlighet med sitt syfte, dvs. som ett stöd vid omställningen. Detta finns det givetvis ingen anledning att ingripa mot. I andra fall kan det i stället vara fråga om en verksamhet som bedrivits under en längre tid och där det ”på pappret” inte finns förutsättningar för löneuttag men där garantitagaren eller någon närstående på något sätt ändå synes tillgodogöra sig ett värde av det arbete som utförts av garantitagaren.

Kommittén kan konstatera att de nu beskrivna problemen i hög grad hänger samman med att inkomstgaranti kan betalas ut varaktigt utan krav på aktivitet. Det innebär att problemen kommer att minska med de förändringar som föreslås i avsnitt 10.1 och 10.2 eftersom det ekonomiska omställningsstödet tidsbegränsas och frågan om förlängning prövas varje år.

Risken för överutnyttjande kan dock inte helt elimineras genom de föreslagna förändringarna. Det finns två skäl för det. Det ena är att i det nya systemet kommer utbetalningarna att kunna pågå i upp till två år. Under i vart fall den senare delen av den tiden är det angeläget att upprätthålla kravet på aktivitet för att det ekonomiska omställningsstödet ska betalas ut.

Det andra skälet hänger samman med att det äldre systemet med inkomstgaranti föreslås fortsätta att gälla för dem som redan är invalda i riksdagen. I det systemet kan inkomstgaranti betalas ut under längre perioder jämfört med vad som är fallet i det nya systemet. Det förhållandet att de nya ekonomiska förmånerna blir mer begränsade bidrar inte till att minska problemen i de fallen. Som framgår av kapitel 11 föreslår kommittén att en reformerad jämningsregel också bör gälla för dem som redan är invalda i riksdagen och som därmed ska omfattas av det äldre regelverkets bestämmelser om inkomstgaranti.

Slutsatsen av det som sagts nu är att det såväl i det nya systemet som i det gamla finns ett behov av att motverka överutnyttjande av de aktuella förmånerna. Det finns därmed ett behov av att kunna ingripa med jämkning i det syftet.

10.4.4 Bara ekonomiskt omställningsstöd över ett år bör kunna jämkas med ny regel

De nu gällande jämningsgrunderna bör – som kommittén tidigare angett – behållas. De bör gälla i fråga om samtliga förmåner i det nya systemet. Vad frågan gäller nu är om en ny jämningsregel också ska omfatta ekonomiskt omställningsstöd i alla former.

Enligt kommitténs mening är det tydligt att behovet av att kunna ingripa med jämkning gör sig gällande med varierande styrka beroende på hur lång tid förmånen betalas.

Den som får ekonomiskt omställningsstöd under en kortare tid än ett år omfattas – liksom andra förmånstagare – av den rapporteringsskyldighet som föreslås i avsnitt 9.2.4. Även om man kan anföra skäl för att även dessa personer bör ta del av omställningsstödet för att inte riskera en jämkning kan det å andra sidan inte gärna hävdas att det skulle strida mot syftet med förmånerna att ta emot dem under högst ett år utan att anlita stödet i fråga. Något tydligt behov av en jämningsregel som tar sikte på dessa fall finns alltså inte.

En annan grupp av förmånstagare där behovet av en utvidgad jämningsmöjlighet kan ifrågasättas är de som beviljats förlängning av det ekonomiska omställningsstödet. Som framgår av avsnitt 10.2 föreslår kommittén att denna förmånsform ska förutsätta en ansökan från den tidigare ledamoten och att förmånen ska kunna beviljas för högst ett år i taget. Vid prövningen av en sådan ansökan ska det göras en bedömning av om särskilda skäl finns. Mot den bakgrunden bedömer kommittén att det saknas skäl att låta den nya jämningsregeln också omfatta dem som beviljats förlängt ekonomiskt omställningsstöd.

När det däremot gäller dem som tar emot ekonomiskt omställningsstöd i mer än ett år finns det anledning att skärpa kraven på aktivitet för att avgångsförmånerna inte ska påverkas. Det bör kunna krävas att förmånstagaren under hela förmånsperioden tar del av omställningsstödet eller på annat sätt vidtar aktiva åtgärder för att hitta ett förvärsarbete. En ny jämningsregel bör alltså utformas så att den avser dessa förmåner.

Det som sagts nu innebär alltså att en ny jämningsregel bör begränsas till de fall där det ekonomiska omställningsstödet betalas ut i mer än ett år och att de som beviljats förlängt ekonomiskt omställningsstöd inte ska omfattas av den nya bestämmelsen.

10.4.5 På vilka grunder bör jämkning kunna ske?

I det utredningsförslag som ledde fram till de nu gällande jämningsreglerna föreslogs att jämkning också skulle kunna ske om garantitagaren handlar på ett sätt som strider mot syftet med garantin. Lagförslaget var utformat så att det hänvisade till en annan bestämmelse där syftet angavs. Förslaget ledde inte till lagstiftning, i huvudsak eftersom det bedömdes bli svårt att tillämpa den föreslagna regeln på ett rättssäkert sätt (framst. 2005/06:RS4 s. 68).

En utgångspunkt för de överväganden som kommittén nu har att göra bör vara att en jämningsregel ska vara så tydlig som möjlig. För dem som tar emot ekonomiskt omställningsstöd ska det inte råda någon tvekan om vilka krav som gäller. Prövningen av om jämkning ska ske blir också enklare med en tydlig bestämmelse. Det kan därför redan här slås fast att det inte bör komma i fråga att införa en jämningsregel som enbart hänvisar till att särskilda skäl eller liknande föreligger. En jämningsregel måste innehålla en mer konkret reglering av vad som kan accepteras och vad som inte kan godtas för att avgångsförmånen ska jämkas.

En möjlighet när det gäller utformningen av en ny jämningsregel är att knyta jämkningen till de bestämmelser som i det föregående föreslagits gälla för de ekonomiska avgångsförmånerna i det nya systemet. Det bör även i det nya systemet finnas en bestämmelse som slår fast vad syftet är med den avgångsförmånen. I det nya systemet bör den bestämmelsen utformas så att den fokuserar på en övergång till förvärvsarbete. Jämkning skulle således kunna komma i fråga om den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. En sådan reglering anknyter till det redan kända syftet med avgångsförmånerna – att ge en ekonomisk trygghet i den omställningssituation som uppkommer när ledamoten lämnar riksdagen. En regel av nu skisserad innebörd kräver visserligen en bedömning av vad som är tillräckligt men bör ändå vara enkel att tillämpa. Att förutse tillämpningen kan inte heller erbjuda några större svårigheter. Bestämmelsen bör dock kompletteras med regler om vad som ska beaktas vid bedömningen av jämningsfrågan. I nästa avsnitt utvecklar kommittén sin uppfattning i den frågan.

Kommittén kommer således till slutsatsen att en jämningsregel bör knyta an till det grundläggande syftet med de ekonomiska förmånerna. Jämkning bör alltså kunna ske om den tidigare ledamoten inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete.

10.4.6 Hur ska jämningsfrågan bedömas?

Som framgått ovan bör en ny jämningsregel rikta in sig på de situationer där en tidigare ledamot använder de ekonomiska förmånerna på ett sätt som inte är avsett. För att den nya jämningsregeln ska ge så tydliga besked som möjligt till de berörda bör den kompletteras med vad som ska beaktas vid bedömningen.

I avsnitt 9.2.1 har kommittén kommit till slutsatsen att det omställningsstöd som ska erbjudas alla som lämnar riksdagen ska vara frivilligt att utnyttja. För den som tar emot en ekonomisk avgångsförmån bör det dock inte utan vidare vara möjligt att avstå från det stöd som erbjuds. För att en ekonomisk förmån inte ska påverkas bör det som regel krävas att den berörde tar del av erbjudandet på ett seriöst sätt. Det bör inte räcka med att ta del av information om vad som erbjuds och sedan utan giltig anledning avstå från den hjälp som finns att få.

Det måste emellertid kunna accepteras att en tidigare ledamot väljer att själv försöka hitta ett nytt arbete utan att ta emot det erbjudna stödet. Den som väljer denna väg måste dock kunna redovisa vilka åtgärder han eller hon själv vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Det finns inte skäl att ställa lägre krav på aktivitet på den som på detta sätt väljer att sköta sin omställning på egen hand än de som ställs på den som antar erbjudandet om stödåtgärder. Kravet på redovisning stöds av den uppgiftsskyldighet som en tidigare ledamot har enligt redan nu gällande bestämmelser.

Den tidigare ledamotens agerande i förhållande till det erbjudna stödet bör alltså tillmätas stor – men inte helt avgörande – betydelse vid bedömningen av jämningsfrågan. Detta bör komma till uttryck på det sättet att det föreskrivs att det vid bedömningen särskilt ska beaktas om och hur den tidigare ledamoten tagit del av det erbjudande om omställningsstöd som ska lämnas vid avgången.

De överväganden som kommittén nu redovisat innebär att prövningen av jämningsfrågan kommer att innefatta frågeställningar som liknar dem som är aktuella inom ramen för arbetslöshetsförsäkringen. I 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring anges vissa allmänna villkor för rätt till ersättning från försäkringen. Här handlar det bl.a. om att den sökande ska vara arbetsför och beredd att anta lämpligt arbete samt aktivt söka lämpliga arbeten. Enligt kommitténs mening bör de krav som ställs inom arbetslöshetsförsäkringen kunna ge en viss vägledning även för de bedömningar som ska göras av jämningsfrågan.

10.5 Efterlevandeskydd

Kommitténs förslag: Bestämmelserna om efterlevandeskydd ändras så att skyddet kan betalas i högst två år. I övrigt bör ingen ändring göras i dessa bestämmelser.

Bestämmelser om efterlevandeskydd finns i 13 kap. 17–20 §§ ersättningslagen. De innebär att rätt till efterlevandeskydd gäller för arvsberättigade barn under 20 år, under förutsättning att den avlidne ledamoten hade rätt till inkomstgaranti under längre tid än ett år. Efterlevande maka och därmed jämställda har rätt till ett sådant skydd förutsatt att särskilda skäl föreligger. Efterlevandeskydd till barn betalas till utgången av den månad då barnet fyller 20 år under det att efterlevandeskydd till make eller därmed jämställd betalas under högst fem år.

Kommitténs förslag innebär att ekonomiskt omställningsstöd kan betalas i högst två år. Därefter ska en prövning ske av om stödet bör förlängas. Stödet ska utgöra en trygghet vid ledamotens omställning. Det framstår då inte som rimligt att efterlevandeskyddet ska ha den omfattning som det har i dag. Som kommittén ser det bör skyddet i det nya systemet begränsas till två år, dvs. den längsta tid som kan bli aktuell enligt förslaget i avsnitt 10.1.

11 Övergångsfrågor

Kommitténs förslag: De nya bestämmelserna om stöd för övergång till förvärvsarbete och ekonomiskt omställningsstöd placeras i ett nytt kapitel, 13 a kap. i ersättningslagen. Bestämmelserna träder i kraft den 1 maj 2014 och tillämpas på de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen i samband med valet 2014 eller senare.

De nya bestämmelserna ska även tillämpas på den tidigare ledamot som, efter ett uppehåll från riksdagen, väljs vid det valet eller vid senare val. Detta gäller dock inte den som före återinträdet fått ett beslut om inkomstgaranti som fortfarande löper.

För den som valts in i riksdagen före valet 2014 eller som dessförinnan inträtt som ersättare gäller det nuvarande systemet.

Bestämmelserna om erbjudande av stöd för övergång till förvärvsarbete, uppgiftsskyldighet, jämkning och beslutsfarandet ska gälla även ledamöter som valts in i riksdagen före valet 2014.

11.1 Inledning

I detta betänkande föreslår kommittén att den hittills bedrivna försöksverksamheten med omställningsåtgärder ska permanentas. Vidare föreslås att systemet med inkomstgaranti ska avvecklas och ersättas med ett nytt system.

I kommitténs direktiv anges att de nya regler som kommittén föreslår om inkomstgarantins utformning ska tillämpas på dem som väljs in i riksdagen vid valet 2014 eller senare. Som skäl för det anges att villkoren för ledamotsuppdraget bör vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur. För de redan invalda ska i huvudsak den nuvarande ordningen gälla.

Frågan är då hur den närmare gränsen – med beaktande av hur kommitténs uppdrag utformats – ska dras mellan det nya och det gamla systemet.

11.2 Stödåtgärder för omställning m.m.

De förändringar som kommittén föreslår i denna del går ut på att den som lämnar uppdraget som ledamot ska erbjudas stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete och att den som utnyttjat erbjudandet ska vara skyldig att lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen. Någon plikt att utnyttja erbjudandet föreslås inte. Däremot kan det ekonomiska stödet vid omställningen jämkas om ledamoten inte vidtar tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete.

Enligt kommitténs mening saknas det skäl att inte låta reglerna om stöd vid omställningen gälla också dem som redan nu är invalda i riksdagen. Eftersom Riksdagsförvaltningen har ett behov av att kunna följa upp hur stödet används också i dessa fall bör den föreslagna uppgiftsskyldigheten gälla även för dem som nu är ledamöter och som utnyttjat erbjudandet om stödåtgärder för omställningen.

11.3 Ekonomiskt omställningsstöd

Kommittén föreslår att det nuvarande systemet med inkomstgaranti ersätts med ett helt nytt system med ekonomiskt omställningsstöd. Detta nya stöd utgår i förhållande till ledamotens tjänstgöringstid. Förslaget innebär bl.a. att stödet kan betalas i högst två år men med möjlighet till förlängning med ett år i taget under vissa förutsättningar. Viktiga skillnader jämfört med det nuvarande systemet är att såväl den varaktiga inkomstgarantin som den femåriga inkomstgarantin försvinner. Vidare innebär förslaget att ekonomiskt stöd vid omställningen ska kunna utgå redan efter ett år men då under en tid av endast tre månader. Slutligen föreslås att samordningsreglerna skärps något och att möjligheterna till jämkning utvidgas.

Frågan är då i vilken utsträckning förslagen bör gälla dem som valts in i riksdagen före 2014. Det finns anledning att här utveckla den tanke om att inte låta lagstiftningen verka retroaktivt som direktiven bygger på. Till en början kan det konstateras att ett tungt vägande skäl för att utforma det nya systemet i enlighet med förslaget har varit att det nuvarande systemet i praktiken inte kommit att fylla funktionen av ett ekonomiskt stöd vid omställning. Denna brist kan inverka negativt på regelverkets legitimitet. Eftersom legitimiteten är en viktig fråga kan det på goda grunder hävdas att det nya regelverket ska omfatta även de nu invalda ledamöterna och det utan begränsningar.

Mot detta måste dock vägas andra intressen. De som nu är ledamöter av riksdagen har åtagit sig uppdraget utifrån de förutsättningar som gällde vid inträdet. Den osäkerhet som uppdraget som ledamot av riksdagen av naturliga skäl är förknippat med medför ett behov av trygghet som går utöver det som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. Inte sällan kan det möta betydande svårigheter att direkt efter ett val återgå till en eventuell tidigare anställning eller ett tidigare yrke. Någon motsvarighet till arbetstagares uppsägningstid gäller inte, om man bortser från den månad med arvode som gäller efter att uppdraget upphört. Av lätt insedda skäl åtnjuter en ledamot inte den trygghet som följer av arbetsrättens krav på sakliga grunder för uppsägning m.m. Dessa skillnader i förhållande till arbetstagare i allmänhet medför att en ledamot har ett berättigat intresse av att förutsättningarna för åtagandet i huvudsak inte ändras efter det att han eller hon tagit på sig uppdraget och kanske lämnat en anställning. Här bör det också framhållas att det av den enkät som kommittén genomfört framgår att endast ungefär en tredjedel av dem som svarat på enkäten sett det som en realistisk möjlighet att gå tillbaka till en anställning som de hade vid inträdet och som de är tjänstlediga från. Till det sagda ska läggas

att intresset av förutsebarhet även har en långsiktig betydelse för möjligheterna att motivera väl lämpade personer att ta på sig uppdraget som riksdagsledamot. Om de ekonomiska villkoren framstår som osäkra finns det en risk att det inverkar på möjligheterna att rekrytera ledamöter som speglar hela befolkningen. Intresset av förutsebarhet väger alltså mycket tungt vid den bedömning som nu ska göras.

Det ska i sammanhanget framhållas att regeringsformen i och för sig inte lägger hinder i vägen för att genom lag ändra på de lagreglerade villkoren så att förändringar också blir gällande för dem som redan åtagit sig uppdraget, jämför med den annorlunda situation som gäller i fråga om retroaktiva straff- och skatterättsliga bestämmelser. I stället är det – som nyss framgått – allmänna lämplighetsöverväganden som talar för att regelverket inte bör ändras med retroaktiv verkan.

Skillnaderna mellan det nuvarande systemet och det som föreslås är enligt kommitténs mening så betydande att det – i linje med hur direktiven utformats – inte kan komma i fråga att låta det nya systemet fullt ut ersätta det nuvarande för dem som redan är invalda och det oavsett om de kandiderar i valet 2014 eller inte. Lika givet är det att de som redan i dag har beviljats och tar emot inkomstgaranti inte ska omfattas av de förändringar som nu föreslås.

En särskild fråga – som inte berörs i direktiven – är vad som bör gälla för dem som tidigare fått beslut om inkomstgaranti och som tagit emot ersättningen under så lång tid att rätten till förmånen upphört. Det kan tänkas att en sådan person väljs in i riksdagen vid valet 2014. I sådana fall framstår det som orimligt att den tidigare tjänstgöringen – som kanske ligger långt tillbaka i tiden – skulle motivera ett avsteg från de nya bestämmelserna. I dessa fall bör alltså de nya reglerna gälla fullt ut. För den som fortfarande i enlighet med fattat beslut uppbär garantin och väljs in på nytt bör dock det tidigare beslutet alltså gälla och äldre regler fortsätta att tillämpas.

Härefter tar kommittén ställning till om någon eller några delar bör brytas ut och göras tillämpliga på dem som redan nu är invalda och som kan komma att lämna riksdagen i samband med valet 2014 eller senare.

Vissa av kommitténs förslag innebär ingen större förändring. Det gäller exempelvis samordningsreglerna. Samtidigt finns det inte mycket att vinna på att låta sådana mindre ändringar gälla också de redan invalda. Däremot finns det skäl som talar emot en sådan ordning. Här vill kommittén framhålla att systemet riskerar att bli krångligt och svåröverskådligt. Detta medför att transparensen minskar. Det finns ett egenvärde i att regelverket är enkelt och att det är tydligt vilka regler som gäller för dem som redan är invalda och dem som väljs in för första gången 2014. Om man håller isär systemen uppkommer heller inga oklarheter om vilka tider som ska räknas den enskilde till godo vid beräkningen av förmånerna. Administrationen av de aktuella systemen underlättas också. Det nya systemet för ekonomiska avgångsförmåner bör alltså i sin helhet gälla enbart dem som väljs in 2014 eller senare.

På en punkt anser kommittén dock att det nya regelverket bör kunna gälla också dem som redan valts in i riksdagen. Det gäller förslaget om en utvidgad jämningsregel.

Den föreslagna justeringen har som huvudsakligt syfte att säkerställa att grundtanken med de ekonomiska avgångsförmånerna får genomslag. Den grundtanken är att förmånerna ska fungera som en trygghet vid den omställningssituation som uppstår när ledamoten lämnar riksdagen. Inkomstgarantins syfte är inte att utgöra en varaktig försörjning. Detta syfte – som slogs fast genom lagändringar redan 2006 – gör sig alltjämt gällande. Det som är nytt med kommitténs förslag är att jämningsreglerna får en tydligare koppling till vad som är syftet med de ekonomiska avgångsförmånerna. Intresset av förutsebarhet talar alltså inte emot att den nya jämningsregeln tillämpas även på dem som redan valts in i riksdagen. Enligt kommitténs mening är en sådan ordning väl förenlig med direktiven eftersom förändringen inte rubbar huvud dragen i det nuvarande systemet.

Mot den nu angivna bakgrunden anser kommittén att den nya jämningsgrunden bör kunna tillämpas även på dem som redan valts in i riksdagen vid ikraftträdandet och som lämnar riksdagen efter ikraftträdandet. De som lämnat riksdagen före ikraftträdandet och som redan har fått beslut om inkomstgaranti som fortfarande löper bör dock inte omfattas av ändringen.

11.4 Lagteknisk lösning

För att åstadkomma en så tydlig reglering som möjligt bör det nya och det gamla systemet skiljas åt genom att bestämmelserna tas in i var sitt kapitel i ersättningslagen.

De nya reglerna bör placeras i ett nytt kapitel, 13 a kap. Kapitlet bör träda i kraft i sådan tid före valet 2014 att det nya systemet med stödåtgärder kan användas för dem som lämnar riksdagen i samband med det valet. Ett lämpligt datum för det är enligt kommitténs mening den 1 maj 2014. Bestämmelserna bör tillämpas på de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen i samband med valet 2014. Detta bör framgå av en inledande bestämmelse i kapitlet. I en övergångsbestämmelse bör det slås fast att de nya bestämmelserna också ska gälla dem som tidigare varit ledamöter av riksdagen och som väljs in på nytt, förutsatt att de tidigare fått rätt till inkomstgaranti som hunnit upphöra innan det nyss nämnda valet.

De nuvarande reglerna ska gälla under en betydande tid framöver. De bör därmed finnas kvar i 13 kap. ersättningslagen. Vissa justeringar bör göras i dessa bestämmelser. Här handlar det företrädesvis om förfarandefrågor som bör överensstämma med vad som föreslås i det nya systemet. Också här bör det i en inledande bestämmelse klargöras för vilka kapitlet gäller.

Bestämmelserna om erbjudande av stödåtgärder för omställning, uppgiftsskyldighet och jämkning bör som framgått ovan även gälla ledamöter som valts in i riksdagen före ikraftträdandet och som lämnar riksdagen efter ikraft-

trädandet. Detsamma bör gälla i fråga om beslutsfattande. Detta bör komma till uttryck genom att likalydande bestämmelser i dessa frågor tas in både i 13 kap. och i 13 a kap.

12 Förfarandefrågor

Kommitténs förslag: Beslut om rätt till ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd ska fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Sådana beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

När en ledamot lämnar riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att fatta beslut om förmåner för honom eller henne. Riksdagsförvaltningen ska också på begäran till nämnden lämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till Riksdagsförvaltningen rörande vidtagna åtgärder för att övergå till förvärvsarbete.

Ett beslut om jämkning, som innebär att inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd dras in helt eller delvis, gäller omedelbart om inte annat förordnas.

Återkrav ska kunna verkställas av ansvarig myndighet.

Ränta ska betalas på återkravsbelopp som inte betalas i tid.

Ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd ska utses av riksdagen.

Beslut som Riksdagsförvaltningen fattar i ärenden om stödåtgärder för omställning får inte överklagas.

Kommitténs bedömning: Den administrativa hanteringen av ekonomiska avgångsförmåner bör även i fortsättningen skötas av Statens tjänstepensionsverk.

12.1 Bakgrund

Det nuvarande regelverket innebär att det ankommer på Riksdagsförvaltningen att fatta beslut om rätt till inkomstgaranti. Sådana beslut baseras bl.a. på de grundförutsättningar som anges i 13 kap. 2 § ersättningslagen. Riksdagsförvaltningen fattar också beslut om förlängning av inkomstgaranti enligt den särskilda dispensregeln i 13 kap. 7 § ersättningslagen. Den som vill att garantin ska betalas ut måste sedan ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk (SPV). I fråga om efterlevandeskydd gäller att den som vill ha förmånen ska ansöka om den hos Riksdagsförvaltningen. Den administrativa hanteringen sköts dock av SPV. Beträffande jämkning av inkomstgaranti gäller att beslut fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Sådana beslut fattas på initiativ av nämnden.

Beslut i samtliga nu nämnda ärendetyper kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Första instans är förvaltningsrätten. Den domstolens avgöranden kan överklagas hos kammarrätten. För att kammarrätten ska pröva överklagandet krävs prövningstillstånd.

Riksdagsförvaltningen kan fatta beslut i en rad andra frågor än inkomstgaranti. Beslut i sådana frågor överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

Som framgått ovan föreslår kommittén att det ska införas ett system med stödåtgärder för dem som lämnar riksdagen och att tidigare ledamöter ska ha en uppgiftsskyldighet gentemot Riksdagsförvaltningen när det gäller vilka åtgärder de vidtagit för att övergå till yrkesverksamhet. Vidare föreslås att det nuvarande systemet med inkomstgaranti ersätts av ett nytt system med ekonomiskt omställningsstöd. Jämkningsregeln kompletteras enligt förslaget med ytterligare en jämkningsgrund. Frågan är nu om dessa förändringar i den nuvarande ordningen motiverar förändringar i fråga om förfarandena hos de angivna organen.

12.2 Hanteringen av omställningsstödet

I kapitel 9 har kommittén föreslagit att alla som lämnar uppdraget som ledamot och inte fyllt 65 år ska erbjudas stödåtgärder för övergång till förvärvsarbete. Enligt förslaget ska Riksdagsförvaltningen ha ansvaret för att sådana stödåtgärder finns tillgängliga. Av övervägandena i kapitel 9 framgår att erbjudandet om stöd ska lämnas utan någon ansökan från den tidigare ledamoten. Som framgått i avsnitt 9.2.4 föreslås att den tidigare ledamoten ska åläggas en uppgiftsskyldighet gentemot Riksdagsförvaltningen.

En fråga som infinner sig här är vad som bör gälla om efterfrågade uppgifter inte lämnas. I denna fråga gör kommittén följande bedömning.

De efterfrågade uppgifterna är naturligtvis viktiga för att omställningsstödet ska kunna följas upp. Riksdagsförvaltningen bör dock inte tilldelas några särskilda befogenheter att ingripa mot den som inte använder omställningsstödet. Sådana ingripanden bör i stället ske inom ramen för den tillsyn som Riksdagens arvodesnämnd har att utföra i fråga om dem som har rätt till ekonomiskt omställningsstöd som sträcker sig över en period om mer än ett år. För den gruppen av förmånstagare gäller alltså i praktiken att en sanktion kan komma att inträda om uppgifter av angivet slag inte lämnas. Mot denna bakgrund anser kommittén att det inte finns något tillräckligt behov av en särskild reglering av vad som ska gälla om uppgifter inte lämnas till Riksdagsförvaltningen trots att förvaltningen begärt dem. Inte heller i övrigt behövs några särskilda bestämmelser om förfarandet hos Riksdagsförvaltningen.

12.3 Den administrativa hanteringen av utbetalningar

Den nuvarande ordningen bygger på en rollfördelning där Riksdagsförvaltningen fattar besluten om de grundläggande rättigheterna, medan den administrativa hanteringen avseende samordning, utbetalning, återkrav m.m. sköts av SPV. Erfarenheterna från hur SPV skött denna uppgift är alltigenom goda. Det finns inte anledning att anta annat än att också den nya förmån som kommittén föreslår kommer att kunna hanteras på samma sätt. Kommittén

finner alltså inte skäl att överväga någon förändring på denna punkt. SPV bör således även fortsättningsvis sköta den administrativa hanteringen av de ekonomiska avgångsförmånerna.

12.4 Besluten om rätt till förmåner

I direktiven anges att alla beslut som rör inkomstgarantin bör fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Ett alternativ till den ordningen skulle kunna vara SPV.

En utgångspunkt för dessa överväganden bör – som kommittén nyss förordat – vara att den administrativa hanteringen av de ekonomiska avgångsförmånerna även i fortsättningen bör skötas av SPV. En annan utgångspunkt bör vara att ett och samma organ ska fatta de grundläggande besluten om rätt till alla förmånerna.

Ett tungt vägande skäl för att flytta besluten som rör själva rätten till förmånerna från Riksdagsförvaltningen är att förvaltningen som beslutsorgan kan ifrågasättas i dessa sammanhang på grund av myndighetens nära samband med riksdagen. Det ligger därmed ett värde i att lyfta de aktuella besluten från Riksdagsförvaltningen.

När det gäller det nu diskuterade alternativet att låta SPV fatta de aktuella besluten måste det hållas i minnet att besluten även rör jämkning av ekonomiska förmåner. Prövningen av sådana ärenden rör inte sällan bedömningar med skönsmässiga inslag. Riksdagens arvodesnämnd prövar sedan tidigare sådana ärenden och det har inte framkommit skäl att ändra på den ordningen.

Mot den angivna bakgrunden finner kommittén att uppgiften att fatta beslut om de ekonomiska avgångsförmånerna bör läggas på Riksdagens arvodesnämnd. Kommittén har i avsnitt 9.2.5 tagit upp frågan om vilka konsekvenser denna nya uppgift får för nämnden. Liksom tidigare bör nämnden också fatta beslut om jämkning av förmånerna.

Det förhållandet att uppgiften att fatta beslut om de ekonomiska förmånerna nu läggs på Riksdagens arvodesnämnd innebär att SPV – som sköter den praktiska hanteringen med utbetalningar m.m. – kan komma att få vända sig till nämnden med frågor m.m. Förändringen avseende beslutsfattande innebär dock inte att det uppdrag som SPV utför – och som bygger på en överenskommelse med Riksdagsförvaltningen – ändras.

12.5 Uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen

För att Riksdagens arvodesnämnd ska kunna fastställa vilken förmån en tidigare ledamot ska ha krävs ett underlag från Riksdagsförvaltningen. Här handlar det i huvudsak om vilka som lämnat uppdraget och hur länge de tjänstgjort i riksdagen. I ersättningslagen bör det slås fast att dessa uppgifter ska lämnas till nämnden.

Riksdagens arvodesnämnd ska även pröva frågor om jämkning enligt den nya jämkningsregeln. Det förutsätter ett adekvat beslutsunderlag. Av väsentlig betydelse i det sammanhanget är de uppgifter som de tidigare ledamöterna lämnat till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder de vidtagit för att övergå till förvärvsarbete, jfr avsnitt 9.2.4 För dessa uppgifter kan sekretess gälla. För att säkerställa att nämnden kan få del av dem bör det införas en sekretessbrytande regel som innebär att förvaltningen på nämndens begäran ska lämna ut uppgifterna.

12.6 Överklagande m.m.

I avsnitt 12.4 har kommittén föreslagit att Riksdagens arvodesnämnd ska ta över beslutsfattandet avseende de ekonomiska avgångsförmånerna från Riksdagsförvaltningen. Det innebär att Riksdagsförvaltningen inte längre kommer att fatta några beslut enligt 13 kap. ersättningslagen som bör kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Förvaltningens beslut i övrigt kommer därmed i huvudsak att kunna överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

Som en följd av att Riksdagens arvodesnämnd tar över beslutsfattandet rörande de ekonomiska avgångsförmånerna bör nämndens beslut i sådana frågor kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol på samma sätt som gäller i dag för motsvarande beslut. I fråga om SPV:s beslutsfattande bör kommitténs förslag inte föranleda några lagändringar när det gäller överklagande.

En fråga som inställer sig i sammanhanget är om det bör finnas möjlighet att överklaga beslut som kan komma att fattas av Riksdagsförvaltningen inom ramen för hanteringen av omställningsstödet. Förvaltningens roll föreslås vara att lämna ett erbjudande om stöd som sedan utförs av ett annat, privaträttsligt, organ. Någon särskild prövning av vilka som ska få erbjudandet om stödåtgärder ska inte göras hos Riksdagsförvaltningen.

I samband med att erbjudandet accepteras bör dock – i enlighet med vad som sägs i avsnitt 9.2.4 – anges i vilken utsträckning den tidigare ledamoten ska lämna uppgifter om vilka åtgärder han eller hon vidtagit för att övergå till arbetslivet. Någon sanktion för den som inte lämnar uppgifter föreslås emellertid inte. Det som sagts nu innebär sammantaget att det saknas större praktiskt behov av en rättslig kontroll av Riksdagsförvaltningens hantering av omställningsstödet. Kommittén kommer därför till slutsatsen att förvaltningens beslut som fattas i ärenden om omställningsstöd inte bör kunna överklagas. En särskild bestämmelse om det bör införas i ersättningslagen.

Vad sedan gäller innehållet i de stödinsatser som utförs av anordnarna kan det i enskilda fall någon gång inträffa att en tidigare ledamot och anordnaren har olika uppfattning om vilka stödåtgärder som är lämpliga. Som kommittén ser det bör sådana frågor kunna lösas inom ramen för det samråd som nämnts i avsnitt 9.2.1.

12.7 Verkställighet m.m.

Ett beslut om jämkning kan utformas på olika sätt beroende på de skäl som beslutet baseras på. I de fall där jämkning skett hittills har det som regel varit fråga om fall där garantitagaren inte tagit ut en skäligen ersättning för arbete som utförts i ett eget aktiebolag. Besluten har tagit sikte på förhållanden under förfluten tid och de har fattats när garantitiden löpt ut. Riksdagens arvodesnämnd har i sina beslut fastställt ett jämningsbelopp.

I dag finns det inga särskilda regler om verkställighet av beslut om jämkning. Här anmärker kommittén att den särskilda avräkningsregeln i 13 kap. 25 § ersättningslagen snarast synes syfta på återkrav som baseras på SPV:s årsavstämning.

I frånvaro av särskilda regler får man utgå från att ett jämningsbeslut gäller först när det vunnit laga kraft. Detta aktualiserar två frågor. Den ena gäller om jämningsbeslut bör gälla omedelbart, dvs. utan hinder av att det vunnit laga kraft. Den andra frågan rör hur besluten ska få verkställas, dvs. hur betalning ska kunna drivas in från den som inte vill betala.

När det gäller den första frågan kan det konstateras att ett jämningsbeslut som innebär att förmånen ska dras in helt eller delvis kan bli poänglöst om det inte får omedelbar effekt. Som exempel kan nämnas att en tidigare ledamot trots att ett tillsynsärende inletts inte lämnar några uppgifter alls som tyder på någon aktivitet när det gäller att hitta en ny försörjning. I sådana fall bör det vara möjligt att avbryta utbetalningarna med omedelbar verkan. Enligt kommitténs mening bör det därför införas en bestämmelse som innebär att ett jämningsbeslut som går ut på att förmånen dras in helt eller delvis ska gälla omedelbart. Om beslutet överklagas bör det dock vara möjligt för domstol att ändra på det i avvaktan på en slutlig prövning.

Vad härefter gäller frågan om ett beslut om jämkning som innebär att en utbetald förmån ska betalas tillbaka kan man tänka sig olika lösningar. En lösning är att låta beloppet räknas av från kommande utbetalningar. Om det återstår belopp att betala ut bör en sådan avräkning få ske. I vissa fall kan det dock vara omöjligt att genomföra en sådan avräkning eftersom det inte återstår några utbetalningar att räkna av från. I så fall bör ett särskilt återkrav riktas mot den berörde. Om kravet inte betalas bör beslutet kunna läggas till grund för verkställighet, dvs. indrivning. Detsamma bör gälla beslut om återkrav efter årsavstämning.

Såväl avräkning som ett direkt krav innebär att jämningsbeslutet realiserar. En sådan åtgärd bör inte kunna vidtas förrän beslutet vunnit laga kraft, dvs. tre veckor efter det att den berörde fått del av beslutet. Om ett beslut om jämkning överklagas måste domstolens avgörande alltså inväntas.

12.8 Ränta

I fråga om återkrav innebär den nuvarande regleringen att ränta enligt räntelagen ska betalas om kravet inte betalas, se 13 kap. 26 § ersättningslagen. När

det gäller jämningsbelopp som ska betalas tillbaka finns ingen sådan bestämmelse.

Enligt kommitténs mening finns det inte skäl att underlåta att kräva ränta av den som inte betalar ett jämningsbelopp. En bestämmelse om det bör införas i ersättningslagen. Den nuvarande räntebestämmelsen bör också förtydligas så att det framgår att det är dröjsmålsränta som avses.

12.9 Val av ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd

Ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd utses av riksdagsstyrelsen, se 3 § lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.

Regleringen i fråga om hur ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd utses avviker från vad som gäller beträffande ledamöterna i Statsrådsarvodesnämnden och Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna. I dessa två nämnder utses ledamöterna av riksdagen. Enligt kommitténs mening finns det inget skäl att särbehandla Riksdagens arvodesnämnd i detta hänseende. Tvärtom skulle en ordning där ledamöterna utses av riksdagen markera nämndens oberoende. Kommittén föreslår därför att nämndens ledamöter utses av riksdagen. Detta kräver en ändring i riksdagsordningen och i lagen med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.

13 Konsekvenser av förslagen

Kommitténs bedömning: Kostnaderna för administration av de föreslagna ekonomiska omställningsstöden bedöms bli betydligt lägre än för inkomstgarantin. Kostnaderna för omställningsåtgärderna bedöms rymmas inom en ram motsvarande den som avsatts för den nu pågående försöksverksamheten. Dock tillkommer vissa kostnader för administrationen av stödet.

13.1 Kostnader för det ekonomiska stödet

Det går inte att annat än i grova drag ange hur förslaget till omställningsstöd påverkar riksdagens kostnader jämfört med de kostnader som uppkommer genom den nuvarande inkomstgarantin. Kostnaderna för de båda systemen är beroende av en rad faktorer, som antalet ledamöter som lämnar riksdagen efter ett val, åldersfördelningen bland dessa ledamöter och hur lång tid de innehaft sina uppdrag.

Kostnaderna påverkas naturligtvis också av hur väl omställningsarbetet lyckas och därmed i vilken grad inkomstgarantin respektive det ekonomiska omställningsstödet faktiskt utnyttjas.

Under *det första året* efter valet är kostnaderna tämligen likvärdiga i de två systemen. Visserligen ligger inkomstgarantin på en något lägre nivå, 80 procent av ledamotsarvodet jämfört med 85 procent för det föreslagna ekonomiska omställningsstödet. I beräkningsunderlaget för inkomstgarantin ingår dock tilläggsarvoden som vissa av de avgående ledamöterna haft. Det ekonomiska omställningsstödet baseras helt på grundarvodet. Det gör att skillnaden i totalkostnad minskar något.

Därutöver sker samordningen med andra inkomster när det gäller inkomstgarantin, efter att det s.k. fribeloppet på ett prisbasbelopp avdragits, bara med den procentandel av dessa inkomster som motsvarar garantins andel av ledamotsarvodet, dvs. under det första året 80 procent. För det ekonomiska omställningsstödet föreslås samordningen med andra inkomster, efter avdraget för fribeloppet, ske krona för krona. Även detta borde bidra till att minska skillnaden i totalkostnad under det första året mellan inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet.

Under *det andra året* efter valet kan det ekonomiska övergångsstödet förväntas kosta väsentligt mer än inkomstgarantin då det även det året ligger på nivån 85 procent av ledamotsarvodet vid avgången, medan inkomstgarantin som högst ligger på 66 procent av sitt beräkningsunderlag uppräknat med förändring i prisbasbeloppet. Hur mycket större kostnaden blir med det föreslagna nya stödet är främst beroende av hur stor andel av de avgångna som varit ledamöter i minst åtta år.

Från och med *det tredje året* efter valet kommer dock kostnaderna för det av kommittén föreslagna stödet med all sannolikhet att vara betydligt lägre än inkomstgarantin enligt den nu gällande ordningen. Den enda kostnad som kan uppkomma är den som följer av att Riksdagens arvodesnämnd i enskilda fall, och för ett år i taget, fattat beslut om förlängt ekonomiskt omställningsstöd på högst 45 procent av ledamotsarvodet vid avgången (uppräknat med hänsyn till förändringar i prisbasbeloppet).

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd kan endast komma i fråga för dem som trots aktiva insatser inte lyckats komma tillbaka till arbetslivet och som under avgångsåret från riksdagen uppnått 55 års ålder. Den varaktiga inkomstgarantin gäller däremot fram t.o.m. månaden före 65-årsdagen för alla som vid avgången uppnått 50 års ålder och som varit ledamöter i minst sex år.

För att få en grov bild av kostnadsrelationerna mellan det nuvarande och det föreslagna ekonomiska stödsystemet har en jämförelse gjorts för de ledamöter som lämnade riksdagen 2010.

Riksdagsförvaltningen har gjort en s.k. skuldbräkning för hur stor kostnaden skulle bli för de 90 f.d. ledamöter som efter valet 2010 fick beslut om inkomstgaranti. Om dessa garantier av alla skulle utnyttjas fullt ut fram till 65-årsdagen skulle det, räknat i 2012 års prinsnivå och inklusive arbetsgivaravgifter, kosta ca 220 miljoner kronor.

Motsvarande kostnad för det ekonomiska omställningsstödet är ungefär hälften så stor, cirka 109 miljoner kronor. Det förlängda ekonomiska omställningsstödet skulle därutöver kosta cirka 53 miljoner kronor, om alla som uppfyller ålders- och tjänstetidskraven misslyckas med att finna nytt arbete och beviljas stöd, år för år, fram till 65-årsdagen.

Det är viktigt att betona att de här angivna siffrorna är baserade på teoretiska beräkningar av det utfall där kostnaderna är som störst. De verkliga kostnaderna för såväl inkomstgarantin som det föreslagna ekonomiska omställningsstödet kommer att vara betydligt lägre, hur mycket lägre är beroende av hur framgångsrikt omställningsarbetet är.

Kostnaderna för administration av det ekonomiska omställningsstödet borde vara något lägre än för inkomstgarantin, då beräkningsgrunderna är enklare och stödet för flertalet f.d. ledamöter kommer att ges under kortare tid.

13.2 Kostnader för omställningsåtgärderna m.m.

För den försöksverksamhet med s.k. jobbcoachning som pågått under den nuvarande valperioden avsattes ett belopp om 50 000 kronor per ledamot. De omställningsåtgärder som kommittén föreslår beräknas rymmas inom den kostnadsramen. Om samtliga f.d. ledamöter med rätt till omställningsstöd eller inkomstgaranti maximalt utnyttjar avsatt belopp innebär det en kostnad på ca 9,6 miljoner kronor under nästkommande valperiod.

Kostnadsberäkningen baseras på att antalet ledamöter som avgår vid nästa val är i paritet med tidigare val. I praktiken kommer dock kostnaden att vara lägre och bero på i vilken omfattning och på vilket sätt omställningsåtgärderna kommer att nyttjas.

Vissa kostnader tillkommer dock för administrationen av stödet. Det rör sig i första hand om kostnaderna för rekrytering till Riksdagsförvaltningen av en kvalificerad handläggare med erfarenhet av omställningsarbete och för att ge Riksdagens arvodesnämnd möjlighet att i sitt beredningsarbete utnyttja expertis på arbetsmarknadsområdet. Personalkostnaden för en kvalificerad handläggare till förvaltningen uppskattas till ca 800.000 kronor per år.

De nya och utökade uppgifter som enligt kommitténs förslag ges Riksdagens arvodesnämnd medför även i övrigt ett behov av ökade resurser för nämndens verksamhet.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Som framgått i kapitel 11 ska det nya systemet med avgångsförmåner gälla dem som för första gången väljs in i riksdagen vid valet 2014 eller som väljs in senare. Detsamma gäller dem som inträder som ersättare efter det valet. För övriga gäller i huvudsak att äldre bestämmelser ska tillämpas. För att åstadkomma en tydlig reglering har därför de bestämmelser som avser det nya systemet placerats i ett nytt kapitel benämnt 13 a kap. För dem som inte omfattas av det nya regelverket kommer bestämmelserna i det nuvarande 13 kap. alltså att gälla. Vissa delar av det nya systemet ska dock gälla också för dem som valts in före 2014 års val. Regleringen i de båda kapitlen överensstämmer därför med varandra i vissa delar.

13 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd

Tillämpningsområde och syfte

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om stöd för övergång till förvärvsarbete, inkomstgaranti och efterlevandeskydd. Bestämmelserna gäller de ledamöter som har valts in i riksdagen eller har inträtt som ersättare före valet 2014.

Paragrafen, som är ny, anger innehållet i kapitlet och vilka som omfattas av regleringen. Överväganden i frågan om vilka tidigare ledamöter som ska omfattas av nya respektive gamla regler finns i kapitel 11. Innehållet i den tidigare 1 § har flyttats till den nya 1 a §.

Bestämmelsen innebär att de som valts in i riksdagen före valet 2014 alltså ska omfattas av det hittills gällande systemet med inkomstgaranti. Detsamma gäller dem som inträtt som ersättare före det valet. Att bestämmelser som gällde före ikraftträdandet av 1994 års lag i vissa fall fortfarande gäller framgår av punkt 2 i övergångsbestämmelserna. För dem som valts in före valet 2014 men väljs in på nytt genom det valet eller senare gäller i vissa fall de nya bestämmelserna, se punkt 3 i övergångsbestämmelserna.

Stödåtgärder för omställning

1 b §

När en ledamot som inte har fyllt 65 år lämnar riksdagen ska han eller hon erbjudas ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete.

Paragrafen, som är ny, handlar om stödåtgärder för den som lämnar riksdagsuppdraget. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Bestämmelsen innebär att den som lämnar uppdraget som ledamot har rätt att få ett stöd för att kunna övergå till förvärvsverksamhet. Endast den som ännu inte fyllt 65 år vid avgången har rätt till sådana stödåtgärder för omställning.

Någon generell plikt att använda det erbjudna stödet finns inte. Den som själv funnit ett arbete och därför inte är intresserad av några stödåtgärder kan givetvis själv så snart som möjligt meddela det till Riksdagsförvaltningen. I ett sådant fall behöver något erbjudande inte lämnas. Den som själv vill försöka att finna ett arbete utan att anlita det stöd som erbjuds är naturligtvis också fri att göra det.

Det förhållandet att man inte är skyldig att ta emot erbjudet stöd innebär dock inte att det inte gäller något krav på aktivitet. Den som inte använder sig av stödet och inte heller själv vidtar åtgärder för att övergå till förvärvsarbete kan bli föremål för jämkning av inkomstgarantin, se vidare 16 § andra stycket.

Det finns inga närmare bestämmelser om i vilken form stödet ska lämnas. Stöd bör kunna lämnas i form av utbildning eller s.k. karriärcoaching. Även andra former av åtgärder bör kunna komma i fråga.

Det är en uppgift för Riksdagsförvaltningen att administrera stödet, se 2 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

I c §

Den som nyttjat ett erbjudande enligt 1 b § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett krav på redovisning av vilka åtgärder en avgående ledamot har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Bestämmelsen innebär att alla som har fått och nyttjat ett erbjudande om stödåtgärder enligt 1 b § är skyldiga att redovisa vilka åtgärder de har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Genom de uppgifter som ska lämnas enligt denna paragraf får Riksdagsförvaltningen möjlighet att följa upp hur det lämnade erbjudandet om stödåtgärder för omställning fungerat.

Uppgifterna om vilka åtgärder som vidtagits ska lämnas på begäran av Riksdagsförvaltningen. Lagtexten anger inte när i tiden uppgifterna ska lämnas eller när förvaltningen ska begära att de lämnas. Denna fråga har överlämnats till den praktiska tillämpningen. Det framstår dock som lämpligt att en sådan begäran sker i samband med att erbjudandet om stödåtgärder antagits. Då bör även preciseras vilka uppgifter som efterfrågas och när de ska lämnas. En riktighet bör vara att den som får ett erbjudande får ett halvår på sig att redovisa vilka åtgärder han eller hon vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Den tiden bör räknas från det att ledamotsarvodet inte längre

betalas, dvs. 30 dagar efter det att uppdraget upphört (se 1 kap. 2 § ersättningslagen).

De uppgifter som den tidigare ledamoten lämnar till Riksdagsförvaltningen kan omfattas av sekretess, se kommitténs förslag till ändring av 28 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Riksdagsförvaltningen ska på begäran av Riksdagens arvodesnämnd lämna nämnden uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen, se 24 d § andra stycket. En sådan begäran bryter sekretessen hos Riksdagsförvaltningen i förhållande till nämnden.

2 §

Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen.

I sammanhängande tid i riksdagen inräknas tid som ledamot av Europaparlamentet före den 14 juli 2009.

Rätt till inkomstgaranti föreligger inte för tid då ledamoten får ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Paragrafen anger grundförutsättningarna för inkomstgaranti.

Första stycket har ändrats på så sätt att en bestämmelse om beslutsfattandet rörande inkomstgaranti har flyttats till 21 §. Ändringen innebär att det är Riksdagens arvodesnämnd, och inte Riksdagsförvaltningen, som fattar beslut om inkomstgaranti. I övrigt är paragrafen oförändrad.

6 §

För de första fem åren ska inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter ska inkomstgarantin jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken.

Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att inkomstgaranti inte utgör arbetsinkomst.

Paragrafen anger hur inkomstgarantin behandlas i socialförsäkringsrättsligt och skatterättsligt hänseende. Ändringen består i att en bestämmelse om att inkomstgarantin inte ger rätt till s.k. jobbskatteavdrag har flyttats till inkomstskattelagen. I *andra stycket* i den nu aktuella paragrafen finns – efter en omredigering – nu i stället en upplysning om den bestämmelsen.

7 §

Om det finns särskilda skäl får *förlängning ske* av den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

Paragrafen reglerar möjligheterna till förlängning av inkomstgarantin. Den har redigerats om så att frågan om beslutsfattandet numera regleras i 21 §.

Riksdagens arvodesnämnd, och inte längre Riksdagsförvaltningen, ansvarar för den uppgiften.

8 §

Inkomstgaranti får *beviljas* en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken.

Paragrafen ger en särskild möjlighet att besluta om inkomstgaranti. Den har redigerats om så att frågan om beslutsfattandet numera regleras i 21 §. Riksdagens arvodesnämnd, och inte längre Riksdagsförvaltningen, ansvarar för den uppgiften.

16 §

Om det är skäligt får inkomstgaranti *minska eller dras in helt (jämkning) om garantitagaren*

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
 - avsättning till periodiseringsfond
 - avsättning till upphovsmannakonto,
 - avsättning till expansionsfond,
 - eget pensionssparande,
 - underskott av annan verksamhetsgren,
3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller
4. dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Utöver vad som följer av första stycket får inkomstgaranti jämkas om garantitagaren inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av jämningsfrågan ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen tagit del av det omställningsstöd som avses i 1 b §.

Paragrafen handlar om jämkning av inkomstgaranti. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Första stycket, som i sak överensstämmer med paragrafens nuvarande lydelse, har redigerats om så att det numera inte anges vem som fattar beslut om jämkning. Den frågan regleras i stället i 21 §.

I det *andra stycket* finns en ny jämningsgrund. Som framgår av 1 a § ska inkomstgarantin utgöra en trygghet vid omställningen. Det anges också att

garantin inte är avsedd som en varaktig försörjning. Bestämmelsen i andra stycket syftar till att säkerställa att överutnyttjande inte sker.

Av grundläggande betydelse för prövningen är om den som tar emot förmånen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Detta är en fråga som ska bedömas från fall till fall. I princip ankommer det på den som tar emot inkomstgarantin att lämna underlag för bedömningen. Han eller hon måste således kunna redogöra för vilka åtgärder som har vidtagits för att finna en ny försörjning.

Frågan om jämkning ska – i likhet med vad som är fallet beträffande de övriga jämningsgrunderna – avgöras efter en samlad bedömning. En särskilt betydelsefull faktor för den bedömningen har lyfts fram i lagtexten. Här handlar det om och på vilket sätt den som tar emot inkomstgaranti tagit del av det stöd för omställning som erbjuds. Det bör krävas att den berörde tar del av stödet på ett seriöst sätt och engagerar sig i de aktiviteter som erbjuds. I sammanhanget ska det understrykas att det inte råder någon plikt att anlita det stöd som erbjuds. Den som vill kan således själv vidta åtgärder för att finna en ny försörjning efter tiden i riksdagen. Om man avböjer ett erbjudande om stöd för omställning och sköter omställningen själv måste man ändå vara beredd på att förklara varför man inte anlitat stödet eller på vilket annat sätt man varit verksam för att finna ett nytt förvärvsarbete.

Utöver hur garantitagaren förhållit sig till erbjudna stödåtgärder kan också andra omständigheter beaktas. Som exempel på det kan nämnas förhållanden som påverkar den berördes möjligheter att finna ett nytt förvärvsarbete. Sådana omständigheter kan vara den tid som vederbörande varit borta från arbetsmarknaden samt ålder, hälsotillstånd m.m.

Bestämmelsen innebär att jämkning *får* äga rum. Det är alltså inte fråga om en tvingande bestämmelse. Om det finns belägg för att den tidigare ledamoten inte vidtagit några allvarligt menade åtgärder och passiviteten inte kan anses ursäktlig får det typiskt sett anses föreligga starka skäl för att förmånen ska jämkas.

18 §

Om det finns särskilda skäl får efterlevandeskydd *beviljas* efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämföras med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Paragrafen handlar om efterlevandeskydd för make, maka m.m. Den har redigerats om så att frågan om beslutsfattandet numera regleras i 21 §. Riksdagens arvodesnämnd, och inte längre Riksdagsförvaltningen, ansvarar för den uppgiften.

21 §

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till inkomstgaranti när en ledamot lämnat riksdagen. Nämnden beslutar också om jämkning enligt 16 § och om prövning enligt 27 §.

Den som vill ha *inkomstgaranti enligt 7 § eller 8 § eller efterlevandeskydd* ska ansöka om det hos *Riksdagens arvodesnämnd*.

Förmåner enligt andra stycket kan inte beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Ett beslut om jämkning som innebär att inkomstgaranti dras in helt eller delvis gäller omedelbart även om det inte vunnit laga kraft, om inte annat förordnas.

Paragrafen handlar om beslutsfattande i fråga om rätt till ekonomiska förmåner. Övervägandena finns i kapitel 12.

Uppgiften att fatta beslut om inkomstgaranti har lagts på Riksdagens arvodesnämnd. Detta framgår av *första stycket*. Riksdagens arvodesnämnd fattar sina beslut på eget initiativ med stöd av underlag som Riksdagsförvaltningen lämnar till nämnden när en ledamot slutar, se 24 d § första stycket. Liksom tidigare ankommer det på nämnden att besluta om jämkning enligt 16 § och om prövning enligt 27 §.

Beslut om dispens m.m. enligt 7 och 8 §§ och om efterlevandeskydd kräver, enligt *andra stycket*, en ansökan hos Riksdagens arvodesnämnd från den som vill ha förmånen. Den som vill att inkomstgaranti eller efterlevandeskydd ska betalas ut måste sedan ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk, SPV, se 22 §.

Av bestämmelsen i *tredje stycket* följer att en ansökan hos Riksdagens arvodesnämnd om förmånerna i andra stycket måste göras inom viss tid.

Av *fjärde stycket* följer att ett jämningsbeslut som innebär att inkomstgarantin dras in helt eller delvis gäller omedelbart, dvs. utan hinder av om det överklagas. Bestämmelsen tar i första hand sikte på sådana fall där jämkning sker enligt den nya jämningsgrunden i 16 § andra stycket. I ett sådant fall kan det bli fråga om såväl återkrav som att pågående utbetalningar avbryts. Beslutet som innebär återkrav är verkställbart när det vunnit laga kraft, vilket följer av 25 §. Av det nu aktuella stycket följer att beslutet att dra in förmånen gäller omedelbart. Härigenom undviks att fortsatta utbetalningar sker som senare måste krävas tillbaka.

22 §

Den som vill att inkomstgaranti *eller efterlevandeskydd* ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk.

Inkomstgaranti kan inte betalas ut för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Paragrafen handlar om administrationen av inkomstgarantin och efterlevandeskyddet. *Första stycket* har ändrats på det sättet att det nu också omfattar efterlevandeskyddet. Dessutom har en hänvisning till lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen tagits bort.

Andra stycket – som innebär att en ansökan om utbetalning av inkomstgaranti måste göras inom viss tid – är oförändrat.

24 b §

Den som ansöker om eller tar emot inkomstgaranti ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende enligt denna lag.

Paragrafen handlar om garantitagarens uppgiftsskyldighet gentemot Riksdagens arvodesnämnd. Ändringen är en följd av att nämnden numera beslutar om samtliga förmåner enligt 13 kap. ersättningslagen och om jämkning.

24 d §

När en ledamot har lämnat riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att kunna fastställa ledamotens rätt till förmån enligt denna lag.

Riksdagsförvaltningen ska på begäran till Riksdagens arvodesnämnd överlämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen enligt 1 c §.

Paragrafen, som är ny, handlar om uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

Bestämmelsen i *första stycket* tar sikte på sådana uppgifter som nämnden behöver för att kunna avgöra frågan om inkomstgaranti. Här handlar det i huvudsak om hur länge ledamoten suttit i riksdagen.

Uppgiftsskyldigheten i *andra stycket* avser sådana uppgifter som nämnden kan behöva för att besluta i jämningsärenden. Bestämmelsen bryter, i förhållande till nämnden, den sekretess som följer av 28 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen.

25 §

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp ska garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. *Detsamma gäller om garantin har jämkats med visst belopp.* Ett belopp som ska betalas tillbaka ska, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. *Om det inte är lämpligt att minska kommande utbetalningar får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken.*

Avräkning eller verkställighet enligt första stycket får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

Paragrafen handlar om återkrav och verkställighet. Övervägandena finns i avsnitt 12.7.

I *första stycket* har ett tillägg gjorts i syfte att klargöra att jämningsbelopp som fastställs av Riksdagens arvodesnämnd ska betalas tillbaka.

Redan enligt paragrafens tidigare lydelse var det möjligt att räkna av ett återkrav från kommande utbetalningar. Den möjligheten omfattar numera även jämningsbelopp. För de fall där det inte är möjligt att räkna av kravet

har det i första stycket även införts en möjlighet att verkställa besluten enligt utsökningsbalken. Besluten utgör alltså en sådan exekutionstitel som avses i 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken. Innebörden av detta är att besluten kan läggas till grund för indrivning. Det krävs alltså inte att det väcks en särskild talan om förpliktande att betala det aktuella återkravet eller jämningsbeloppet. I praktiken handlar detta om fall där förmånstiden har löpt ut och det således inte finns några kommande utbetalningar kvar.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som innebär att åtgärder för att driva in ett återkrav eller ett jämningsbelopp inte får vidtas förrän beslutet i fråga har vunnit laga kraft.

Paragrafen har också redigerats om så att möjligheten till eftergift nu återfinns i *tredje stycket*.

26 §

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, ska garantitagaren betala dröjsmålsränta för tid därefter till dess betalning sker. *Detsamma gäller om garantin har jämkats med visst belopp. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635).* Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket ska också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som ska betalas tillbaka. I ett sådant fall ska ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Paragrafen handlar om ränta. Övervägandena finns i avsnitt 12.8. Ändringarna i *första stycket* innebär att dröjsmålsränta ska tas ut också på jämningsbelopp som inte betalas i tid. Vidare klargörs att det är räntelagens bestämmelser om just dröjsmålsränta som ska tillämpas i de nu aktuella fallen. I övrigt har endast språkliga ändringar gjorts.

13 a kap. Omställningsstöd och efterlevandeskydd

Inledande bestämmelse

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om omställningsstöd och efterlevandeskydd.

Omställningsstödet består av

- a) stödåtgärder som erbjuds vid avgången från riksdagen och*
- b) ekonomiska förmåner under omställningstiden.*

Syftet med omställningsstödet är att underlätta för den som har varit riksdagsledamot att övergå till förvärvsarbete.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller för de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen genom valet 2014 eller som inträder senare i riksdagen.

Paragrafen anger innehållet i kapitlet. Allmänna överväganden om omställningsstödet och dess syfte finns i kapitel 8. Övervägandena rörande vilka som ska omfattas av de nya reglerna finns i kapitel 11.

Första stycket anger kapitlets innehåll. Av *andra stycket* framgår att omställningsstödet består av två delar. Stödet består dels av faktiska stödåtgärder för att den tidigare ledamoten ska kunna övergå till förvärvsarbete, dels av ekonomiska förmåner under omställningen. I det *tredje stycket* slås fast att syftet med bestämmelserna är att underlätta en övergång till förvärvsarbete. Syftet är alltså att de ekonomiska förmånerna ska fungera som en trygghet vid den omställningssituation som uppstår när ledamoten lämnar riksdagen. De ekonomiska förmånerna innebär alltså inte någon rätt till en varaktig försörjning. För att upprätthålla och stärka syftet med förmånerna har jämningsmöjligheterna utvidgats, se 15 §.

I *fjärde stycket* anges för vilka ledamöter de nya bestämmelserna ska gälla. Innebörden är att de som för första gången väljs in genom valet 2014 eller genom senare val eller som inträder som ersättare i riksdagen efter det angivna valet omfattas av bestämmelserna i kapitlet. Av punkt 3 i övergångsbestämmelserna följer att också de som tidigare varit ledamöter av riksdagen under vissa förutsättningar kan omfattas av de nya bestämmelserna.

Stödåtgärder för omställning

2 §

När en ledamot som inte har fyllt 65 år lämnar riksdagen ska han eller hon erbjudas ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete.

Paragrafen handlar om stödåtgärder vid omställning. I sak överensstämmer den med 13 kap. 1 b §. I fråga om innebörden hänvisas därför till kommentaren till den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

3 §

Den som har nyttjat ett erbjudande enligt 2 § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

Paragrafen – som i sak överensstämmer med 13 kap. 1 c § – innehåller ett krav på redovisning av vilka åtgärder en avgående ledamot har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. I fråga om innebörden hänvisas till kommentaren till den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.4.

Ekonomiskt omställningsstöd

4 §

Ekonomiskt omställningsstöd ska betalas till den som tidigare varit ledamot av riksdagen

1. *i 3 månader, om mandatet utövats under en sammanhängande tid om minst 1 år,*
2. *i 6 månader, om mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst 2 år,*
3. *i 1 år, om mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst 4 år eller*
4. *i 2 år, om mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst 8 år.*

Ekonomiskt omställningsstöd utgörs av 85 procent av det arvode som avses i 3 kap. 1 §. Stödet ska betalas från och med den dag som arvodet upphör.

Ekonomiskt omställningsstöd enligt första stycket ska jämföras med inkomst av anställning enligt 59 kap. 8 § socialförsäkringsbalken.

Paragrafen handlar om ekonomiskt omställningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

I *första stycket* anges under vilken tid stödet kan betalas. Bestämmelsen reglerar också under hur lång tid mandatet ska ha utövats för att grunda rätt till förmånen. Rätten till förmånen bygger enbart på den tid som ledamoten tjänstgjort. Den fysiska levnadsåldern vid avgången saknar således betydelse för beräkningen av denna förmån. Att den som fyllt 65 år inte har rätt till ekonomiskt omställningsstöd framgår av 7 §.

Rätten till stöd enligt *punkt 1* i första stycket, dvs. minimitiden för till ekonomiskt omställningsstöd, är beroende av den *sammanhängande* tiden i riksdagen. I fråga om vilken tid som räknas, se 6 §. I fråga om de förmåner som avses i *punkt 2–4* beror förmånen i stället på den *sammanlagda* tiden i riksdagen.

Av 8 § följer att den nu aktuella bestämmelsen ska tillämpas på motsvarande sätt om ledamoten återinträder i riksdagen och därefter återigen lämnar uppdraget. I sådana fall kan han eller hon vid den nya avgången ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd under en längre tid än vad som följde av den tidigare tjänstgöringen.

Bestämmelsen i *andra stycket* handlar om storleken på det ekonomiska omställningsstödet och när det ska börja betalas ut. Ekonomiskt omställningsstöd enligt denna paragraf värdesäkras inte, jämför motsatsvis 9 §.

Endast ledamotsarvodet, inga tilläggsarvoden, ska läggas till grund för beräkningen av det ekonomiska omställningsstödet.

Innebörden av bestämmelsen i *tredje stycket* är att det ekonomiska omställningsstödet enligt denna paragraf är pensionsgrundande.

5 §

När stöd enligt 4 § har upphört att gälla får ytterligare ekonomiskt omställningsstöd beviljas för högst ett år i taget om

1. *ledamoten under avgångsåret hade fyllt minst 55 år,*
2. *mandatet vid avgången hade utövats under en sammanlagd tid om minst åtta år och*
3. *särskilda skäl föreligger.*

Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska avseende fästas vid

1. *om och hur den tidigare ledamoten nyttjat de stödåtgärder som avses i 2 § eller vilka åtgärder han eller hon eljest vidtagit för att söka övergå till förvärvsarbete samt*
2. *den tidigare ledamotens personliga och ekonomiska förhållanden.*

Stöd enligt första stycket får även beviljas då endast särskilda skäl föreligger. I sådana fall får stödet beviljas i högst ett år.

Stöd som avses i första och tredje stycket får uppgå till högst 45 procent av det arvode som avses i 3 kap. 1 §. Stödet ska jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken.

Paragrafen handlar om förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Det som sägs i paragrafen tar särskilt sikte på de tidigare ledamöter som trots att de tagit del av erbjudna stödåtgärder för omställning inte lyckats finna ett förvärvsarbete. Stöd enligt denna paragraf förutsätter en ansökan, se 20 § andra stycket.

I *första stycket* anges grundkraven för att få förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Till att börja med gäller att det ekonomiska omställningsstöd som avses i 4 § ska ha upphört att gälla. Härmed avses att den förmånsperiod som det ursprungliga stödet avsett har löpt ut. Det finns inget krav på att ansökan ska ske i direkt anslutning till att stödet enligt 4 § upphört. Av 20 § tredje stycket följer dock att stöd inte kan beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Inledningsvis klargörs också att förlängning sker med högst ett år i taget. Beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet kan förlängningen avse en kortare tid än ett år. Den sökande kan exempelvis anse att han eller hon har behov av förmånen endast under en kortare tid fram till dess att en ny anställning ska påbörjas. Att förlängning inte kan ske längre än fram till månaden före 65-årsdagen följer av 7 §.

Utöver det som nu sagts gäller tre grundförutsättningar för att förlängning ska kunna ske. I den *första punkten* slås fast att den berörde ska ha fyllt minst 55 år samma år som avgången. Det saknar alltså betydelse om den åldern uppnåddes före eller efter avgången det år som avgången skedde. Den *andra punkten* innehåller ett krav på tjänstgöringstid. I fråga om vilken tid som räknas, se 6 §. Kravet på åtta års tjänstgöring innebär i praktiken att endast den som är minst 57 år kan komma i fråga för förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Av *tredje punkten* följer att det krävs särskilda skäl för att förlängning ska kunna ske.

Av bestämmelsen i *andra stycket* framgår vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger. Den *första punkten*

tar sikte på i vilken utsträckning omställningsstödet enligt 2 § utnyttjats. När det gäller de tidigare ledamöter som valt att själva försöka finna ett nytt arbete utan att anlita det erbjudna stödet ska hänsyn tas till de åtgärder som han eller hon vidtagit. Därutöver ska, enligt *andra punkten*, hänsyn tas till den tidigare ledamotens personliga och ekonomiska förhållanden. Som exempel på personliga omständigheter som bör beaktas kan nämnas den berördes hälsa. Ett exempel på ekonomiska förhållanden som bör beaktas är den tidigare ledamotens förmögenhetssituation. Ett annat exempel är kapitalinkomster. Det ska dock understrykas att det ska vara fråga om mer betydande kapitalinkomster för att det ekonomiska omställningsstödet ska påverkas. Detsamma gäller förmögenheter. Gemensamt för de nu nämnda ekonomiska förhållandena är att de ska ha en sådan betydelse för den berördes ekonomiska ställning att behovet av ett ekonomiskt omställningsstöd framstår som begränsat. Här rör det sig med andra ord om överväganden som liknar dem som förekommer inom ramen för dispensprövningen enligt 13 kap. 7 §. Uppräkningen av omständigheter som kan beaktas är inte uttömmande. Även andra faktorer än de som nu angetts kan alltså beaktas.

I *tredje stycket* ges en möjlighet att också i andra fall bevilja en förlängning av det ekonomiska omställningsstödet. Här handlar det alltså om fall där vederbörande inte hade fyllt 55 år vid avgången och om fall där han eller hon hade gjort det men inte tjänstgjort i minst åtta år. Kravet på särskilda skäl gäller dock även i dessa fall. I de nu angivna fallen kan förlängning bara ske i ett år. Någon förlängning därefter är alltså inte möjlig. Också i de fall som avses i tredje stycket kan situationen vara den att förlängning inte sker med så mycket som ett år. Den möjlighet till förlängning som ges i detta stycke motsvarar i sak dispensregeln i 13 kap. 7 §.

Av *fjärde stycket* följer att förlängt ekonomiskt omställningsstöd som högst kan bli 45 procent av ledamotsarvodet. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan stödet bestämmas till ett lägre belopp. Ett sådant fall där det kan bli aktuellt att fastställa stödet till ett lägre belopp är när den berörde börjat ta ut pension. Ett annat exempel är då han eller hon har kapitalinkomster eller förmögenhet som bör inverka på stödets storlek. Bestämmelsen i fjärde stycket innebär vidare att det förlängda ekonomiska omställningsstödet inte är pensionsgrundande.

6 §

Vid beräkning av tider enligt 4 och 5 §§ ska hänsyn inte tas till tid då ledamoten har fått ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Ledighet som beviljats av riksdagen eller av talmannen begränsar inte rätten till förmåner. Detsamma gäller sjukfrånvaro.

Paragrafen anger vilken tid som ska ligga till grund för beräkningen av rätt till ekonomiskt omställningsstöd. Bestämmelsen motsvarar i sak delar av 13 kap. 2 och 3 §§.

7 §

Rätt till ekonomiskt omställningsstöd gäller som längst till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Utbetalning av stödet sker månadsvis.

Paragrafen innehåller närmare bestämmelser om det ekonomiska omställningsstödet.

Bestämmelsen i *första stycket* – som i sak motsvarar 13 kap. 4 § första stycket – anger den borte gränsen för när ekonomiskt omställningsstöd kan komma i fråga.

Av *andra stycket* följer att utbetalning görs varje månad. Det är alltså inte möjligt att få ut exempelvis ett helt års ekonomiskt omställningsstöd i ett för allt.

8 §

Utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd ska upphöra om ledamoten återtar plats i riksdagen.

När en ledamot åter lämnar riksdagen gäller 4 och 5 §§ i tillämpliga delar.

Paragrafen handlar om avgångsförmåner vid återinträden. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Bestämmelsen i *första stycket* överensstämmer med bestämmelsen i 13 kap. 4 § andra stycket.

Av bestämmelsen i *andra stycket* följer att grundbestämmelserna om de ekonomiska avgångsförmånerna ska tillämpas på motsvarande sätt på den som återinträtt i riksdagen och därefter lämnat uppdraget. Det innebär bl.a. följande. Om den sammanlagda tiden efter den nya avgången är så lång att den enligt 4 § första stycket medför rätt till en längre ersättningsperiod ska ett nytt beslut om förmånen fattas vari den nya förmånstiden slås fast. Om å andra sidan den nya sammanlagda tiden inte medför att en annan punkt i 4 § första stycket blir tillämplig ska det tidigare beslutet gälla. Utbetalningarna enligt det tidigare beslutet ska då återupptas.

9 §

Ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § ska knytas till det prisbasbelopp som gällde för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.

Paragrafen handlar om värdesäkring. Den motsvarar 13 kap. 11 §. Övervägandena finns i avsnitt 10.2. Bestämmelsen innebär att det ekonomiska omställningsstöd som betalas efter beslut om förlängning enligt 5 § värdesäkras. För ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § gäller ingen värdesäkring.

10 §

Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ inte utgör arbetsinkomst.

Paragrafen handlar om hur det ekonomiska omställningsstödet ska behandlas i fråga om jobbskatteavdrag. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.3 och 10.2.6. Till skillnad från tidigare finns nu den materiella regeln om jobbskatteavdrag i inkomstskattelagen. Till den bestämmelsen görs här endast en hänvisning. Av den utpekade bestämmelsen framgår att jobbskatteavdrag inte ska göras på utbetalningar av ekonomiskt omställningsstöd.

Avräkning av andra inkomster*11 §*

Ekonomiskt omställningsstöd minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken under den tid förmånerna betalas.

Ekonomiskt omställningsstöd minskas även med det belopp i svensk valuta som motsvarar vad ledamoten får i form av arvode enligt artikel 10 i Europaparlamentets beslut nr 2005/684/EG, Euratom av den 28 september 2005 om antagande av Europaparlamentets ledamotsstadga.

Om en ledamot som har ekonomiskt omställningsstöd samtidigt tar emot övergångsersättning enligt artikel 13 i Europaparlamentets beslut nr 2005/684/EG, Euratom minskas förmånen med det belopp i svensk valuta som motsvarar vad ledamoten får i övergångsersättning.

Paragrafen, som motsvarar 13 kap. 12 och 12 a §§, handlar om samordning beträffande vissa socialförsäkringsförmåner och avgångsersättningar från Europaparlamentet.

12 §

Ekonomiskt omställningsstöd minskas också, på sätt som framgår av 13 §, med följande inkomster:

- 1. inkomst av sådant slag som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken,*
- 2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,*
- 3. delpension enligt kollektivavtal,*
- 4. pension eller livränta i andra fall än som avses i 11 §,*
- 5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än dem som avses i 1–4.*

Paragrafen, som motsvarar 13 kap. 13 §, handlar om vilka övriga inkomster som ska reducera det ekonomiska omställningsstödet. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

13 §

Minskningen av ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ ska ske med den sammanlagda inkomst enligt 12 § som per år överstiger ett prisbasbelopp.

Paragrafen handlar om hur avdraget för andra inkomster ska beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

Minskningen ska ske krona för krona. Det förhållandet att det ekonomiska omställningsstödet utgår med en procentuell andel av ledamotsarvodet medför alltså inte att andra inkomster inte ska inverka på förmånen fullt ut. Oavsett vilken slags ekonomisk förmån det rör sig om ska årsinkomster som understiger ett prisbasbelopp inte inverka på beräkningen.

14 §

Föreligger inte rätt till ekonomiskt omställningsstöd under ett helt kalenderår, ska endast inkomster som hänförs till den tid då rätt till stödet föreligger medräknas vid minskningen.

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar som det ekonomiska omställningsstödet betalas.

Om den som har ekonomiskt omställningsstöd samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendeman, och avgångsförmånerna ska minska med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens tjänstepensionsverk beslutar efter samråd med berörda utbetalare om sådan jämkning.

Paragrafen reglerar några särskilda frågor vid samordningen. Den motsvarar 13 kap. 15 §. I tredje stycket har dock ordet pensionsgivare ändrats till utbetalare.

Jämkning av ekonomiskt omställningsstöd**15 §**

Om det är skäligt får ekonomiskt omställningsstöd minskas eller dras in helt (jämkning) om den som tar emot förmånen

1. *förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,*
2. *redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för*
 - avsättning till periodiseringsfond
 - avsättning till upphovsmannakonto,
 - avsättning till expansionsfond,
 - eget pensionssparande,
 - underskott av annan verksamhetsgren,

3. *redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller*
4. *dömts för brott som medfört att förmånstagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att förmånstagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.*

Utöver vad som följer av första stycket får ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § och som gäller i mer än ett år jämkas om förmånstagaren inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av om jämkning ska ske ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen tagit del av det omställningsstöd som avses i 2 §.

Paragrafen handlar om jämkning av ekonomiskt omställningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

I första stycket, som i sak överensstämmer med 13 kap. 16 § första stycket, har redaktionella ändringar gjorts.

I det andra stycket finns en ny jämningsgrund. Den överensstämmer i sak med den som gäller enligt 13 kap. 16 § andra stycket. I allt väsentligt kan därför hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen. Som framgår av 4 § kan ekonomiskt omställningsstöd utgå under som lägst tre månader och som mest under två år. Den nu aktuella jämningsregeln tar endast sikte på förmåner som utgår i mer än ett år.

Rätt till efterlevandeskydd

16 §

Ett efterlevandeskydd betalas till arvsberättigat barn som inte har fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § första stycket 4. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionssyfte.

Paragrafen handlar om barns rätt till efterlevandeskydd. I sak motsvarar den 13 kap. 17 §. Bestämmelsen innebär – i likhet med vad som gäller enligt det äldre systemet – att barn bara har rätt till efterlevandeskydd om den tidigare ledamoten haft rätt till ekonomiskt omställningsstöd under en längre tid än ett år. Beslut fattas av Riksdagens arvodesnämnd, se 20 §.

17 §

Om det finns särskilda skäl får efterlevandeskydd beviljas efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämställs med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Paragrafen handlar om efterlevandeskydd för make eller maka. Bestämmelsen motsvarar i sak 13 kap. 18 §. Beslut fattas av Riksdagens arvodesnämnd, se 20 §.

Hur länge efterlevandeskydd betalas**18 §**

Efterlevandeskydd betalas under högst två år.

Efterlevandeskyddet upphör vid utgången av den månad då den berättigade avlider.

Paragrafen handlar om hur lång tid efterlevandeskydd kan betalas. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Till skillnad från vad som gäller i det äldre systemet har den tid under vilken skyddet betalas maximerats till två år. Detta framgår av *första stycket*. Det hänger samman med att den avlidnes rätt till förmånen i det nya systemet som längst gäller i två år. Bestämmelsen i *andra stycket* överensstämmer med 13 kap. 19 §.

Efterlevandeskyddets storlek**19 §**

Efterlevandeskyddet betalas per år med ett belopp för varje berättigad motsvarande ett prisbasbelopp.

Paragrafen anger efterlevandeskyddets storlek. Den överensstämmer med 13 kap. 20 §.

Handläggning av ärenden**20 §**

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § när en ledamot har lämnat riksdagen. Nämnden beslutar också om jämkning enligt 15 § samt om prövning enligt 30 §.

Den som vill ha ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § eller efterlevandeskydd ska ansöka om det hos Riksdagens arvodesnämnd.

Förmåner enligt andra stycket kan inte beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Ett beslut om jämkning som innebär att ekonomiskt omställningsstöd dras in helt eller delvis gäller omedelbart även om det inte vunnit laga kraft, om inte annat förordnas.

Paragrafen handlar om beslutsfattande m.m. i fråga om rätt till ekonomiska förmåner. Övervägandena finns i kapitel 12.

Uppgiften att fatta beslut om ekonomiskt omställningsstöd har lagts på Riksdagens arvodesnämnd. Detta framgår av *första stycket*. Riksdagens arvodesnämnd fattar sina beslut på eget initiativ med stöd av underlag som Riksdagsförvaltningen lämnar till nämnden när en ledamot slutar, se 27 § första stycket. Liksom tidigare ankommer det på nämnden att besluta om

jämkning enligt 15 §. Den som vill att ekonomiskt omställningsstöd ska betalas ut måste ansöka om det hos SPV, se 21 §.

Beslut om rätt till ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § och om efterlevandeskydd kräver, enligt *andra stycket*, en ansökan från den som vill ha förmånen. Även i dessa fall krävs en begäran hos SPV om utbetalning.

I *tredje och fjärde styckena* finns bestämmelser om tid för ansökan och om verkställbarhet. Dessa överensstämmer med vad som gäller enligt 13 kap. 21 §.

21 §

Den som vill att ekonomiskt omställningsstöd eller efterlevandeskydd ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk. Utbetalning får inte ske för längre tid tillbaka än sex månader före ansökan om utbetalning.

Paragrafen handlar om utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 22 §. Kravet på ansökan om utbetalning inom en viss tid gäller dock även efterlevandeskyddet.

22 §

Den som ansökt om utbetalning ska skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens tjänstepensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.

Om den som ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts, får Statens tjänstepensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning, ska han eller hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens tjänstepensionsverk.

Paragrafen handlar om förfarandet hos Statens tjänstepensionsverk. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 23 §.

23 §

Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån ska på begäran av Statens tjänstepensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för den som betalat ut ersättning m.m. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 §.

24 §

Skatteverket ska till Statens tjänstepensionsverk lämna uppgifter om inkomst som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken, om uppgifterna har betydelse i ett ärende om ekonomiskt omställningsstöd enligt denna lag.

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för Skatteverket gentemot SPV. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 a §.

25 §

Den som ansöker om eller tar emot ekonomiskt omställningsstöd ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende enligt denna lag.

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 b §. Den sistnämnda bestämmelsen har ändrats som en följd av att Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till alla förmåner och om jämkning.

26 §

Skatteverket ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter om en namngiven person som har betydelse i ett ärende om jämkning av ekonomiskt omställningsstöd enligt 15 § första stycket 1–3. Detsamma gäller uppgifter som har betydelse för frågan om ekonomiskt omställningsstöd enligt 30 §.

Paragrafen handlar om Skatteverkets uppgiftsskyldighet. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 c §.

27 §

När en ledamot har lämnat riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att kunna fastställa ledamotens rätt till förmån enligt denna lag.

Riksdagsförvaltningen ska på begäran till Riksdagens arvodesnämnd överlämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen enligt 3 §.

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen. I sak motsvarar den 13 kap. 24 d §. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

28 §

Om ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp ska förmånstagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Detsamma gäller om stödet har jämkats med visst belopp. Ett belopp som ska betalas tillbaka ska, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av det ekonomiska omställ-

ningsstödet. Om det inte är lämpligt att minska kommande utbetalningar får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken.

Avräkning eller verkställighet enligt första stycket får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

Paragrafen handlar om återkrav. Den överensstämmer med 13 kap. 25 §. I den bestämmelsen har tillägg gjorts avseende betalningsskyldighet för jämningsbelopp och verkställighet av återkravsbeslut. Här hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

29 §

Om ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, ska förmånstagaren betala dröjsmålsränta för tid därefter till dess betalning sker. Detsamma gäller om stödet har jämkats med visst belopp. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar rättelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket ska också gälla om förmånstagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som ska betalas tillbaka. I ett sådant fall ska ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Paragrafen handlar om ränta vid återkrav. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 26 §.

Ansökan om ekonomiskt omställningsstöd m.m. efter jämningsbeslut

30 §

Om ekonomiskt omställningsstöd har jämkats enligt 15 §, får förmånstagaren när nya förhållanden inträtt på nytt ansöka om ekonomiskt omställningsstöd.

Om ett beslut som fattats med tillämpning av 15 § har grundats på att förmånstagaren gjort avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto eller expansionsfond och beloppet därefter helt eller delvis återförts till beskattning, ska på yrkande av förmånstagaren frågan prövas om stödet för det år då återförandet skedde.

Paragrafen handlar om omprövning m.m. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 27 §.

16 kap.

1 §

Riksdagsförvaltningens beslut i ärenden om stödåtgärder för omställning får inte överklagas.

Övriga beslut av Riksdagsförvaltningen enligt denna lag överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

Paragrafen handlar om överklagande av Riksdagsförvaltningens beslut. Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

Första stycket har ändrats som en följd av att beslut om ekonomiska avgångsförmåner numera ska fattas av Riksdagens arvodesnämnd och inte av Riksdagsförvaltningen. Stycket innehåller nu i stället en bestämmelse som innebär att de beslut som förvaltningen kan komma att fatta inom ramen för hanteringen av stödåtgärderna för omställning inte får överklagas. Menings- skiljaktigheter som kan uppkomma när det gäller vilka stödåtgärder som bör erbjudas en tidigare ledamot ska i stället hanteras inom ramen för ett samråd mellan Riksdagsförvaltningen och de berörda anordnarna av omställningsstödet.

Andra stycket – som tar sikte på övriga beslut som Riksdagsförvaltningen fattar – har inte ändrats.

2 §

Ett beslut av Riksdagens arvodesnämnd enligt 13 kap. *eller 13 a kap.* denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Nämndens beslut enligt 3 kap. 1 § får inte överklagas.

Paragrafen handlar om överklagande av beslut som fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

Bestämmelsen i *första stycket* har ändrats. Tidigare avsåg den endast beslut i jämkningsfrågor. Numera tar den sikte på samtliga beslut om ekonomiska avgångsförmåner, dvs. även frågor om förmånerna ska beviljas eller inte. *Andra stycket* – som är oförändrat – innehåller ett förbud mot att överklaga beslut om riksdagsledamöternas månadsarvode.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.*
2. *För den som lämnat uppdraget som ledamot före den 1 juli 1994 ska äldre bestämmelser fortfarande gälla.*
3. *Bestämmelserna i 13 a kap. ska även tillämpas på den som varit ledamot av riksdagen före 2014 om han eller hon tidigare haft rätt till inkomstgaranti och garantitiden löpt ut.*

Allmänna överväganden rörande ikraftträdande- och övergångsbestämmelser finns i kapitel 11.

Av *första punkten* följer att ändringarna i 13 kap. och det helt nya 13 a kap. träder i kraft den 1 maj 2014. Av de inledande bestämmelserna i respektive kapitel framgår för vilka grupper dessa kapitel ska gälla.

Sålunda framgår av 13 kap. 1 § att bestämmelserna i det kapitlet gäller dem som valts in i riksdagen före valet 2014 eller som före det valet inträtt som ersättare. För dessa ska således det hittills gällande systemet tillämpas. Vissa av de nya regler som kommittén föreslår kommer dock att gälla också för de nu angivna grupperna. Det gäller bestämmelserna om rätt till stödåtgärder, uppgiftsskyldighet, jämkning och beslutsordning. Detta framgår av att bestämmelser i dessa ämnen upptagits i 13 kap. som i övrigt innehåller det ”gamla” systemet.

På motsvarande sätt framgår det av 13 a kap. 1 § att bestämmelserna i det kapitlet – som innehåller det ”nya” systemet – ska tillämpas i fråga om ledamöter som valts in i riksdagen för första gången vid valet 2014 eller vid därefter kommande val. Detsamma gäller dem som inträder efter det valet som ersättare.

Den *andra punkten* klargör att äldre bestämmelser ska gälla för dem som omfattas av de bestämmelser som gällde före ersättningslagens införande den 1 juli 1994.

I den *tredje punkten* finns en bestämmelse som avser personer som väljs in i riksdagen vid valet 2014 eller senare och som tidigare varit ledamöter av riksdagen. Bestämmelsen i denna punkt avser bara dem som tidigare lämnat riksdagen och fått ett beslut om inkomstgaranti samt därefter tagit emot garantin under hela den tid som beslutet avser. I dessa fall ska ledamöterna alltså behandlas på samma sätt som dem som väljs in första gången 2014 eller senare, dvs. det nya regelverket ska gälla för dem. För den som å andra sidan varit ledamot tidigare men där rätt till inkomstgaranti enligt det tidigare beslutet alljämt föreligger när ledamoten väljs in på nytt ska däremot det gamla systemet gälla. Så är bl.a. fallet med dem som tidigare beviljats varaktig inkomstgaranti och väljs in på nytt i riksdagen 2014 eller senare. Att det gamla systemet ska tillämpas innebär bl.a. att utbetalningen av inkomstgaranti ska avbrytas när garantitagaren väljs in på nytt och att utbetalningen ska återupptas när ledamoten på nytt lämnar riksdagen.

14.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap. 17 b §

Förmån av omställningsstöd enligt 13 kap. 1 b § och 13 a kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska inte tas upp.

Bestämmelsen, som är ny, handlar om skattefrihet för omställningsstöd som lämnats i form av särskilda stödåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Där redovisas också vilka åtgärder omställningsstödet kan avse. Bestämmelsen tar bara sikte på förmånen av olika faktiska stödåtgärder. Det ekonomiska omställningsstödet, som regleras i 13 a kap. 4 och 5 §§ i den angivna lagen, ska beskattas.

67 kap. 6 §

Med arbetsinkomster avses vid tillämpningen av detta kapitel sådana inkomster som anges i 59 kap. 8–12 §§, 13 § 10, 12 och 13, 14 § första stycket 1–3 och 5 samt 15–19, 21 och 27 §§ socialförsäkringsbalken med undantag för sådana inkomster som anges i 59 kap. 23, 25, 26 och 28 §§ samma balk. Som arbetsinkomst avses även inkomst från självständig näringsverksamhet som bedrivs verksamheten.

Ekonomiskt omställningsstöd och inkomstgaranti enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska inte anses som arbetsinkomst.

Vid beräkningen av skattereduktionen ska arbetsinkomsterna utgöras av

- överskott i inkomstslaget tjänst, och
- överskott i inkomstslaget näringsverksamhet minskat med sjukpenning eller annan ersättning som anges i 15 kap. 8 §.

Arbetsinkomsterna ska minskas med allmänna avdrag enligt 62 kap. och sjöinkomstavdrag enligt 64 kap. samt avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Paragrafen handlar om vilka inkomster som ska ge rätt till jobbskatteavdrag. Övervägandena finns i avsnitt 10.1 och 10.2.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Ändringen innebär att ekonomiskt omställningsstöd till en skattskyldig som lämnat sitt uppdrag som ledamot av riksdagen inte ger rätt till jobbskatteavdrag. Bestämmelsen tar sikte såväl på det ekonomiska omställningsstödet som betalas ut i samband med avgången som det förlängda stödet som utbetalas först efter särskild prövning.

Härutöver innebär bestämmelsen att utbetalning av inkomstgaranti inte berättigar till jobbskatteavdrag. Sådana utbetalningar kommer att ske under en betydande tid framöver eftersom de nya reglerna om ekonomiskt omställningsstöd endast gäller dem som valts in i riksdagen genom valet 2014. Tidigare fanns en bestämmelse i lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter som angav att inkomstgaranti inte gav rätt till jobbskatteavdrag. Den bestämmelsen har ersatts av en hänvisning till den nu aktuella bestämmelsen. I sak är det således inte fråga om någon förändring.

14.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

28 kap. 8 §

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende om

1. inkomstgaranti *eller ekonomiskt omställningsstöd* för den som har varit riksdagsledamot eller ledamot av Europaparlamentet,
2. inkomstgaranti eller motsvarande förmåner för den som har varit statsråd och för vissa arbetstagare som har innehaft statlig chefsanställning,
3. pension enligt statligt kollektivavtal om särskild pension för yrkesofficerare,
4. pensionsersättning och särskild pensionsersättning enligt statligt kollektivavtal om trygghetsfrågor, *eller*
5. stöd för övergång till förvärvsarbete för den som har varit riksdagsledamot. Sekretess gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Paragrafen handlar om sekretess i ärenden som rör avgångsförmåner för bl.a. tidigare riksdagsledamöter. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.6.

Ändringar har gjorts i *första stycket* på så sätt att sekretess gäller i ytterligare två ärendetyper. Ändringen i *första punkten* är en följd av att det införts en ny form av ekonomisk avgångsförmån för tidigare riksdagsledamöter. Den nya förmånen benämns ekonomiskt omställningsstöd och regleras i 13 a kap. 4 och 5 §§ lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Ärenden om ekonomiskt omställningsstöd för den som varit riksdagsledamot finns hos Riksdagens arvodesnämnd och hos SPV.

Bestämmelsen i *femte punkten* – som är ny – handlar om sekretess i ärenden om stödåtgärder för omställning. Sådana ärenden finns hos Riksdagsförvaltningen. Av 13 kap. 1 b § och 13 a kap. 2 § lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter följer att en ledamot som lämnat riksdagen har rätt till stödåtgärder för omställning. Han eller hon är enligt 13 kap. 1 c § och 13 a kap. 3 § samma lag skyldig att lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder han eller hon vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Den aktuella bestämmelsen syftar i första hand till att bereda ett skydd för de uppgifter som den tidigare ledamoten lämnar till Riksdagsförvaltningen.

Inte alla uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten omfattas av sekretess. För att sekretess ska gälla krävs att det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid den bedömningen ska hänsyn tas till förhållandena i det enskilda fallet. Som exempel på uppgifter som inte bör lämnas ut kan nämnas uppgifter om hälsoförhållanden som påverkar den enskildes möjligheter att söka eller få ett arbete. Däremot bör uppgifter som rör vilken kompetensutveckling m.m. som den tidigare ledamoten fått inom ramen för omställningsstödet normalt sett kunna lämnas ut.

Av de föreslagna bestämmelserna i 13 kap. 24 d § och 13 a kap. 27 § lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter följer att Riksdagsförvaltningen är skyldig att lämna uppgifter till Riksdagens arvodesnämnd. Uppgiftsskyldigheten tar sikte på de uppgifter som tidigare ledamöter lämnat till förvaltningen enligt 13 kap. 1 c § resp. 13 a kap. 3 § i den angivna lagen. Nämnden kan begära att få ta del av sådana uppgifter för att kunna pröva en fråga om en ekonomisk avgångsförmån ska jämkas. En begäran om att få ta del av uppgifter kan också syfta till att skaffa underlag för beslut om att bevilja förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Hos nämnden kommer de inhämtade uppgifterna således att finnas i ett ärende om ekonomiskt omställningsstöd eller inkomstgaranti. De kommer därmed, liksom kan bli fallet när det gäller vissa uppgifter som Riksdagens arvodesnämnd eljest fått in, att skyddas av sekretessbestämmelsen i första stycket första punkten.

14.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

2 §

Riksdagsförvaltningen ska om annat inte är särskilt föreskrivet

1. upprätta förslag till anslag på statens budget för riksdagen och Riksdagsförvaltningen,
2. utfärda anvisningar för utarbetandet av förslag till anslag på statens budget för riksdagens myndigheter utom Riksbanken,
3. upprätta anslagsdirektiv för var och en av riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, över de finansiella villkor som gäller för respektive myndighet med anledning av riksdagens beslut om statens budget,
4. besluta i frågor om ekonomiska förmåner enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter respektive den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet,
5. ansvara för löner, arvoden och andra ersättningar till arbetstagare och arvodesberättigade hos Riksdagsförvaltningen, riksdagens nämnder och övriga riksdagsorgan samt svara för hanteringen av pensioner och andra förmåner till dessa och deras efterlevande,
6. ingå centrala kollektivavtal samt i övrigt utöva arbetsgivarens befogenheter enligt dessa när det gäller riksdagens myndigheter samt företräda riksdagens myndigheter som arbetsgivare i arbetstvister om kollektivavtal som har slutits av Riksdagsförvaltningen,
7. svara för de utbetalningar som följer av beslut av riksdagens nämndmyndigheter, om kostnaderna ska belasta anslag som anvisats till Riksdagsförvaltningen,
8. utföra övriga ekonomiadministrativa uppgifter för riksdagens nämndmyndigheter *samt*

9. *ansvara för att ledamöter som lämnar riksdagen erbjuds stöd för övergång till förvärvsarbete.*

Riksdagsförvaltningen ska ge riksdagens myndigheter möjlighet att framföra sina synpunkter på förhandlingsfrågor som direkt berör respektive myndighet.

Riksdagsförvaltningen får till en av riksdagens myndigheter överlämna handläggningen av en avtalsfråga som är av betydelse för den myndigheten.

Riksdagsförvaltningen ska bereda riksdagens nämndmyndigheter tillfälle att lämna synpunkter på behovet av resurser.

Paragrafen innehåller närmare bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

I *första stycket* finns en uppräkningslista av Riksdagsförvaltningens uppgifter. I *nionde punkten* – som är ny – har det tillagts att förvaltningen ansvarar för att de som lämnar uppdraget som ledamot av riksdagen får ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete. Att ett sådant stöd ska erbjudas följer av 13 kap. 1 b § resp. 13 a kap. 2 § lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

Bestämmelsen i *fjärde punkten* rör beslutsfattande enligt bl.a. lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Bestämmelsen är – som alla punkter i paragrafen – subsidiär i förhållande till andra föreskrifter. Genom ändringen i 13 kap. 21 § och 13 a kap. 20 § i den angivna lagen har Riksdagsförvaltningen inte längre någon beslutanderätt i fråga om ekonomiska avgångsförmåner. Dessa beslut fattas numera i stället av Riksdagens arvodesnämnd.

Bestämmelsen i *nionde punkten* innebär att Riksdagsförvaltningen ansvarar för att alla ledamöter som lämnar riksdagen erbjuds stödåtgärder för omställning. Själva stödet lämnas sedan av de organ som Riksdagsförvaltningen anlitar för ändamålet. I avsnitt 9.2 utvecklar kommittén sin syn på innehållet i det stöd som ska erbjudas.

14.5 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen

8 kap.

Riksdagens arvodesnämnd

4 a §

Riksdagens arvodesnämnd består av ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter varje ordinarie val till riksdagen för tiden intill dess nytt val till nämnden har ägt rum.

Paragrafen, som är ny, anger hur ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd ska väljas. Övervägandena finns i avsnitt 12.9. Bestämmelsen har i huvudsak ut-

formats på samma sätt som motsvarande bestämmelser för exempelvis Statsrådsarvodesnämnden. Tidigare gällde att ledamöterna utsågs av riksdagsstyrelsen. Bestämmelsen motsvarar i sak innehållet i 3 § lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd som föreslås upphävd.

14.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

1 §

Riksdagens arvodesnämnd ska i enlighet med

1. 3 kap. 1 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter fastställa det belopp för månad som ledamotsarvode ska betalas med,
2. *13 kap. 21 § samma lag besluta i frågor om inkomstgaranti och efterlevandeskydd,*
3. *13 a kap. 20 § samma lag besluta i frågor om ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd,*
4. 9 kap. 12 a § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet besluta om jämkning av inkomstgaranti och
5. 9 kap. 23 § samma lag besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt.
Nämnden ska ange vilka överväganden som föranlett beslutet.
Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Paragrafen anger vilka uppgifter som Riksdagens arvodesnämnd har. Ändringen i *första stycket* är en följd av att uppgiften att fatta beslut om inkomstgaranti, ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd flyttats över från Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd. Övervägandena i den frågan finns i avsnitt 12.4.

17 §

Bestämmelser om överklagande av beslut som avses i 1 § finns i 16 kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter samt i 12 kap. 1 § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Bestämmelser om överklagande av beslut som rör utlämnande av handlingar och uppgifter finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

Paragrafen rör överklagande av beslut som fattas av Riksdagens arvodesnämnd. I *första stycket* finns hänvisningar till bestämmelser om överklagande i andra lagar. Ändringen innebär att en hänvisning till 3 kap. 1 § lagen om

ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter tagits bort. Den bestämmelsen avser beslut om månadsarvode till riksdagens ledamöter. Att sådana beslut inte får överklagas följer sedan den 1 januari 2013 av bestämmelsen i 16 kap. 2 § i den angivna lagen. *Andra stycket* är oförändrat.

Särskilda yttranden

1. Mehmet Kaplan (MP) anför:

Som ledamot för Miljöpartiet de gröna i Villkorskommittén är min uppfattning att samtliga onvalda riksdagsledamöter från och med valet 2014 – alltså oaktat det för den enskilde ledamoten handlar om att bli nyvald eller omvald – skall komma att omfattas av alla de villkor för ledamotskap i Sveriges riksdag som Villkorskommittén föreslår:

Av de direktiv Villkorskommittén har att arbeta efter framgår dock:

De förslag som kommittén lämnar ska vara utformade så att nya bestämmelser ska kunna tillämpas efter valet 2014. Förslag som förändrar inkomstgarantis utformning ska således vara utformade så att de tillämpas på ledamöter som väljs in i riksdagen 2014. Skälen för detta är att villkoren för ledamotsuppdraget bör vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur för ett uppdrag som riksdagsledamot. För de ledamöter som inlett uppdraget före valet 2014 ska alltså nuvarande bestämmelser i huvudsak tillämpas.

Givet det fastställda direktivet ställer jag mig bakom kommitténs skrivningar och anmäler detta särskilda yttrande.

2. Anders Åkesson (C) anför:

Centerpartiets uppfattning är att samtliga invalda riksdagsledamöter från och med valet 2014 - alltså oaktat det för den enskilde ledamoten handlar om att bli nyvald eller omvald - skall komma att omfattas av alla de villkor för ledamotskap i Sveriges riksdag som Villkorskommittén föreslår.

Av de direktiv Villkorskommittén har att arbeta efter framgår dock:

De förslag som kommittén lämnar ska vara utformade så att nya bestämmelser ska kunna tillämpas efter valet år 2014. Förslag som förändrar inkomstgarantis utformning ska således vara utformade så att de tillämpas på ledamöter som väljs in i riksdagen vid valet 2014. Skälen för detta är att villkoren för ledamotsuppdraget bör vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur för ett uppdrag som riksdagsledamot. För de ledamöter som inlett uppdraget före valet 2014 ska alltså nuvarande bestämmelser i huvudsak tillämpas.

Givet det fastställda direktivet ställer jag mig bakom kommitténs skrivningar och anmäler som ledamot för Centerpartiet i Villkorskommittén detta särskilda yttrande.

3. Björn Söder (SD) anför:

De svenska riksdagsledamöternas inkomstgaranti har varit synnerligen generös. I ett nordiskt perspektiv har Sverige utmärkt sig när det gäller ledamöternas inkomstgaranti, även om ledamöternas arvoden är lägre i Sverige än i de flesta andra nordiska länder. Sverigedemokraterna ser därför positivt på att man nu gjort en utredning kring inkomstgarantin.

I utredningsdirektivet, som beslutades vid riksdagsstyrelsens sammanträde den 16 november 2011 står följande:

De förslag som kommittén lämnar ska vara utformade så att nya bestämmelser ska kunna tillämpas efter valet år 2014. Förslag som förändrar inkomstgarantins utformning ska således vara utformade så att de tillämpas på ledamöter som väljs in i riksdagen vid valet 2014. Skälen för detta är att villkoren för ledamotsuppdraget bör vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur för ett uppdrag som riksdagsledamot. För de ledamöter som inlett uppdraget före valet 2014 ska alltså de nuvarande bestämmelserna i huvudsak tillämpas.

Sverigedemokraterna anser att de föreslagna bestämmelserna skall tillämpas på ledamöter som väljs in i riksdagen vid valet 2014, precis som direktiven säger, men anser att detta skall gälla även om en ledamot inlett sitt uppdrag före valet 2014.

De villkor som gäller för ledamotsuppdraget bör, precis som direktiven säger, vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur för ett uppdrag som riksdagsledamot. Därför bör givetvis ingen retroaktiv förändring ske. De som är invalda i riksdagen skall därför lyda under de bestämmelser som gällde vid det senaste valet de tog ställning för sin kandidatur och blev invalda. Men en riksdagsledamot väljs för en period av fyra år. Därefter måste riksdagsledamoten söka nytt mandat hos väljarna. Då är det rimligt att riksdagsledamoten, precis som andra kandidater, också tar ställning till de villkor som gäller efter valet.

Sverigedemokraterna anser att alla som väljer att kandidera och blir invalda eller omvalda i riksdagen skall lyda under de nya bestämmelserna som gäller efter valet 2014. Det står därmed varje nuvarande riksdagsledamot fritt att välja att inte kandidera och därmed lyda under de bestämmelser som gällde tidigare när riksdagsledamoten blev invald.

Detta skulle resultera i att alla som blev invalda eller omvalda i valet 2014 lyder under de nya bestämmelserna, vilket också skulle innebära att man snabbare fasar ut tidigare generösa system.

Sverigedemokraterna framförde denna ståndpunkt i samband med beslutet om utredningsdirektivet vid riksdagsstyrelsens möte. Under utredningens gång har också denna ståndpunkt framförts och diskuterats utan att vinna gehör.

4. Mats Einarsson (V) anför:

Det förslag som kommittén lägger fram är ett bra förslag som jag står bakom. Det är en kompromiss mellan delvis skilda ståndpunkter men enligt min mening skulle den fortsatta processen vunnit på att redovisningen av dessa i sin helhet fått vänta till remissomgång och fortsatt beredning. Så som läget nu är blir det dock nödvändigt även för mig att redovisa min uppfattning i ett avseende: Kommittén borde fått möjlighet att pröva möjligheten att tillämpa de nya bestämmelserna också för ledamöter invalda före 2014.

5. Tuve Skånberg (KD) anför:

Jag ställer mig bakom Villkorskommitténs betänkande, som arbetats fram i enlighet med de direktiv som kommittén haft.

Det har inte ingått i direktiven för kommittén att behandla finansieringen av omställningsstödet. Jag hade dock velat att kommittén skulle ha utrett den modell till finansiering av omställningsstöd som det franska parlamentet tillämpar, för att kunna modifiera och tillämpa den på den svenska riksdagen. I den franska modellen betalar de tjänstgörande ledamöterna i Nationalförsamlingen en månatlig avgift till en fond som finansierar ledamöternas omställning.

På den svenska arbetsmarknaden är det en förutsättning för att åtnjuta a-kasseersättning att man betalt sin avgift till a-kassan. Det är inte orimligt att riksdagsledamöter gör detsamma för att få åtnjuta omställningsstöd efter sin tid i riksdagen. Jag hade velat att kommittén hade utrett denna finansieringsmodell så att en sådan avgift hade kunnat tillämpas redan under innevarande mandatperiod.

Bilaga 1

2011-11-16

Dnr 233-533-2011/12

Kommittédirektiv

Stöd för återgång till yrkesverksamhet för f.d. riksdagsledamöter samt en översyn av reglerna för inkomstgaranti

Beslut vid riksdagsstyrelsens sammanträde den 16 november 2011

Sammanfattning

En parlamentariskt sammansatt kommitté tillkallas med uppdrag att lämna förslag till åtgärder som syftar till att underlätta för ledamöter som lämnat uppdraget i riksdagen att återgå till yrkesverksamhet samt att genomföra en översyn av reglerna för inkomstgaranti för riksdagens ledamöter.

Uppdraget som ledamot av Sveriges riksdag är centralt och viktigt. Det är angeläget att den enskilde som ställer sig till förfogande för ett sådant uppdrag också har möjlighet att återgå till yrkesverksamhet efter avslutat uppdrag.

Ledamotsuppdraget ger i sig ett positivt meritvärde som i kombination med olika typer av utbildning och yrkeserfarenhet ofta ger goda möjligheter till sysselsättning när tiden i riksdagen är över. Det finns dock undantag där f.d. ledamöter har problem att finna en försörjning när uppdraget avslutats. Detta har vanligen sin grund i de strukturförändringar som kan ha skett på arbetsmarknaden. I vissa fall kan det handla om att en utbildning inte längre är relevant, eller att kunskaper från tidigare utbildning behöver uppdateras. Detta blir ett problem för den enskilde men leder också till belastning på inkomstgarantin, som i första hand är avsedd att vara en övergångsersättning.

Det finns därför anledning att låta undersöka vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att underlätta en återgång till yrkesverksamhet för f.d. riksdagsledamöter. Samtidigt bör även förutsättningarna för inkomstgarantin ses över. Den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete ska tillämpas.

Bakgrund och gällande regler

Riksdagsledamotens ekonomiska förmåner regleras genom bestämmelser i lag (RO 9 kap 6 §). I ersättningslagen (1994:1065) finns bestämmelser som bl.a. reglerar förmåner i form av arvoden, inkomstgaranti och pension.

Återgång till yrkesverksamhet

Det saknas i dag legala förutsättningar för riksdagsförvaltningen att erbjuda riksdagens ledamöter andra typer av stöd än de som angetts ovan vid återgång till yrkesverksamhet eftersom sådana förmåner kan ha ett ekonomiskt värde och därför förutsätter lagstöd.

På initiativ av riksdagsstyrelsen den 17 mars 2010 fick riksdagsförvaltningen i uppdrag att bedriva en försöksverksamhet där avgångna ledamöter erbjöds rådgivningsinsatser i samband med valet 2010. Ansvarsfördelningen har varit sådan att förvaltningen handlat upp tjänsterna medan de praktiska kontakterna med konsulterna tagits av riksdagspartiernas kanslier. Försöksverksamheten har bekostats ur ledamotsanslaget, med en kostnadsgräns på maximalt 50 000 kronor per ledamot.

Inkomstgaranti

En inkomstgaranti ersatte 1988 visstidspensionen som ersättningsform när ledamotsuppdraget fullgjorts. Reglerna förändrades därefter successivt och 1994 infördes de regler som i huvudsak fortfarande gäller. En ledamot som avgår efter minst tre sammanhängande år i riksdagen har rätt till inkomstgaranti i ett år med 80 procent av arvodet. Den som varit ledamot i minst sex sammanhängande år vid avgången får inkomstgaranti i två år om ledamoten är under 40 år, i fem år om ledamoten är mellan 40 och 50 år och fram till 65 år om ledamoten har uppnått 50 års ålder.

Ersättningsnivån är alltid 80 procent av arvodet och eventuella tilläggsarvoden under det första året. Nivån åren därefter varierar mellan 66 procent och 33 procent beroende på antalet år som ledamot. Maximalt belopp utbetalas efter 12 år som ledamot.

Inkomstgarantin samordnas med andra inkomster och är pensionsgrundande de fem första åren.

Portalparagraf och jämningsregel

På förslag av riksdagsstyrelsen (2005/06:RS4) infördes 2006 en portalparagraf i ersättningslagen (13 kap. 16 §) som anger att syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet under en övergångsperiod och att den således inte är avsedd som en varaktig försörjning. Samtidigt infördes en regel om att inkomstgarantin ska kunna jämkas när någon förvärvsarbetar utan att uppbära skälig ersättning för detta arbete.

Riksdagsstyrelsen angav i förslaget till riksdagen följande:

"Starka skäl talar därför för att det finns en garanti för en riksdagsledamots försörjning under en omställningsperiod när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget. Samtidigt är det viktigt att vidmakthålla den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete. Villkoren för denna garanti bör därför vara så utformade att återgången till företagande eller förvärsarbete underlättas utan att den f.d. ledamoten blir ekonomiskt överkompenserad. Syftet med inkomstgarantin är således att ge en ekonomisk trygghet under en övergångsperiod, som kan användas till t.ex. kompetensutveckling. Detta kommer till uttryck i den föreslagna portalparagrafen."

Det finns i dag inga krav på att f.d. ledamöter ska återgå i förvärsarbete och därför inga formella hinder mot att inkomstgarantin uppbärs varaktigt. Det innebär att en ledamot som avgår strax efter 50-årsdagen och som har varit ledamot i minst sex år kan uppbära inkomstgaranti under hela 15-årsperioden fram till 65-årsdagen utan att förvärsarbete.

Kostnader

I dag finns beviljade inkomstgarantier som för år 2011 uppgår till 72 miljoner kronor. Om samtliga beviljade garantier skulle utbetalas, utan reduktion för förvärsinkomster, tillkommer en kostnad för arbetsgivaravgifter/löneskatt på ca 20 miljoner kronor.

Den faktiska kostnaden varierar stort under en mandatperiod. Den är lägst året före ett valår eftersom de ett- och tvååriga inkomstgarantierna då har upphört.

Uppdraget

Utgångspunkter

Uppdraget som riksdagsledamot är speciellt. Det förutsätter samhällsengagemang, stark ansvarskänsla och integritet. Det är av stor vikt att lämpliga personer kan ställa sig till förfogande för sådana uppdrag. För att underlätta detta fordras att den som åtar sig ett uppdrag också får en viss trygghet när uppdraget upphör. Det är också viktigt att undanröja risken för otillbörlig påverkan på ledamoten genom att säkerställa försörjning under en omställningstid då uppdraget avslutats.

Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och ledamoten. Riksdagsledamotskapet är ett slags uppdragsavtal av egen art. Innebörden av detta är att ledamoten saknar skydd mot uppsägning och inte heller omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. I uppdragets karaktär ligger att ledamoten såväl formellt som reellt saknar den trygghet som gäller på svensk arbetsmarknad i övrigt.

Den som valts till ledamot har ofta lämnat en anställning . Även den ledamot som har kvar den formella möjligheten att återvända till sitt gamla arbete när han eller hon lämnar riksdagen kan i praktiken ha svårt att återuppta arbetet. Arbetsinnehållet kan ha ändrats under den tid ledamotskapet varat. Förhållandena på arbetsplatsen kan också ha förändrats på ett sådant sätt att det i praktiken är omöjligt att återvända. Samtidigt har ledamoten under sin tid i riksdagen skaffat sig unika kunskaper och erfarenheter

Starka skäl talar således för att en ledamot ska vara tillförsäkrad en garanti för sin försörjning när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget. Samtidigt är det viktigt att vidmakthålla den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete. Dessa båda skäl bör bilda utgångspunkterna för utformningen av ledamöternas inkomstgaranti.

De förslag som kommittén lämnar ska vara utformade så att nya bestämmelser ska kunna tillämpas efter valet år 2014. Förslag som förändrar inkomstgarantis utformning ska således vara utformade så att de tillämpas på ledamöter som väljs in i riksdagen vid valet 2014. Skälen för detta är att villkoren för ledamotsuppdraget bör vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur för ett uppdrag som riksdagsledamot. För de ledamöter som inlett uppdraget före valet 2014 ska alltså nuvarande bestämmelser i huvudsak tillämpas.

I kommitténs uppdrag ingår att inhämta synpunkter från riksdagens ledamöter och partier på lämpligt sätt.

Särskilt om stöd för återgång i arbete

En övergångsersättning i form av inkomstgaranti bör framdeles kombineras med åtgärder för att underlätta en återgång till arbetslivet för ledamöter som lämnat sitt uppdrag. Exempel på en sådan insats är den försöksverksamhet med coachning som bedrivits efter 2010 års riksdagsval. Kommittén ska utvärdera denna försöksverksamhet. Om slutsatsen blir att insatserna varit verkningfulla och därför bör permanentas bör också förslag till författningsreglering i denna del lämnas. Kommittén ska också pröva om coachernas uppdrag ska utökas eller på annat sätt bli tydligare.

Det är dock inte uteslutet att det visar sig att försöksverksamheten varit för begränsad och att effekten inte är tillräcklig. Det kan därför finnas anledning att också överväga om stöd ska införas för utbildningsåtgärder som vidtas i syfte att uppdatera en yrkeskompetens eller andra typer av åtgärder som underlättar att finna en försörjning. Det står därför kommittén fritt att också lämna förslag med en sådan inriktning.

Särskilt om inkomstgarantin

Ett utökat stöd för återgång till yrkesverksamhet föranleder även en översyn av inkomstgarantin. Därvid ska följande utgångspunkter gälla.

Inkomstgarantin ska ses som ett omställningsstöd på vägen tillbaka till arbetsmarknaden. Därför bör den maximala tiden för hur länge inkomstgaranti kan uppbäras prövas. Ett förslag till tidsbegränsning bör formuleras med utgångspunkt i de villkor som gäller på arbetsmarknaden i övrigt, men också ta hänsyn till de särskilda förutsättningar som gäller för ledamotsuppdraget. Kommittén bör pröva att finna former för att förena krav på förvärvsarbete eller krav på att vara arbetssökande med inkomstgarantin, en lämplig karens bör dock finnas efter uppdragets avslutande. Här ska särskilt prövas vilka möjligheter som kan erbjudas för att kombinera detta även med möjligheter att erbjuda och finansiera fortbildning eller uppdatering av tidigare yrkeskompetens.

En särskild analys ska genomföras av inkomstgarantins konstruktion, där olika former av avtrappning ska prövas. Här ska bedömningar redovisas rörande effekterna av garantins konstruktion. En internationell jämförande studie ska genomföras.

Många ledamöter har även intjänat olika typer av förmåner under förtroendeuppdrag i kommuner och landsting. En inkomstgaranti från riksdagen ska vara samordnad med denna typ av förmåner.

Inkomstgarantin faller i dag ut med olika förmåner beroende på ledamotens ålder när denne lämnar uppdraget. Kommittén ska analysera och pröva om, och i så fall hur en inkomstgaranti bör vara relaterad till ålder och/eller tid i riksdagen.

I dag är inkomstgarantin pensionsgrundande de fem första åren. Kommittén bör överväga om det finns skäl att reducera denna tid och det ankommer på kommittén att i de förslag som lämnas ange om, och i så fall också hur stor del av tiden som inkomstgarantin även ska vara pensionsgrundande inkomst.

Översynskommittén presenterade i januari 2005 utredningen (2004/05:URF2) Ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Där fanns analyser och förslag kring inkomstgarantins konstruktion som kommittén ska ta del av.

Riksdagens arvodesnämnd prövar i dag ärenden om jämkning av inkomstgarantin i enlighet med reglerna i ersättningslagen. Samtliga ärenden som rör inkomstgarantin ska framdeles prövas av arvodesnämnden.

Samråd

Samråd ska ske med utredningen (S Fi 2010:07) om översyn av anställningsvillkoren för myndighetschefer. Kommittén ska även samråda med Riksdagens arvodesnämnd.

Rapporten

Kommittén ska senast den 15 december 2012 i en rapport redovisa sina överväganden och förslag. Till förslagen ska vara fogade analyser av förslagets

kostnadseffekter samt de författningsförslag som erfordras för att förslagen ska kunna genomföras.

Bilaga 2

Avgångsförmåner för parlamentsledamöter

UTREDNINGSTJÄNSTEN
Erik Norlander
Tfn: 08-786 56 63

SVERIGES
RIKSDAG

PM 2012-05-11

Dnr 2012:260

AVGÅNGSFÖRMÅNER FÖR PARLAMENTSLEDAMÖTER

Utredningstjänsten har ombetts uppdatera PM dnr 2010:66 om avgångsförmåner för parlamentsledamöter. Utredningstjänsten har ställt följande frågor till de nordiska och nederländska parlamenten och till Europaparlamentet.

1. Vilka krav gäller för att få en avgångsförmån? Ställs det några särskilda krav på den tidigare ledamoten att han eller hon vidtar åtgärder för att säkra sin försörjning?
2. Spelar orsaken till avgången någon roll och i så fall vilken? Likställs den som inte blivit omvald med den som frivilligt lämnar uppdraget?
3. Hur lång tid kan förmånen betalas? Om tiden kan variera, vad är det i så fall som har betydelse? Finns det en koppling och i så fall vilken till hur lång tid ledamoten suttit i parlamentet?
4. Hur högt är beloppet? Om det är relaterat till ledamotsarvodet, hur högt är i så fall det? Uppgår förmånen till samma belopp hela tiden? Om beloppet kan ändras, hur sker det och vad beror det på?
5. Vilken betydelse har andra inkomster för avgångsförmånerna? Har förmögenhetsinnehav någon inverkan?
6. Finns det några motsvarigheter till de svenska reglerna om jämkning av inkomstgaranti?
7. Finns det någon motsvarighet till den svenska ordningen om insatser för att underlätta för ledamöter att återgå till yrkesverksamhet efter avslutat uppdrag (dvs. att riksdagsförvaltningen som en försöksverksamhet ska erbjuda avgångna ledamöter rådgivningsinsatser för att återgå till yrkesverksamhet)?

Promemorian i sin helhet ska uppdateras. De svar som inkommer ska dock fortlöpande delges uppdragsgivaren.

Inledning

Utredningstjänsten har den 5 mars kontaktat de sex parlamentens ECPRD-korrespondenter som ombetts besvara de ställda frågorna. Svar har erhållits från samtliga parlament, dock har följdfrågor den 26 och 27 april till Nederländernas parlament inte besvarats. Följdfrågorna avser dels uppdaterade uppgifter om nivån på ledamotsarvodet, dels om lagen 1994:1065, 13 kap., 16 § punkterna 2 och 3 finner sin motsvarighet i Nederländerna.

Danmark

Hanne Rasmussen, ECPRD-korrespondent för Danmark, har lämnat beskedet att några ändringar av reglerna inte har skett sedan 2010 och besvarat fråga 7.

SVERIGES
RIKSDAG **Finland**

Jan-Henrik Pursiainen, Eduskunta, har lämnat uppdaterade uppgifter och svar på fråga 7. Vidare lämnar han följande sammanfattning.

I Finland har reglerna ändrats vad gäller avgångsförmånerna för riksdagsledamöter sedan din senaste förfrågan. Lagen om pension för riksdagsmän (329/1967) har ändrats fr.o.m. den 1.3.2011 och heter numera Lag om pension och anpassningsbidrag för riksdagsledamöter (329/1967).

Den väsentligaste ändringen gäller slopande av anpassningspensionen och införandet av ett tidsbegränsat anpassningsbidrag i stället. De gamla reglerna med anpassningspension gäller dock ännu för de riksdagsledamöter vars uppdrag som ledamot har börjat första gången innan att lagen trädde ikraft. D.v.s. de avgångsförmåner som beskrevs i vårt tidigare svar gäller ännu för de personer som någon gång innan 1.3.2011 fungerat som ledamot av Finlands riksdag, medan de nya reglerna tillämpas på riksdagsledamöter vars ledamotsuppdrag har börjat första gången efter att lagen trädde i kraft.

Parallella regler kommer alltså att gälla för tid framöver.

Nederländerna

Nico Bal, Tweede Kamer, har lämnat beskedet att några ändringar av reglerna inte har skett sedan 2010 och svarat på fråga 7.

Norge

Mari C. Gjølstad, Stortingets förvaltning, har lämnat uppdaterade uppgifter och svar på fråga 7.

Island

Viggó Gíslason, ECPRD-korrespondent för Island, har lämnat uppdaterade uppgifter vad avser nivån på ledamotslönen samt svar på fråga 7.

Europaparlamentet

Ulrich Hueschen, ECPRD-korrespondent för Europaparlamentet, har som svar på frågorna hänvisat till Europaparlamentets ledamotsstadga (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:262:0001:0010:SV:PDF>), artiklarna 13-19.

I det följande redovisas svaren per fråga dels i tabell 1 nedan (merparten av frågorna), samt i efterföljande text (samtliga frågor).

Tabell 1. Avgångsförmåner för parlamentsledamöter

Fråga	Danmark	Finland	Island	Nederländerna	Norge	Europa-parlamentet
1 b). Finns krav på f.d. ledamoten att vidta åtgärder för att säkra sin försörjning	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja ("efterlön") Nej (avgångsersättning)	Nej
2. Spelar orsaken till avgången någon roll?	Ej tillämplig ¹	Nej	Nej	Nej	Ej tillämplig ²	Nej
3 a). Hur lång tid kan förmånen betalas?	12-24 månader.	1-3 år.	3 eller 6 månader.	6 månader-6 år. Om ledamoten, när denne lämnade sitt uppdrag var 50 år eller äldre, och denne under de föregående 12 åren varit ledamot i minst 10 år, erhåller denne avgångsvederlag till en ålder av 65 år.	Avgångsersättning upp till 3 månader. "Efterlön" upp till tolv månader.	6 – 24 månader. Övergångsersättning betalas ut i form av månadsersättning för varje år som mandatet har utövats.
3 b). Finns det en koppling till hur lång tid ledamoten suttit i parlamentet?	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja

¹ Eftervederlag erhålls när ledamoten ej blivit återvald eller avgått p.g.a. sjukdom.

² I det norska Stortinget är det inte möjligt att avgå som ledamot mitt i stortingsperioden (med undantag av några personer som har blivit ambassadörer).

SVERIGES
RIKSDAG

Tabell 1. Avgångsförmåner för parlamentsledamöter, forts.

Fråga	Danmark	Finland	Island	Nederländerna	Norge	Europa-parlamentet
4 a). Hur högt är beloppet?	100 % av grundarvodet.	28-60 % av arvodet beroende av hur länge uppdraget som ledamot varat.	100 % av ledamotslönen.	80 % av grundläggande ersättning + semesterersättning första året, 70 % följande år.	Avgångsersättningen utgör 100 % av ledamotsarvodet. ”Efterlönen” utgör 66 % av beloppet.	100 % av ledamotsarvodet.
4 b). Hur högt är ledamotsarvodet?	Grundarvodet= 49 409 DKK/mån.	6 335 €/mån. ³	Ledamotslönen= 589 559 ISK/mån.	Uppgifter som lämnades 2010: Grundläggande ersättning till parlamentsledamöter + semesterersättning= ca 7 742 €/mån.	64 800 NOK/ mån.	7 956,87 €. ⁴ Ledamotsarvodet skall uppgå till 38,5 % av grundlönen för en domare vid Europeiska gemenskapernas domstol. ⁵

³ Om ledamoten suttit i minst 12 år är arvodet 6 811 €/mån. Månadsarvode till talmannen är 11 675 € och till vice talmännen är arvodet 9 729 €/mån. Utskottsordföranden och ordförandena för riksdagsgrupperna har extra arvodet på mellan 471 till 1 178 €/mån.

⁴ ”Sedan valet 2009 har alla europaparlamentariker samma lön. Lönen betalas av EU. Ledamöternas bruttolön 2011 är 7 956,87 euro. Från lönen dras EU-skatt och en olycksfallsförsäkring. Den slutliga lönen blir 6 200,72 euro. De svenska ledamöterna betalar även svensk skatt. Den skatt de betalar till EU räknas då av” (Europaparlamentets informationskontor i Sverige, http://www.europaparlamentet.se/view/sv/svenska_ledamoter/ledamoternas_ersattningar.html).

⁵ Europaparlamentets ledamotsstadga, artikel 10.

Tabell 1. Avgångsförmåner för parlamentsledamöter, forts.

Fråga	Danmark	Finland	Island	Nederländerna	Norge	Europaparlamentet
5 a). Vilken betydelse har andra inkomster för avgångsförmånerna?	Fr.o.m. den 13:e månaden görs avdrag för löneinkomst, pension m.m.	Avdrag görs för pensions-, löne- eller kapitalinkomster.	Avdrag görs för löneinkomst.	Avdrag görs för löneinkomst.	Avdrag görs för löne- och näringsinkomster. Inkomst från heltidsanställning (minst 30 timmar i veckan) eller hel pension medför att avgångsersättning eller "efterlön" inte betalas ut.	Ingen, såvida inte ledamöten har tillträtt ett annat mandat vid ett annat parlament eller offentligt ämbete. ⁶ Då betalas inte övergångsersättning ut (Europaparlamentets ledamotsstadga artikel 13, p 3).
5 b). Har förmögenhetsförhållanden någon inverkan?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Finns motsvarigheter till de svenska reglerna om jämkning (1994:1065, 13 kap. 16 §)?	Nej	Nej	Nej	Ja (p. 1)	Nej	Nej
7. Finns det någon motsvarighet till den svenska ordningen om insatser för att underlätta för ledamöter att återgå till yrkesverksamhet efter avslutat uppdrag?	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej

⁶ Med offentligt ämbete avses utövande av följande ämbeten:

- a) Ett avlönat ämbete till vilket man väljs och som innefattar utövande av offentliga maktbefogenheter.
- b) Medlem i en nationell eller regional regering.
- c) Ämbetsman, tjänsteman eller ledamot i en gemenskapsinstitution. (Tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets ledamotsstadga, http://www.europaparlamentet.se/ressource/static/files/pdf/tillampningsf_reskrifter.pdf).

I a) Vilka krav gäller för att få en avgångsförmån?**b) Ställs det några särskilda krav på den tidigare ledamoten att han eller hon vidtar åtgärder för att säkra sin försörjning?****Danmark**

a) En ordinarie ledamot av Folketinget erhåller, om ledamotskapet upphör vid folketingsval eller på grund av sjukdom, ett *eftervederlag* som motsvarar grundarvodet (§ 108, stk. 2, § 109, stk. 2, i *lov om valg till Folketinget*).

b) Nej, i *Bekendtgørelse om eftervederlag til tidligere medlemmer af Folketinget (BEK nr 674 af 29/06/2001)* anges inga sådana krav.

Finland

a) Uppdraget som riksdagsledamot ska ha varat i minst 3 år.

b) Det ställs inga särskilda krav på den tidigare ledamoten att han eller hon vidtar åtgärder för att säkra sin försörjning för att han eller hon skall ha rätt till anpassningsbidrag. Endast personens, under 59 år (se även svaret på fråga 3), övriga inkomster (förfärdinkomster, pension och kapitalinkomster) samt längden på uppdraget som ledamot spelar in när anpassningsbidraget bestäms.

Island

a) En ledamot som lämnar sitt uppdrag har rätt till förmåner motsvarande ledamotslönen.

b) Nej.

Nederländerna

a) En ledamot som lämnar sitt uppdrag har rätt till en ersättning på 80 % av dennes senaste erhållna ersättning det första året, och 70 % av dennes senaste erhållna ersättning fr.o.m. det andra året.

b) Ja, det finns en skyldighet att söka arbete.

Norge

a) En ledamot av Stortinget som inte blir omvald för en ny period medges *stortingsgodtgjørelse* (ledamotsarvode) i tre månader utöver valperioden. Detta kallas *fratredelsesytelse* (avgångsersättning).

Efter tre månader med avgångsersättning kan ledamoten ansöka om *etterlønn* ("efterlön") i ytterligare tolv månader. För att få "efterlön" måste mottagaren visa att han/hon är aktivt arbetsökande eller genomför nödvändiga relevanta kompetenshöjande åtgärder. Uppföljning/rapportering av detta sker månatligen.

Då mottagaren har annan inkomst (ej kapitalinkomst) kommer avgångsersättningen och "efterlönen" minska med motsvarande belopp.

b) Nej, inte vad gäller avgångsersättningen.

Ja, vad gäller "efterlönen" måste mottagaren visa att han/hon är aktivt arbetsökande eller genomför nödvändiga relevanta kompetenshöjande åtgärder.

Europaparlamentet

a) Ledamöter vars mandat upphör har rätt till en övergångsersättning motsvarande ledamotsarvodet i artikel 10 (artikel 13, p 1, Europaparlamentets ledamotsstadga).

b) Nej, några sådana krav anges inte i Europaparlamentets ledamotsstadga eller i tillämpningsföreskrifterna för densamma.

2. Spelar orsaken till avgången någon roll och i så fall vilken? Likställs den som inte blivit omvald med den som frivilligt lämnar uppdraget?**Danmark**

Eftervederlag lämnas till de ledamöter som lämnar sitt uppdrag p.g.a. sjukdom eller p.g.a. att de ej blivit återvalda (*Bekendtgørelse om eftervederlag til tidligere medlemmer af Folketinget (BEK nr 674 af 29/06/2001), § 1.*

Finland

Orsaken till avgången spelar ingen roll.

Island

Nej, en ledamot som kandiderar för ny valperiod men som inte blir omvald erhåller samma förmåner som en avgående ledamot.

Nederländerna

Nej, orsaken till avgången spelar inte någon roll. I båda fallen erhålls samma ersättning.

SVERIGES
RIKSDAG

Norge

I Norge har en vald ledamot i princip inte möjlighet att avgå under valperioden på fyra år. Avgångsersättning är därför endast aktuell i samband med val, bortsett från ersättare som avgår mitt i perioden, och som under vissa omständigheter kan få avgångsersättning beviljad.

Europaparlamentet

Nej, någon skillnad beroende på orsaken till avgången anges inte i Europaparlamentets ledamotsstadga eller i tillämpningsföreskrifterna för densamma.

3. Hur lång tid kan förmånen betalas? Om tiden kan variera, vad är det i så fall som har betydelse? Finns det en koppling och i så fall vilken till hur lång tid ledamoten suttit i parlamentet?

Danmark

Eftervederlag lämnas i det antal månader, som motsvarar hälften av det hela antal månader vderbörande senast i en sammanhängande period har varit ledamot av Folketinget eller ledamot av Europaparlamentet.

Eftervederlag lämnas i minst 12 månader och som längst i 24 månader.
(*Bekendtgørelse om eftervederlag til tidligere medlemmer af Folketinget (BEK nr 674 af 29/06/2001)*, 1 §.

Finland

Förmånen är kopplad till hur lång tid ledamoten suttit i parlamentet och kan utbetalas mellan 1 och 3 år. Anpassningsbidrag betalas i högst ett år om uppdraget som ledamot har varat i minst tre år, i högst två år om uppdraget som ledamot har varat i minst sju år eller i högst tre år om uppdraget som ledamot har varat i minst 15 år.

Om den tidigare riksdagsledamoten har fyllt 59 år när anpassningsbidraget upphör, kan anpassningsbidrag betalas fram till pensionsåldern d.v.s. 65 års ålder. Denna förlängning av anpassningsbidraget kan ses som ett slags anpassningspension, även om det går under namnet anpassningsbidrag.

Island

En avgående ledamot har rätt till ersättning motsvarande ledamotslönen under en period av 3 månader. En avgående ledamot som har varit ledamot i mer än två valperioder (ca 8 år) erhåller förmåner i 6 månader.

Nederländerna

Avgångsvederlag kan betalas för motsvarande tid som ledamotskapet varat i minst 6 månader och som mest i 6 år (det finns en proposition med förslaget att korta ned den sistnämnda perioden till 4 år).

Om ledamoten, när denne lämnade sitt uppdrag var 50 år eller äldre, och denne under de föregående 12 åren varit ledamot i minst 10 år, erhåller denne avgångsvederlag till en ålder av 65 år.

Norge

Avgångsersättning beviljas maximalt för tre månader, ”efterlön” kan beviljas i upp till 12 månader. Ersättningarna är inte relaterade till hur länge ledamoten haft sitt uppdrag, bortsett från inkallade ersättare som normalt ska ha tjänstgjort i minst tolv månader sammanhängande inom en valperiod för att ha rätt till ersättning i tre månader. Då ersättaren har tjänstgjort kortare tid än tolv månader kan ersättning beviljas i upp till en månad.

Europaparlamentet

Övergångsersättningen skall betalas ut i form av en månadsersättning för varje år som mandatet utövats, dock i lägst sex och högst tjugofyra månader (artikel 13, p 2, Europaparlamentets ledamotsstadga).

Övergångsersättningen skall inte betalas ut om ledamoten tillträder ett mandat vid annat parlament eller offentligt ämbete (artikel 13, p 3, Europaparlamentets ledamotsstadga).

När en ledamot samtidigt har rätt till övergångsersättning och ålderspension eller invaliditetspension enligt artiklarna 14 och 15 i ledamotsstadgan har den före detta ledamoten rätt att välja system. Ledamoten ska meddela generalsekreteraren sitt beslut senast tre månader efter mandatets upphörande. Beslutet är oåterkalleligt (Tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets ledamotsstadga, artikel 47, p 1).

4. Hur högt är beloppet? Om det är relaterat till ledamotsarvodet, hur högt är i så fall det? Uppgår förmånen till samma belopp hela tiden? Om beloppet kan ändras, hur sker det och vad beror det på?

Danmark

En ordinarie ledamot av Folketinget erhåller, om ledamotskapet upphör vid folketingsval eller på grund av sjukdom, ett *eftervederlag* som motsvarar grundarvodet (§ 108, stk. 2, § 109, stk. 2, i lov om valg till Folketinget)

Grundarvodet är, per månad, 49 409 DKK.

Finland

Beloppet är relaterat ledamotsarvodet och utgör 28 – 60 % av arvodet beroende av hur länge uppdraget som ledamot har varat. Från och med 1.5.2011 får en riksdagsledamot 6335 euro i arvode per månad. Om ledamoten suttit minst 12 år i riksdagen stiger arvodet till 6811 euro i månaden. Månadsarvodet till talmannen är 11 675 euro och till vice talmännen 9729 euro. Härtill får utskottsordförandena och ordförandena för riksdagsgrupperna extra arvoden på mellan 471 till 1178 euro i månaden.

Beloppet kan ändras om förvärvs- och kapitalinkomsterna förändras (se närmare 11 § 4 mom. samt svaret på fråga 5).

Island

Ersättningen motsvarar ledamotslönen.

En ledamots månadslön är 520 000 ISK.

Nederländerna**Uppgifter som lämnades 2010:**

Beloppet är relaterat till ledamotsarvodet. Den grundläggande ersättningen till parlamentsledamöter är 7168,20 € brutto i månaden (år 2008). Ledamöterna erhåller också en månatlig semesterersättning på 8 % och en "slutet-på-året-bonus" i december. Inklusiv semesterersättning, men exklusiv "slutet-på-året-bonus" motsvarar detta € 92,899.87 brutto (år 2008).

Nivån på avgångsvederlaget är 80 % det första året och 70 % följande år.

Kommentar:

Utredningstjänsten har kontaktat uppgiftslämnaren och bitt denne lämna uppdaterade uppgifter vad avser ersättningsnivåerna men några uppgifter har inte lämnats.

Norge

Avgångsersättning motvarar fullt ledamotsarvode, dvs. ca. 64 800 NOK/månad.

"Efterlön" utgör 66 % av beloppet.

Europaparlamentet

Övergångsersättningen utgår med 100 % av ledamotsarvodet. Ledamotsarvodet skall uppgå till 38,5 % av grundlönen för en domare vid Europeiska gemenskapernas domstol.⁷

"Sedan valet 2009 har alla europaparlamentariker samma lön. Lönen betalas av EU.

Ledamöternas bruttolön 2011 är 7 956,87 euro. Från lönen dras EU-skatt och en olycksfallsförsäkring. Den slutliga lönen blir 6 200,72 euro. De svenska ledamöterna betalar även svensk skatt. Den skatt de betalar till EU räknas då av" (Europaparlamentets informationskontor i Sverige)⁸.

5 a) Vilken betydelse har andra inkomster för avgångsförmånerna?**b) Har förmögensinnehav någon inverkan?****Danmark**

a) Från *eftervederlaget* avdras fr.o.m. den 13:e månaden löneinkomst, pension m.m. (se 2 § *Bekendtgørelse om eftervederlag til tidligere medlemmer af Folketinget [BEK nr 674 af 29/06/2001]*).

b) Lagtexten anger inte att förmögensinnehav ska ha någon inverkan.

⁷ Europaparlamentets ledamotsstadga, artikel 10.

⁸ Europaparlamentets informationskontor i Sverige

http://www.europaparlamentet.se/view/sv/svenska_ledamoter/ledamoternas_ersattningar.html.

Finland

- a) Inkomster som pensions-, löne- eller kapitalinkomster påverkar nivån. Överstiger dessa förvärvsinkomster beloppet på anpassningsbidraget betalas inte bidraget ut. Mindre förvärvsinkomster drar ner beloppet med motsvarande summa.
- b) Förmögenhetsinnehav har ingen betydelse

Island

- a) En ledamot som blir anställd efter att ha lämnat parlamentet erhåller inte förmåner om hans lön överstiger ledamotslönen. Om lönen är lägre än ledamotslönen erhåller den f.d. ledamoten mellanskillnaden under 3- eller 6-månaderperioden.
- b) Förmögenhetsinnehav påverkar inte förmånerna.

Nederländerna

- a) Ja, när en f.d. ledamot erhåller inkomst från annat arbete avdras lönen från ersättningen.
- b) Förmögenhetsinnehav har ingen inverkan.

Norge

- a) Inkomster (löne- och näringsinkomster, pension eller liknande) utöver avgångsersättning och "efterlön" avräknas från avgångsersättningen eller "efterlönen". Inkomst från heltidsanställning (minst 30 timmar i veckan) eller hel pension medför att avgångsersättning eller "efterlön" inte betalas ut.
- b) Inkomst av kapital eller fömögenhet påverkar inte rätten till avgångsersättning eller "efterlön".

Europaparlamentet

- a) Ingen, såvida inte ledamoten har tillträtt ett annat mandat vid ett annat parlament eller offentligt ämbete.⁹ Då betalas inte övergångsersättning ut (Europaparlamentets ledamotsstadga artikel 13, p 3).
- b) Nej, att förmögenhetsinnehav skulle ha en inverkan på övergångsersättningen anges inte i Europaparlamentets ledamotsstadga eller i tillämpningsföreskrifterna för densamma.

⁹ Med offentligt ämbete avses utövande av följande ämbeten:

- d) Ett avlönat ämbete till vilket man väljs och som innefattar utövande av offentliga maktbefogenheter.
- e) Medlem i en nationell eller regional regering.
- f) Ämbetsman, tjänsteman eller ledamot i en gemenskapsinstitution. (Tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets ledamotsstadga, http://www.europaparlamentet.se/ressource/static/files/pdf/tillampningsf_reskrifter.pdf).

SVERIGES
RIKSDAG

6. Finns det några motsvarigheter till de svenska reglerna om jämkning av inkomstgaranti?

Utdrag ur: Lag (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter
13 kap. 16 §

/.../ Jämkning av inkomstgarantin

16 § Om det är skäligt får Riksdagens arvodesnämnd besluta att rätt till inkomstgaranti inte föreligger eller att utbetalningen av inkomstgarantin ska minskas eller helt upphöra om en garantitagare

1. förvärsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
 - avsättning till periodiseringsfond,
 - avsättning till upphovsmannakonto,
 - avsättning till expansionsfond
 - eget pensionssparande,
 - underskott av annan verksamhetsgren,
3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller
4. dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen. *Lag (2010:1902)/...*

Danmark

Nej. Någon motsvarighet till de svenska reglerna finns inte angiven i *Bekendtgørelse om eftervederlag til tidligere medlemmer af Folketinget*.

Finland

Nej.

Island

Nej.

Norge

I Norge finns inte regler som motsvarar de svenska reglerna om "jämkning av inkomstgaranti".

Nederländerna

Vad gäller lag 1994:1065, 13 kap., 16 §, punkt 1, så finns motsvarande regler i Nederländerna.

Vad gäller lag 1994:1065, 13 kap., 16 §, punkt 4, så finns ingen motsvarande skriftliga lagstiftning i Nederländerna.

Kommentar:

Utredningstjänsten har kontaktat uppgiftslämnaren och bett denne lämna uppgifter vad avser lagen 1994:1065, 13 kap., 16 § punkt 2 och 3 men några uppgifter har inte lämnats.

Europaparlamentet

Nej, några motsvarande regler anges inte i Europaparlamentets ledamotsstadga eller i tillämpningsföreskrifterna för densamma.

7. Finns det någon motsvarighet till den svenska ordningen om insatser för att underlätta för ledamöter att återgå till yrkesverksamhet efter avslutat uppdrag (dvs. att riksdagsförvaltningen som en försöksverksamhet ska erbjuda avgångna ledamöter rådgivningsinsatser för att återgå till yrkesverksamhet)?

Danmark

Nej.

Finland

Nej.

Island

Nej.

Nederländerna

Nej.

Norge

Ja. Stortingets presidentskap (talmännen, ansvariga för planläggning och anpassning av Stortingets arbete) beslutade den 12 februari 2009 att de ledamöter som inte återvaldes i samband med valet hösten 2009 skulle erbjudas hjälp att söka arbete och hjälp med karriärplanering.

Beslut:

1. Avgångna ledamöter erbjuds kurs/hjälp i att söka arbete och att planera karriären.
2. Administrationen arbetar vidare med ett upplägg efter de riktlinjer som skisserats i promemorian.
3. Planen genomförs i två omgångar – under vårsessionen och efter valet.
4. Administrationen undersöker hos NAV (Norska Arbets- och välfärdsverket [Arbets- och velferdsetaten]) centralt om ledamöter som utträder ur Stortinget får arbetslöshetsersättning om de inte erhåller ventegodtgjørelse (tidigare ersättning: *Ventegodtgjørelsen* medgavs [efter ansökan] till f.d. ledamöter som kunde visa att de inte hade inkomst, och att de t.ex. inom kort skulle bli ålderspensionärer eller skulle få förtida pension).
5. Praktiska upplysningar till ledamöter som inte är nominerade till stortingsvalet sänds ut så snart nomineringsprocessen är avslutad.

Projektet fick namnet "Enklare väg till nytt arbete" och erbjudandet utgjordes av en gemensam samling på fem timmar med möjlighet att komplettera

SVERIGES
RIKSDAG

med upp till fem individuella samtalstimmar. 14 ledamöter genomförde kursplanen. Ett halvt år efter valet blev fem ledamöter, som fortfarande inte fått arbete, erbjudna ytterligare upp till fem individuella samtalstimmar.

Efter tolv månader mottog ingen f.d. ledamot ersättning från Stortinget.

Europaparlamentet

Nej, någon motsvarande ordning anges inte i Europaparlamentets ledamotsstadga eller i tillämpningsföreskrifterna för densamma.

Referenser

Danmark

Hanne Rasmussen, Folketinget, Hanne.Rasmussen@ft.dk. Skriftliga uppgifter 2012-04-15 och 2012-04-19.

Folketinget, på internet, Remuneration to Members of the Folketing
<http://www.thedanishparliament.dk/Publications/Remuneration%20to%20Members%20of%20the%20Folketing.aspx>

Bekendtgørelse om eftervederlag til tidligere medlemmer af Folketinget
<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=9071>

Finland

Jan-Henrik Pursiainen, Eduskunta, Riksdagens interna utredningstjänst, tfn +358 9 432 2184, Jan-Henrik.Pursiainen@eduskunta.fi. Skriftliga uppgifter 2012-04-11.

Lag om pension och anpassningsbidrag för riksdagsledamöter 14.7.1967/329
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1967/19670329>

Island

Viggó Gíslason, ECRPD Correspondent, Information Specialist, Information and Publishing Department, Secretariat of Althingi, the Parliament of Iceland, E-mail: viggog@althingi.is. Skriftliga uppgifter 2012-03-06.

Nederländerna

Nico Bal, Tweede Kamer, tfn +0031 70 318 5612, n.bal@tweedekamer.nl. Skriftliga uppgifter 2012-04-13.

Norge

Mari C. Gjølstad, Stortingets förvaltning. Skriftliga uppgifter 2012-04-11.
FOR 2011-12-08 nr 1265: Forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter (stortingsgodtgjørelsesforskriften)
<http://www.lovdata.no/for/sf/sv/xv-20111208-1265.html>

Referenser, forts.

Europaparlamentet

Ulrich Hueschen, Email :ulrich.hueschen@europarl.europa.eu

Tel : (0032-2) 284 48 70

Europaparlamentets informationskontor i Sverige

http://www.europaparlamentet.se/view/sv/svenska_ledamoter/ledamoternas_ersattningar.html

Europaparlamentets ledamotsstadga [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:262:0001:0010:SV:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:262:0001:0010:SV:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:262:0001:0010:SV:PDF)

Tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets ledamotsstadga

<http://www.europaparlamentet.se/ressource/static/files/pdf/tillampningsfreskrifter.pdf>